Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):
Titel | Title: Nye Tidender om lærde og curieuse Sager : samlede udi Året ...=samlede udi Aaret ...
Bindbetegnelse | Volume Statement: 1742
Udgivet år og sted | Publication time and place: Kbh., 1724-1748

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

PUBLIC DOMAIN

49.- 24.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130021272222

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. I.

Den 5 Januarii 1742.

Paris.

Vi have saaledes givet Læseren en Forsmag paa den cypriske Historie; Nu vil vi ligeledes fremføre noget om det Hellige Romerske Riges i Anledning af en Bog kaldet: Histoire de l'Empire, contenant son origine, son progrès, ses revolutions, la forme de son gouvernement, sa politique, ses negociations, & les nouveaux reglemens, qui ont été faits par les Traitez de Westphalie & autres, par Monsieur Heiss.

Der som mand ret vil forstaae det hel-

lige Romerske Riges Historie, maa mand i synderlighed have studeret dets Stats-Ret, og der som mand vil have en Kundskab om denne Deel af den tydske Ret, som ikke alleneste er fornøden for de Tydske, men end og saa for de angrændsende Nationer, maa mand vide Keyser-Historien, og de fornemmeste Forandringer, som ere skede i Riget siden dens Begyndelse, nemlig fra Keyser Carl den store indtil denne Tiid. Og det er just det, som sætter Priis paa Monsieur Heisses Verk, hvor om mand her handler. Forfatteren gav da der i en Afridsning paa det hellige Romerske Riges Historie, og føyede der til mange Stykker, som ere Grunden til Rigets Jus publicum, saa som, den gyldne Bulle, Landfreden, de tydske Concordata, de keyserlige Capitulationer, og den Westpfaliske Fred. Hand havde da endet hans Historie med denne Fred, som blev giort 1648. Men Monsieur Bourgeois de Chatenet, som var Monsieur og Madame d' Orleans deres subdelegerte Plenipotentiarius ved Conferenzerne til Frankfurt i Henseende til de pfalziske Sager, fortsatte

te den fra omtalte Fred af indtil 1711; Hvilken Fortsættelse indfatter i sig de sidste Aar af Keyser Ferdinand den Tredies Regiering, og al den Tid, i hvilken Leopold og Joseph have regieret. Ja hand fortsatte end og saa Churfyrsternes og de geistlige Prindsers Historie, Churfyrsternes og andre Verdslige Prindsers Slægtregister. Ja hand har end og saa ikke alleneste forklaret Historien selv, men og saa de Ting, som henhøre til Jus publicum, saa som, den Westpfaliske Fred, som i disse Tider ansees som Fundamentet til den tydske Frihed, og Keyser Josephs Val-Capitulation. Den tredie Edition, som vi her forestille, er endnu forøget med mange historiske og politiske Noter, iblant hvilke nogle ere, som beskylde Monsieur Heins, at hand alt for meget har holdt med det østerrigske Huus. Men fornemmeligen ere dette Oplag bleven formeret med Keyser Carl den Siettes Historie fra hans Regierings Tiltrædelse indtil Aaret 1724. Hvilket giør tvende smaa Parter ud, saa vel som og saa en liden Part om Fredsslutningerne til Radstad, Baden og Wien. Monsieur

Heisses Historie er saa bekiendt, at det er ikke fornøden at give et Udtog der af; Og der for vil vi alleneste tale noget om Noterne, som ere føyede der til. Forfatteren siger os i Keyser Ferdinand den Tredies Historie, at Amurat den tyrkiske Keyser, da hand var i stor Fare i det Slag, som blev holdt ved Varna 1444 imellem ham og Uladislaus Kongen af Ungarn, tog ud af sin Barm Sacramentet, som Kongen af Ungarn havde givet ham til en Pant og Forsikkring, at hand vilde holde den med ham giorde Stilstand, viste det offentligen, løftede sine Øyne op til Himmelen, og sagde: Christe, der som du er en Gud, som de Christne bekiende dig at være, saa hævn denne Falskhed; De have givet mig dig til en Pant paa den Fred, som de saa hellig have svorn, og dog alligevel have de brudt den. Denne Historie tvivler nu Monsieur Bourgeois paa i hans Noter, og siger, at adskillige troværdige Historieskrivere giøre det samme. Sagen er denne efter Chatenets Mening: Kong Uladislaus havde giort Stilstand paa 10 Aar med Tyrkerne, og høytideligen svorn, at hand ubrø-

de-

deligen vilde holde den; Ikke desmindre formaaede Paven ham til ved Cardinalen Julianus den hellige Stols Legat, efter at hand havde giort ham fri for den giorde Eed, at hand brød Stilstanden. Da nu Amurats Armee i Begyndelsen af Striden begyndte at vige, og Keyseren der for var færdig til at salvere sig ved Flugten, holdt hans fornemmeste Generaler ham op, og viste ham de Christnes Faner. Dette Stun satte Mod i ham, og kom ham til at bryde ud i anførte Ord. Dog kunde mand vel giøre ham nogen Vanskelighed her i, og sige, at de Ord, som Amurat fremfører, synes at tilkiende give, at det virkeligen var en indviet Oblat, som Uladislaus havde givet ham til en Forsikkring paa Fredens Holdelse. Ellers er det at mærke, at Monsieur Heiß ikke siger, at Paven ophidsede ham til at bryde Freden, eller at hand var af det Slags Folk, som have denne falske Theologie, at de mene, at de ey kand kaldes Menedige, naar de bryde den Eed, som de have svorn uchristne Folk.

Fortsættelsen skal følge.

Halle.

Her kand haves Physico theologiſche Betrachtungen einiger Thiere durch M. Johann Gottlob Krüger. Forfatteren betragter her Naturen med Skarpſindighed; Dog tilſtaaer hand ſtrax i Begyndelſen, at Menniſkets Kundſkab her om ikkun er liden. Aarſagen der til ſætter hand i Mangel paa Sandſerne, og ſtaaer paa, at det vel var mueligt, at mand kunde have fleere Sandſer end mand allerede har, efter ſom det er mueligt at bringe flere Machiner for Dagen, hvis Indrettelſe kunde være anderledes til Emfindelſe end de 5 Sandſers Bygning. Dog tilſtaaer hand hans Uvidenhed i Henſeende til den ſiette og flere Sandſers Indrettelſe og Beſkaffenhed, og ſiger, at mand nok kunde lade ſig nøye med de fem, efter ſom mand ved deres Hielp kand betragte nogle Dyrs konſtige Structur, ſom ſtiller for Øynene de ſtørſte Prøver paa en uendelig Skaberes Visdom. Dette er da Forfatterens Affigt. Men at Fornuften gieres fornøden til at kiende Gud af Naturen, har hand meget vel kiendt, og den maatte være ufornuftig, der

der vilde nægte det. Dyrenes Tal er utallig for os Menniſker ligeſom Stiærnernes. Men det ſom pag. 113 forebringes om de corporlige Deeles Uendelighed, om Stælens og Planternes Begriv, er mere oratoriſk end philoſophiſk. Her paa betragtes Menniſket §. 6. korteligen, og viſes, at Døden har ſin Grund i vor Legems Structur og Veſen. Hand beraaber ſig her i paa Hr. Geheime-Raad Hofmanns Diſſertation de Senectute, og paa Dippels Exempel: Ja hand ſynes pag. 117 at nægte, at den legemlige Død er Syndens Straf, fordi den har ſine naturlige Aarſager. Dyrene have ellers deres Synskredſer, Fluerne have firkantede Øyne, Ederkopperne mange, og Fiſkene ſaadanne ſom ere gandſke adſkilte fra andre Dyrs. Hvor til Aarſagerne ſættes §. 11. Om mand ogſaa, naar mand ſiger, at Dyrene beſtandigen ſkabes paa nye, blander Gud og Naturen med hver andre ſom Spinoza, er ikke end nu udgiort. Spinoza holder Gud og Naturen for een Ting, naar mand ret beſeer hans Lærdomme af Grunden; Her imod, endſkiønt mand lærer, at Creaturerne ſka-

bes paa nye, saa nægter mand dog ikke derfor, at Naturens Kræfter forrætte deres der til i Kraft af den guddommelige Forsorg, som er lige som en stædsvarende Skabelse. Imidlertid lærer Forfatteren ret, at Dyr avles af Dyr, men der Avlingen allene en Art af Forvandling. I 17de § anmærkes, at Hand Insecterne give ikkun en Lyd fra sig for at lokke Hunnerne til sig. Hand har p. 136 en artig Anmærkning om Frøerne.

Hamburg.

I Herolds Boglade kand haves: Leben des so genannten Königs derer Corsen Theodori I. welcher sich Baron von Neuhof, statt Syburg, genennet, worinn seine Ankunfft und seltsame Aufführung samt denen Corsischen Händeln ausführlich beschrieben von D. W. Den Rolle, som Theodorus har spilled paa Verdens Theatrum, fortiener vel at eftersees. Hans Historie er saa forunderlig, at mand maa forvente, at Efterkommerne fast vil regne ham iblant de fabelhafte Helte, som Romanerne tale om, helst da vi, som leve til samme Tiid, som hand,

hand, ikke ret kand forstaae os paa ham. Mand har vel bemøyet sig at beskrive hans Liv og Levnet, men dog har ingen endnu ret giort det. Vel er det saa, at hand har opført sig som en Chevalier errant, men dog alligevel er hand ikke saa ridicul, som Forfatteren af omtalte Levnetsbeskrivelse forestiller ham.

Wezlar.

Her er udkommen: Idea Anatomiæ practicæ, exhibens modum cadavera humana rite secandi cum philiatris communicata à Philippo Conrado Fabricio, Med. Lic. & Phys. Butisbac adjuncto. Det er meere end bekiendt, hvor nyttig Anatomien er i Læge-Konsten. Enhver Læge bør at kiende det menniskelige Legems Beskaffenhed; dets bevegende Kraft og Materie: Dog er dette ikke saa let, som mange vel forestille sig. Den der ikke forstaaer sig paa det menniskelige Legems Bygning og Symmetrie, kand ey have nogen tilstrækkelig Begrib enten om et sundt eller sygt Menniskes Tilstand, og den, som ikke har den, er en Stymper i Læge-Konsten ved al

hans Praleri. Vel have vi adskillige Anførsler om Amatomien, hvor iblant besynderligen regnes Winzlovii Exposition anatomique de la structure du Corps humain; Dog da Forfatteren har giort sig habil i denne Videnskab under saa mange forfarne Mænds Anvisning, skal vel og saa hans Anvisning blive Elskere af denne Konst behagelig.

Jena.

Hos Cröckers Enke er udkommen: Johann Jacob Mosers Afhandling von der Bekäntniß und Vergebung der Sünden zur Erläuterung der Materie von der Beicht und Absolution. Hr. Moser holt engang til Frankfurt an der Oder en Dissertation under denne Titel: Dissertatio juris Evangelicorum Ecclesiastici de Formula absolutionis confitentium. Og som der forsikkres i Fortalen, saa har den giort stor Indtryk hos mange Skriftlo-ge, som der for skal have aflagt deres Lykynskninger hos Forfatteren. Dog ere adskillige Domme blevne fældede der over i nogle Maanedsskrifter. Scribenten af den Bog: Stricturæ in J.G. Pertschii Tr.

vom

vom Recht der Beichtstüle, betiener sig i hans Fortale af disse Ord: Profecto vaga illa de rebus theologicis iisdem non satis innutritorum differendi libido foecunda mater est errorum. JCti. ob hanc solam causam sæpe paenas dederunt, qui famam, quam ex aliis scriptis consecuti erant, vel omnino perdiderunt vel afflixerunt graviter, ubi in Theologorum septa irruere ausi sunt. Med Forfatterne af de theologiske Samlinger, som handle om gammelt og nyt, er Hr. Moser slet tilfreds. Hand har der aftagen Levlighed bedre at udføre den Lærdom, som mange haver antastet efter den Maade, som hand har foredraget den paa; Og det haver hand giort i dette Skrift. Hand har i Forstningen har havt i Sinde saaledes at betragte denne Post. 1) Efter den hellige Skrift, 2) Efter de Christnes Skik i de første 3 hundrede Aar. 3) Efter den evangeliske Kirkes symboliske Bøger. 4) Efter den evangeliske Kirkes Kirke-Forordninger og Skikke. 5) Efter hans egen Indsigt. Dog da det 1ste Capittel var bleven saa stort, og hand foruden dette havde anden Arbeyde paa Halsen, har hand for-

forandred sit Forsæt. Saa finder mand nu efterfølgende Capitler. 1) Om Syndernes Bekiændelse og Forladelse i det gamle Testament. 2) Om Syndernes Bekiændelse og Forladelse i Johannis den Døberes Tider. 3) Om JEsu Forhold i Henseende til Syndernes Bekiændelse og Forladelse. 4) Om JEsu Apostlers Magt og Forhold i Henseende til Syndernes Bekiændelse og Forladelse. 5) Om Kirketienernes saa vel som Menighedens og dens Leeres Magt og Forhold i Henseende til Syndernes Bekiændelse og Forladelse. 6) Apostlernes Lærdom om Syndernes Bekiændelse og Forladelse. 7) Om den nu omstunder brugelige Bigte har nogen Grund i den hellige Skrift.

Wittenberg.

Her er trykt en Afhandling De cultu imaginum relativo. I hvor mange Skrifter der og saa er skreven om denne Materie, saa er dog dette saa værd at læse, som der som ingen tilforne havde været skrevet der om. Det er ordentligt, tydeligt og lært; Det har 3 Sectioner. Den første er historisk, og fortæller korteligen den gand-

gandske Historie om Billedetieneſten, efter ſom dog Papiſterne i ſynderlighed og ſaa ved Hiſtorien vil give denne Lærdom en Anſeelſe, lad være de end og ſaa ſkulde tage en optænkt til Hielp. Det er ſaaledes een af de Lærdomme, til hvis Igiendrivelſe vore Modſtandere udkreve meere end den hellige Skrift. Mand maa og ſaa have en Kundſkab om Hiſtorierne, Hiſtoriſkriverne, deres Alder og Troværdighed. Diſſe troſte de ſig mindre til at omſtøde end Skriften ſelv, hvilken de gemeenligen forklare paa den Maade, ſom kand komme over eens med deres Principier. Den anden Section er dogmatiſk, hvor i vore Modſtanderes Fundamenter underſøges og igiendrives. Den tredie polemiſk, hvor vor Meenings Sandhed forſvares. Cultus relativus, ſom Papiſterne kalde den, er den Tieneſte, ſom de under Billederne vil beviſe dem, ſom der ved foreſtilles. Den første Udſpryng til Billedetieneſten ſøger Forfatteren i det menniſkelige Forſtands Svaghed, og Billiens Fordervelſe, ſom kaſter Menniſket under de fordervede Sandſers Regiment. Det falder os be-

ſver-

sverligt at betragte simple og usammensatte Ting uden Tegn og Billeder, fordi faa have saa reen en Forstand, som der til behoves. Dette seer mand i Synderlighed ved Guds Tieneste, hvor ved mand bruger mange tilsammensatte Begribe. Her udover er det ikke at undre paa, at Hedningerne forfaldt paa Billeder; Dog vare der nogle iblant dem, som saae videre ind i Sagen end den gemeene Mand. Numa forbød Romerne, at de ey maatte giøre nogen Billede om GUD, som lignede et Menniske eller nogen skabt Ting, i hvad det og saa var for en. Og der for fandt mand og saa i de første 170 Aar ingen udskaaren eller maled Billede hos dem. Dette giorde ogsaa Pythagoræerne, ja end og de gamle Tydske, som dog ellers holdes for saadanne Barbarer. Folk blev siden forblindet ved Billedernes Pragt, og dyrkede GUD og den guddommelige Konst tillige, ja undertiden GUD for Konstens Skyld. De viseste iblant dem, som vare saa kloge, at de ikke holdt Guld og Sølv for en GUD, vare her imod saa dumme, at de troede, at

Bil-

Billederne vare Gudernes Sæder, ja Aandernes Legemer og hellige Boliger. Plato selv troer, at Gudernes Billedestytter have en stærkere Kraft end andere, og at de der for meere maatte foræres end andere. Nogle vare giorde saa vel, at de syntes at leve; Andere her imod vare saa afskyelige, at de foraarsagede en Gruen hos Folk som saae dem. Nogle Billeder svedte, og maatte svede. Og ved slige Koglerier bedrog Præsterne dem, som allerede havde bedraget sig selv, endnu mere. De ældste Billeder, hvis Konstnere mand havde forglæmt, maatte have Guderne selv til Konstnere, ja mand bildede Folk ind, at de vare faldne ned fra Himmelen. Her paa kommer hand til den Sædvane, som de havde at giøre velmeriterte Mænd til Guder efter deres Død, ligesom de tvert imod giorde Guder til Menniſker. Siden fortæller hand det gamle Testaments Afgudsdyrkelse, som var kommen fra Ægyptierne; Der efter kommer hand til det nye Testamente, hvor hand tydeligen beviser imod Papisterne, som giærne vil føre

re Billedtienestens Udspryng til det første Seculum, at der ikke var ringeste Fodspor til slig Tieniste i de 3. første Seculis, og at alle de Skrifter, som de anføre der om, ere falske og optænkte. Dette giorde just Forskiællen imellem de første Christne og Hedningerne, og her med forsøgte hine sig imod disse. Billedetieneste blef først ret overhaand i det 8de og 9deSeculo. Her fortæller hand dens Historie i Orient og Occident indtil den Tid, da Lutherus meget klogere og mægtigere bestormede Billederne end saa mange Orientalske Keysere. I den dogmatiske Section beviser hand, at den papistiske Billedetieneste ikke kand kaldes cultus relativus, i det de bevise den Billederne selv; Dernæst, at den der som den og saa var respectivus, dog alligevel var Christi Folk u-anstændig og imod den hellige Skrift. Her igiendriver hand i Synderlighed Bellarminus, som den romerske Kirke noyen saa høyt anseer som et ganske Concilium. I den polemiske Section stadfæster hand Sandheden, og underseger Bossuets Fundamenter.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 2.

Den 12 Januarii 1742.

Paris.

Udtogets Fortsættelse af Histoire de l'Empire &c.

Keyser Maximilianus Frid. 3tii Søn var den første af det Habsborgske Huns, som førte Titel af Erke-Hertug af Østerrig, og siden er den immer bleven brugt af hans Efterkommere; Dog har Monsieur Heiß ikke talt noget om denne Omstændighed i Maximiliani Historie. Men den, der har giort ovenomtalte Noter, fører til denne Post, at Bruno Erkebisp til Colln tog den Titel af

af Erke-Hertug, da Keyser Otto den Store hans Broder giorde ham til Regent i Kongeriget Austrasien. Ja da Keyser Henrich den Fierde 1058 vilde belønne Marggreve Ernst den Anden af Østerrig for de Tieneste, som hand havde giort Riget, ved det hand havde sat sig imod de Ungarrr, som faldt ind i Provindserne, gav hand ham ligeledes samme Titel; Siden beærede i Aaret 1136 Keyser Friderieus Barbarossa den østerrigske Leopolds Broder og Efterfølgere i Regieringen Henrich med samme Titel. Derefter giorde Friderich den Tredie denne Titel ligesom levendes igien for hans Søns Skyld, paa det hand der ved kunde distingueres fra de andre tydske Prindser, indtil saa længe hand kunde giøre ham til romersk Konge. Da nu Maximilianus der efter vilde, at denne Titel skulde blive i hans Familie, giorde hand Østerrig til et Erke-Hertugdom, og tillagde det ved en Forordning saa store Herligheder, at Erke-Hertugerne der ved i mange Ting have større præ end Churfyrsterne. Monsieur Heiß siger i det andet Capitel, at de Keysere, som vi nu omstun-

stunder have, besidde ikkun lidet af det gamle romerske Rige; Hvor ved Autor til Noterne bemærker, at de dygtigste tydske Jureconsulti, som vil gaae ret til Verks i denne Post, moquere sig over den Titel af Romersk Rige, og at mange end og saa af de nu levende bruge ikke denne Titel, men lade sig nøye med at kalde det det tydske Rige. Hand foyer til, at Tydskland og dets Fyrster ikke skulde ynske, at Keyserne bleve Mester af Rom og ganske Italien, og at et Folk ikke altid er des lyksaligere, jo større og flere Kongeriger det haver under sig. Ellers er der en stor Strid imellem dem, som have handled om det tydske Riges Indrættelse, om dette Rige er monarkisk eller aristocratisk, siden det begyndte fra Carolus Magnus. Monsieur Heiß, efter at hand har anført adskillige raisons pro & contra, holder med dem, som giøre Keyseren til en Monark. Her ud over gier hand Puffendorffs Meening til sin, at nemlig Riget er et Corps, som bestaaer af mange souveraine Herrer, der have forbunden sig tilsammen under differente Conditioner, og der ere obligerede, at

have en stor Respect for deres Hoved.

Fortsættelsen skal følge.

Nürnberg.

Mand kand finde gandske Bibliotheker af Reise-Beskrivelser om det forjætte Land. Dog differere de allesammen fra hver andre. Sigismund Feyerabend lod allerede i Aaret 1584 trykke in Fol. til Frankfurt am Mayn 18 saadanne Reiser, som lutter Tydske havde giort i omtalte Land. De ere sær adskilte fra hver andre, ligesom den Reysende har været til enten en Papist eller Protestant, en lærd eller ulærd, en geistlig eller verdslig Person, fornemme eller ringe, rig eller fattig; Men hvor mange af andre Nationer have ikke ogsaa beskreven deres Reyser der hen. Hvor mange have ikke siden 1584 optegnet de Fata, som de have havt paa disse Steder. Var det ikke da vel Umagen værd, at mand lod de beste drage tilsammen for at trykkes. Vi vil ikkun erindre, at et Par har ladet sig see i disse tu sidste Aar, nemlig, Hr. Robert en Cistercienser Abed til Sant Gotthart, og Jonas Korten. Den første giorde 1719 i Anledning af det romersk-keyserlige Gesandtskab

skab til Constantinopel en Reise i det forjætte Land, og beskrev paa latin alt hvad hand saae hørte og tænkte. Dette har een, som kalder sig Jasander eller Heylmann oversat paa tydsk, og meddeelt os under denne Titel: Der andächtige Pilgrim, oder wahrhafftige und merckwürdige Beschreibung der Reyse, welche der hochwürdigste Tit. Hr. Robertus &c. in das heilige Land und nach Jerusalem glücklich hinterlegt. Efter Forfatterens Religion kand denne Beskrivelse end da passere, men det er Skade, at den ganske Andagt grunder sig ikkun paa en Overtro, og er der til meget kort. Den anden sees i Bogladene under efterfølgende Titel: Jonas Kortens, ehemahligen Buchhändlers zu Altona Reyse nach dem weyland gelobten, nun aber seit 1700 Jahren unter dem Fluch liegenden Lande, wie auch nach Ægypten, dem Berge Libanon, Syrien und Mesopotanien, von ihm selbst auffrichtig beschrieben, und durchgehends mit Anmerckungen begleitet. Denne Reyse-Beskrivelse er bedre end den forige. Skrivemaaden er ikke alleneste tydsk; men Forfatteren har ogsaa

lader see større Fornuft i Stædernes Betragtning, og en grundigere Andagt end den anden. Dog maatte det maa skee ikke behage dem, som mere elske Historierne end vidtløftige Betragtninger over samme, at de ikke strax maa vandre fort fra et Sted til et andet, men først høre en vitløftig Betragtning over Guds Domme ved Sodoma og Gomorra, over JEsu Mirakler ved Bierget, og ellers over mange Steder af den hellige Skrift. Men en from Christen kand og saa lære der ved, hvorledes hand skal føre sig til Nytte det som passerer i Verden, endskiønt hand ikke altid bryder ud dermed, og bringer det til Papir. Det er at forundre sig over, at Forfatteren, da hand ikke har studeret, ikke des mindre her og der har giort bedre Anmærkninger, end mangen studeret Person. Hand er saa beskeden, at hand i Fortalen gierne tilstaaer, at hand her og der efter hans Indsigt haver indstreed betænkelige Meninger, som vel ikke enhver maatte billige. Iblant andet haaber hand en almindelig Jøde-Omvendelse, og forsvarer den saa kaldede terminum peremptorium over Menniſker, Stæder og Lande.

Utrecht.

Hos Etienne Neaulme kand mand have: Les Conseils de la Sageſſe, ou le Recueil des maximes de Salomon, les plus neceſſaires à l'homme pour ſe conduire ſagement, avec des reflexions ſur ces maximes. Nouvelle edition, revuë & augmentée par l' Auteur 1741. Den viſe Kong Salomons Skrifter indeholde i ſig ſaadanne Dyds Lærdomme, ſom kand paſſe ſig til en hver Stand og Alder. Der er mange, ſom læſe denne hellige Autor, uden at de have nogen ret Indſigt i den Kraft og Skionhed, ſom findes i hans Lærdomme, ja de mindſte lære og forbedre deres Hierter efter de Sandheder, ſom de fatte i ſig. De fleſte Menniſker, ja mand kand vel ſige de fleſte Chriſtne læſe ikkun, at det ſkal bede, at de have læſt noget: De bekymre ſig lidet om Lærdommens ſande og rette Forſtand, de lade det være dem nok, at der er andre, ſom forſtaaae den. At læſe og tillige at underſøge hvad mand læſer, meener de at være for meget paa een Gang. Læſere af dette Slags har den ubekiendte Forfattere giort en ſtor Tieneſte. Hans Skrift er

vel forfattet til at befordre Opmærksomhed og Taalmodighed, og at giøre Kongens vise og hellige Lærdomme begribelige end og for de Eenfoldigste. Hand legger Sproggene ud med megen Rigtighed, Grundighed og Flid. De Anmærkninger, som hand har giort der over, vise nokſom, at den Aand, som har dreven den vise og oplyste Monark, ikke har været hans Hierte ubekiendt. Dette Verk maa saaledes være alle dem kiært, som legge sig efter at have en god Samvittighed, og som agte klogeligen at anstille deres Liv og Levnet ved alle de Handteringer, som kand falde for i Verden. Hans Skrivemaade er sagtmodig, og der hos rørende; mand finder en Kraft deri, som rører Hiertet, i Fald det ellers er i den Stand, at det kand røres. Det var at ynske, at de, som elske saa meget denne Verdens Lystigheder, vilde vidme nogle Timer til denne Bogs Læsning, maa skee de skulde lære af samme, hvor forfængelige og ufuldkomne disse deres Fornøyelser ere, kort: denne Bog kand forbedre Sæderne, og lære de Ryggesløse, at alle Verdens Ting ere forfænge-

lige,

lige, og kand ikke give nogen bestandig Fornøyelse.

Hamborg.

Mand vil her med avertere Publicum om en gammel Samling af mestendeel egenhændig skrevne gamle Documenter og Breve, som for lang Tid siden er kommen en vis brav Mand i Hænder. De bestaae af hundrede og tolv Stykker. Strax i Begyndelsen staaer en ordentlig Protocol om den Handel angaaende Stadens Hamborgs Hyldning. Dog er Begyndelsen noget beskadet. Der paa følge adskillige Skrifter, som ere vexlede imellem det gottorpske Huus, den keyserlig Commissarius Schenk og det hamborgske Dom-Capitel angaaendr Todtendorf; Siden adskillige Breve og Skrifter af den omtalte Commissarius og Domcapittlet, som betrefe det bekiændte edictum restitutionis. Ligeledes adskillige egenhændige Patenter af den lybske Coadjutor Hertug Adolph, og den keyserlige General Wallenstein, saa vel som og saa keyserlige, kongelige og fyrstelige Befalninger

ger og Skrivelser som angaae Holsten, Hamborg og andre Steder. Videre er der og saa adskillige Skrivelser af den berømmelige Lucas Holsteinius til Lambeck og andere, angaaende Canonicaterne ved det hamborgske Capitel, saa vel som en Fortegnelse paa det Gods i Nedersaxen, som de keyserlige vilde confiskere som geistlig Gods, item et Register paa de Gesandter, som forsamlede sig til Boizenburg 1620. At mand ikke skal tale om de andre mærkværdige Efterretninger, som i Synderlighed oplyse de holstenske Sager fra 1620 til 1640. Ved de fleeste Breve og Documenter befinder sig endnu det behørige Segl og Signet. Alle disse Skrifter skal tilsammen i eet Bind overlades til Elskere der af for en billig Pris. Mand kand derfor mælde sig i Altona hos Hr. Professor Scholz, som kand meddele videre Efterretning her om.

Zelle.

Hos Boghandler G. C. Gesellius bliver ugentligen udgivet: Der allgemeine Zuschauer. De som elske Dyden, og ellers fin-

finde Behag i en lemfældig dog munter Moral, vil uden Tvil takke Oversætteren, som oversætter dette Uge-Skrift af det engelske. Den egentlige Forfattere der af er Hr. Henrich Stonecastle en fornemme Standsperson af Engelland. Hand har gaaet her i den Vey, som den lærde Engellænder Hr. Richard Steele har gaaet for ham med stor Ros. Hans Skrifter ere os ikke ubekiendte, og hans Tilskuer har været saa lykkelig i Tydskland, at hand er kommen i saadanne Oversættéres Hænder, som ere dygtige til at levere ham lig Originalen. Hr. Stonecastle følger Hr. Steele; Hand har samme Afsigt som hand, og finder ogsaa snart samme Bifald hos Engellænderne som hand. Det har behager ham at distinguere sig fra hans Forgængere ved det Ord almindelig. Ellers er hans Fordrag lige saa munter og levendes, hans Tanker lige saa edle og oprigtige, hans Foreſtillinger lige saa sindrige og behagelige, og hans Moral lige saa kraftig til at understotte den forfaldne Dyd, og at rense det menniskelige Kiøn fra mange Feyl. Hand forstaaer fuldkommmen den Konst at hol-

de

de Opmærksomheden vedlige ved afverlende Forestillinger Saa fattes ham og aldrig paa nye Tanker. Hans Stand giver ham Ret til at holde sig til de forneimmeste ved Hoffet og i Staden; Men hans Kiærlighed til Menniskerne beveger ham til at holde sig tit og ofte til nedrige Folkes Sælskab. Hand er saaledes en opmærksom Tilskuer, som aabenbarer tusend Ting, der give Anledning til gode Tanker og nyttelige Betragtninger. Det er da Hr. Stoncastles Caracter. Hvo som elsker Dyden, elsker og saa den, som ved sine Skrifter viser os dens Fuldkommenhed og Skionhed. Dog var det at ynske, at Opleggeren ikke vilde være saa sparsom med dette Ugeskrift, og at hand derforuden vilde levere os denne almindelige Tilskuere noget bedre klæd. En smuk Tryk hører og saa med til en Bogs udvortes Sirligheder, og naar Forstanden forlystes, saa vil Øynene og saa giærne have noget. Hr. Stonecastle kommer, som sagt er, overeens med Hr. Steele i Afsigten og Læremaaden; Men i deres tydske Klæde-Dragt er der alt for mærkelig

For-

Forskiæl paa dem. Det er ikke meere Mode at trykke gode Beger med Calendertryk.

Halle.

Verden og alle skabte Ting, som vi have omkring os ere Vidne til, at der en almægtig GUD. Vi ere selv lige som Middelpunkten af alle disse underlige Ting, og synes alleneste derfor at have Fornuft og Sandser, paa det vi kunde erkiænde, hvor stor HErren er til alle disse underlige Gierninger. De ere os lige som en Stie, paa hvilken vi kand klavre op i det Høye til deres allerførste Aarsag. De som nu vende deres forskende Tanker til GUDS Gierninger i Naturens Rige, vise der ved den rette Afsigt, hvor for de ere komne i Verden, og deres Siæls høye Adel. Hr. Friederich Hoffmann har i hans høye Alder levered os en Bog, hvor i hand betragter Naturens forundringsværdige Gierninger, og viser som i et Spevl GUDS uudforskelige Viisdom og Godhed imod det menniskelige Kiøn. Dens Titel er: Herrn Friederich Hoffmanns vernünftige physicalsche Theologie und

gründ-

gründlicher Beweis des göttlichen Wesens und dessen vollenkommensten Eigenschaften aller in der Natur befindlicher Wercke besonders des Menschen aus dem lateinischen übersetzet von dem Hr. Fried. Eberh. Rambach Diacon. bey der Marienkirche in Halle. In der Rengerischen Buchhandlung. Vi vil da vise, hvad for Orden denne store Læge har betient sig af ved dette Fordrag. I det 1ste Cap. legges til Grunden en i vore Tider tilstaaen Beskrivelse af den verdslige Visdom, hvilken tillige lærer os, hvor ufuldkommen vor Videnskab er formedelst Forstandens og Sandsernes Svaghed. Det andet Cap. handler om den fornemmeste Grund til al menniskelig Lyksalighed, som er den sande verdslige Visdoms egentligen Øyemed; Hr. Hoffmann har sagt den i det eneste Ord, lydig. Det tredie anforer de Ting, hvor med mand af Fornuften kand bevise, at der er en GUD til, saa vel som og Hedningers Vidnesbyrd der om. I det fierde og femte har den bemmelige Hr. Forfattere ladet sig være angelegen at bevise det allerhoyeste Væsens Exi-

stenz

stenz vedlige som en Kiæde af Fornuftslutninger saa vel af Naturens Love, af de naturlige Tings Betragtning, saaledes som vi see dem for vore Øyne, som og saa af den skionne Orden, hvor i alt det, som er i Verden, staaer, og har ligesom sine tilpassede Grændser. Det siette og syvende viser Guds forunderlige og u-udforskelige Viisdom, som kand sees af det umaadelige Himmelrum og Solens nyttige Indflod paa dette Jorderige. I det ottende vises den forunderlige Fortplantningekraft, som saa vel befindes i Jordvexterne som de levende Creaturer. Det niende handler om disse skabte Tings mechaniske Bevegelse. Guds Almagt i det underjordiske Naturrige vises i det tiende Capittel; Saa berøre ogsaa de følgende Afdelinger hans Forsyn og evige Viisdom paa en overbeviisende Maade. Det siortende og efterfølgende betragter de ufornuftige Dyrs Følelse Drift og Egenskaber. Nu er Menniſket, som Skaberens beste Gierning, det som hand handler om i det sextende Capitel. De efterfølgende betragte den fornuftige Siæls

Vex-

Væsen og Virkning, den menniskelige Forstands Overeensstæmmelse med den guddommelige, og vor Siæls U-dødelighed. Efter at nu den fortræffelige Mand saaledes har betragtet Naturens Gierninger paa en hiærterørende Maade, saa kommer hand omsider til GUD selv, som den, af hvilken alle skabte Ting komme. Af den Forklaring, som hand giver os om GUD, leder hand de øvrige høye guddommelige Egenskaber. Her paa kommer hand til det faldne Menniske, og viser, hvor stor Omsorg GUD har anvendet, at hand kunde faae det forlaarne Gudsbillede igien oprætted i Siælen. Omsider vises i de sidste Capitler, at Siælens Kræfter ikke kand have deres behørige Virkninger eller kiænde og ære GUD uden Legemets Sundhed. Denne Bog allene kunde forevige den store Hoffmanns Navn, der som mand end og saa ikke havde andet fra ham. Det synes, at GUD har vildet vise Verden, at hand har styrket denne Mands Siæle-Kræfter end og saa i hans høye Alder, da hand fører Pennen til hans Æres Udbredelse.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 3.

Den 19 Januarii 1742.

Paris.

Udtogets Fortsættelse af Histoire de l'Empire, de Monsieur Heiss.

De Noter, som ere giorde over den Westphalske Fred, kand være nyttige for dem, som ey have læst de Samlinger, som mand ellers haver der over. Vi vil alleneste anføre et eneste Exempel der af. Den fierde Artikkel af den Mynsterske Tractat bringer med sig, at den Burgundiske Cirkel skal være og forblive en Rigs-Kreds, saa snart Tvistighederne imellem Spanien og Frankrig ere komne til En-

de; Forfatteren af Noterne bemærker ved denne Artikkel, at Vanskeligheden bestod der i, om Kongen af Spanien skulde være berættiget til at skikke en Deputered paa Rigsdagen, efter som samme ikke vilde underlade at understøtte det østerrigske Huses Interesser. Keyseren, der holdt med ham, som den der var af samme Huus som hand, grundede sig paa Caroli Vti Bulle af Aaret 1548, som forordnede det saaledes. Men mand svarede der paa, at denne Bulle aldrig havde været antaget af Riget ikke heller sat i Verk, og at mand ikke har vildet antage den spanske Ambassade ved Rigs-Forsamlingen, da hand indfandt sig der. Keyserne Leopolds og Josephs Historier, som udgiore det meste af Tilsatten i Editionen af 1711 ere intet andet end Extracter, fordi Forfatteren der af har vildet læmpe sig efter Monsieur Heisses Methode. Saaledes indeholde de allene de fornemmeste Tildragelser, som ellers alle de vide, der have lagt sig noget efter det som er passered i deres Tid. Autor til denne nye Edition har givet os noget vitløftigere Keyser Carl den Siættes Historie; Men en

pri-

Privat Person, som skriver om Historier, der saa nyligen have tildraget sig, kand ey synderligen skrive andet end hvad hand har læst i Aviserne, Tractaterne, og de smaa Stykker, som mand giver fra Tid til anden ud. Hand har i Synderlighed beflittet sig paa at berætte os hvad der har tildraget sig i de første Aar af sidst omtalte Keysers Regiering, og som slaaer meest ind i Rigets Staats-Ret. Hvilket andre Historieskrivere tit og ofte forsømme; foruden dette kand mand mærke en stor Forskiæl imellem de tvende Tillægs-Forfattere angaaende de tre sidste Keyseres Historier. Mand seer strax, at den første var en Franskmand, som skrev til den Tid, da der var Krig imellem Frankrig og det østerrigske Huus, og at den anden er en Fremmed, som har skrevet om Keyser Carl den Sietте i Freds-Tider.

En ubenævnt Forfatter har nyligen udgiven her en ret artig Bog, hvori hand grundigen og livagtigen viser en Ødsels Skarnvornhed og den Skade, som hand ikke alleneste tilføyer sig selv men end og saa Staten. Denne Materie er saa rig

og overflødig, som der ellers er nok af slige Folk. Mand seer dagligen saadanne løbe omkring paa Gaderne nedbøyede revne og paltede, da de tilforne gik med spanske Trin høyhalsede og forgyldede, eller snurrede omkring i en prægtig Vogn bespendt med kostbare Heste. I Steden for at mand tilforne saae dem stolte og trodsige, saa seer mand dem nu nedslagene og skamfulde for hver, som de see, fordi de saa godt som have giort en hver enten fattig eller rig, af hvilke hegge Slags de nu belees. Ja mand seer tit og ofte i deres Ansigter den Bebreidelse, som deres Samvittighed giør dem formedelst den daarlige Levemaade, som de have ført, og en Fortvivlelse, som kommer af den aabenbare Umuelighed at see sig hiulpne. Og ved denne komme de fra Skamfuldhed til en uforskammed Trodsighed, som skiller dem ved al den Medlidenhed, som ellers deres forbarmlige Gestalt skulde have kundet bringe dem til Veye hos andre. Der over blive de grove, paa det mand ikke skal tænke, at de ere blevne ydmyge af Lykkens Forandring. De troe, at Rigdom er saa høy

en

en Ting, og fortiener saadan en Anseelse i Verden, at det ikke alleneste er en Ære at være, men end og saa at have været rig. De meene, at Folkes Indbildingskraft er saa stærk, at de endnu i disse forhungrede og paltene Tiggere forestille sig de første prægtige og rige Fraadsere. Men de mærke dog, at de selv have indbildet sig noget som slaaer dem Feyl, naar de gaae til deres Venner, som de for hen have giort Ødsle lige som de selv, og som de vil tigge noget af, da de dog selv med første maa tage Bettelstaven i Haanden. Disse kiænde dem da neppeligen, før end de selv give sig tilkiænde, og naar de da omsider kiænde dem, foragte de dem. Alle spotte dem; de som see deres forsmædelige Armod, og vide, at de have været rige, men have giort sig selv fattige, foragte dem endnu mere. Mand kand saaledes af Forfatterens Beskrivelse læt see, hvad for Folk der kand kaldes ødsle. En Ødsel er et Menniske, der paa en overflodig Maade anvender sine Penge enten paa unyttige Ting eller paa saadanne, som ere for kostbare for ham, og der ved berøver enten allerede sig selv eller hans

Arvinger, eller og saa Staten, de Mid-
ler, som Gud har betroed ham til at hol-
de Huus over. Her af og af de Exem-
pler, som hand giver der efter, seer mand,
at de fleste Odsle ere dumme og vanvitti-
ge Folk, der ey have lært noget godt i
Verden, og der mene, at de derfor ere
rige, at de kand blive i deres Dumhed og
Vanvittighed. Men paa det de dog ikke
forgiæves skal have deres arvede For-
stand Rigdom, saa give de den tilkiæn-
de ved Pragt, Vellyst og Fraadseri, og
ved det de give denne tilkiende, give de og
saa deres Uforstand tilkiænde med det selv
samme. De føle tit og ofte den Drift hos
sig til Ære, som ellers den største lærde
Mand, og den tapperste Held kand finde
hos sig. Men da de ey kand finde noget i
dem selv, som kand fortiene samme, saa
tage de i den Regiering, som de vil føre i
Verden, Rigdom til Medregent og
Raadgivere, der vel i Begyndelsen giør
dem store og anseelige, men siden forag-
telige. Slige Folk ere da allerede For-
agt værd, imedens de ere rige, og blive
ogsaa virkeligen, trods al deres Rigdom,
foragtede af alle Fornuftige, som egent-

ligen

ligen allene kand foragte og ære, endskiønt de bestikke gemene Folk, der ere ligesaa vanvittige som de selv, og der blot og allene ære dem, fordi de ere rige; En Ære, som fornuftige Folk vilde holde for den største Foragt. Dog saa snart de blive fattige, saa blive de ogsaa ikke engang ærede af dem, fordi de nu tør foragte dem; Hvilket de allerede tilforne vilde have giort, der som de ikke havde maattet ære dem for deres Rigdoms Skyld. Der gaaer saaledes med slige Folk, som med Kaalormene, tre mærkelige Forvandlinger for, først ere de Idioter, efter deres Forældres Død blive de rige Arvinger, og der paa fattige Betlere. Tilforne kunde mand dog sige om dem, at de vare rige, men nu kand mand intet sige om dem, andet, end at de intet ere. De ere saaledes foragtede Creaturer, uvidende Dagdrivere og unyttige Folk. Af disse og andre Ting, som Forfatteren siger, sees da klarligen, hvilken en Last Ødselhed er; Hand viser ogsaa, hvilken en Skade Ødsle tilbringe Staten, og at de ogsaa for denne Aarsags Skyld fortiene, at Folk skal foragte og skye dem.

Schleswig.

Her er trykt en meget smukt Prediken under denne Titel: Schrifftmässige Betrachtung der Sünde im Heiligen Geist nach Anleitung der apostolischen Worte: Denn es ist ohnmöglich, daß die so einmahl ꝛc. in der uralten Haddebiner Kirche erwogen, nunmehro aber auf Verlangen hoher Gönner ans Licht gestellet von Magister Joachim Schörschen. Denne Prediken kand med Billighed regnes iblant de gode; den handler om en vigtig Materie, og samme er ogsaa vel udført, og det efter en mathematisk Læremaade. Den indeholder 16 Ark med de hosføyede Anmærkninger, og Forfatterens mærkværdige og ganske besynderlige Levnetsløb. Hand lover, at hand og saa med første vil lade trykke en anden Prediken kaldet von dem Vorzug der Gläubigen. &c.

Halle.

Her er udkommen et Ordbog under denne Titel: Joh. Simonis Onomasticum Vet. Test. sive Tractatus Philologicus, quo nomina V. T. propria ad apellativorum analogiam reducta ex originibus & for-

formis suis explicantur, cum aliarum gentium nominibus conferuntur, impositionis ratio, quantum fieri potuit, ubique ostenditur, atq; adeo linguæ originali nova lux affunditur. Accedit appendix, continens spicilegium observationum & additionum ad arcanum formarum nominum hebr. Hal. 1741. 4to. 4. Alph.

Lemgo.

Her er trykt: Doctor Patrick Delany aufrichtige Untersuchung der Offenbarung, welche dem menschlichen Geschlechte von der Schöpfung angegeben; Aus dem englischen übersetzet, und mit Anmerckungen, Zusatzen und Registern versehen von Heinrich Christian Lemker, Conrector zu St. Michaelis in Lüneborg, zweyter Theil. Hr. Delany har i den første Part redded Aabenbarelserne for vore første Forældres Fald og for Syndfloden. I denne anden sætter hand for Lyset, hvad Moses fortæller om den babelske Taarnbygning, om Ismaels Historie, om Omskiærelsen, om Sodoma og Gomorra Ødeleggelse, og Guds Befalning til Abraham, at hand skulde slagte

sin Søn. Oversætteren roser i hans Fortale med Billighed Forfatterens Grundighed, Belesenhed og Beskedenhed. Denne Parts tvende første Afhandlinger handler om Blodeden, hvor i hand staaer paa, at samme ikke er tilladt. Dette er, som Hr. Lemker siger, en besynderlig Meening, hvor i faae vil holde med ham. Dog har mand ey kundet andet end oversætte den med det andet, saa som det ikke sømmer en Oversættere at udelade noget af Forfatterens Ord, hvis hand ey vil have den grusomme og barbariske Ære, at være en Snider, og giøre sig ligesaa latterlig som Papisterne med deres Kirkefædres Læmlestning. Hvad de Stridigheder angaaer, som Delany har havt formedelst denne Mening, saa viser Oversætteren os hen til den første Deels Forberetning. Sect. 1. §. 6. Tvende Skrifter, som hand har skreven for at forsvare denne Lærdom, at det ikke er tilladt at æde Blod, have hidindtil forhindred ham, at hand ey har kundet fortsætte dette Værk, saa vel som og saa et Skrift om Polygamien, og Kong Davids Liv og Levnet, hvor i hand forsva-

svaret det imod Bayles og andres Objectioner. De Tillægge, som Hr. Lemker har skreven ere saa vel som hans Anmærkninger værd at læse. N. 1. handler om Rhachitis Sygdom og Bexelbelgene. N. 4. Om Ægyptiernes Reenlighed. N. 5. Hedningernes Fortællelser om Jødernes Udspryng og Skikke. N. 6. Tanker over den Forklaring, som Delany giør over Jes. V. v. 9. N. 7. Om de ægyptiske Historiers optænkte Alder. N. 9. Om Loths Hustrue. N. 10. Om Iphigenia og Phrixus have forestillet Isaacs Ofring.

Hamborg.

Nogle Videnskaber maa i vore Tider undertiden prøve en Skiæbne, som de ganske ikke fortiene. Den Attraa at see alting med den stærkeste Overbevisning er vist nok en fortreffelig Middel til Sandheds Befordring; Men dog naar mand driver denne Post for høyt, saa falder meget i Forglemmelsens Afgrund, som dog med Tiden kunde have kommen til en ønskelig Klarhed. Det skal da tiene os til en Bevegnings Grund, at vi endnu skal anseе de Skrifter med megen Opmærksom-

somhed, som søge at trænge ind i Naturens skiulte Ting. Vi seer iblant deres Tal efterfølgende Udkastning, hvis Opskrift er. Die eröffnete Pforte der Natur, darinnen denen Söhnen der Weisheit ein ausserordentlicher Schatz chymischer Geheimnisse mit nöthigen Anmerckungen übergeben wird, ꝛc. Hvortil endnu er føyed: Ein medicinisches Cabinet der Gesundheit und des Lebens, in welchem ein schöner Vorrath sehr rarer, bewehrter, wohl experimentirter, von grossen Herren geheim gehaltenen arcanen Medicamenten, so in keinen Officinen bekannt, anzutreffen, jungen angehenden Aertzten, auch allen Nothleidenden Patienten getreulichst entdecket wird durch einen Freund der verborgenen Natur, Mysteriophilus genannt. Auf Kosten des Autoris allhier verlegt. Kundskab om Mineralske Ting er noget, som udfordrer megen Vittighed, endnu mere Flid, og en ganske besynderlig Lykke. Hvo der vil domme der om efter egen fatted Vane, snobler tit og ofte mere, end hand selv havde formodet sig. Ikke alt det, som mand siger om slige Ting, for-

tie-

tiener at belegges med det Tilnavn falsk. Hvor der sætter Præjudizer til Side, og overlegger denne Lærdoms Sandhed, nemlig, at alting ikke endnu er bleven udforsket af Menniskerne til Punct og Prikke, skal og saa domme billigen om saadanne Skrifter, som i deres Expressioner synes, at være mørke, og ere det dog ikke. Forfatteren af dette Skrift maatte kand skee mishage nogle, fordi hand ikke har bekiændtgiort hans ganske Hemmelighed. Men hvad for en viis Mand kand fortænke ham der for? Er det ikke nok, at hand stiller saa meget for Lyset, at Elskere af dette Videnskab der ved kand opmuntres at søge ham, og indhente nærmere Efterretning om denne Udforskelse. Det er billigt, at vi lade ham selv tale med: Wolte jemand (skriver hand i hans Forberetning) uns den Einwurf machen, wir lieferten denen Lesern keine eröffnete sondern verschlossene Pforte der Natur, in dem wir die Materialen verschweigen, dem haben wir die Ehre zu antworten: Wir benehmen dadurch keinem Menschen die Freyheit solche zu fordern, noch die Hoffnung sie

zu

zu erhalten, sondern wen eine billige Neugierde antreibt, sich das Kenntniß in dieser Sachen zu erweitern, der darf an Rudolph Benecken, welcher auf dem Jacobs Kirchhof in Hamburg wohnet, die Zuschriften senden ꝛc. Ting, som ingen almindelig Bifald enten har antagen eller forkast, maa mand endnu altid tilskrive noget betragtningsværdigt; Der som der er noget Videnskab til, som saaledes er beskaffen, saa er det vissligen den Kunst at bringe Ting ved Ild i en anden Gestalt. Forfatteren viser enhver ved dette Skrift, at hand ved Flittighed har tilveye bragt sig en Færdighed i dette Videnskab. Hand tilbyder sig at være dem til Tieneste, som vil søge ham; Og saa skal Forfaringen overbevise dem om Konsten.

Frankfurt.

Her er udkommen: Description du Gouvernement present du Corps germanique appellé communement le St. Empire Romain, tirée des loix fondamentales, de l'Histoire, & des melleurs auteurs du droit public d'Allemagne. Forfatteren har

har allerede for 10 Aar siden giort Udkastningen til dette Værk, og nu ladet det komme for Lyset dem til Tieniste, som gierne vil have en Begrib om det romersktydske Rige og dets inderlige Forfatning. Hand mælder i Fortalen, at hans Ophold til Regensborg og ved det wienske Hof har given ham Materie til saaledes at udarbeyde denne Post, at den ikke skal mishage Læseren. Det ganske Verk foredrages i 22 Capittler. I Indgangen handler hand om en uomskrænked Magt, og taler om nogle Staters Regierings-Maade, hvilke, naar mand tager dem tilsammen, giøre et heelt Rige ud. Herpaa gaaer hand nogle 100 Aar tilbage, og lærer af Historiernes Sammenhæng, hvorledes det tydske Rige er kommen til sin nærværende Forfatning, og hvad der har tildraget sig under de romerske Kejsere, som komme af det osterrigske Huus. Det 3die Capittel giver Læseren et Begrib om Kejserværdigheden. Der Otto besteg den kejserlige Thron, saae mand den ganske Christenhed an som een Republikke, til hvilken Paven var det geistlige og Keyseren det verdslige Overhoved.

Mand

Mand finder der for endnu denne Titel i mange Rigslove, og i den gyldne Bulle kaldes Keyseren den ganske Christenheds verdslige Overhoved. Hvad Valfriheden angaaer, saa var den i Begyndelsen hos mange, men siden tilegnede de Store sig samme allene; Og disse bleve der af kalde Churfyrster. Den pavelige Stol til Rom, hvis Magt i den forgangne Tiid var større end den nu er, vilde og saa have Deel i dette Val; Dog oprettede Fyrsterne et Forbund imellem sig, efter hvilken de forpligtede sig endrægteligen at forsvare deres Valrets Frihed. Der paa kom en Rigs Forfatning ud til Frankfurt, hvor i offentligen blev kundgiort, at den kejserlige Magt dependerte af ingen anden end GUD, og at saa snart en Kejser var udvalt, maatte det ganske Rige være ham lydig, ja at en udvalt Kejser ikke havde fornøden at lade sit Val stadfæste af den pavelige Stoel. I det femte Capittel handles om Valet og om det som en Keyser maa besvære. Det siette viser de Egenskaber, som en Prinds maa besidde, der vil være Keyser. Det 7de handler om Kroningen &c.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 4.

Den 26 Januarii 1742.

Kiøbenhavn.

Efterfølgende er bleven indsendt for at communiceres Publico. E. Ewald, Præst til det K. Wayſenhuus, har forfærdiget et Skrift, kaldet: Tiids-Regiſter over det Nye Teſtamentes Kirke-Hiſtorie, tilligemed de merkværdigſte Ting af den Verdslige Hiſtorie, i beſynderlighed saa vitt den haver nogen Connexion med Kirke-Hiſtorien, udi 6 Perio-

dis, eller i 18 Seculis, (hvoraf det 18de befatter de sidst forløbne 40 Aar,) saa vitt er bleven færdig, at det nu strax kand gives under Pressen.

Denne Part af Kirke-Historien er meget vitløftigere udført, end som den Første Part, og kommer til at bestaae, saa vitt man kand giøre Overregning, af nogle og halvtredsindstive Ark, naar den trykkes i samme Format, som den Første Part, hvilket og skal skee til den Ende, at begge Deelene kand føyes tilsammen i eet Bind.

For at Liebhaberne kand vide, hvad de maae vente sig her, saa tiener til videre Efterretning, at alle de merkværdige Ting, som ere passerede fra Christi Fødsel af, indtil dette nærværende Tiid, angaaende Christi Kirkes og Meenigheds saavel indvortes som udvortes Tilstand og Skæbne, ere ey allene anførte i dette Skrift, men og, saa vitt det i et Compendio lader sig giøre, saaledes beskrevne

og

og udforte, at Læseren kand faae et kort og tydelig Begreeb om hver Ting i sær. I besynderlighed er det Første Seculi Historie, som handler om Christi og hans Apostlers Levnet og Bedrifter, efter de 4 Evangelisters Harmonie, ordentligen bleven fremlagt, og det Jødiske Folkes Skiæbne, indtil Jerusalems Forstyrrelses Tiid vitløftig fortalt. Saa ere og Historierne i de sidste Seculis, i sær fra det 15de Seculo af, hvor Joh. Husses og andre Sandheds Vidner deres Historie og Fata korteligen beskrives, og siden, Reformationens Begyndelse og Fremgang, udførlig blevne forhandlede. I almindelighed finder man i et hvert Seculo anførte de fornemmeste Lærere og Kirke-Scribentere, og undertiden deres Skrifter, men meest dem, som give videre Efterretning om Kirke-Historien: Alle romerske Biskoper og Paver, saa vel som andre, der have været i Anseelse, og hvad ved enhver besynderligen kand være at merke; Alle de navnkundigste Kættere og Secter, som Tiid efter anden have indsnegen sig i Kirken; De fornemmeste Synodi og Concilia, som ere blevne holdne; De Forfel-

gelser, som Guds Kirke haver udstaaet, saa vel som de navnkundige Martyrer; De Hoved-Personer, som have stiftet Klostere og Munke-Ordener, eller i andre Maader have taget sig noget besynderligt for, findes her udi anførte. I og efter et hvert Seculum gives en kort Efterretning om andre mærkværdige Ting, saasom: Om Ceremonier og Kirke-Skikke, som Tid efter anden ere komne i Brug, om Høytider og Hellige Dage, om Kirke-Embeder og Kirke-Disciplinen, it. om Kirkens Udbredelse og Forfald ꝛc. Hvad den Verdslige Historie angaaer, saa finder man her opregnede alle Keysere, som have regieret indtil denne Dag, saa og andre Konger og Regentere i de fornemmeste Riger og Lande, saa vel i Orient, som i sær i Europa. De nyttigste Forandringer, som ere forefaldne til Rigernes Opkomst eller Undergang; De navnkundigste Personer, som have udrettet noget besynderligt; De mærkværdigste lærde Mænd iblant Jøder og Hedninger, og andet mere, som er for vidtløftigt her at opregne, findes anførte i dette Skrift.

I

I Tids-Regningen har man brugt al muelig Accurateſſe, og til Ende confereret mange lærde Mænds dertil tienlige Skrifter.

Dyemerket af dette Skrift, saa vel som af den Første Part, som tilforn er udkommen, er i almindelighed at tiene Publico med saadan en Bog i denne Materie, som hverken skulde blive for vidtløftig og kostbar, eller for kort og utilstrækkelig, helst da adskillige lærde Mænd iblant os have forfattet baade vidtløftigere og kortere Skrifter om disse Ting, end som dette er. Jsærdeleshed har Author meent at tiene dem dermed, hvis Sag det er at studere noget i Kirke-Historien, saa vel som andre, der kand have Sind og Lyst til, at faae en ordentlig Kundskab om Guds Kirkes Tilstand og Skæbne i en hver Tid.

Men da dette Skrift udfordrer en temmelig stor Bekostning, saa har Author resolveret at antage Prænumeration derpaa, og gior til den Ende bekiendt, at hvo der finder Behag herudi, betaler forud for hvert Exemplar paa ordinair Tryk-Pa-

ptir 3 Mark Danske, og annammer siden imod den ham til Bevis givne Prænumerations-Seddels Forevisning et Exemplar, saa snart Bogen er bleven færdig, uden videre Efterskud. Men vil nogen have Bogen paa hvidt Papir, saa koster Exemplaret i Prænumeration 4 Mark. De som ikke prænumerere, komme til at betale Bogen langt dyrere, hvis de vil have den.

Liebhaberne ombedes venligen, at de vilde med det snareste melde sig, paa det man derefter kand vide at giøre sin Regning i Henseende til Oplagets Størrelse og Papirets Beskaffenhed, saa kand Bogen strax gives under Pressen, og ventes færdig ved St. Hans Dags Tider.

Prænumerations-Sedler kand faaes her i Byen, enten hos Author selv, eller og hos Hans Høyærværdighed Hr. Prof. Reuss, item hos Sr. Jens West paa Amager Torv, paa hvilke Steder ogsaa den Første Part over det Gamle Testamentes Kirke-Historie endnu er at faae. I Jydland bevise Deres Høyærværdighed Biskopperne i hvert Stift, Author den Tieneste at lade tage imod Prænumeration

paa

paa hans vegne. I Fyhn kand faaes Præ-numerations-Sedler hos Hr. Prof. Buck i Nyborg. I Norge, og in specie i Christiania, faaes de hos Stift-Provsten Hr. T. Wegerslef, i Bergen hos Hr. Jens Rennordt og i Trundhiem hos Hr. Bang.

I Boghandler Wentzels saa vel som den undvigte Preusses Boglade kand nu haves den 3die Tome af dette Skrift: Gesta & Vestigia Danorum extra Daniam &c. Lipsi & Hafn. MDCCXLI. 1. Alph. 8 Ark. Samme afdeles i 2de Capitler, af hvilke det 1ste befatter de Danskes Spoer og Bedrifter i Tydskland. Det 2det i Sclavonien. Vi vil, som tilforn, indrykke en Oversættelse af de et hvert Capittel foresatte korte Summarier.

Første Capitel.

Indeholdende de Danskes Spoer og Bedrifter i Tydskland.

Første Afdeeling handlende om de ældere Danske Spoer og Bedrifter sammesteds.

§. 1. Nogles Meeninger om det Germaniske, Teutoniske eller Tydske og Allemanniske, Navnes, saa vel som og den

Tydske Nations Oprindelse af Norden. §. 2. De Cimbrers Spoer og Bedrifter i Tydskland og Conjunction med de Teutoner. §. 3. De Gothers Dito. §. 4. De Vandalers Dito. §. 5. De Longobarders Udtog af Dannemark ind i Tydskland, samt deres Bedrifter, Sæde og Spoer ibid. §. 6. Vore Angel Saxers Spoer ibid: §. 7. Adskillige Grevskaber i Tydskland, de saa kaldte Normanni og Danske fordum tilhørende. §. 8. Nogle Tydsk Steder, som bærer Navn af den gamle Danske Afgud Odin og andre Nordiske Afguder. §. 9. Nogle Inscriptioner til Torgau i Meißen, meldende om 4re af de gamle Danske Kongers Handel og Bedrifter imod ligesaa mange gamle Sariske Konger. §. 10. Veuden af Kong Helge først lagt under det Danske Scepter. §. 11. Den Danske Kong Rórics Bedrifter i Venden. §. 12. De Vender slagne af Kong Frodes den 3dies General navnlig Erich og deres Land atter conqueteret. §. 13. Printz Jarmerichs af Dannemark og hans Systers Fængsel i Venden. §. 14. De Danske og Vender med samlet Magt

fey-

feyder paa Saxen. §. 15. Den stridbare Danske Konge Gothfred er en Skræk for Keiser Carl den Store. §. 16. Saxen undertvinges af den Danske Konge Iver Vidfadme. §. 17. Keyser Carl den Store overvindes i Saxen af Kong Regner Lodbrog af Dannemark, og de Saxer giøres hannem skatskyldige. §. 18. Den Danske Printz Harald Klach tilligemed hans Gemahl og Broder døbes hos Keyser Ludvig med Tilnavn den gudfrygtige til Maynz i Tydskland. §. 19. Saxen indtages af de Danske Printzer kaldede Lodbrogs-Sønner. §. 20. De Danske efter Keyser Ludvigs Død streiffer i Tydskland og holder Felt-Slag ved Ebbeckstorp. §. 21. Den Danske Kong Sigfreds Legation til Keyser Carl med en Present af et Sværd med Fæste af Guld. §. 22. De Danske ødeleger Coln am Rhein og andre Tydske Stæder. §. 23. Befæster den Bye Duisburg. §. 24. Marggræve Sigfred og Græv Diderich holder Feldt-Slag med de Danske Udliggere, som de kaldtes, eller Fribytter gemenlig Ascomanni. §. 25. Oprindelsen til de 3 Tydske

Nav-

Navne, Hamburg, Hannover og Rostock, fra de Danske. §. 26. Nogle Tydske Steen-Monumenter svarende til dem i Norden og det Runiske Navns Spoer i Tydskland.

(Fortsættelsen skal følge.)

Paris.

Her er trykt Traité des Finances & de la fausse monnnoye des Romains, auquel on a joint une dissertation sur la maniere de discerner les medailles antiques d'avec les contrefaites.

Intet er nyttigere og vigtigere for en Staatsmand end at vide, hvorledes Financerne skal administreres. En Staats Force holdes ved lige ved den stedsvarende Circulation, som der bør at være fra Undersaatterne til Landsherren, og fra Landsherren igien til Undersaatterne. Det har sig med denne Circulation i henseende til det politiske Legeme, som med Blodets Circulation i henseende til det naturlige, som ikke kand subsistere i fald denne Circulation opherer. Monsieur Colbert, een af de største Ministrer, som Frankrig har havt, og som vidste, at jo mere en Staats Rigdom circulerede, jo

mere

mere forøgedes den, har, som bekiendt er, i Synderlighed lagt sig efter at bringe denne ham betroede Post til Fuldkommenhed. Hand befliittede sig ideligen paa at faae meere Oplysning der om. Forfatteren til dette Bogs historiske Fortale lærer os, at hand til den Ende havde givet en vis dygtig Mand Commission paa at skrive om de Romeres Financer; Og det er just det, som mand her publicerer. Vi vil da give Læseren en liden Idée der om.

Romulus deelte den Romerske Staat i 3. Deele. Den første deelte hand i lige Portioner med de 30. Curier. Den anden destinerte hand til Templernes, og den tredie til Statens Underholdning. Alle de Conqueter, som de Romere siden giorde, tiente til intet andet end til Financernes Forbedrelse. De overvundne Folk vare forbundne til at cedere en Part af deres Lande, og oven i Kiøbet obligerte Seyerherren dem til, foruden det Bytte, som hand havde taget fra dem, at betale tit og ofte store Summer. Det keyserlige Cammergods var ikke saaledes beskaffen som Kongernes i vore Tider, at

det

det ikke kunde alieneres. Det kunde sælges til evig Tid, og naar det blev given een til aarlig Rente, kunde det ikke tages fra ham eller hans Efterkommere, saa længe de betalte samme. De Penge, som kom ind af omtalte Gods, bleve lagde i en besynderlig Casse, som mand kaldede Fiscum, og de andere i en anden, som blev kalded Ærarium. Confiscationer, arveløse Midler, jus Albinagii, giorde en Deel udaf Fisco, hvor iblant Confiscationerne vare af stor Vigtighed i henseende til Rigets Storhed, og de mange Maleficanter, som der var.

(Fortsættelsen skal følge.)

Amsterdam.

Hos Zacharias Chatelain er udkommen et Skrift under denne Titel: L'Art de nager, ou Invention, à l'aide de laquelle on peut toûjours se sauver du naufrage, & en cas de besoin faire passer les plus larges rivieres à des armées entieres. Par J. F. Bachstrom, Docteur en Medicine, & Directeur General des Fabriques de S. A. S. Mme. la Ducheſſe de Radziwill, Grand Chanceliere de Lithuanie. Den Konst at svømme er en ganske besynderlig

lig Konst, og de ere lykkelige, som forstaae den i Nødsfald. Forfatteren har fra Ungdommen op giort sig stor Møye at komme efter samme, og at bringe den saa vidt, at mand sikkerligen og tilforladeligen kand udøve den. Hans Navn har været den første Bevegnings-Grund der til, og da hand siden havde øvet sig i adskillige mathematiske Videnskaber, saa har hand alt meere og meere faaet Indsigt i den store Nytte, hvilken saavel Soldater, som andre kand have deraf, der maa henbringe deres meste Livstid paa Havet, dersom mand ved lette og ikke forkostbare Midler kunde udfinde, hvorledes mand kunde tilveye bringe sig en Færdighed i Svømmen uden Livsfare. De Fordele og Midler, som mand hidindtil har rost og betient sig af, have ikke behaget Hr. Bachstrom; Hand mælder og saa, hvor for de ikke have behaget ham, da hand viser deres Utilstrækkelighed med skinbare Raisons. Hand har der for maattet være betænkt paa andre Forsøge og Prøver. Dyrenes Natur, som holde sig over Vandet, vor Legems Bygning, og hydrostatikkens Grundlærdommer have en

lang

lang Tid været det, som hand har overlagt og betragtet ved sig selv. Men al slig Overlegelse har været forgiæves. Et Barn har givet ham Anledning til den Aabenbarelse, som hand med al hans Grublen ey har kundet finde. Og skammer hand sig ganske ikke ved at tilstaae dette. Hand lader en ringe Dreng skee ret her i, og tilegner sig selv allene den Ære, at hand siden videre har indrettet og udført hvad Drengen havde paafunden. Hand maa da selv tale her om: Je n'ai pas assez de vanité, siger hand, pour me regarder ici comme l'auteur de cette invention, mais j'avouerai ingenuëment, que ce fût un jeune garçon d'Amsterdam, qui me fit trouver ce que j'avois cherché depuis si long tems avec tant d'empressement. Il avoit du bois du Liege, coupé en forme d'assiettes de diverses grandeurs. De ces morceaux de Liêge percez dans leur centre cet enfant avoit composé deux corps coniques, qu'il avoit enfin attachez aux deux bouts d'une corde, sur la quelle s'étant mis avec sa poitrine il traversa en nageant un des canaux de cette ville. Denne Omstændig-

hed

hed gav Forfatteren Anledning til at tænke paa at forfærdige et Harnisk af Kork, til med da hand saae, at den Middel, som denne Dreng betiente sig af, langt fra ikke var tilstrækkelig nok til at staa en rivende Strøm, eller de rasende Bølger imod. Dette gik og saa lykkeligen for sig, og de igientagne Prøver gave noksom Vidnesbyrd om Aabenbaresens Tilstrækkelighed. De, som ere det franske Sprog mægtig, kand her med bringe en halv Times Tiid bort ikke uden Fornøyelse. Men andre, som giærne vil lære Svømme-Konsten, giøre best, at de blive saa længe af Vandet, indtil en tydsk eller dansk Oversættere har giort det tydeligt for dem.

Bremen.

Den ulykkelige churlandske Hertugs Historie har Natanael Sauermann udgiven under denne Titel: Merckwürdiges Leben des unter dem Nahmen des Grafen von Biron weltbekannten Ernst Johann Bührens, gewesenen Regenten des russischen Reichs, auch Hertzogs in Curland, &c. Bremen 1742. Den, der har skreven dette, forsikrer os, at Sandhed og Oprigtighed har ført hans Pen, og at hand

har faaet hans Efterretninger lige fra Petersborg af. Hand leverer os dem i 3 Capittler. Det første handler om hans Herkomst, Anforvandter og Skiæbner, indtil hans Ophøyelse; Det andet taler om hans Ophøyelse, hans Gemal og Børn, saa vel som ogsaa hans Regiering i Curland og Ryssland. Det tredie foreStiller os ham efter hans Fald og i hans nærværende Tilstand. Forfatteren har alle vegne havt Ciceros Forskrift, som hand giver Historieskrivere, for Øyne, nemlig: Prima historici lex sit, ne quid falsi dicere audeat, deinde ne quid veri non audeat, ne qua suspicio gratiæ sit in scribendo, ne qua simultatis.

Hamburg.

I Herolds Boglade kand haves paa fransk og tydsk: Manifest, darinn die Ursachen mit mehrern enthalten, warum Ihro Majestät der König in Pohlen und Churfürst zu Sachsen sich genöthiget gesehen die Waffen zu ergreiffen in der Absicht, Dero Königl. Churhauses vorzügliche Gerechtsame auf die von weyland Käyser Carls des VI Majestät hinterlassene Königreiche und Länder bestmöglichst zu vertheidigen und zu behaupten.

Nye Tidender
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 5.

Den 1 Februarii 1742.

Kiøbenhavn.

Continuation af det Skrift: Gesta & Vestigia Danorum extra Daniam &c. Anden Afdeeling befattende de yngere Danske Spoer og Bedrifter i Tydskaland siden Christendommens Indførsel.

§. 1. Efterretninger om S, Sebaldo, fordum det papistiske Nürnbergs Skytzhelgen, som holdes for at have været en dansk Printz. §. 2. Om den gamle berømte Pommerske Handelstad Julin, opbygt af den danske Herre Palnotoco un-

under Kong Harald Blaatands Regiering. Item om samme Danske Konges Loves i Agttagelse og Gienge i Saxen. §. 3. Svend Tiuskiæg Konge over Dannemark som ogsaa siden Engelland, hans tredobbelte Fængsel hos de Vender. §. 4. Kong Knuds den Stores Konge over Dannemark og Engelland Bedrifter imod deSclaver. Item Hans samt Dronnings og Sons Optagelse i de Bremers Broderskab, efter en gammel Bremisk Bog, hvor hand kaldes Lambricht. §. 5. Kong Magni af Dannemark og Norge Seyer over den Vendiske Fyrste Ratibor. Hvor der og tales om det Svogerskab imellem bemeldte Kong Magnus og Hertugerne af Saxen og Brunsvig samt mange høye tydske Familier, som ere Descendenter fra hans Fader Kong Oluf den Hellige i Norge. §. 6. Den skrækkelige Straf Kong Erich Ejegod af Dannemark tog af de Julinske Soe-Røvere. §. 7. Kong Nielles af Dannemark Krigs-Tog imod de Vender. §. 8. Hertug Knud Lavard den Hellige af Slesvig opfød i Keyser Lotharii Hof, af hvilken hand siden blev givet Navn af de Obotriters

Kon-

Konge. §. 9. Kong Erich Emunds af Dannemark Tog paa Venden. §. 10. Kong Svend Grathes af Dannemark Handel med Keyser Friderich Barbaroſſa og det under hans Regiering paa Venden foretagne Krigs-Tog, ſigtende til de Venders Omvendelſe fra Hedenſkabet. §. 11. Kong Valdemars den 1ſtes tvende Reyſer til Keyſer Friderich Barbaroſſa. §. 12. Kong Valdemars den 1ſtes Vendiſke Krigs-Tog. §. 13. Kong Knuds den Siettes af Dannemark Bedrifter i Venden. §. 14. Hoyſtbemeldte Konges Moders og Syſters Fatalitæter i Tydſkland. §. 15. Kong Waldemar den 2den af Dannemark med Tilnavn den Seyerſalige, hans Bedrifter i Venden. §. 16. Den Keyſerlige Crone deſtineret Kong Erich Plogpenge i Dañemark, af Paven og K. i Frankerige ꝛc. §. 17. Roſtock underlagt Kong Erich den 7 af Dannemark, ſamt fleere Bedrifter af ſamme Konge i Tydſkland. §. 18. Kong Chriſtopher den 2dens af Dannemark Bedrifter i Venden. §. 19. Efterretninger om Jens Grand Ærkebiſkop først til Lund i Dannemark, ſiden til Bremen. §. 20. Kong Wald. IV. Be-

drifter i Tydskland. §. 21. Det af den Martialske Dronning Philippa i hendes Herres Kong Erici Pomerani Fraværelse paa Venden foretagne u-heldige Krigs-Tog. §. 22. De tydske Closterе faaer Besætning af de danske Conventer. §. 23. Kong Christian den 1stes Konge over Dannemark, Sverrig og Norge Reyse til Colln am Rhein og hvad derved mærkværdigt er forefalden. §. 24. Kong Christian den 2dens Konge over Dannemark, Norge og Sverrig, Exilium til deels tilbragt i Tydskland, og hvad mærkværdigt hand der forrettede. §. 25. Kong Friderich den 1ste af Dannemark og Norge, da Printz, en tid lang Canich til Colln. §. 26. Tvende tappre Danske Adelsmænds Hr. Peder Schrams og Hr. Knud Hendrichsöns i Tydskland indlagde Ære. §. 27. Den danske Ridder og Mathematicus Dethlev Rantzov prognosticerer Keyser Carl den Vte Seyer over Protestanterne, og paa sin Hiemreyse fra den Keyserl. Armée overfaldes og dræbes ved Ingolstad. §. 28. Hertugen af Saxen beklager, at hand i det Mühlbergske Slag ikke havde den tappre danske Adels-

mand

mand Jörgen Urne hos sig. §. 29. Kong Christian den 3dies Fortørnelse over det, at den polske Gesandt paa det fyrstelige Vilager til Wismar 1555 blev foretrokken de danske, og denne Forseelses Afbedelse og Undskyldning af Vedkommende. §. 30. Printz Friderich af Dannemark Kong Frid. Imi Søn, Biskop til Hildesheim og den bremiske Erkebisps Coadjutor. §. 31. Kong Christian den IVdes Høyl. Ihuk. Bedrifter i Tydskland, som Kreds-Obrist for den neder-saxiske Kreds. §. 32. Den udvaldte Printz Christians den Vtes tilige Død paa Reysen i Tydskland. §. 33. Kong Friderich den 3die af Dannemark, forhen Erkebisp i Bremen. §. 34. Den tappre og lærde danske Printz Ulric Christ. IV Søn tages forræderlig af Dage i Schlesien. Samt hvorledes hand restituerede Dannemark Tychonis Globum. §. 35. Christian Uirich Gyldenlöve dræbes af nogle Hollænder i Tydskland. §. 36. Printz Jörgen af Danuemark (siden Droning Annæ i Engelland Gemahl) beseer Krigen i Tydskland. Bliver tilbuden den Pohlske Crone. §. 37. Kong Christian den 5tes

Høylov. Ihuk. Bedrifter i Tydskland. §. 38, De tappre danske Auxiliar-Troppers Bedrifter i Ungarn og Tydskland under den Keyserl. Fahne. §. 39. Printz Carl af Dannemark Kong Christ. Vtes Søn, udvalt til Biskop i Lübek. §. 40. Kong Friderich den IVdes Høyl. Ihukommelse paa Hiem-Veyen fra Italien aflegger en Visite hos Kongerne af Pohlen og Preussen. §. 41. De Danskes Bedrifter under Høyslbemeldte Konge i de tydske Provincer fra Aar 1709.

(Fortsættelsen skal følge.)

Paris.

Udtogets Fortsættelse af Traité des Finances & de la fausse monnoye des Romains &c.

Herforuden hørte til Fiscum adskillige andre Midler, som kaldtes bona caduca; Til disse bleve regnede efter lex Pappia Poppæa. 1) Alt det, som blev overladt som en Arv eller fideicommiss, som en donatio mortis causa eller hvad for anden Titel det maatte være, til levende Personer, der ellers havde testamenti factionem, men der dog døde i testatoris levendes Live eller efter hans Død, dog forend

rend Testamentet blev aabned. 2) Alt det som var een legeret med Conditioner, som ikke skeede, saa vel som og alle Slags legata og Arv, som bleve forladte af dem, der ellers skulde have tagen dem. 3) Alt det som ved Testament var efterladt dem, som levede ugift, uden at de giftede sig inden 100 Dage efter Testators Død. Dette var bleven indført først for at faae Venge, der næst for at drive Folk til at gifte sig, paa det Republiken, som havde mist saa mange Folk i de borgerlige Krige med Marcus og Sylla, Pompejus og Cæsar, saa vel som Antonius, Augustus og Lepidus, kunde blive peuplered igien. De som vare gifte, men havde ingen Børn, forlaarede halvparten af det som dem blev testamentered; den anden halve Part gik til Fiscum, hvilken ogsaa tog alt det som saaledes blev efterladt Personer, der havde giort sig uværdig til slige Beneficier ved et eller andet. Dog bleve de sidste af slige fiscalisse Rettigheder, som vare opkomne i de borgerlige Krige, igien afskaffede, da Republikken kom sig noget igien. Somme Skatter vare lagde paa liggende Gods, somme paa Personerne.

Hine bleve betalte af alle Rigets Undersaatter, som eyede liggende Grunde, men disse af dem, som vare blevne lagde under det romerske Rige ved Krig. Der var ingen Eyendomme undtagen fra slige tributa realia, ja ikke engang de, som hørte Keyseren og Kirken til. Disse Skatter bleve paalagde af nogle Betientere, som de kaldte Censitores, Peræquatores, Inspectores. De skreve i slige Matrikler eller Jordbøger Eyendoms Herrernes og Pagternes Navne, Grundenes Begrib og Grændser, Agernes Tal og Godhed. Slige Skatter bleve paalagde hvert Aar, og bleve kaldte Indictiones; Men Keyser Theodosius den Store efter Cedreni, eller Constantinus, efter Onuphrii Meening, befalede, at de alleneste skulde paalegges hvert 15 Aar. De hævedes allene af Grundene; Personerne vare fri uden i saa vidt de besadde arvelige Midler. Naar nogen ikke betalte, solte mand Godset, og da havde fiscus prioritæt frem for alle andre Creditorer i de Penge, som kunde loses der af. Det var forbuden at kræve meere end Ret var under Straf at give dobbelt igien, og undet Livsstraf, i fald

de

de giorde det igien. For end Arcadius og Honorius gave denne Forordning ud, havde Constantinus og Julianus befaled, at slige Betientere skulde give 4 dobbelt igien.

(Fortsættelsen skal følge.)

Venedig.

Her seer mand: Miscellanea di varie operette appresso Giammavia Lazzaroni 1740 in 12. 2 Vol. Denne Samling bliver publiceret som et Maaneds-Skrift; og Forfatterne love at levere et Bind der af hver fierde Maaned. Mand kand giøre sig en tilstrækkelig Begrib om denne Samlings Vigtighed og Nytte, naar vi ikkun vise Indholden af de 2de første Parter. Den første befatter i sig 1) Sei Dialogi inediti del Cardinal Gior. Delphino. 2) Dimostrazione dell'immortalità dell'anima humana, & due risposte à varie opposizioni 3) Ubertini Pusculi Brixiensis Constantinopoleos Libr. 4, nunc primum editi. 4) Orazione di Paolo Maria Paciandi Sacerdote in onore di San Tommaso d'Aquino ed annotazioni alla medesima. 5) Antonii Carnasani Carmina. Den anden leverer efterfølgende: 1) Nicolai

Sagundini ad Beſſarionem Card. Tuſculanum Epiſtola. 2) Petri Parleonis ad Nicolaum Sagundinum epiſtola. 3) Jacobi de Utino Canonici Aquileienſis de civitate Aquileiæ epiſtola. 3) Leonardi Cozzandi Brixiani Monachi Servitæ de Plagiariis liber ſingularis 5) Lezione ſopra un Sonetto del ſig. Giambatiſta Riccheri Genoveſe di Tedalgo Peneio P. A. 6) Dominici Benedetti Phil. & Med. Doct. elucubrationes de communibus corporis humani integumentis & de ventriculo & omento. Dette ſidſte Stykke er ſkreven paa Vers.

Halle.

Her er trykt efterfølgende Bog: Hiſtoria juris germanici ab erroribus & nævis, quibus hactenus conſperſa eſt, repurgata a D. Joan. Car. Hinr. Dreſslero, Conſil. Aulic, 3 Alph. 6 Ark i ſtor 4. med Forfatterens Billede og nogle andre Kaaber-Stykker. Forfatteren bemøyer ſig at igiendrive af Polyearp Leiſers Skrifter Geheimeraad Heinneccii og Thomaſii Meeninger. Saa er hand ogſaa billigen nidkiær imod dem, hvilke, endſkiønt de neppe nogle Aar have hørt noget om den tydſke

Ret

Ret og dens Antiquiteter, eller læst det i de almindelige Bøger, strax mene, at de ere dygtige til at forklare og forbedre den tydske Ret, da dog slig Foretagende udkræver en stor Forraad paa Bøger, tilstrækkelig Kundskab om alle slags Retter, Belæsenhed, mange Aars Flittighed og megen Forfaring. Mand maa og saa tilstaae, at Forfatteren til Deels har anført gamle Bøger og Manuscripter, om hvilke mand hidindtil ey har havt nogen Efterretning. I denne Afhandling refererer hand sig over alt til den af ham fordum holdne og dette Verk hosføyede Disputation, kaldet: Prima Fundamenta, quibus historia juris germanici firmatur, og til de der paa følgende Vindicias hujus disputationis contra P. Frid. Dickium. Ved Enden af dette ganske Verk findes endnu en Afridsning paa en fornuftig og christelig Moral, som hand har i Sinde at give ud, og paa den besynderlige Nytte, som mand kand have der af i Lov og Ret; Hvortil hand vil føye sit Levnetsløb. Vi kunde endnu sige noget rosværdigt om denne historia juris germanici Dresleriana, der som Auctor ik-

ikke selv lagde os Censuren i Munden, naar hand saaledes skriver i Fortalen: Ut vera profitear, nihil est, quod magis verear, quam ne brevi alteræ hujus operis curæ sint necessariæ. Vi ynske ham da for i Veyen Lykke der til.

Frankfurt am Mayn.

Frantz Varrentrapp har oplagt: Geschichte des Interregni nach absterben Keyser Carl des VI. Erster Theil: Worinn die merckwürdigsten Begebenheiten, so sich seit dem Tode keyserlicher Majest. bis auf den ersten Merz 1741. im römischen Reich zugetragen, erzehlet, und die in solcher Zeit gemein gemachte Acta publica mitgetheilet werden 1742. in quarto 3. Alph. Ved den høysalige Keyser Carl den Siettes Død er aabnet et mærkværdigt Theatrum, hvor paa, som det laver sig til, vigtigere og større Ting vil blive spilled, end mand har hørt eller seet i mange hundrede Aar. Det er saaledes indretted, at det uden Tvivl vil give Staatslegemet i vor Deel af Verden en nye Skikkelse i mange Ting, og det synes, at vore Efterkommere vil komme til at søge og finde Grunden til deres Regierings-

ringsform i de Forandringer, som ske i vore Tider. Det er derfor en prisværdig Bemøyelse, der som dygtige Mænd, som have Indsigt i Staatssager, med en oprigtig Pen levere os og Efterkommerne denne mærkelige Tidspunkt med en nøye Optægnelse af de Tildragelser, som gaae for sig i disse Tider, samt en fuldkommen og ordentlig Samling af de for Lyset kommende Acta publica. Dette gier da ogsaa den lærde Forfattere af dette skionne Værk; Det synes, at Sandhed, Trofasthed og Varsomhed føre hans Pen; Egenskaber, som en Historieskrivere nødvendigen maa have, der som hand tænker til at faae Efterkommernes Bifald. Denne Historie bestaaer ikke alleneste af en blot Samling af Staats-Skrifter, Forfatteren tænker ogsaa vel, og der som hand tænker, saa seer mand der af, at hand er ikke fremmed i den gamle og nye Staats-Historie. Hans Maade at fremsætte og skrive en Ting paa viser, at hand ogsaa har seet sig omkring i de smukke Videnskaber. Hvo kand læse en M = = = og Zschach = = = Staatsskrifter uden ret at ærgere sig o-

ver

ver deres fordervede Smag. Der er adskillige Acta publica i dette Verk, som vel findes trykte i andre maanedlige Bøger og samlede Efterretninger, men dog forsikrer Forfatteren os, at de her anføres meget fuldkomnere og i en fornøden Sammenhæng. Dette Verks Indhold handler da om Keyserens Død, og den nye Dronnings Mariæ Theresiæ Arve-Succession, om Churbeyrens Prætension paa Successionen i de østerrigske Arvelande, om Hans prysiske Majestets Foretagelser i Schlesien, og hans Prætension paa de 4. Fyrstendommer Jægerndorf, Liegnitz, Brieg og Wohlau; Om den spanske Prætension paa de østerrigske Lande, om Vicariats-Historien, i Synderlighed om de Tvistigheder, som ere opkomne angaaende det beyerske og pfalziske tilfælles Vicariat, om den til Frankfurt am Mayn udskrevne Valdag. Om de Stridigheder, som ere opstandne over den Kronbømiske Stæmme ved benævnte Valdag, om det som har tildraget sig siden keyserens Død. Alle de, som have i Sinde at tiene Staaten engang i Krigs- og Freds-Tider med

Nyt-

Nytte, giøre meget vel, der som de giøre sig bekant med denne Bog.

Leipzig.

Hos Bernhard Christoph Britkopff er trykt: Der Wintermonath oder das fünfte Stück von den Belustigungen des Verstandes und des Witzes. Forfatterne her af have atter igien givet os saadanne Prøver, som giøre Læseren opmærksom, og formere hans Forlængsel snart at see noget mere der af. Det er en Fornøyelse at see disse artige Skrifter i saa mange Læseres Hænder. De Stykker, som komme for i denne Vinter-Maaned, ere efterfølgende: Bevis, at Rimen ikke kand undværes i den tydske Digtekonst, opsat paa Vers af G. W. R. Tanker om Venskab i u-bunden Tale af Hr. Lorentz Hausmann B. R. Doctor. Vandets Ros i en Ode. En Skrivelse til Udgiveren, at hand vil besørge nogle Vers. Samme fortiener at læses, og Günthers Brev til Cynthia af de Dødes Rige vil i Synderlighed behage mange. Den ubetænksomme Forfattere af Lettres Germaniques giør meget vel, der som hand lader denne Skrivelse for-

forklare for sig paa sit Sprog, i fald hand ikke selv forstaaer saa meget tydsk; Hand skal da læse der i en grundig Dom som en Tienestepige giver om hans Breve. Der paa følger en Ode af et par Fruentimmer, som forlangede et Kiærligheds-Vers, af Hr. Schwabe. Et Stykke i u-bunden Tale, kaldet: Den unge Herre. En Elegia over et ungt Menniskes Død i Hofmesterens Navn. Indbildings Kraftens Objectum. Snutobakkens Ros paa Vers. En Historie om Honning søde Lipper. Soemuskelen og Krebsen, en Fabel af Hr. Gellart. En geometrisk Lærdom. Kierligheden og Lykken paa Vers. En Staats Gravskrift og endeligen en Beretning om de Skuespil, som ere holdne til Leipzig i October-Maaned.

London.

Hr. William Hillany har for nogen Tiid siden giort et Skrift bekiendt under efterfølgende Titel: A practical essai on the smal poxs. Forfatteren, som lader sig ret være angelegen at sætte Menniskets Legeme i Sikkerhed imod denne slemme Giæst, giver her i adskillige Midler, hvorved sligt maatte skee.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 6.

Den 9 Februarii 1742.

Kiøbenhavn.

Continuation af det Skrift: Gesta & Vestigia Danorum extra Daniam &c. Tredie Afdeeling forestillende endeel Fyrstelige og andre høye og berømte danske Personers, som har opholdt sig i Tydskland, Personalia og Gravskrifter.

§. 1. Kong Christ. den 2dens Søn Johannes en Printz af stor Forhaabning, bortdøer tilig til Regenspurg. §. 2. Princesse Dorothea, høystbemeldte Konges Dotter vermæhlt med Friderich Churfyrst af Pfaltz. §. 3. Gravskrift o-

ver Hertuginde Elisabeth af Meckelnburg, Kong Frid. den 1stes Dotter, begravet til Güstrau. §. 4. Dito ibidem over hendes Syster Dorothea ligeledes Hertuginde af Meckelnburg. §. 5. Underretninger og Gravskrift over den danske Princesse Anna Kong Christ. den 3dies Datter, Churfyrstinde i Saxen, begravet til Freyberg. §. 6. Princesse Hedevig af Dannemark Kong Frid. den 2dens Dotter ligeledes Churfyrstinde i Saxen begravet ibid. §. 7. Den tredie danske Princesse, som har været Churfyrstinde i Saxen, Anna Sophia Kong Frid. 3dies Dotter, uden Tvil begravet ibid. §. 8. Efterretning og Gravskrift over Hertug Gert af Slesvig begravet til Embr. ved Rhin-Strommen. §. 9. Othincar den ældere, en dansk Adelsmand, en af de første omreysende Bisper i Norden, som ikke havde noget vist Sæde, begravet til Bremen. Hvor der og handles om Othincar den yngere Bistop i Ribe, fordum døbt og oplærdt til Bremen, saa vel som og Poppo, som ved det bekiendte Mirakel bragte de danske Hedninger til at antage Christendom, siden Bistop i Aarhuus, begravet til Bre-

Bremen. §. 10. Ditmarus en dansk Mand, Biskop til Hildesheim og der begravet. §. 11. Underretninger og Gravskrifter over Petro Duvino eller Peder Due en gammel mærkværdig dansk Adels-Mand begravet til Breslau, hvor hand har stiftet et Closter og hans Frue etc. §. 12. St. Sören af Rye i Jylland efter nogles Beretning Erkebisp til Colln. §. 13. Underretninger om Biskop Waldemar af Slesvig, af Kongl. dansk Extraction, siden Erkebisp til Bremen, begravet i det Closter Lykke i Stift Bremen. §. 14. Gravskrift over Erkebiskop Henrich Kaltegsen af Trundhiem i Norge, begravet til Coblentz. §. 15. Matthias Lupus eller Mads Ulf, en dansk Mand fra Kiøbenhavn, Suffraganeus eller Assistentz-Bisp hos Erkebispen af Magdeburg. §. 16. Underretninger og Gravskrift over Jens Andersen Beldenack, Biskop i Fyen, begravet til Lübek. §. 17. Underretninger og Gravskrift over Jörgen Skodborg, Erkebiskop af Lund i Dannemark, begravet til Colln am Rhein. §. 18. Gravskrift over Hr. Knud Schram en dansk Adelsmand, begravet til Witten-

tenberg. §. 19. Gravskrift over Hr. Peder Rantzau Kong Friderich den Andens Geheime-Raad, begravet ibidem. §. 20. Gravskrift over Hans Rantzau en Søn af den berømte Kongel. danske Stattholder i Holstein Henrich Rantzau, begravet til Heidelberg. §. 21. Gravskrift over Niels Rantzau, dræbt af et Vild-Svin paa Jagt til Hessen-Cassel. §. 22. Underretninger og Gravskrift over den berømte danske Ridder og Astronomo Hr. Tyge Brahe, med sin Frue Christine begravet til Prag i Bøhmen. §. 23. Underretninger om Corfitz fordum Greve af Uhlefeld og Rigens Hofmester i Dannemark, død i Landflygtighed ikke langt fra Neuburg paa Rhinstrømmen og begravet under et Træ paa Marken. §. 24. Underretninger om Doct. Nicolao Stenonio af Dannemark, en berømt Anatomico, som apostaserede, begravet til Osnabrug i Westphalen. §. 25. Gravskrift over Doct. Jano Scherbecio eller Jens Skiærbek, som havde reyst længe i Orient og lagt stor Ære ind, begravet til Lübek. §. 26. Underretninger om den vidtberømte Helmstadtske Theologo Doct. Georgio

Ca-

Calixto en dansk Mand fød i den Landsbye Medelbye i Jylland ved Tundern.

(Fortsættelsen skal følge.)

Paris.

Udtogets Fortsættelse af Traité des Finances & de la fausse monnoye des Romains.

For uden ovenbenævnte Skatter maatte Eyendoms-Herrerne aarligen give Korn til Provianthusene og Armeens Underholdning. Og dette blev kaldet Annona militaris. Ja de maatte ogsaa give Flesk, Kiød, Vinædikke og Vin. Mand gav Soldaterne tu Dage efter hver andre et Slags Kavringer, som kaldtes Panis bucellatus, og den tredie ordinaire Brød, een Dag Vin og en anden Vinædikke, een Dag Flesk, og en anden Kiød. Denne Underholdelse var saaledes anordned af Keyser Constantinus. Ingen Grunde vare undtagne fra denne Byrde, ikke en Gang Keyserens. Herforuden maatte Undersaatterne i Provindserne forskaffe Soldaterne Klæder og Qvarterer. De personlige Skatter bleve lagde paa de Lande, som vare underkaste de Romeres Herredomme ved Krig, og disse vare ikke

altid eens. Joseph, naar hand taler om Ægypten, siger, at hver betalte der Kopskat. Efter denne Skats Liste synes det, at der har den gang været 750 tusende Indbyggere uden at regne dem med, som boede i Alexandria, som vel kunde giøre 100000 ud. Strabo bemærker, at Ægypten allene betalte 7 Millioner, 500 tusende til Cleopatræ Fader og omtrent 2 Gange saa meget til Augustus. Vor Autor siger, at Justus Lipsius skatterer den personlige Skat paa 150 Millioner aarligen. Indbyggerne i Stæderne bleve befriede fra denne Skat af Constantinus den Store, med saa Skiæl dog, at de vare romerske Borgere. Rigets Provindser maatte endnu anskaffe mange Ting, saa som Heste, Vaaben, Korn ꝛc. Ægypten, Sicilien og Africa, iblant andre gave en stor Quantitæt Korn som blev kalded Annona Civilis, fordi de vare bestæmmede til Borgernes Underholdning. Aurelius Victor siger, at Augustus fik af Ægypten mere end 80000 Maader Korn. Og Egesippus berætter, at dette Land allene fode alt Folket til Rom 4 Maaneder i Aaret. De øvrige Provind-

vindser i Africa gave dobbelt saa meget som Ægypten. Joseph lod Agrippa sige, at Ægypten føde det romerske Folk ni Maaneder i Aaret. Der var Mariner-Compagnier for at overbringe dette Korn De bleve straffede paa Livet, naar de ikke gik den sædvanlige Vey. De Dommere, som ikke saae til med, at det blev overskibet til den rette Tiid og Sted, bleve straffede med deres Midlers Confiscation og Skipperne med Landflygtighed.

(Fortsættelsen skal følge.)

Basel.

Her er en Fortsættelse af det almindelige historiske Lexicon i 2 Parter i Folio under Pressen: Der tvivles ikke paa, at jo de franske, spanske, italienske og svidserske Historier vel skal blive udført der i. Ja mand forsikrer, at en Fortsættelse af det bayliske Lexicon og saa snart skal komme i Trykken sammesteds. Dette fortreffelige Værk kommer for Lyset i 4 Bind, og saaledes stærkere end Hovedbogen selv. Enhver, som veed, hvad for en Lærdoms-Skat der ligger skiult i Bayle, vil billigen glæde sig der over, at hand saa anseeligen

bliver beriget; Ikke mindre, der som de Herrer Leipziger vil meddele en tydsk Oversættelse af denne Continuation, lige som de have giort af Bayle selv.

Leyden.

Her er trykt: Davidis Arnoldi Conradi Cryptographia denudata, sive ars deciferandi, quæ occulte scripta sunt in quocunq; linguarum genere, præcipue germanica, batava, latina, anglica, gallica, italica, græca. Forfatteren har giort sig stor Møye med at aabenbare den saa kaldede hemmelige Skrivemaade med Bogstaver og Tal, og at sætte alle og enhver i Stand til at kunde forstaae samme. Hand deler Bogen i 2 Parter. I den første handler hand om denne Konstes Theorie og almindelige Grundregler, i saa vidt de stemme over eens med alle andre Sprog. I den anden Part handler hand om Sproggene selv, og om den Maade, paa hvilken mand skal forklare de Skrifter som ere skrevne paa en hemmelig Maner. Forfatteren vil ikke fortiene sig ret synderlig Tak af dem, som giøre et eget Haandverk af slig Skrivemaade, i fald hand saa-

saaledes kand aabenbare alle deres Hemmeligheder.

Hamborg.

Her er udkommen et Skrift, som Magister Schütze har giort; Det handler: De superstitiosa Germanorum Gentilium reverentia lucis consecratis exhibita. Den lærde Forfattere handler i den første Section om Oprindelsen til den Skik at hellige Lunde og Skove til Guderne; Hand viser, at vore Forfædre have meent, at mand ikke kunde indslutte Guderne inden for Mure og Vægge, og at de derfor uden nogen Afguds-Billeder bestæmede til deres Andagt aabene Skove og Marker, af hvilke de kunde betragte Himlen med alle sine Skionheder. Denne Maade at dyrke paa er fast saa gammel som Verden selv. Den siunes at have noget stort og høyt i sig, og Misbrugen, som i Tidens Følge gik i Svang derved, giorde det ondt, som ellers i sig selv var godt. Vore Fædre, ja vore første Fædre have offred til deres Skabere paa Marken, og om Abraham, mælder Targus, at hand anlagde og helligede HErren

ren en Lund til Bersabe. I den anden Section anføres de fornemmeste Lunde, som have været helliged af de gamle Tydske. Præsternes Pligter, Lundenes Danlighed og Beskaffenhed og i Synderlighed deres store Helligheed berøres i den tredie. Disse Steders Herligheder og Prærogativer komme for i den fierde. De vare en Fristad og Tilflugtssted for de Betrængte og Forfulte. De, som skændede og vanhelligede dem, bleve straffede paa Livet. De vigtigste Forrætninger bleve foretagne i dem; Alt det, som gik Religionen og dens Ceremonier an, blev overlagt i dem. Ungdommen blev underviist og optugted i dem af Druiderne; Ja offentlige Rettergange, Krige, Fredsforslager og andre Ting bleve i dem bestæmmede og afgiorde. Dette berøres i den femte og siette Section, men i den syvende handles om de gamle tydskes Grave, som mestendeel vare i Lundene. Omsider har Keyser Carl den Store, da hand bemøyede sig at udbrede Evangelii Lys, først begyndt at ødelegge de Tydskes hellige Lunde. Magnæ tamen molis erat, siger Hr. Magister Schütze i den sidste Section chri-

christianam condere gentem. Idem acu tetigit laude insigni non defraudandus theologus Calovius, qui Caroli M. tempora desperata vocat secula, ubi metu armorum potius quam verbi præconio pagani Germani ad Christum perducebantur. Nemo his verbis fidem detrectabit, qui ipsos historiarum fontes adiit. Obstupesco sane, si atrocissimum illud responsum reputo, quod majores nostri gentiles Bonifacio retulerunt, nemlig, at den christelige Religion ikke skikte sig for dem, som Soldater, at Christus var den fattigste iblant Guderne, der lovede sine Tilbedere intet andet end Spot og Fattigdom. Absit blasphemia verbis. Quid? quod ipsius Bonifacii testimonium omni exceptione majus est, si in litteris ad Episc. Dan. exaratis fatetur se sine Principis Francorum timore atq; auxilio neq; lucos evertere, neq; ecclesias Christi condere posse. Bonifacius lucum, qui Irmensulæ sacer erat, Geroldus lucum Zuttiberi Martisburgensem, J. Wigbertus lucum Grone circa annum demum 1155. alii alia nemora deleverunt.

Lon-

London.

Hos Boghandleren Jean Osborn er trykt et Verk i to Parter paa stoer Octav med denne Titel: Pamela, ou la vertu recompensée, traduit de l'anglois. Mand kand anſee denne Bog ſom een af de ſkionneſte i ſin Materie. Dens Forfattere har giort ſig al den U-mage hand har kundt at viſe os Menniſket eller ſnarere det menniſkelige Hiærte paa alle Kanter, ja det ſynes og ſaa, ſom at hand virkeligen har kiget ind i alle dets lønligſte Tilboyligheder; Thi hand afmaler os Paſſionerne paa ſaa livagtig en Maade, at vi nødes til og ſaa engang at tænke paa os ſelv. Naar vi have giort dette, ſaa befinde vi, at Forfatteren har ſagt noget ſom er ſandt, endſkiønt vi ellers ikke ſaa juſt havde tænkt der paa. Mand maa ikke regne dette Verk iblant Romanerne, endſkiønt forunderlige Tilfælde forekomme der i. Forfatteren forſikrer, at det er, en Ting, ſom virkeligen haver tildraget ſig for nogle Aar ſiden. Pamela er Hovedperſonen i denne Bog. Hun er tit og ofte i de heftigſte Paſſioner, ja i de bedroveligſte og ulykkeligſte Tilfælde. Men

hun

hun er standhaftig, taalmodig og Udydens Fiende. Hun grunder alt hvad hun tager sig for paa Dyden, og af dens Virkning erkiænder hun dens Fortræffelighed. De Lærdomme og Exempler, som her forekomme, kand nytte i alle Stænder. Hand har neye taget i Agt alt hvad der er velanstændigt, og med Eftertryk vist de Pligter, som mand bør at udøve i det borgerlige Liv og Levnet. Hans Skrivemaade somer sig meget vel med de Personer, som hand handler om, og mand finder allevegne noget, som baade behager og nytter. Dyden er afmalet med klare og livagtige Farver, og Udyd sees og saa i al sin grimme Gestalt. Religionen vises i sin naturlige Skionhed. Kort, denne Bog fortienner at læses af alle dem, som elske Dyden. Det smukke Kiøn vil giøre sig endnu behageligere og elskværdigere, der som det bemøyer sig at ligne den dydige Pamela. Jsom have sat eder for ikke selv at tænke, men alleneste at overlevere os andres Tanker, og tit anvende Tiid og Møye paa saadanne Skrifter, af hvilke vi have ingen anden Nytte, end at vi for vore Penge faae

nogle

nogle Ark som ere fulde af udenlandske Griller, giver eder i Fær med denne Bog; Lader dens Størelse ikke afskrekke eder. I kand være forsikkred om, at i skal fortiene Takaf dem, som forstaae sig paa gode Skrifter, og elske Dyden.

Florentz.

Det er den pavelige Stoel meget angelegen, at den hellige Peder har seet Rom; For dette at bevise har den nu i mange hundrede Aar giortsig stor Umage. De Skribenter, som have vildet hykle for omtalte Stoel, og ellers giore sig elsked af samme, have ikke underladt at skrive om denne Apostels Villegrimsskab og bispelige Regiering, jeg vil denne gang nævne et Skrift, som handler om dene historiske Omstændighed, om hvilken saa lenge er bleven stridet i Kirken. Dets Titel er: De Romano Divi Petri Itinere & Episcopatu, ejusque antiquissimis imaginibus Exercitationes historico-criticæ, Autore Petro Francisco Faginio. S. T. D. ad Benedictum XIV. Pontificem Maximum Florentinæ 1741. i Qvart. Forfatteren har dedicered dette Skrift til

til Bendix den 14de. Den hellige Fader har meget naadigen optaget det, og bæret ham for hans Umage med en egenhændig Taksigelse, som er fuld af hellige Ynsker. Det er troligt, at Hr. Fogginio fuldkommeligen er fornøyed med denne pavelige Belønning, i fald hand ellers selv kand bestride sine Udgifter. Ellers bestaaer dette Verk af 20. Afhandlinger. I den første taler hand om dem, som staae paa, at den hellige Peder aldrig har været i Rom. Den 2den handler om de apocryphiske Bøger, som begribe i sig deñe Apostels Levnet og Historie, og om andre Skrifter, som tilegnes ham. I den 3die søger Hr. Fogginio at bevise med de første Kirke-Fædres Vidnesbyrd, at Peder ufeylbarligen har været i Rom, og beklæd en Bispes Charge. Ved denne Leylighed besvarer hand i den 4de Afhandling de Objectioner som nogle giøre af det, at Lucas og Josephus tale intet om sligt. I den 5te strider hand imod Hr. Banage, og søger at bevise, at Peder har været den første, der har prædikked Evangelium til Rom. Derefter farer hand

fort

fort endnu meere at stadfæste hans bispelige Værdighed, om hvilken hand har talt i den 3die Afhandling, og viser omsider, at hand har været Bisp til Rom i 25 Aar. I den 7de og 8de besvarer hand alle de Objectioner, som gieres. Den 9de siger os adskillige artige Ting om denne Apostels bispelige Værdighed til Antiochia. Den 10de er en Forklaring over de Petri Ord, som findes i hans 1. Brevs 13. v., saaledes lydende. De i Babylonien, som tillige med eder ere udvalde, hilse eder. Hr. Fogginio er saa habil, at hand kand bevise, at Apostelen under det Ord Babylon forstaaer Rom. Den 11te handler om den Skrivemaade og det Sprog, hvor i S. Marcus har skrevet. De 9 øvrige handle om Petri Liv og Levnets Omstændigheder, om hans besynderlige Forrrætninger, om de mange Kirker, som hand har indvied til Rom, og der omkring i Egnen; om Kirkernes Grundleggelse til Florentz og Fiesoles, om deres Bisper; Og endeligen berører hand Apostlens Afkom, Død, og Maaden hvorledes hand døde.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 7.

Den 16 Februarii 1742.

Kiøbenhavn.

Continuation af det Skrift: Gesta & Vestigia Danorum extra Daniam &c.

Det andet Capitel.

Befattende Danske Spoer og Bedrifter i Sclavonien, det er Estland, Liefland, Curland, Rusland, Preussen &c.

Første Afdeeling visende de ældre Danske Spoer og Bedrifter sammesteds.

§. 1. Vore Gothers Sæde og Spoer i Sclavonien. §. 2. Kong Hadings af Dannemark Krig med Locher Fyrsten af Curland. §. 3. Kong Frodes den 1stes

af Dannemark Bedrifter i Cur- og Rußland. §. 4. Curland bringes igien til Lydighed af den Danske Kong Röric. §. 5. Rußland conqveteres af den mægtige Danske Konge Frode den 3die. §. 6. Sterkodders Bedrifter i Rußland, Preussen og Curland i Qualité af Dansk Admiral under Kong Frode den 4de. §. 7. Kong Haldans den 3dies Bedrifter i Rußland. §. 8. Kong Jarmerichs af Dannemark Bedrifter imod de Preusser, Russer og Curlænder. §. 9. Torkil Adelfars Gesandtskab under Kong Gorm den gamle til den Russiske Afgud Ugarthiloch, saa velsom og Kongens egen Reyse til Rußland. §. 10. Den mægtige Danske og Svenske ꝛc. Konges Vidfadmes Krigs-Tog paa Rußland, og Regiering over Rußland, Curland og Esthland ꝛc. §. 11 Kong Regner Lodbrogs af Dannemark Bedrifter i Lifland, Curland, Preussen og Rußland, samt hans i den Rußiske Province Biarmeland oprettede Seyervindings-Monument. §. 12. De Danskes Tog paa Preussen under Anførsel af Printz Hagen, Kong Harald Blaatands Søn. §. 13. De tvende Normænds

Aug-

Augmund Flokes og Orvar-Oddes Regimente i Rußland. §. 14. Den Normands Arngrims og hans Sønne-Sons Heidrechs Skatte-Konge i Jylland, deres Bedrifter i Rußland. §. 15. Den Normands Asmunds Bedrifter ibidem. §. 16. Kong Harald Haarfagers af Norge Ambassades til Rußland og deres Udfald. §. 17. Den tappre Normands Eigils Scalagrimsöns Bedrifter i Curland.

(Fortsættelsen skal følge.)

Paris.

Udtogets Fortsættelse af Histoire des Finances & de la fausse monnoye des Romains.

Naar nu alt dette Korn var indsamled i Proviantthusene til Rom, saa deelte mand en Hoben ud der af for ingen Penge til de fattigste Borgere; det øvrige solte mand for en maadelig Priis. Asconius Pedianus fortæller, at Clodius, da hand var Almuens Forsvar, lod, for at forhværve sig Folkets Gunst imod Cicero, uddeele saaledes usigelig meget Korn. Ellers bleve Landene undertiden paa det stærkeste udsuede. Xiphilinus skriver, at da Tiberius havde ladet Ba-

ton Kongen i Dalmatien komme for sig/ spurte hand hannem ad, hvor for denne Provinds havde giort Opstand; hvorpaa hand svarede: Hvor for skikker i glubende Ulve for at vogte eders Faar i Steden for Hyrder og Hunde. Tacitus i Agricolæ Livs og Levnets Beskrivelse holder for, at Britterne havde sat sig op imod de Romere, fordi de udsuede dem saa stærkt. Hand fører dem ind saaledes talende om de Romere: Det som de kalde at regiere er intet andet end at udplyndre og giøre det plat af med Folk, og naar de af et folkrigt Land have giort et vederstygeligt Ørken, saa rose de sig af, at de have giort det fredeligt. Vi vil her ikke tale om de Skatter, som de lagde paa adskillige Varer, ikke heller om det som de fik af Minerne, Saltverkerne og Strømmene. De som vil læse det, kand tage Bogen selv for sig. Forfatteren taler om mange usædvanlige Skatter, som deels de borgerlige Krige deels Keysernes Grumhed vare Aarsage til. Iblant andet siger hand, at Nero fordrede den 4de Deel af dets Værdi, som der blev ført Proces om, og at hand lagde en Straf

paa

paa dem som forligde sig eller lod noget falde af deres Ret; ja at hand gik saa vidt i Grumhed, at hand ikke vilde lade sine Forordninger offentligen opslaae og forkynde, paa det der kunde blive des flere, som syndede imod dem, og følgeligen desto flere Confiscationer, og at hand, naar Folket holdt an hos ham, at hand vilde lade dem kundgiøre, lod dem skrive med saa smaa Bogstaver, at det var umueligt at læse dem. Efter at Forfatteren saaledes har vist de adskillige Kilder, hvor af Keyserne toge deres Finanzer, saa taler hand om de Betienter, som vare satte over dem enten til Forvaltning eller Imodtagelse. Og der med ender hand Afhandlingen. Det var at ynske, at hand havde afhandled denne Materie noget fuldkomnere, saa vel som og saa i en bedre Orden og med større Sirlighed; Og at hand havde giort Forskiæl paa Tiderne, paa det mand der af kunde have seet Finanzernes Fremgang og Forandringer under de adskillige Regieringer, som de Romere have været underkaste. Afhandlingen er saaledes sær ufuldkommen saa vel i Henseende til dette som andet; Dog

er Materien curieus og nyttig at vide. Mand finder endnu der ved tvende andre smaa Afhandlinger. Den første taler om falsk Mynt, og de Love, som have været givne imod falske Myntere og deres Medvidere. Den anden kaldes: La maniere de discerner les Medailles antiques de celles, qui sont contrefaites. Forfatteren der af, som synes ikke at være den første, forklarer de adskillige Konster, som bleve brugte med at efterabe de gamle Medailler, og lærer der hos de Kiændetegn, paa hvilke mand kand kiænde dem.

Helmsted.

Det er bekiændt, at Hr. Hofraad og Doctor Laurentius Heister for nogle Aar siden har oversat hans tydske Chirurgie paa latin, og føyed adskillige Materier og Kaaberstykker der til, som ikke vare i den tydske. Men paa det de tydske Chirurgi, som ikke forstaae latin, og saa kand have Nytte der af, saa har hand nu oversat igien den latinske paa tydsk, og endnu sat adskillige nye Anmærkninger der til. Trykken besørges af Johann Hofmanns Arvinger i Nürnberg. Bogen

gen kand haves til forstkommende Leipziger Paaskemesse.

Bern.

Af Hortius Trykkeri er kommen for Lyset: Tentamen theologiæ dogmaticæ methodo scientifica pertractatæ, auctore Dan. Wyttenbachio Bernate V. D. M. Tom. I. 8. 1 Alph. 13½ Ark. Leibnitz og Wolf ere komne Forfatteren, som hand selv bekiænder, meget til Hielp med deres fortreffelige Anmærkninger, og have giveu ham et stort Lys i adskillige stridige Ting om den hellige Skrift, Oprindelsen til det Onde, Guds Godhed og Barmhiertighed, Menniskets Frihed og saa videre. Da hand og saa fandt i Wolfes Skrifter de i Theodicea adsprede Sandheder paa deres ordentlige Sted forbundne med hver andre; Saa holdt hand for, at de theologiske Sandheder og saa kunde paa saadan en Maade foredrages, og ynskte der for, at der med første maatte komme et theologisk Skrift efter mathematisk Lærenaade for Lyset. Imidlertid giorde hand selv en Udkastning af de 6 Hovedstykker i Theologien, hvilke hand selv 1735 viste D Cramer i Marpurg og Geheime-

raad Wolf, ja hand var færdig med 8 Hovedstykker, førend Carpows Theologie kom for Lyset. Hand har ikke betient sig af nogens Skrifter, men hand har fuldt hans egne Tanker, og grunded al hans Arbeide paa Wolfes Philosophie. Hand har Hr. Canz at takke for adskillige Poster, hvilken hand og saa anfører, saa vel som alle andre, af hvilke hand har taget noget. I denne første Part kommer 5 Hovedstykker for, hvori hand handler om Naturens Ret, den hellige Skrift og Guds Gierninger. For disse har hand for i Veyen sat nogle Erindringer, hvori hand taler om Theologieus Indeling, og der paa fører Aarsagerne an, hvor for den skal afhandles efter mathematisk Læremaade. Men da de theologiske Sandheder tages af Skriften, saa har hand ogsaa anført der af de Steder, hvor den lærer samme. Der nest har hand med Flid vist, at disse Sprog ret ere blevne anførte til at bevise hans Meening, og har saaledes beskytted dem imod deres Indvendinger, som ere af en anden Mening. Daog saa Ordene bør at forklares i en orientlig Læremaade, som skal tiene til Overbevi-

selse;

selse ; Saa har hand ligeledes giort sig Umage for at give Forklaringer over alle forekommende Hovedposter, og følgeligen at giøre dem ret begribelige. Dog har hand ogsaa undertiden ladet det, som ellers var tydeligt nok af sig selv, blive som det var uden videre Forklaring.

Toulouse.

Hos Claude Gille er trykt : Recueil de plusieurs Pieces de Poesie & d'Eloquence, presentées à l'Academie des Jeux Floraux l'année 1741, avec les Discours prononcez dans les Assemblées publiques. Blomsterspillene, eller den saa kaldede Academie des Jeux Floraux er en gammel Stiftelse saa som den der har varet fra 1324. Under Kong Carl den Femtes Regiering har den hiulpen meget til Digtekonstens og Veltalenhedens Tiltagelse og Forbedrelse. Mand havde ladet disse skionne Videnskaber længe ligge under Bænken, og det saae slet ud med dem, da dette Blomstersælskab blev oprætted. De mange skionne Prøver, de overflødige Samlinger, som vi kand vise op fra dette Academie, bevise, at det altid har været besat med dygtige Personer og kleg-

tige Hoveder. Den ene stræber efter at giøre det bedre end den anden; Og ved saadan en ædel Æmulation komme Videnskaberne allerbest paa Fode. Hvor mange af dem have ikke til Belønning i baaren Lorberkranzen der fra, som de prisværdigen have fortient. I denne sidste Samling ere 8 Stykker blevne belønede, nemlig 3. Oder, 2. Carmina, en Elegie, en Sonnet, og en Tale, som handler om Anstændigheden. Iblant de 3. Oder, fortiener den, som er skreven Ludwig den Femtende til Ære, at læses mere end een Gang. Pater Lombard en Jesuit er dens Forfattere. For at bevise, at denne Ode er skion, og fortiener al Opmærksomhed, vil vi anføre efterfølgende Strophe hvor i Poeten taler til Kongen saaledes:

Prince, quels jours fameux te reservoient les Parques!
Cent fois l'Europe a vû, pour unir ses Monarques,
Tes mains former des noeuds;
Ainsi de Jupiter la sageſſe profonde,
Des astres destinez à presider au monde
Maintient l'accord hûreux.

En lærd Dame til Toulouse Madame de

de Montegut har tvende Gange draget Prisen der fra. Det er billigt, at Fruentimmeret haver Deel i dette Academies Ære, til med da det fordum er bleven stifted af en berømmelig Dame, nemlig Madame Clemence Isaure. Madame de Montegut har giort tu poetiske Stykker; Det første er en Ode, som roser Foraaret, det andet en Elegie om Magdalenæ Omvendelse. Elegien er fortreffelig; See her et Stykke der af:

Toi, que ma bouche impure, helas,
n'ose nommer,
Toi que j'ai craint trop peu, mais qu'enfin j'ose aimer,
Prens pitié de mes maux, soit touché de
mes larmes;
C'en est fait, je me livre au pouvoir de
tes charmes.
Permets, que prosternée à tes sacrez
genoux,
l'éteigne dans mes pleurs le feu de ton
courroux,
Que je t'ame a jamais, que mon ame
ravie,
Trouve en toi son bonheur son repos &
sa vie;

Seul

Seul tu fais de mon cœur les plus preſſans deſirs,
Seul tu ſeras toûjours ma gloire & mes plaiſirs.
Qu'ai-je dit, inſenſée, un langage ſi tendre
Eſt-il donc fait pour moi, daignera-t-il l'entendre.

Mand finder i denne Samling endnu andre Stykker, for uden de, ſom have erholded Priſen. Og de have og ſaa været værd at trykke. Iblant andre findes en Ode, hvis Titel er: Victoire de l'Eloquence & de la Poëſie. Digteren ſøger der i at beviſe, at Veltalenheden og Digtekonſten fortiene et Fortrin for andre Videnſkaber. Det ſmukke Kiøn, ſom legger ſig efter ſpeculativiſke Videnſkaber, maa ved denne Leylighed holde for. Hand forer her over bittre Klager; Dog ſynes hans Bebreydelſer at være ſkrevne med Betænkſomhed og med en liden Ærefrygt, at det lærde Fruentimer ikke ſkal tage Leylighed der af at gribe til Vaaben imod ham, og forkynde ham en philoſophiſk Krig: Hand ſynger paa eet Sted ſaaledes:

L'a-

L'amour ne les voit plus celebrer Son Empire,
Ni soûpirer les vers du tendre Anacreon;
Leur doigts, qu'il avoit vû badiner sur sa lire,
Sont maintenant armez du compas de Newton.
Est-ce à vous de marcher sur les pas d'un tel maître,
De monter dans les Cieux, qu'il voulut penetrer?
Graces, où courez-vous? Les Dieux vous ont fait naître,
Pour embellir le monde, & non pour l'éclairer.

Dijon.

Nu er den nye Edition af Monsieur Martinieres Ordbog kommen af Pressen under denne Titel: Grand Dictionaire Geographique & Critique de Monsieur Brunzen la Martinière, Geographe de Sa Majesté Catolique Philippi V. Roy des Espagnes & des Indes 1739. 1740 og 1741. 6. Tom. in Fol. Mand har trykt igien Forfatterens Tilegningsskrift til Kong Philip V. Ligeledes den lærde Fortale, som ellers findes for den hollandske Edition. Hr. Martiniere dømmer her ikke

alleneste over de Autores, som udførligen have handled om Geographien, men end og saa om andre Skribenter, hvis Arbeyde hører til Geographien. Hand viser alle de Kilder, som mand kand benytte sig af, naar mand vil giøre en fuldkommen geographisk Ordbog. Efter denne Afhandling fører Forfatteren de Aarsager an, for hvis Skyld den første Edition saa længe blev tilbage, iblant hvilke den fornemmeste er, at Forfatteren har vildet giøre Værket saa fuldkommen, som mueligt var. De, som bekymre sig om nye Bøgers Historier, vide, med hvor stoer Begiærlighed og Fornøyelse denne Bog er bleven optagen. Der som det almindelige Bifald skal være en Skribents fornemmeste Belønning, saa har Monsieur Martiniere allerede rigeligen erholdet samme. Bogførerne have af Giærighed ikke ladet sig afskrække formedelst Værkets Størelse at trykke det efter, dog saa, som gemeenligen alle Bøger blive eftertrykte. Frygt og Hast have altid Tilsyn, naar Begiærlighed til Baade giver et stollen Værk under Pressen, og der for bliver det og saa der efter. Men ved denne Edition anvender mand al

Flid, at den kand blive trykt uden Feyl og med mange lærde Tilsættelser. Mand har ladet trykke tvende Efterretninger, den eene staaer for den første og den anden for den siette Deel. Forsegelsen er saa stærk, at den mestendeel gior et Vind ud. Mand har faaet over adskillige Stæder besynderlige Anmærkninger, som mand ikke havde tilforne. Den Artikkel om Paris kand tiene til Bevis. Mand læser nu der i den kongel. Paladses udførlige og tilforladelige Beskrivelse, som mand har faaet af Hr. Gabriel, kongelig Bygmester. Denne Mand har endnu givet adskillige flere Ting angaaende Paris og Versailles. Opleggeren har ey kundet indrykke alle de Anmærkninger, som ere blevne indsendte, fordi mand allerede har været for vidt med Trykken. Dog skal den lærde Verden ikke lide herunder, thi hand vil lade dem trykke paa samme Slags Papiir og med samme Skrift med endnu flere Tillæge, som ere skrevne af Martiniere. De fornemmeste Lærde, som have skudt Materier sammen til dette kostelige Verk, ere de tvende Jesuiter Sandon og Charlevoix, Abbeden le Boeuf og Herrerne du Lignon og A-

buzit. Ved den første Parts Slutning er et Manuscript af Monsiur de Corberon, som er fornemmeste Præsident i det høye Raad til Elsas, trykt med Anmærkninger og et Supplement.

Waimar.

I den 29 Deel af Acta Historico-Ecclesiastica finder mand efterfølgende Stykker: 1) De nulevende Theologi og Lærere ved Kirkerne og ved Gymnasium til Danzig. 2) Holstenske Efterretninger om Separatisterne til Bordelum, og om de mæriske Brødre til Oldeslo, og om den kongelige danske Forordning om Privatforsamlinger. 3) Churhannoverske Instruction til de Geistlige angaaende Separatisterne. 4) Nogle Skrifter, som betreffe Separatismum og Privat forsamlingerne. 5) Spicilegium over det som har tildraget sig i Brandenborg angaaende Kirkeceremonierne. 6) Videre Beretning om den svenske Fanaticus Suen Rosen. 7) Hr. Joh. Hellmanns Liv og Levnet. 8) To Prøver paa een catholsk Andagt. 9) Nogle besynderlige Jubilæa til Wernigeroda, Halberstad, Meissen og Halle. 10) Femte Fortsættelse om Bogtrykker-Jubilæum.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 8.

Den 23 Februarii 1742.

Kiøbenhavn.

Continuation af det Skrift: Gesta & Vestigia Danorum extra Daniam &c.

Anden Afdeeling visende de Danskes Spoer og Bedrifter i Sclavonien efter Christendommens Indførsel.

§. 1. Olaf Tryggesöns, siden Konge i Norge, hans Fatalitæter og Bedrifter i Rußland. §. 2. Den Normands Eymundi Bedrifter i Rußland. §. 3. Olaf Digre eller den Tykke, siden kaldet den Hellige, Konge i Norge, hans Flugt til Rußland og paa de Hedenske Preussers

Omvendelse anvende Flid. §. 4. Printz Harald, siden Konge i Norge med Tilnavn Stoerraade, opholder sig en Tidlang i Rußland og treffer Mariage med en Russisk Princesse. §. 5. Kong Knuds den 4des af Dannemark Tog paa Esthland, Curland og Preussen. §. 6. Grundvolden til den berømte Handelsstad Dantzig legges af Kong Vald. den 1ste af Dannemark, og om sammes Danske Navn. §. 7. Kong Knuds den Siettes af Dannemark Bedrifter i Esthland og Lifland. §. 9. Den mægtige Danske Konges Valdemars den Andens, med Tilnavn den Seyersalige, Krigs-Toge paa Lifland, Esthland og Curland ꝛc. §. 9. De Danskes Bedrifter i Sclaven under Kong Erich Plog-Penge. §. 10. Den Oe Oesel skilles fra Dannemark under Kong Abel. §. 11. Danske Bedriffter i Sclaven under Kong Erich den 6te. §. 12. Dito under Kong Erich den 7de med Tilnavn Menved. Hvor der tales om itzige Liflandske Jure feudali givet af denne Konge. §. 13. Kong Waldemars den Fierdes med Tilnavn Atterdags Bedrifter i Sclaven. §. 14. Kong Erichs af Pommeren, Konge

over

over Dannmark, Norge og Sverrig, hemmeligе Undvigeise til Preussen, ligesom hand havde i Sinde at forlade Rigerne. §. 15. Kong Christopher af Beyeren, Konge i Dannemark, Sverrig og Norge, tager Øsel-Bispedom i sin Protection. §. 16. Kong Christian den 1ste, Konge over Dannemark, Sverrig og Norge, Krigs Bedrifter imod de Preusser og Russer. §. 17. Dorothea Kong Friderich den 1stes Dotter, vermählet med Hertug Albert af Preussen. §. 18. Kong Christian den 3dies Handel med Lifländerne og Moscoviterne. §. 19. Kong Friderich den 2dens og hans Broders Printz Magni, Konge af Lifland, Bedrifter i Sclavonien. §. 20. Printz Hanses, Kong Friderich den 2dens Søns Reyse til Moscov og tilige Død sammesteds, som blev beklaget af Czaren selv, men især begrædt af hans efterladte Brud, den Russiske Princesse Axinia Borissova. §. 21. Beretning om nogle saa kaldte Copiker, slagne i Rußland, med Kong Christian den 4des Navn og Titul paa Russisk Sprog. Hvor der og handles om Høystbemeldte Konges Seylads til de Russiske

Grændser. 1602. §. 22. Grev Christian Waldemar Gyldenlöve, Kong Christian den IVdes naturlige Sons slette Skiæbne i Rußland. §. 23. De Danske Gesandters Anders Hansens og Povel Heins Fatalitæter ibidem. §. 24. En Protestation af den Kongel. Danske Foged i Finmarken giordt Ao. 1700 i den Russiske Bye Malmes, hos den sammesteds præsiderende Bojar. §. 25. Tre Danske, som ved Begyndelsen af dette Seculo med Reputation har staaet i Moscovitisk Krigs-Tienniste navnlig Lange, Rye og Helt. §. 26. Hans Excellences Sl. Hr. General og Geheime-Raad Povel Lövenörns, Ridders af Elephanten &c. iblant Russerne og andre Fremmede viiste Tapperhed og Duelighed til høye og vanskelige Forretninger. §. 27. Fire andre Danske, som har distingueret sig ved den Russiske Milice nemlig Kruse, Sivertsön, Wilster og i sær den itzige berømmelige Moscovitiske Admiral, Hr. Bredal. §. 28. Tvende Danske Theologi i Preussen af ulige Tiid og Fortieneste, nemlig Lauritz Nielsön, gemeenlig Closter-Lasse, som apostaserede til Brunsberg i Preussen

siden

siden Profess. Theolog. i Sverrig. Og i de yngre Tider Doct. Heinrich Lysius, øverste Theol. Profess. til Kønigsberg, samt Consistorial-Raad og Hoff-Prædikant hos Kongen af Preussen.

Paris.

Mand har nu en Tid lang giort Udtog saa vel af historiske som politiske Bøger; Nu vil vi og saa høre noget af en theologisk Afhandling, hvis Titel er denne: La Religion Chretienne, prouvée par les faits, par Monsieur l'Abbé Houtteville de l'Academie françoise. Nouvelle Edition. A Paris, chez Gregoire Dupuis ruë S. Jacques 1740. 3 Vol. in 4to.

Det er fortrydeligt for den, som vil skrive noget til Troens Forsvar, naar hand skal see sig nød til at begynde med at forsvare sig selv først, just fordi hand vil forsvare Troen. Og just i denne Tilstand befinder sig dog Monsieur l'Abbé Houtteville. Hand melder i Fortalen, at der er tvende Slags indbildede Kloge, af hvilke det eene holder for, at det er unødigt videre at forsvare Religionen, men det andet, at det end og saa maaskee er farligt at giøre det. De første meene, at

Vanskelighederne i Troens Sager mere formeres end formindskes, ved det mand søger at rydde dem af Veyen, og at mand derfor gior allerbest, at mand tier stille, da det der for uden er lige meget enten den gemene Mand veed noget af Religionen eller ikke, naar hand ikkun har en Ærbødighed derfor. Ja de andre gaae saa vidt, at de sige, at alle Skrifter om Religionen mere forstyrre og forarge de Svagtroende end opbygge dem, ja at de Ugudelige, langt fra at de der ved skulde føres paa bedre Tanker, snarere tage Leylighed der af, at bestride Sandhederne endnu mere. Men her spørger Monsieur l'Abbé Houtteville saadanne Selvkloge ad, hvorledes det vel vilde have gaaet Religionen, der som dens første Forsvarere havde vildet tie stille uden at have sat sig imod saa vel Afgudsdyrkere, som Jøder og Kiættere. I vore Tider da Christi Kirkes Fiender ere lige saa talrige og overmodige som i gamle Dage, tage de sig ingenlunde noget unyttigt eller fordømeligt for, som legge Vind paa at forsvare den. Der ved fornye de ikke Trætter, men de giøre snarere en Ende der

paa

paa; Ja der ved forstyrre de ikke de Eenfoldiges Fred og Roelighed, men de meget mere stadfæste den, ved det de stadfæste deres Troe.

(Her om mere en anden Gang.)

Af Marci Tullii Ciceronis Skrifter, cum delectu Commentariorum, som Abeden Joseph Oliver lader udgaae i stoer Quart, ere allerede 3 Deele udkomne hos Johann Baptist Coignard, Hippolytus Ludwig Guerin, Joh. Desaint og Jac. Guerin. Denne Udgivelse er vidmed til Dauphin med efterfølgende Opskrift, som staaer under hans Vaaben: Serenissimo Delphino bonarum artium alumno, ornamento, præsidio, Josephus Oliverus dicat, consecrat, anno 1740. Udgiveren har derved foresat sig tvende Ting, nemlig saa rigtigen at levere Ciceros Text, som mueligt er, og der efter at oplyse den med gode Anmærkninger. Hvad Texten angaaer, saa har hand holdt det uforneden at tage et eeneste Manuscript til Raads med sig, i det saa mange dygtige og lærde Mænd have giort sig Umage for Cicero, at det næppe er troligt, at

mand i vore Tider skulde finde et Manuscript, som jo før har været brugt af dem. Herimod har hand lagt de 4 fornemmeste Udgivelser af Cicero, som ere komne for Lyset ved Victorius, Paulus Manutius, Lambin og Grüter, til Grund af denne nærværende. Hand har ikke giort nogen Forskiæl paa disse fire, men tagen af hver den Læsemaade, som hand har meent at give den beste Text. Hvad Anmærkningerne betreffer, saa har hand ikke efterfult dem, som lade trykke alt det, der findes anmærket over en Scribent, men udvalt af alle Fortolkere det, som hand har funden at være best til at forklare de mørkeste og tungeste Textens Steder. For uden det, som Ascanius Pedianus har skreven over Cicero, har hand endnu tagen det beste og mærkværdigste af 29 andre berømmelige Fortolkere. Noterne staae allesammen bag ved hver Bind, paa det Texten smukt kunde følge i en Sammehæng, uden at blive brudt af de mange Anmærkninger. Den første af de 3 udkomne Deele indeholder de tvende Bøger de Inventione Rhetorica, de 3 de Oratore, item de claris Oratoribus, O-

ra-

rator, Topica, Oratoriæ partitiones; de optimo genere Oratorum. Iden anden Part findes Academicorum libr. I. de finibus bonorum & malorum libr. 5. Tusculanarum quæstionum libr. 5. De natura Deorum libr. 3. Og iden tredie de Divinatione libr. 2. De fato, De legibus libr. 3. De officiis libr. 3. Cato Major seu de Senectute; Lælius seu de amicitia, Paradoxa, Philosophicorum fragmenta. De 3 efterfølgende Bind ere og saa noxen færdige.

Weimar.

Hos Mumbachen er trykt: Chronotaxis nova Cantici canticorum Salomonis, libri sacri prophetico-dogmatici illustrium veritatum & mysteriorum sublimium pleniſſimi. Auctore Laurentio Reinhardo SS. Theol. D. & P. Ecclesiaste in templo metropolitano Vinariensi Societ. lat. Jen. & Teut. Goett: collega. 4. Denne nye Chronotaxis, som Forfatteren her meddeeler er ganske anderledes end Caspar Heunischs og Conrad Mels. Hand anseer Høysangen ikke som en blot dogmatisk, ikke heller som en blot prophetisk Bog, som nogle Skriftens Fortolkere

have giort, men for en prophetisk-dogmatisk, som Hr. Michaelis og Zeltnern, og det saaledes, at dens Indgang indeholder Brudens Forlængsel efter Brudgommens Tilkomst i Kiødet. Hand foredrager ingen philologiske exegetiske og dogmatiske, men blot prophetiske og historiske Anmærkninger, og stadfæster hans Chronotaxis med gode Bevisligheder. Grunden der til give ham de 7 prophetiske Christi Lignelser hos Matth. XIII. og de 7 asiatiske Menigheder i Aabenbaringens Bogs 2 og 3die Capitel. Den første Tidspunct forestiller den første Kirkes Tilstand indtil Neros Tiid; Forfatteren finder samme i det første Capitel fra det 5te v. og i det 2. Cap. Den anden viser Kirkens Tilstand fra Neros Tid indtil Constantin den Store i det 3die og 4de Capit. indtil det 6. v. Den 3die viser Kirkens Tilstand fra Constantins den Stores Tiid indtil Modchristens Aabenbarelse fra det 4de Capitels 6 v. igiennem det 5te Capitel indtil det 6te Capitels 7de v. Den 4de den betrængte Kirkes Tilstand under Modchristen i det 6te Capitels 7de 8de og 9de v. Den 5te den

fra

fra Pavedommet udgaaene Kirkes Tilstand indtil den nærværende Tid af det 6te Capitels 10de v. og af det 7de Capitel indtil det 10de v. Den 6te Kirkens Tilstand kort for Antichristens Fald samt Hedningernes og Jødernes store Omvendelse af det 7de Capitel fra det 10de indtil det 8de Cap. 8. v. Den 7de Kirkens Tilstand i de sidste Tider af det 8de Capitels øvrige v.; hvor paa nogle historisk-exegetiske Anmærkninger meddeles til en Forklaring paa de 3 første Tidspuncter.

Lyon.

Her er nu en farlig Krig imellem denne Stads Læger og Barberer. Lægerne, som ere blevne bragte i Harnisk imod Barbererne formedelst en Ordre, som de have udvirket i Parlamentet imod dem, have for at hævne sig lagt over med hver andre, at de herefter ey vil skrive deres Recepter paa fransk, paa det Barbererne ikke skal lære der af at give de syge Lægedommer og Draaber. Til den Ende have de og saa udgivet en vis Berætning, som er Barbererne en Hoben til Vanære og Spot. De begegne dem der i som

ig no-

Ignoranter og lumpne Gemytter, som mand kand faae til at giøre alting, naar de ikkun kand faae Penge, og giøre sig en Fordeel dermed, ja som ilde opdragne Folk ꝛc. Barbererne have svared herpaa ved et meget heftigt Skrift, hvor i de giøre de lønske Læger latterlige, og de have ey havt megen Umage ved at stille sligt i Verk, i det hines Berætning er fuld af mange Uforskammenheder og Usandheder. Der efter er der kommen et lystigt Hoved paa Skuepladsen med et kortvilligt Skrift under denne Titel: Jugement du public sur le démelé &c. Det er en meget bidende Satire imod de nyere Hippocrates. I alle disse Skrifter nævner mand ingen; Profession og Maaden, paa hvilken Lægekonsten udøves, angribes ikkun over Hovedet. De Skrifter, som siden nogle Aar ere udkomne til Paris i Lægernes Stridigheder med Barbererne sammesteds, vise nokſom, at Lægekonsten er en uøpøslig Kilde til allerhaande latterlige Ting, naar mand ikkun blot og allene vil holde sig op ved denne Konstes udvortes Sager, eller har en liden satyrisk Talent.

Lieg-

Liegnitz.

David Siegert har oplagt: Jacob Saurin ehemahligen berühmten Pastor im Haag Predigten über verschiedene Texte der heiligen Schrifft. Dritter Theil. Aus dem frantzösischen übersetzt; Nebst einer Nachricht von dem Leben und Schriften des Verfassers, wie auch vollständigen Registern über die ersten 3 Theile, herausgegeben von Abraham Gottlob Rosenberg, Pastor in Mertsch und dasigen Kreises Seniorats-Administrator. 8. 1 Alph. 4 Ark. Hr. Rosenberg har været meget lykkelig i hans Oversættelse. Denne Deel indeholder 9 Prædikkener. Den første handler om Siælens u-skatterlige Værd, over Matth. XVI. v. 26. Den anden om den bodfærdige Synderinde over Luc. VII. v. 36. 50. Den 3die om Religionens og Statskonstens Overeensstæmmelse over Ordspr. XIV. v. 34. Den fierde om en Christens beste Andagt over Høys. VIII. 6. 7. Den femte om deres Liv og Levnet, som ere i store Herrers Hoffer over 2den Samuels XIX. 32. 39. Den siette, at mand allene har at frygte sig for GUD, over Jer. 10. v. 7. Den sy-

syvende om Sandhedens Undersølgelse over Ordspr. XXIII. v. 23. Den ottende om Sandhedens Sælgelse over Ordsp. XXIII. v. 23. og den niende om Aabenbarelsens Fortrin, over 1. Cor. I. v. 21.

Ebersdorff im Vogtlande.

Den femte Part af Hr. Geheimeraad Mosers tydske Statsret indeholder efterfølgende Materier: Om Keyserens Ret og Pligt i Hensende til Postvæsenet; Om de middelbare Rigsleenders Forbindelighed imod Keyseren; Om de Rettigheder og Friheder, som Keyseren kand give Rigsstænderne i Hensende til deres Lande og Undersaatter, item om Standsforhøyelse, Titel og Vaaben, om Fristadsret, om Blodband, Haandverkslaver, Messers, Markeders, Stæders, Universiteters og andre deslige Retter og Herligheder; Om nogle fordægtige og overflødige Friheder, eller saadanne som nu omstunder ikke kand sættes i Verk, hvilke Keyserne fordum have meddelt eller endnu meddeele Rigsstænderne angaaende deres Undersaatter og Lande: Om Keyserens Ret og Pligt at beskytte Rigsstænderne i Synderlighed ved deres Landshøyhed, og at hol-

holde deres Undersaatter til Lydighed imod dem.

Leipzig.

Octobermaaneds Nova Acta Eruditorum befatte i sig efterfølgende Artikler: 1) Histoire metallique des XVII Provinces des Païs Bas par Gerard van Loon. Tom. IV. & V. à la Haye 1736. & 1737. fol. Tom. IV. 5 Alph. 5 Ark. Tom. V. 4. Alph. 21 Ark. 2) Theoph. Siegefr. Bayeri Historia Regni Græcorum Bactriani, in qua simul græcarum in India Coloniarum vetus memoria explicatur. Accedit Christoph. Theodos. Waltheri, Missionarii Regii Danici Doctrina Temporum Indica cum Paralippomenis. Petropoli 1738. 4to. 1 Alph. 8 Ark. 3) Memoires pour servir à l'Histoire des Insectes par Monsieur de Reaumur. Tom. IV. à Paris 1738. st. 4. 3 Alph. 10 Ark. 44 Kaaberst. 4) La Geometria commune, legale ed Aritmetica di Antonio Chiusole, Nobile. In Venet. 1740. 4 Alph. 15 Ark. 41 Kaaberstykker. 5) Dissertatio Anatomico-Philosophica de Organo Visario, ejusque actione & objecto, nec non Discursus de Stibii natura, ejusque operandi mo-

modo & auxiliis, nonnullis humani corporis malis opportune succurrentibus Romæ 1738. 4. 10 Ark. 6) Georgii Erhardi Hambergeri Phil. & Med. Doctoris Elementa Physices, methodo mathematica in usum auditorii conscripta. Editio tertia, aucta præfatione de cautione in experientiis recte formandis & applicandis adhibenda, & responsione ad dubia objecta Jen. 1732. 8. 1 Alph. 6 Ark. 7) Joan. Simonis Onomasticum veteris Testamenti; Accedit appendix continens spicilegium observationum & additionum ad arcanum formarum vocum hebraicarum Hal. P741. 4. 4 Alp. 3 Ark. 8) Puffend. de officio hominis & civis juxta legem naturalem libri duo, Selectis variorum notis maximeque propriis illustravit. Id. Buddei historiam juris naturalis notis adauctam præmisit indicemque rerum subjunxit Thomas Jonson A. M. Editio secunda, auctior & emendatior Lond. 1737. st. oct. 1 Alph. 12 Ark. 9) J. C. C. Novum specimen supplementorum Lexici Gussetiani ex notis ipsius Auctoris MStis productum. 10) Nova Litteraria.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 9.

Den 2 Martii 1742.

Paris.

Udtogets Fortsættelse af La Religion Chretienne de l'Abbé Houtteville.

Monsieur Houtteville viser end og saa, at det aldrig mere har været fornøden end i disse Tider at skrive noget til Religionens Forsvar. Den har ikke alleneste aabenbare, men end ogsaa hemmelige Fiender, og jo hemmeligere de ere, jo farligere ere de. De tør ikke bryde ud med Fiendskabet af Frygt for Loven, og der for, fordi de gaae saa stille hen, saa skrækkes mand ikke for dem, ja rores ikke heller over de-

res Blindhed. Mand gaaer end og saa vidt der i, at mand ikke mere kærer sig efter, hvad for en Tro Folk har, naar de ikkun ere udvortes fromme, dydige, og omgængelige. Vel bekiænde de sig ikke ganske og aldeles til den Lærdom, som vil have, at mand skal taale alle Religioner; dog alligevel have de ogsaa ingen Gruen derfor, men de meget mere udøve den i Gierningen. Ja mand indrømmer nu omstunder aabenbar Ugudelighed mere, end vore Fædre tilforne have indrømmed en ringe Afvigelse fra den sande Lærdom. Dog er det ikke Forfatterens Mening, at hand her med vil forstyrre Modstandernes udvortes Rolighed, og raade Folk til nogen Haarhed imod dem, men hand ynsker meget mere, at mand, for at føre dem tilbage igien paa den rette Vey, vil føye til Lærdommen og Undervisningen al den christelig Kiærlighed, som nogensinde kand optænkes; thi den Religion, som mand tvinges til, duer intet, og ingen menniskelig Magt kand herske over Forstanden, og Friheden til at tænke og troe hvad mand vil. Men som hand ikke vil, at mand skal være saa over-

overmaade niedkiær, som Disciplerne fordum, der strax vilde have Ild ned af Himmelen for at fortære de Igienstridige, saa vil hand ikke heller, at mand skal være saa overmaade føyelig, at mand ikke det ringeste kiærer sig efter den Ugudelighed, som gaaer i Svang i Verden. Hvad ellers dette Verk angaaer, saa er det gaaet Monsieur Houtteville der med, som det gemeenligen gaaer alle dem, som skrive med Forstand. Alle ynde dem, men denne Yndest drage dem og saa en Hoben Critici paa Halsen; Og af dem har hand og saa havt hans Deel. Dog forsikkrer hand, at sligt ikke har fortrødt ham, men at hand snarere har ynsked sig selv til Lykke der med, at hand paa saadan en Maade har faaet Hielp af dem, som vare ham ingen skyldig. Hand har derfor lærvilligen hørt paa dem og godvilligen tagen imod de Erindringer, som undertiden have været ham meddeelt under de strengeste Bebreydelser. Saaledes gior hand sig ingen Betænkning om rent ud at sige de Feyl af nogen Vigtighed, som mand har lasted ham for.

(Fortsættelsen skal følge.)

Leipzig.

I den anden Septemberpart af Novis Actis Eruditorum ere efterfølgende Artikler indeholdne. 1) Biblia sacra tam veteris quam novi Testamenti cum Apocryphis, secundum fontes hebraicos & græcos, ad optimos Codices collecta prætereaque ita adornata, ut qua singulas paginas exactissime respondeant bibliis germanicis, Halæ Saxonum impressis, quæ Cansteiniana vulgo vocantur, ad confirmandam memoriam localem, in his acquisitam. Adjectæ sunt variantes lectiones selectæ cum præfatione de authentici textus præ versionibus prærogativis, D. Chr. Bened. Michaëlis, Theol. & L. Sacr. Prof. Hal. Zullichaviæ 1741. 4. 8 Alph. 2) Evangelisk tydsk Originalbibel, udgiven med en Fortale af Johann Muthmann, Adjunctus ved den salfeldiske Inspection og Pastor til Poesneck. Züllichau 1741. 4. 16 Alph. 3) The moral Philosopher, or, a Dialogue Between Philalethes, a Christian Deist, and Theophanes, Christian Jew. Volumen I. at Lond. 1738. 8. 1 Alph. 7 Ark. 4) Traité de la Justification du Pecheur devant Dieu

par

par Philippe Naudé, le pere, Professeur de la Mathematique, à Leyde 1736. 8vo. 1 Alph. 3 Ark. 5) Petri Gerike, Medici Profess. in Academ. Julia Fundamenta Chymiæ rationalis, Berol. & Lipsiæ 1740 8. 1 Alph. 4 Ark. 6) Experimenta & meletemata de plantarum generatione Ant. Jac. Logan. Lugd. Bat. 1739. stor 8. 1 A. 2 Kaaberstykker. 7) Alberti Schultens Excursus primus secundus & tertius ad caput primum viæ veteris & regiæ hebraizandi, continens stricturas ad Diss. historicam de Ling. primæva &c. Lugd. Bat. 1739. 4. 2 Alp. 11 Ark. 8) Frid. Hoffm. Dissert. de optima philosophandi ratione, ex solertiori Dei ejusq; admirabilium in natura opera & præcipue ipsius hominis cognitione petenda. Hal. 1741. 1 Alph. 8 Ark. 9) Memoires pour servir à l' histoire des hommes celebres dans la Rep. des lettres. Tom. XXXIX. à Paris 1738. 12. 18 Ark. og lige saa mange halve.

Den tiende Section af Supplementernes fierde Tome ad nova Acta Eruditorum indeholder efterfølgende Artikler: 1) Thesaurus nummorum Sueo-Gothicorum studio indefesso Eliæ Brenneri quin-

quaginta annorum ſpatio collectus, ſecundum ſeriem temporum diſpoſitus, atq; è tenebris jam commentatione in apricum prolatus. Acceſſit ejusdem auctoris libellus de Nummophylaciis Sueciæ, de Scriptoribus rei nummariæ Sueticæ atq; de theſauris ſeu variis vetuſtorum nummorum cumulis, paſſim per Sueoniam fortuito caſu repertis. Holmiae 1731 ſtor 4. 1 Alph. 8 Ark. 64 Kaabertavler. 2) Andreæ Hier. Andreucci e Societ. Jeſu Tractatus Canonico-Theologicus de Epiſcopo titulari, ſeu in partibus infidelium. Romae 1730. 4. 1 Alph. 3) De Canonibus vulgo Apoſtolicis ad editas jam vindicias SS. Cypriani ac Firmiliani &c. 4) Herculis Franciſci Daudini Comitis & JCti Caeſenatis de ea diſtribuentis Juſtitiæ parte, quæ in praemiis largiendis verſatur, Commentariolus, Patavii 1734. ſtor 4. 6½ Ark. 5) Evangeliſtæ Mariani de Juſtitia diſtribuente Dialogus. Venetiis 1734. ſtor 4. 1½ Ark. 6) Selecta medica Francofurtenſia. Volumina IV. Francofurti ad Viadrum 1740. 1 Alph. 4 Kaaberſtykker. 7) Johan Gottlob Krügers A. L. M. Naturlære med Friderich Hoffmanns

manns Fortale, Halle 1740. 8. 2. Alph. 11 Ark, 10 Kaaberstykker. 8) A philosophical Dissertation upon Dead. at London 1732. 9) Jac. Facciolati Rudimenta Logicæ. Editio secunda. Venetiis 1737. 8. 10) Geographiske Beskrivelse af Fyrstendommet Ostfriesland. Aurich 1735. 11) Anhæng til Fyrstendommets Ostfrieslands Geographiske Beskrivelse. Aurich 1736.

Hos Lankiskens Arvinger er den saa bekiendte Janua hebrææ linguæ veteris testamenti, in qua totius Codicis hebræi vocabula una cum radicibus & grammatica vocum difficiliorum analysi comparent &c. accurante M. Christ. Reineccio SS. Theol. Baccal. in 8. 4 Alph. fierde Gang paa nye overseet forbedred og saaledes oplagt med den hosføyede hebræisk-chaldæiske Grammatica og den hebræisk chaldæisk bibelske Ordbog.

De genealogiske og historiske Efterretningers 25 Deel indeholder 1) en udførlig Historie om den osterrigske Sanctione pragmatica og dens store Garantie. 2) Efterrætning saa vel om den nyligen afdøde som den ny udvalde Venetianske Do-

ge, og om de nu værende Procuratoribus S. Marci. 3) Den nyligen afdøde Generalfeldmarskalks Greve Dauns Liv og Bedrifter. 4) Efterretninger om mærkværdige Dødsfall. 5) Nogle nyligen skeede mærkværdige Avancements. 6) Det nu florerende kongelige franske Huus af Bourbon.

I de tilforladelige Efterætninger 21 Deel staae efterfølgende Artikler: 1) Institutiones Theologiæ dogmaticæ methodo demonstrativa traditæ à Georgio Hinrico Ribovio SS. Theol. Doct. Antistitæ Quedlingb. à consiliis ecclesiasticis, Phil. Prof. ord dioeces. Gotting. Superint. Gottingæ 1741 i 8. 3. Alph. 9 Ark. 2) Tvende Skrifter, som ere verlede af Madame Chatelet og Monsieur de Mairan angaaende de levende Kræfters Maade, oversat af det Franske af Louise Adelgunde Victoria Gottsched geb. Kulmus. Leipzig 1741 i 8. 6. Ark. 3) Histoire de la vie & du Regne de Louis XIV. Roi de France & de Navarre, redigée sur les memoires de feu Monsieur le Comte de * * * publiée par Monsieur Bruzen de Martiniere, premier Geographe de Sa Ma-

Majesté Catholique, Secretaire du Roy des deux Siciles, & du Conseil de Sa Majesté. Tom. II. à la Haye i stoor 4. 1741. 3. Alph. 3 Ark.

Gronningen.

Hajo Spandau har oplagt: Frid. Ad. Lampe, Theologi consummati, meditationum exegeticarum opera anecdota, qvibus sistuntur commentarius in Psalmos graduum, itemque fragmenta in Apocalypsin Johanneam, & in Ecclesiasten Salomonis annotation. Omnia recensuit atque ex MSS. luci publicæ donauit, præfationemque praemisit Daniel Gerdes SS. Theol. D. & Prof. in Acad. Gronning. Omlandica, Societ. reg. scientiar. Berol. Membrum 4. 2 Alph. 17½ Ark. Det havde været Skade, dersom den lærde Lampes exegetiske Betragtninger, som mand har funden iblant hans Papirer, ey havde bleven trykt. Thi endskiondt hand ey har lagt den sidste Haand paa dette Arbeyde: Sia fremskinner dog der i hans høye Forstand og Lærdom. Hr. Gerdes har saaledes giort Ret, at hand har efterkommed adskillige Lærdes Begiæring med at bekiendtgiøre disse Skrifter. Ja hand

havde kundet lade det blive der ved. Men da hand dog var i Fær med at være den afdøde Hr. Lampes andre Hiærnefostere i Faders Sted; Saa vilde hand ogsaa ikke lade disse blive faderløse. Hand vidste, at denne lærde Mand havde kort for hans Død begyndt at arbeyde paa Prædikkerens Bog. Ikke desmindre fandt mand ey meere deraf iblant hans Papirer, end nogle Sedler paa Tydsk. Dog da mand havde adskillige Udskrifter, som hans Tilhørere havde skreven efter hans Mund; Saa bemøyede Hr. Gerdes sig at faae samme. Hand fik ogsaa virkeligen tre der af, hvor i vare adskillige aabne Steder, og som foruden dette vare fulde af Feyl. Disse holdt hand imod hver andre, og søgte at forbedre og opfylde den eene med den anden. Dog alligevel maatte hand selv paa mange Steder sætte noget til, førend det kunde faae sin rette Mening og Sammenhæng. Mand tilstaaer gierne, at disse Hr. Lampens Betragtninger ey ere saa zirlige som de andre hans Skrifter. Dog skal de ikke give de andre meget efter i Henseende til Tankerne.

Stuttgard.

Her er kommen for Lyset Joan. Alb. Ben-

gelii Ordo temporum, a principio per periodos oeconomiæ divinæ ad finem usq; ita deductus, ut tota series & quarumvis partium analogia sempiternæ Virtutis ac Sapientiæ cultoribus ex Scriptura V. & N. T. tanquam uno revera documento, proponatur. 8. 29½ Ark. Forfatteren har tagen den Hebræiske Textes Rigtighed end ogsaa i Tallene noye i Agt, vist den bibelske og verdslige Histories Overeenstæmmelse paa en utvungen Maade, forklared de 70 Uger hos Daniel i det 9de, lagt for Dagen de 4 Evangelisters og de øvrige Nye Testamentes Bogers Tidsregning, bragt de forbigangne og tilkommende Verdens Tider i eet, og sat adskillige af vore Tiders Skribenter, saa som, des Vignoles, Hofmann, Koch, Kohlreif, Brideaux, Schuckford, paa Prøve. Denne Afhandling har en nye Forbindelse med den forklarede Aabenbaring, saa som og med Gnomon N. T. som man nu stærkt arbeyder paa.

Berlin.

I Rüdigers Oplag er D. Joan. Henrici Pottii Chym. & Medic. Prof. S. S. Pruff. Sod.

Sod. Obſervationum & animadverſionum Chymicarum præcipue Zincum Boracem & Pſeudogalenam tractantium collectio ſecunda bleven færdig. At Forfatterens chymiſke Anmærkninger ere gode, har mand allerede ſeet af den første Samling, lad være at mand end og ſaa forhen ikke havde kiændt hans Forfarenhed i Chymien. Hand bruger i diſſe ſidſte ſamme Læremaade, ſom hand har brugt i de første. Det var at ynſke, at de fornemmeſte Stykker af Naturens Rige paa ſamme Maade maatte blive underſøgt og udarbeyded. Forfatteren har lovet os det, og vi ynſke ham dermed til Lykke. Af Kiærlighed til ſit Fæderneland vil hand ikke udgive de Anmærkninger, ſom hand endnu haver under Hænder, paa latin, men paa tydſk, paa det de, ſom ey have lært latin, og ſaa kand have Nytte der af.

Leyden.

Joh. og Herm. Verbreck ſælge: Hiſtoire de Ceſar Germanicus par Monſieur L. D. B. 8. 22. Ark. Iblant alle forgangne Tiders Prindſer har Forfatteren ingen funden, der bedre fortiente at foreſtilles

unge

unge Prindser, som et Mynster. Hans Levnets Beskrivelse er vel kort, dog vises hans Tapperhed, Krigsforfarenhed og Fromhed klarligen der i. Det er Skade, at de 20 Bøger, som Plinius den ældere havde skreven om ham, ere gaaene forlorne. Mand finder og saa her en Historie om Agrippinæ, og Germanici ganske Families klagelige Endeligt. Alt dette beskrives i fire Bøger paa en meget annemmelig Maade.

Haag.

Von Duren har oplagt: Parallele des Romains & des François par rapport au Gouvernement. Par Monsieur Bonnot de Mably. Tom. 11. 12. Den første Deel er 16 Ark, den anden 18. Da Forfatteren har giort en Lignelse imellem de Romere og Franske; Saa har hand meent, at hans Verk derved bliver nyttigere, end dersom hand blot og allene havde beskreven disse begge Folkes Historier. Hand undersøger da de Romere og Franske saa vel inden som uden til; Og begynder med begge Folkes Udspryng. Dernæst gaaer hand de adskillige Rigsforandringer igiennem, som have tildraget sig med deres Re-

Regieringsform, og som ere blevne foraarsagede af Lykken, Staatskonsten og Gemytsbevegelserne. Da mand og saa finder i deres Historier alle de Slags Regieringsformer, som kand nævnes; Saa har Forfatteren giort sig Umage for at udforske deres Væsen, og aabenbare de besynderlige Aarsager, hvorledes mand er kommen fra den ene Regieringsform til den anden. Efter denne Undersegelse gaaer hand igien tilbage til disse begge Folks Oprindelse, og betragter i denne anden Deel de Krige og Haandteringer, som de have havt med deres Naboer. Hand taler om deres Krige, om deres Staatskonst, om de Omstændigheder, hvor i de have befunden sig, og om alt det, som have kundet giøre noget der til, at de have faaet Overherskab over deres Fiender. Herforuden viser hand og saa begges Feyl, saa vel som og saa deres Dyder. Den ganske Lignelse bestaaer af ser Bøgger, hvor af der er tre i hver Deel.

London.

For D. Browne er trykt her: Biographia classi-

classica; The lives and Caracters of all the classic Authors, the grecian and roman Poets, Historians, Orators, and Biographers, with an historical and critical account of them and their Writings; Illustrating their several Excellencies, and Shewing their defects, from the judgement and remarcks of the most celebrated Criticks both ancient and modern. In two Volumes, stor 12. I den første Part finder mand Levnetsbeskrivelserne af Homerus, Hesiodus, Sappho, Alcæus, Anacreon, Pindarus, Æschylus, Sophocles, Euripides, Simonides, Aristophanes, Theocritus, Lycophron, Callimachus, Apollonius, Aratus, og Oppianus, saa vel som og saa af de romerske Digtere Plautus, Terentius, Lucretius, Catullus, Virgilius, Horatius, Tibullus, Propertius, Phædrus, Marcus Manilius, Ovidius, Seneca, Lucanus, Persius, Silius Italicus, Statius, Juvenalis, Martialis, Valerius Flaccus, Ausonius og Claudianus. Den anden Part indeholder Levnetsbeskrivelserne af efterfølgende græske Skribenter nemlig Herodotus, Thucydides, Xenophon, Demosthenes,

sthenes, Polybius, Diodorus Siculus, Dionysius Halicarnassæus, Arrianus, Appianus, Dio Cassius, Herodianus, Plutarchus, Lucianus; Og af de romerske: Cajus Crispus Sallustius, C. Julius Cæsar, M. T. Cicero, Cornelius Nepos, T. Livius, Vellejus Paterculus, Q. Curtius Ruffus, Tit. Petronius Arbiter, Corn. Tacitus, Luc. An. Florus, Suetonius Tranquillus, Plinius Junior, M. Junianus Justinianus.

Rom.

Af det Ferriske Bogtrykkerie er kommen for Lyset: Cajetani de Leonardis Canonici J. V. D. & inter Arcades Thyrenii Elatæi Odarum libr. V. ad illustriss. & Reverendiss. Dom. Petrum Franc. Bussi sacræ rotæ auditorem stoer 8. 18 Ark. Alle Elskerere af den latinske Digtekonst kand antreffe noget i disse Oder, som vil smage dem, nemlig Kløftighed, Sprogets Reenhed og Versenes Sirlighed, Anmodighed og Tydelighed. De mangfoldige afvexlende Materier, som Oderne ere giorde over, kand altid give Læseren nye Lyst til at læse dem.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 10.

Den 9 Martii 1742.

Paris.

Udtogets Fortsættelse af La Religion Chretienne de l'Abbé Houtteville.

Vi vil da fortælle, hvorledes hand har fort sig de Domme, som mand har given over hans Verk, til Nytte. 1) Var der nogle som stødte sig paa det som hand Livr. 1. Ch. 5. havde skreven imod Spinoza angaaende Mirakklernes Mueligheed. Monsieur Houtteville tilbyder sig derfor, at hand, der som det befindes, som de foregive, at hand ved hans Svar lige som har levered denne Fiende Vaabnene i

Haanden, gierne vil tage sine Ord tilbage igien; thi der er altid, siger hand, et Middel tilbage for den, som har forseet sig, at hand nemlig bekiænder sin Forseelse, og retter den. Efter at mand havde bragt denne Klage for Lyset imod ham, og hand der af mærkte, at de ikke ret havde forstaaed ham, saa gav hand tilkiænde i et Brev, som mand kand finde i Enden af Fortalen, at hand, da hand forud satte, at Mirakklerne vare bundne til nogle almindelige Love, som Menniskет, der har en indskrænked Forstand, ikke kiænder, alleneste der med lige som vilde sætte Spinosa imod sig selv, og paa en kort Tid laane af ham hans Principier, paa det hand siden kunde igiendrive ham med de samme. Hand viser, at mand for at bevise det anderledes maatte give ham Skyld for, at hand paa den daarligste Maade i Verden havde sagt sig selv imod, og antaged tvende Propositioner, som ikke kunde bestaae med hver andre. Hand havde sagt, at de almindelige Loves Overeensstæmmelse overbrydes ved Mirakler, og nu vil mand have, at hand skulde have forglemt disse klare Ord, og sagt,

at

at Mirakklerne vare begrebne under naturlige Love, som ere os ubekiændte; Hvilket, siger hand, er umueligen at præsumere, thi naar mand vil bedrage Folk, sætter mand ikke Contradictionerne saaledes tæt hos hver andre.

(Her om mere en anden Gang.)

Mantua.

Af Pazzoni Bogtrykkeri er kommen for Lyset: De Thermis Herculanis nuper in Dacia detectis Paschalis Caryophili Dissertatio epistolaris editio secunda post Vindebonensem Anno MCCXXXVII secundis curis aucta & emendata. 4. 13 Ark, tillige med adskillige Mynter og andre Kaaberstykker. I denne Afhandling, som Forfatteren har vidmet til Rigsgreven Andreas Hamilton, er korteligen men dog tydeligen vist, i hvad for en Part af det gamle Dacien disse Badde have ligget, og hvor for de ere blevne kaldede Herculesbadde. Her foruden har hand giort sig stor Umage for at komme efter den Tid, i hvilken de sammesteds fundne Overskrifter ere skrevne; hvor ved hand ey allene har brugt de gamle Mynter og Stene, men end og de gamle Rets-

lærereſ Skrifter. Sammeſteds er og saa bleven trykt: De uſu & præſtantia Thermarum Herculanarum, quæ nuper in Dacia Trajani detectæ ſunt, Paſchalis Caryophili Diſſertatio altera, quæ A. MDCCXXXVII. Cal. Aug. confecta nunc primum prodit. 4. 14. Ark. Efter at Forfatteren i den forige Afhandling har beſkreven de fundne Herculesbaddes Sted og Alderdom, og forklared alle de Overſkrifter, ſom findes der ved udgravne; Saa har hand og saa meent, at det var Umagen værd at handle om diſſe varme Badde ſelv, og flittigen at underſøge, i hvad for Sygdommer og Tilfælde de kand være nyttelige; Og har hand om saa meget desmere vildet giøre dette, ſom Greve Halmilton har ſat dem i den Stand, at de bequemmeligen kand bruges. Hans Afhandling grunder ſig paa den Underſøgelſe, ſom benævnte Greve har ladet den berømmelige Læge Jochum Cramer giøre angaaende diſſe Vande, og ſiden paa de mange Prøver, ſom ere blevne giorde paa adſkillige Syge. Hand ſiger os da de Slags Sygdomme, imod hvilke diſſe Badde kand hielpe, viſende der hos, hvorle-

ledes de skal bruges. Saa giver hand og saa Aarsag til, hvor for de hielpe imod disse Sygdommer og ey imod andre.

Zürch.

Den femte Parts 3die Afdeling af Tempe Helvetica bestaaer af efterfølgende Artikler 1) Jo. Rudolphi Steckii. V. D. M. Spicilegium variarum lectionum in libros N. T. Pars II. 2) Sam. Koenig. Math. P. O. Exegesis Theol. Philol. interceſſionis Mosaicæ Num. XIV. 13. 19. 3) Joan. Jacobi Lauateri S. Theol. Prof. Oratio de vera & genuina indole myſteriorum chriſtianæ religionis. 4) Joh. Georgii Alimanni Pr. P. Diſquiſitio philologico-critica ad illuſtranda loca 1 Cor. XIV. 34. 1 Tim. II. 12. Act. XVIII. 26. Rom. XVI. 1 & 12. contra Fratres Herenhutanos. 5) Jo. Grynæi Theol. D. & Prof. Oratio inauguralis, qua quibus praeſidiis inſtructum eſſe oporteat N. Fœderis interpretem exponit. 6) Chriſt. Sickouii notitia eccleſiarum ac Scholarum euangelico-reform. per regnum Poloniæ & magnum Ducatum Lithuaniæ diſperſarum, ac miniſtrorum, qui in illis S. Officio defunguntur.

I den fierde Afdeling komme disse Artikler for. 1) Jo. Rudolph. Steckii V. D. M. Spicilegium variarum lectionum in libros N. T. Pars III. 2) Jac. Bruckeri expositio vitæ Jeremiæ Martii, Physici Augustani. 3) Joan. Burcardi V. D. M. observationes in methodum discendi Theologiam. 4) Ejusdem Theses de baptismo. 5) Jac. Christ. Beckii Prof. Schediasma de partibus orbis, quas ante diluuium Noachicum homines incoluisse videantur. 6) Joan. Phil. Cassel R observatio de columnis Phœniciorum in Mauritania. 7) Jo. Car. Josephi V. D. M. Meditationes ad 1 Petr. III. 19. 20. de præconio, quod per Spiritum Christi τῆς ἐν φυλακῇ πνεύμασι in diebus Noachi factum. 8) Joan. Ph. Cassel observatio critico-geographica de Abyla una columnarum Herculis. 9) Noua litteraria.

Hos Orelleroplagt: Memoires sur la vie de Monsieur le Comte de Marsigli de l' Academie Royale des Sciences de Paris & de Montpellier, de la Societé Royale de Londres & Fondateur de l'Institut. de Boulogne. Par Mr. L. D. C. H. D. Quincy 8. 1 Alph. Greve Ludvig Ferdinand af Mar-

Marsigli, som blev fød 1658 til Bolognen af et gammelt berømmeligt Huus, har været een af de lærdeste og dygtigste Mænd i hans Tid og een af de berømmelige Personer, som fortiene, at deres Levnets Omstændigheder blive Efterkommerne meddeelt. Den, der har given os disse Efterretninger, har været Grevens fortrolige Ven, som har bemærket alt hvad der har været mærkmærdigt i hans Livs og Levnets Fremdragelse. Hand havde allerede for lang Tid siden sat sig for at skrive noget der om, da Marskalken af Noailles og Greven af Lautrec ankom til Bologna for at see det af Greve Marsigli stiftede Institutum. Her ved blev hand opmuntred at tilskikke Greven af Lautrec efter hans Begiæring en Efterretning om det som findes i bemældte Instituto, og at føye noget der til af Marsiglis Liv og Levnet. Denne Herre takte ham saa høflig for dette Udkast, at hand paa nye satte sig for udførligen at beskrive hans Liv og Levnet. Efter at hand nu var kommen til Ende der med, skikte hand det til Videnskabernes Academie i Lion, hvis Medlem hand er, og der paa til Car-

dinalen Lambertini, som nu er Pave, men den Tid var Erkebisp til Bolognen.

Weimar.

Af de fortsatte nyttelige Anmærkninger er den 11te Samling kommen for Lyset, hvori findes 1) J. G. Kalinsky observ. philol. ad Jerem. XXX & XXXI. Continuatio III. eaque ultima. 2) A. C. Werneri observ. philol. de exercitus Israëlitarum lixis & calonibus ad illustr. Num. XI. 4. 3) En academisk Lærers besynderlige Mening ved Jes. 63. 11. 4) J. S. Suichkens Bevis, at Melanchthon ikke har spaaet om den sidste romerske Keyser Carl VI. 5) Tvende Skrivelser angaaende den brunsvigske Hertugs Anton Ulrichs Overgang til den romerske Kirke. 6) Epistola ad Bartholdum Nihusium, qua libros prohibitos legendi facultas ipsi conceditur. 7) Erindringernes syvende Fortsættelse ved Grotii Bog de satisfactione Christi. 8) G. Venskys anden Fortsættelse af et Bidrag til den halberstadske Kirke- og Skolehistorie.

Paris.

Abeden Desfontaines har oversat Poeten Virgilius paa fransk i ubunden Tale.

Den-

Denne nye Oversættelse er vist adskillige Professorer til Paris, som have undersøgt den efter Grundtexten, og befunden den rosværdig. Den gior 4 Deele ud i Octav.

Frankfurt am Mayn.

I den weidmanske Boglade kand haves Collectio Noviſſima Scriptorum & rerum Wirceburgenſium à Saeculo XVI, XVII. hactenus geſtarum pro coronanda decies ſaeculari aetate Epiſcopatus Wirceburgenſis adornata. Sive Opuſcula hiſtorica varia, ſacra, profana, proſaica, metrica, Panegyres, Elogia, deſcriptiones, inſcriptiones, chartæ, epitaphia, numismata aliaqne hiſtoriæ monumentas, quibus inprimis vitæ Epiſcoporum Wirceburgenſium ab eo tempore hactenus regentium, deinde Imperatorum, Regum ac Principum vicinorum geſta illuſtrantur, praelatorum etiam eccleſiarum cathedralis, equeſtrium collegiatarum; Canonicorum item omnium cathedralium & equeſtrium, aliorumque virorum, ac familiarum illuſtrium memoria vindicatur; Bella aliaque patriæ fata & rerum eventa recenſentur, ac ip-

sa denique Episcopatus Wirceburgensis historia ejus temporis sacra & profana per dissertationes praevias summatim deducitur, ex varis Codicibus MSt. & impressis in unum corpus collecta; figuris illustrata. Accedunt varia ejusdem argumenti monumenta nova & vetera cum indicibus quatuor, quorum primus est rerum universalis, II. Moralis sive doctrinarum III. Genealogicus illustrium virorum ac familiarum, & IV. Topologicus sive locorum. Opera & studio P. Ignatii Gropp. Ord. S. Bened. in Monasterio ad d. St. Stephani Wirceburgi Professi & Bibliothecarii. SS. Theol. Licent. p. t. ad S: Jacob Scotor. Prioris. Tom. I. anno 1496 usque ad annum 1617 Fol. 5. dobbelt Alph. 8 Ark 4 Kaaberstykker.

Arnstad.

Brumelburg har oplagt: Mathematische und genaue Abhandlung vor der Figur und Grösse der Erden, wobey der bewundernswürdige Verlängerung der Mittagslinie des königlichen Observatorium zu Paris durch ganz Frankreich von einem Ende desselbem bis zum andern insbesondere deutlich beschrieben und vorge-

gestellet wird von Hr. Jacob Cassini, Astronomo der königlichen Academie der Wissenschafften zu Paris, wie auch Mitglied der königl. Societæt zu London, ihres vielfältigen Nutzens wegen, so in Ausübung der Geometrie, Trigonometrie, Astronomie und Geographie daraus zu erlangen stehet, aus dem frantzösischen Original in die teutsche Sprache treulich übersetzt. Zum Druck befördert und mit einer Vorrede statt einer Einleitung zu mehrerm Verständnissen des ganzen Wercks begleitet von Johann Albrecht Klimmen Mathematico und Collega an der königlichen und churfyrstlichen Landschul zu Meissen 8. 1 Alph. 6. Bog. 6. Kupffer. I Fortalen taler Hr. Klimm om, hvor sær de gamle og nye have bemøyed sig for at kunde udmaale Jorden og fastsætte dens Størelse. Ellers har hand ikke oversat dette Skrift, men een af hans afdøde gode Venner. Men da det er vel oversat, og slige Skrifter kand være Verden nyttiggere end Romaner; Saa har hand vildet besørge dets Tryk.

Leipzig.

Hos Breitkopf er trykt: Die Deutsche Schau-

Schaubühne nach den Regeln der alten Griecher und Römer eingerichtet, und mit einer Vorrede herausgegeben von J. C. Gottscheden. 3ter Th. 8. 1 A. 14 Bogen. Hr. Gottsched har her atter igien meddeelt 6 Skuespil. Det 1ste er Hr. Voltæres Sørgespil Alzire, som Fru Louise Adelgunde Victoria Gottsched har oversat i velklingende tydske Vers. Det 2det Stykke er Hr. Destouches Ødsle; Hvilke Lystspil benævnte Dame og saa har oversat. Det 3die er Darius et nyt tydsk Sørgespil, som D. Friederich Lebegott Pitscheln har giort. Det 4de er Bramarbas eller den stoer talende Officer giort af Hr. Professor Holberg og oversat af det danske af Magister Georg August Detharding. Det 5te er et Hyrdespil, Atalanta kalded, paa Vers, et tydsk Original, som er ganske nyt saa vel i Henseende til sin Art som Indrætning. Hr. Gottsched har vildet indrykke det her, fordi hand vil tale om slig Art Efterfølgelse i hans Anmærkninger over Aristoteles Digtekonst. Hr. Destouches poetiske Landjunker er det siette Stykke, som og saa er oversat af ovenomtalte Fru Professorinde.

Hos

Hos Langenheim er at finde: M. Johan. Peter Sigmund Winklers, stolbergiſche Superintendents Wiederlegung Zweyer Zinzendorfiſchen Briefe. Det ene er ſkreven til en Høvidsmand G. L. M. in S. det andet til det theologiſke Facultæt i Leipzig. Videre indeholdes der i: Erleuchtung der den Büdingiſchen Sammlungen beygefügten Vorrede und kurzen Entwurf von dem falſch apoſtoliſchen Weſen des Hrn. Grafens unter den Inſpirirten 8. 10. Ark. Begge Breve ere ſkrevne imod Hr. Winklers forhen udgivne Tractat kaldet: Des Hr. Grafen Ludvig von Zinzendorf Unternehmungen in Religionsſachen. Hr. Winkler igiendriver dem ove. alt, hvor hand finder noget urigtigt, og det paa ſamme Maade, ſom hand pleyer i hans forige Stridsſkrifter imod Greven.

Haag.

Her ſeer mand: Lettre de P. - - Jurisconſulte de Marbourg à Mlle Eſperance, contenant la Suite du Tome Second de la belle Wolffienne par un Ami Monſieur F. 8. 4. Ark. Forfatteren af den ſkionne Wolfs-

Wolffianerinde har foreſtilled i dens anden Part, at en halliſk Candidatus Theologiæ og en marborgiſk Candidatus Juris havde været til Giæſt tilſammen hos hans Philoſophinde. Hand fremſtiller der paa den unge Theologus ſom en ivrig Antivolfianer, og lader ham foredrage de ſkinbareſte Bevis imod den wolffiſke Philoſophie med megen Vetalenhed og ſtor Eftertryk, ſaa at den wolffianſke Smukkemoren ſelv derover bliver vankelmodig. Den marborgſke Candidat ſkal nu ſom en wolffianer igiendrive ſligt; Men hand veed intet ſynderligt at ſvare der paa, og forbeholder ſig alleneſte ſin Paatale. Da nu nogle have meent, at Hr. Formay ſelv har været overbeviſt om Beviſernes Grundighed og Sandhed, mand og ſaa har tvilvt paa, at hand vilde forſætte dette Værk for at igiendrive diſſe Beviſer, ſom ellers nokſom ſom tilforne ere igiendrevne af adſkillige lærde Wolffianer; Saa har en anden lærd Mand paataget ſig dette Arbeyde, for at viſe, at mand endnu meget vel kunde ſvare paa diſſe efter Modſtandernes Tanker ſtærke Beviſer. Man digter der i paa en naturlig og artig

Maa-

Maade, som at den marborgske Candidatus Juris Dagen derefter har skreven til det philosophiske Fruentimmer. Hand undskylder sig i dette Brev, fordi hand ikke Dagen tilforn svarede paa hans Modstanders Indvændinger; Thi sligt var skeed, fordi hand ikke havde saa flydendes en Tunge som denne, og hand følgeligen bedre kunde tænke og skrive end tale, viser og saa, at hand ganske ikke er bange for hans Modsigelser, og at mand ellers for lang Tiid siden har svared der paa, og bevist, at de ere ugrundede og falske. Der paa igiendriver hand dem meget grundigen. Mand kand der af see, at den ubenævnte Forfattere har en stoer Indsigt i den wolfiske Philosophie, og at hand holder med den, fordi hand er overbevist om dens Rigtighed. Man har endnu føyed der til et Udtog af Fontenelles Skrifter, hvor i hand handler om Leibnitzes forud bestæmte Harmonie, saa vel som og saa af benævnte Leibnitzes Theodicee.

Leiden.

Hr. Sigebert Haverkamp Prof. Græc. Ling. Hist. & Eloqu. er bleven Scholarcha

cha for den her værende latinske Skole, og Abraham Gronov Bibliothecarius i Steden for den afdøde Peter Burmann.

Meyland.

Her er udkommen: Historiæ Romanæ fragmenta ab Anno Christi MLCCXXVII usque ad MCCCCLIV. neapolitana sive romana Dialecto scripta, Auctore Anonymo, nunc primum edita ex MS. Codice Romano. In his habetur vita Nicolai Laurentii sive de Cola di Rienzo Tribuni Romanorum, antea evulgata. Incommodum lectorum omnia latio donauit Petrus Hercules Gerardius Mutinensis, hebraicæ & græcæ linguæ in patrio Lycæo Professor. Fol. Disse overblevne Stykker af den romerske Historie er tagne af et Manuscript, som hørte Hertugen Cæsar Baldinotti til, og som er indrykt af Ludvig Anton Muratori i den tredie Deel af hans Antiqviteter. Samme indeholde i nogle Capitler de Uroligheder, som gik for sig til Rom, da Hertug Ludvig af Beyren var bleven udvalt til Keyser, og hverken Pave Johannes eller det romerske Folk vilde erkiænde ham der for.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. II.

Den 16 Martii 1742.

Paris.

Udtogets Fortsættelse af La Religion Chretienne de l'Abbé Houttevilie.

Men hand gaaer endnu videre, og er ikke bange for at sige, at der som hand end og saa havde voved sig ved ey at være af den almindelige Mening, ja der som hand blot og allene havde givet hans anden Forklaring der over, og bestandigen forsvaret den hans ganske Bog igiennem, saa havde hand dog der med ikke det ringeste skadet den christelige Lærdom; Da end og saa den hellige Augustinus har erklæret

sig for samme, og adskillige i de catholske Skoler end og i vore Tider have forsvared den. Her for uden siger hand os, at adskillige dygtige Theologi, som hand raadførte sig med, bade ham om, at hand vilde blive ved den anden Forklaring, som hand havde given over Miraklernes Natur, og forsikkrede ham, at de vilde aabenbarligen beskytte den; Men at hand dette uagted har funden for best at blive ved den første. 2) Den anden Post, som mand har lasted ham for, gaaer ikke de Artikler an, som hand har behandled, men dem, som hand har gaaen forbi. Nemlig mand forekaster ham, at hand, da hand i hans ganske Bog søger at bevise de i Evangelierne anførte Gierningers Sandhed, saa burde hand for alle Ting at have bevist, at Evangelierne virkeligen ere skrevne af dem, hvis Navne de bære. Endskiønt nu Monsieur Houteville og saa har berørt denne Post, saa tilstaaer hand dog oprigtigen, at hand har giort alt for lidet der af, og at hand snarere har tilkiende given hvad mand skulde bevise, end i Gierningen selv bevist det. Her ud over takker hand oprigtigen,

som

som hand siger, dem, som saa vel have sagt ham hans Feyl, og bekiender, at dersom hand nu har retted den, saa har hand dem alleneste at takke derfor. Af samme Aarsag da det var fornøden, at hand i hans Bogs anden Part for ud beviste, at Evangelierne vare fra Gud, saa maatte hand og saa i samme forklare, hvad en guddommelig Indgivelse er, at den ogsaa er muelig, og vise, at alt hvad de hebræiske Prophrter have skrevet, har været dem indgiven af Gud. Her udover har hand i 5 nye Capitler forklared alt dette, og, som hand mener, saa tilstrækkeligen, at der er intet med Billighed at tvivle paa mere.

(Her om mere en anden Gang.)

Lion.

Da det her værende Frie-Konsters og smukke Videnskabers Acad. sidst holdt sin offentlige Sammenkomst: Saa aabnede Hr. de Ruolz i Præsidentens Hr. Dugases Fraværelse Forsamlingen med en Tale, hvor i hand gav Efterretning om de Afhandlinger, som i Sælskabet ere blevne forelæsde siden den sidste offentlige Sammenkomst. Her paa læsde Hr.

Gavinet en Afhandling om Qvikſølvets fuldkommenſte Renſelſe, ſaa vel for at bruge det til Lægedom, ſom til Barometra, og om det mercurialſke Vands Udygtighed til at læge de Sygdomme, ſom komme af Orme. Hr. Sonfflot en Bygmeſter og Diſcipel af det franſke Academie til Rom, forelæſde derpaa en Afhandling, hvor i de gothiſke Kirker bleve lignede med Kirker, ſom ere opførde efter den gamle Bygkonſtes Regler. I denne Ligneſe viſer hand, at de nyere Kirkers Grundritzers Indrettelſe, og til Deels Forhøyelſe ganſke og aldeles er tagen af de gothiſke Kirker, over hvis Bygningsmaade mand ſaa ſær forundrer ſig.

Padua.

Manfre har trykt: Relazione compendioſa del modo d'eleggere il Rè de' Romani, futuro Imperadore, e del Collegio degli Elettori; la Bolla d'oro volgorizzata e la Chronologia degl' Imperadori d' Occidente, comminciando da Carlo Magno. 12. 5 og ½ Ark. Forſatteren har deelt det i tvende Parter; I den første taler hand om Riget, og det churfyrſtelige Collegium, hvor hand i adſkillige Capit-

ler

ler handler om Churfyrsternes Oprindelse, Tal, Værdighed, Rettighed, og om en hver Churfyrst i Synderlighed. I den anden Part beskriver hand en romersk Konges og Keysers Valtillige med de der ved forekommende Ceremonier.

London.

Mand trykker her paa Forskud en Samling af italienske Vers, som ey tilforne have været bekiendt. Iblant dem er der 60 udvalde Sonnetter, som ere giorde af Giovan. Francesco Nenci, en Florentiner, som ellers har oversat den første Bog af Voltaires Henriade. De ere fornemmeligen giorde over Ludvig den Fiortendes Død, over Ludvig den Femtende, over hans Gemal Dronningen, over Keyserens Død, over Cardinalen Fleury, over Hertugen af Richemond, over Statssecretæren Greven af St. Florentin, over Hertuginden af Buckingham, over Hr. Pope, Admiralen Vernon og det engelske Fruentimmers Skiønhed. Verket bliver prægtigen trykt i 4.

Halle.

Paa Weysenhusets Bekostning er trykt: Syriasmus, id est, Grammatica linguæ

Syriacæ cum fundamentis neceſſariis tum paradigmatibus plenioribus, tum denique ubere Syntaxi & idiomatibus linguæ inſtructa, auctore D. Chriſtiano Benedicto Michaelis, Theol. & linguarum SS. Prof. ord. 4. 1. Alph. Forfatteren har nokſom viſt ſin Forfarenhed i de morgenlandſke Sprog. Ikke alleneſte hans Diſcipler, men og ſaa andre, vil tage imod denne Anviſning med Fornøyelſe. Den er deelt i 3 Bøger. I den første handler hand om Læsningens og Skrivningens fire Hovedſtykker i fire Capittler; I den anden om Talens Parter; I den tredie om Ordenes Sammenføyelſe, og det ſyriſke Sprogs Egenſkab.

Chemnitz.

I Stoſſels Oplag kand haves: D. Gottwald Schuſteri Regio-Electoral. Saxonic. præfecturarum Chemnitii, Auguſtusburgi & Sachſenburgi phyſici, item Naturæ Curioſorum Academici commentationes, difficiliora & notatu digna quædam themata tam ad medicinam quam jurisprudentiam pertinentia complexæ, ſingulari ſtudio collectæ, & in uſum utriusque fori emiſſæ. 4. 1 Alph. 8 Ark. Forfat-

fatteren meddeler her iblant andet en mærkværdig og selsom Historie om en Kone i Gablenz ved Chemnitz, som har bragt fire friske og sunde Børn til Verden en Dreng og tre Piger i tu Dage efter hver andre.

Hamborg.

I Felginers og Bohns Boglade findes: Einleitung zur Schleswig-Holsteinischen Historie, und zwar Zeitwährender Regierung des herlich ausgebreiteten und noch blühenden Oldenburgischen Stammes aus beglaubten Geschichtschreibern, auch zum Theil ungedruckten Urkunden, bis auf gegenwärtige Zeiten mitgetheilet, und durch und durch mit Anmerckungen begleitet von Adam Hinrich Lackmann. Vierter Theil 1 Alph. 10 Bogen. Den lærde Hr. Professor Lackmann har allerede vist, at hand besidder alle de Egenskaber, som udfordres af en Historieskrivere. Denne Histories 3 foregaaende Parter ere blevne optagne med største Bifald, og hvo kand tvile paa, at jo denne Part vil nyde samme Lykke, til med da hand deri har beflitted sig paa at fly en liden Uordning, som hand efter

nogles heflige Erindring har begaaed i de forige. Denne Parts Historie gaaer til Aaret 1635. Hvo der har nogen Begreb om det Holstenske Huus og dets Magt i forige Seculo, veed, at adskillige andre Landes Historie løbe ind deri, som da og saa have maattet berøres, saa som, for Exempel, et Stykke af Danmarks og Bremens Historier, og andre flere. Det er der for ingen Under, at dette Verk saaledes er voxen til, at hand ikke er kommen længere der med end til det benævnte Aar. Hand har taget Chemnitzes og Puffendorfs Skrifter til Raad med sig, hvor det har været fornøden. Hand frygter derfor, at nogen maatte bebreyde ham, at hand har fort Skribenter an, som have været bedre svensk end dansk. Men hand troster sig ved, at billige og fornuftige Læsere strax kand see, at hand intet andet har anfort af dem, end det som er sandt.

Hr. Magister Schütze har levered os en Afhandling om de gamle tydske Menniskeofringer. Den forer denne Titel: De cruentis Germanorum gentilium victimis humanis. Hr. Forfatter har deelt den

den i 8 Parter. I den første undersøger hand denne Vederstygelighedes Oprindelse; Nogle har vildet lede den fra Guds Bekiendelse til Abraham; Men dette kand igiendrives med tilstrækkelige Bevislighed. Hedningerne, som kiendte indtet til den eeneste og sande GUD, og der for tiente allehaande opdigtede Guder, mente, at Dyrs Ofringer vare for ringe for dem, som vare af første Rang, og at de vilde tage det meget naadigere op, der som de bragte et Menniske i Steden for en Buk. Seldenus og Eusebius mælde, at slig Grumhed har sin Udspryng fra Syrien. Men her imod synes det, at de gamle Tydske have antaget denne skammelige Skik af de Gallier.

- qvibus immitis placatur sanguine diro
Teutates, horrensq; feris altaribus Hesus.
Lucanus.

I den anden Part nævnes de Tydskes Guder; I den tredie handles om Druiderne, som forrettede Ofringerne, og Spaamændene; I den fierde om de Steder, som de havde bestæmmed til deres Gudstieneste. Skovene vare de helligste, og vore Forfædre troede, at Guder=

derne ikke kunde indsluttes inden for Mure og Vegge; I den femte om Personerne, som de gamle offerte. Disse vare enten Krigsfanger, eller Misdædere, som vare dømte fra Livet, eller og vel saadanne, som bekiændte sig til den christelige Religion, naar de faldt i deres Hænder; I den siette beskrives de umenniskelige Grumheder, som gik for sig, førend der blev offred. Vi vil lade ham selv tale: Omnium miserrimos enim immolandos homines vel sagittis configebant vel igne succenso holocausti adinstar enecabant, vel terga eorum gladio dilacerabant,& ex ipso impatientiæ afflictandique modo vaticnium capiebant. In finibus Cimbrorum venter scindebatur, & homo extis consideratis cremabatur. Galli simulacra viminibus contexta vivis complebant hominibus, ita ut, his succensis, homines flamma circumventi exanimarentur. Saxones captivos non minus,quam eos, qui in præliis minus fortiter pugnaverant, Irmensulæ alligabant, fustibusq; diu multumque cæsos quandoque immolabant. Den syvende taler om de Tydskes adskillige Slags Ofringer, og den ot-

ottende lærer os, at det 742 blev forbuden de Tydske at ofre Menniſker af Keyſer Carl den Store ved denne Lov: Si quis hominem diabolo ſacrificaverit, & in hoſtiam more paganorum dæmonibus obtulerit, morte moriatur.

Genf.

Her er kommen for Lyſet: Deſcription du Gouvernement preſent du Corps Germanique, appellé communement le St. Empire Romain. Par Monſieur Necker Profeſſeur en Droit Public. i 8. Den lærde Forfattere begynder dette Verk med nogle alminbelige Betragtninger over Eenevoldsregieringer og beblandede, og mener, at hand kand ſætte det romerſke Rige iblant de ſidſte. Hand viſer der vaa, hvorledes Regieringen i Tydſkland uformærkt er bleven ſaaledes, og hvorfor det er nyttigt, at det vidtloftige tydſke Rige har et Overhoved. Efter at hand har beretted, hvorledes Churfyrſterne, ſom vælge Keyſeren, ere opkomne, ſaa beſkriver hand, hvorledes det gaaer til ved Valet, og fortæller tillige de Stridigheder, ſom ere imellem Churfyrſterne og de andre Rigets Stænder angaaende Capitula-

lationen, som mand lader Keyseren besvære. Derefter underseger hand de vigtigste Spørsmaale betreffende de Egenskaber, som de fleeste Lærere af den tydske Staatsret udfordrer hos en Keyser; hvorpaa hand omsider taler om en romersk Konges Val og Keyserens Kroning. Siden viser hand, at Keyserens høye Jura ved Rigets Regiering meget vel kand bestaae med Rigsstændernes, Landsfyrstelige Høyhed. Dog bemærker hand saa ovenhen de Stridigheder, som de undertiden foraarsage imellem Overhovedet og Lemmerne. Da hand underseger omtalte Jura, saa tager hand Anledning der af at tale om de høyeste Rigsretter og forklarer deres Udspryng og nærværende Tilstand. Her paa forestiller hand omstændeligen, hvorledes det gaaer til paa Rigsdagen. Saa giver hand og saa en Beretning om Kredsdagene og de Forsamlinger, som Churfyrsterne holde med hver andre. Ved denne Leylighed viser hand disse øverste Rigslemmers Jura, og underseger i Synderlighed den Ret, som mand tilegner dem at sætte Keyseren af. Da og saa de tvende Rigsvicarier, som Ri-

Rigets Forvaltning, saa længe der er ingen Keyser, er betroed, ere Churfyrster; Saa fører hand og saa disse Vicariers Jura an. Hand bemærker og, med hvad for en Forskiæl Keyseren udøver hans Magt imod de mægtige og svage Rigsstænder. Endeligen berører hand og saa de Forandringer, som Reformationen har foraarsaget i Riget, og hvorledes Protestanterne have været nød til i Besynderlighed at forbinde sig med hver andre; giver og saa der foruden en fuldkommen Efterrætning om Corporis Evangelici nærværende Tilstand. Til sidst erindrer hand, at der altid bør være en fuldkommen Overeensstæmmelse imellem Rigets Hoved og Lemmer i Betragtning af den Nytte og Fordeel, som de alle kand have der af.

Hof.

Paa Vierlings Bekostning er kommen for Lyset: Auli Gellii Noctium Atticarum lib: XX. accuratissime recensiti, distincto quoq; capite articulis minoribus, veterum quæ citantur locis ex hodierno more nominatis, Græcis quam potuit fieri ad verbum latine redditis, ad marginem adscrip-

ſcriptis aliis veterum idem tractantium, præmiſſa diſſertatione de auctore & opere, cum regulis potioribus in genere ad auctorem hunc recte evolvendum &, indice locupletiſſimo, quo ſimul notata in opere ſufficienter illuſtrantur à Paulo Daniele Longolio 8. 2 Alph. 9 Ark. Lige ſom Longolius nyligen har tient den lærde Verden med at give Diogenes Laertius ud; Saa tiener hand den ogſaa ikke mindre med denne Auctor. Hand har allevegne levered os Gellii egne Ord, og forkaſt det, ſom andre Selvkloge havde indrykt i Steden for, i Mening, at de der med havde vildet forbedre denne Scribent. Her ved har hand betient ſig af de beſte Manuſcripter. Capitlerne har hand afdeelt i mindre Artikler, paa det mand deſto lættere kand finde hvad mand leder efter. Det grædſke, ſom forekommer i Bogen, har hand overſat Ord fra Ord paa Latin, dog ſaa, at den rette Meening ſees der af. Da og ſaa de, ſom forhen have udgivet Gellium, ey have ſagt os, hvo hand har været; Saa har Hr. Longolius paataget ſig dette Arbeyde, og draget adſkillige Efterretninger om ham til-

tilsammen i hans lærde Fortale. Hand viser, hvorledes hans Navn skal skrives, taler om hans Fæderneland, Herkomst, Tiden i hvilken hand har leved, hans Videnskaber, Betieninger, Skrifter, og deres Beskaffenhed.

Leipzig.

I Lankischens Boglade er efterfølgende Bog tredie Gang oplagt: Godofredi Christiani Leiseri Conf. Stolb. & hereditar. in Rothermark &c. Jus Georgicum sive tractatus de praediis, in quo uniuersum jus praediorum & pertinentiarum ex jure gentium, publico, feudali, Romano-Germanico, nec non è scriptoribus historicis, politicis & oeconomicis deductum, explicatum, figurisque aeneis illustratum est. Fol. 4 dobbelte Alph. 26 Ark. Hr. Doct. Thomas Hayme har besørget dette nye Oplag, der og saa ingen Moye har sparet for at levere os det saa rigtigt, som mueligt har været. Det første Oplag kom ud i Aaret 1698. Sammesteds er og saa oplagt paa nye den første Deel af Miscellanea Lipsiensia ad incrementum rei litterariæ edita, som kom ud i Aarene 1716, 17, 18, 20, 21, 22, og

23 i 12 Deele i Octav. De der indeholdne Skrifter om allehaande Materier og adskillige lærde Mænd vil vel og nu finde deres Elskere.

Jena.

I den ellevte Part af de allernyeste Efterrætninger om juristiske Bøger, som findes hos Crökers Enke, staae i Ordenen 24) Dan. Mevii Decisiones septima editio, cum Justi Henningii Boemeri proloquio, de collectionibus, usu & auctoritate Decisionum præcipue rotae romanæ & Mevianarnm. Fol. Franckf. am Mayn 1740, 16 Alph. 20. Ark. 25) Friderici Esaiae Puffendorffii de Jurisdictione germanica liber. Lemg. 1740. stor Octav. 2 Alph. 9 Ark. 26) Henr. Christ. Sekenberg meditationes jus publicum privatum & historiam concernentes Fasc. tertius Giess. 1740. 8: 13 Ark. 27) Ejusd. Fasciculus 4tus ib. 11 Ark. 28) Gründl. Abhandlungen von den hohen Reichsvicariats-Gerechtsamen von J. C. R. D. Franckf. 8. 14 Ark. 29) Selecta Juris publici noviſſima, første Deel Erfurt 1740. 8. 1 Alph. 6 Ark. 30) Neue Bücher und Schriften. 31) Academische Neuigkeiten.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 12.

Den 23 Martii 1742.

Paris.

Udtogets Fortsættelse af La Religion Chrétienne de l'Abbé Houtteville.

Mand har endnu gjort nogle Spørsmaal til Abbeden, nemlig, hvor for hand havde talt saa lidet om Jacobs Spaadom; hvor for hand ganske intet havde berørt Propheternes Jesaiæ, angaaende at en Jomfru skulde føde; ja hvor for hand iblant hans andre Beviser ikke havde talt om dem, som Jødernes Udspredelse, og den Hellig Aands Udgydelse over Apostlerne efter Frelserens Forjættelse giver os. End-

skiønt nu Abbeden havde kundet svare, at den christelige Religions Beviser ere saa mangfoldige, at de fast ikke alle kand anføres, at en Skribent har ikke nødig at svare til andre end de Artikler, som hand har taget sig for at forklare, og at hans Læsere ey kand fordre meere af ham end hand har loved dem; Saa har hand dog vildet følge deres Paamindelser her i, uagtet al den Møye, som slig Undersøgelse udkrevede, og det fordi hand har meent, at sligt kunde endnu des mere bekræfte den christelige Lærdom.

Paa Quillans og Desaints Bekostning har mand her T. Livii Patavini librorum amissorum supplementa, à Joanne Freinshemio concinnata, recensuit & emendatiora edidit Jean. Bapt. Lud. Crevier, emeritus Rhetoricæ Professor &c. Tom. V. in 4. Dette Bind er det femte og sidste, og befatter i sig i de 40 sidste Bøger af Livii Historier, som Freinsheim har supplered. Mand finder der i Texten selv af Supplementerne, tillige med Anmærkningerne neden paa Siderne, og

Udto-

Udtogerne ved Begyndelsen af hver Bog. Udgiveren har fornemmeligen vist saa vel i denne som de andre Deele, af hvilke Scribenter hand har supplered det som feylte.

Jena.

Hos Meyers Arvinger kand bekommes den trettende Deel af det Skrift kaldet: Kurtze Nachrichten von den Büchern und deren Urhebern in der Stollischen Bibliothek 4. 12 Ark. Og saa denne Deel vil blive dem, som legge sig efter Historier, og at kiende gode Bøger lige saa behagelig som de forige tolv. Hr. Professor Stolle har arbeydet der paa med lige saa stor Flid og Lærdom som paa de andre. Ellers har Hr. Doct. Kästner giort Udtogen af de Medicinske Bøger, som komme for i denne Part.

Berlin.

Her er den anden Samling af Hr. Doctor og Professor Potts Observationes & Animadversiones Chymicæ. I Aaret 1738 lod hand trykke alle hans Exercitationes Chymicas, som hand havde holdt til Leyden og Halle, og paa nye forkla-

red med allehaande Anmærkninger. Der er sex Afhandlinger; hvor af den første handler om Metallernes Svovel, den anden om Okkergel, den tredie om en besynderlig Metallernes Opløsning, den fierde om terra foliata tartari, den femte og siette om adskillige Slags Vinediker. Her paa gav hand 1739 den første Samling af omtalte Anmærkninger ud, og betragter der i den almindelige Salt og den Salt-Vin-Edikke. I den anden Samling handler hand om den indianske Zink, Borras, og Blende, som altsammen undersøges grundigen og flittigen.

Leipzig.

Her kand haves hos Jacob Schustern: Joan. Jacobi Mascouii Commentarii de rebus Imperii Romano-Germanici a Conrado I. usque ad obitum Henrici III. in 4. Den berømmelige Hr. Forfattere leverer os her en Prøve paa historia medii aeui. Dette Verk kommer over eens med de Antiquiteter, som Muratorio nu lader udgaae i Italien, og med Sigonii Bøger de regno Italiæ. Denne Part befatter i sig en Tid af 150 Aar fra 911 til 1056, under Conrad den I. Henrich I. Otto

Otto I. Otto II. Otto III. Henrich II. Conrad II. og Henrich III. Og er denne Tid om saa meget des vigtigere i den tydske Historie, som at i denne det ostfrankiske Rige er bleven tilhaabeføyed med Keyserdommet, og Rigerne Italien og Burgundien.

Marburg.

Hos Müller seer mand igien: Einige Proben von des Hrn. Hofraths D. Johann Ulrich Cramers Nutzen der Wolfischen Weltweisheit in der Rechtsgelahrtheit. Den femte Prøve handler de collisione legum naturalium in jure positivo maxime attendenda in Materiis de restricta ædificandi in suo licentia & immunitatibus à tributis concedendis. Hand har føyed adskillige Domme her til, som det juristiske Facultet til Marborg har gived. Den siette Prøve er de jure præ- & convenandi superioritatis territorialis, si ipsi competat, reservando. Herved findes ligeledes en Dom føyed tillige med de der tilhørende Indlægge. Den syvende Prøve handler de restricta licentia in suo flumen avertendi cum damno vicini ad evitandum proprium ad l. 2. § 9.

l. 1. § 12. & l. 21. ff. de aqua & aqu. pluv. arc. til hvilken egsaa er føyed en Dom.

Halle.

Mand seer her nu den anden Part af Regestis Chronologicis diplomaticis, in quibus recensentur omnis generis monumenta & documenta publica, uti sunt tabulae conuentium, foederum, pacis, armistitiorum, mutuae amicitiae, neutrarum partium, commerciorum, transactionum, emtionum, venditionum, permutationum, obligationum, oppignorationum, donationum, incorporationum; nec non capitulationes, concordata, sanctiones pragmaticae, pacta conuenta, constitutiones, praecepta, placita, edicta, decreta, bullae, rescripta, mandata, protectoria, conservatoria, panchartae, concessiones, fundationes, dotationes, aliaque privilegia & immunitates; litterae item feudales, clientelares, homagiales, reversales, compromissoriales, refutatoriae, restitutoriae, ratificatoriae, reservationis jurium & protestationum, pacta quoque matrimonialia, dotalia, diuisionis, hereditatum, fideicommissa, testa-

ſtamenta, codicilli, res judicatae, ſententiae arbitrales, & quae ſunt alia publico nomine ae ſolenniter acta litterisque conſignata rerum praecipue germanicarum praeſidia; omnia in ſummas ſuas contraxit, juxta annorum dierumque, quos praeferunt, ſeriem digeſſit, temporisque ſubnotationes medii aeui expreſſas cum noſtro computandi modo compoſuit Petrus Georgiſch Phil. & Jur. Vtr. Doct. fol. 3. dobbelt Alphab. 35 Ark. Det første Document, ſom forekommer i denne Part, er af 23 Sept. 1273, i hvilket Aar Keyſer Rudolph den Første kom til Regieringen; Og gaaer Forfatteren der paa efter Orden Aar fra Aar fort indtil Keyſer Friderich den Tredies Død, og ſaaledes er det ſidſte af 9 Auguſti 1493.

Frankfurt am Mayn.

I Andreæ Boglade kand nu haves: Der Vierte Theil von J. C. N. vernünfftigen Gedancken über allerhand hiſtoriſche, critiſche und moraliſche Materien, nebſt verſchiedenen dahin gehörigen Anmerckungen in 8. 15 Bogen. Der handles der i 1) om den berømmelige ſvenſke Admiral Friherren Ankarſtierna. 2) Anføres

Kong Ludvig den 14des sindrige Taler, 3) Just Joseph Scaligers Historie. 4) En Betragtelse, om det er raadeligt, at tage imod Jøder i en Republik. 5) Efterretning om Hr. Ramsag og hans Doctor Promotion til Oxford. 6) Betenkning over det til Pryssen 1712 overdragne Nedersaxiske Kreds-Directorium, tilligemed nogle faa Anmærkninger. 7) Hvad store Herrer undertiden tage sig for, naar de ere allene. 8) Om de franske lærde Mænd Bigot og Bignon. 9) Anmærkninger, angaaende Gesandter og Gesandskaber. 10) Om adskillige Menniskers underlige og narriske Smag, og om somme Lærdes mørke Skrivemaade. 11) Mannas Beskrivelse, som til visse Tider samles i Ægypten. 12) Efterretning om den kongelige svenske Canzelleraad Olaus Hermelin, tilligemed en Prøve paa hans latinske Poesie, og et Opskrift, som endnu ikke har været trykt, over Kong Carl den 12tes Død. 13) Om og hvor længe Lærde maa skrive noget. 14) Beblandede Anmærkninger.

Rom.

Collini har trykt: Notizia delle Academie er-

errette in Roma per ordine della Santità di N.Sig. Papa Benedetto XIV in 12. Dette lidet Skrift forestiller fire Academiers nærværende Tilstand, som den nu regierende Pave har fornyed eller oprettet til saa vel geistlige som verdslige Videnskabers Fremvext. Det første er Kirkeforsamlingernes Academie, som blev stiftet i Aaret 1671 af Hr. Giovanni Campini. Dets Lemmer komme tilsammen i Collegio de propaganda fide. Philippi Monti er Præses derfor; Hand er Secretær i Collegio de propaganda fide. Det 2det er Kirkehistoriernes Academie, som holdes hos Patres Oratorii til St. Maria della Vallicella; Dets Præses er Girolamo Crispi. Det 3 er Kirkeceremoniernes Academie, som mand bragte i Forslag i Aaret 1730. Det forsamles i Casa de' Pii Operai. Præses derfor er Gioachino Portocarero, Patriarch til Antiochien. Det 4de er de romerske Antiquiteters Academie, som blev stiftet i Aaret 1478 af Pomponius Letus, og kom under i Aaret 1553. Det holder sine Forsamlinger paa Capitolio. Dets Præses er Fyrsten Fabricio Colonna store Connetable i Kongeriget Neapolis.

I Marnardi Bogtrykkeri er kommen fra Pressen: I. Piombi antichi; Opera di Francesco di Ficorini, dedicata alla Santità di Nostro Signore Papa Benedetto XIV. I Fortalen forklarer Forfatteren, i hvilken Mening hand kalder Blyet og den stemplede Jord diplomatiff, om hvilke begge Poster hand handler, og anfører en stor Mengde og adskillige Slags der af. Elskere af Antiquiteter have da Monsieur Ficorini meget at takke for dette Verk; Thi det gior en anseelig Deel ud af den diplomatiske Historie og Myntforfarenheden. Det er ellers prydet med 64 Kaaberstykker og Pavens Billede.

Den femte Part af Actis Sanctorum mensis Augusti collectis digestis & illustratis à Joanne Pinnio, Guillelmo Cupero, & Joanne Stiltingo, Societatis Jesu Presbyteris kommer her med første ud hos Pugliarinerne. Denne femte Deel er i Ordenen den 37te i Bollandisternes Samling. Den indeholder ikkun 75 Helgenes Liv og Levnet, hvis Navne staae i det Register, som Oplæggerne have udgived; Saa er der og saa ikkun 2 Dage af Augusti Maaned nemlig den fem og

sex

ser og tyvende. Imidlertid er dog denne Deel lige saa stor som de andre, efter som de Helgene, som falde paa disse tvende Dage, have giort saa mange mærkværdige Ting, at det har været umueligt at bringe flere Historier deri. Denne Deel kand mand og saa have i Antwerpen hos Bernh. Alb. Vanderplasche, zu Cölln hos Franc. Wilh. Metternich, og til Paris hos den ældere Bure.

London.

Oswall har trykt i et stærkt Octav Bind: The Odes, Epodes, and Carmen seculare of Horace, translated into english Prose by David Watson, M. A. Denne Oversættelse er giort lige frem efter Bogstaverne, saa meget som det engelske og latinske Sprogs Egenskab har vildet tilstæde det. Den latinske Text staaer efter de beste Oplagge paa Siden lige over for, og under samme har mand bragt alle latinske Ord i deres grammaticalske Ordning. Saa har mand og saa foyed Anmærkninger til saa vel af de gl. som nye Fortolkere, og endnu oven i Kiøbet historiske og geographiske Noter, hvor i mand finder Reglen til hvert Vers. For an

fin-

finder mand Horatii Liv og Levnet, og et Register paa denne Bogs adskillige Oplage, af hvilke der har været 450. Ved Enden staaer et vidtløftigt Register paa Materiene Forfatteren har sat sig for ligeledes med første at lade trykke denne Poets Satirer, Breve og Digtekonst.

Bourdeaux.

Videnskaberne have altid Fordeel deraf, naar der loves Belønninger ud. Enhver haaber da at drage Prisen der fra, og i denne Forhaabning tænkes og skrives der. Det er bekiændt, at Konsternes og de smukke Videnskabers Academie til Bourdeaux aarligen lader uddeele en Guldmynd paa 300 Livres. Den salige Duc de la Force, en Herre, der lod sig være ret angelegen at kiænde Naturen, og der og giærne vilde, at mand efter hans Død maatte faae en nærmere Kundskab derom, har giort denne Stiftelse. Det som forgangen Aar blev opsat til de Lærdes Overvejelse var Aarsagen, hvorfor Morerne ere sorte. Intet af alt det, som der over blev indsendt til Academiet, har været saa godt, at det har kundet fortiene den opsatte Belønning. Dog vil Acade-

cademiet ikke, at Videnskaberne skal tabe noget her ved; Thi det vil derfor uddeele 2 Belønninger af lige Værdi paa Aaret 1743. Den derfor, som best kand afhandle 1) Aarsagen til Dampernes og Dunsternes Opstigelse i Luften. 2) De figurerede Stenes Oprindelse og Skabelse, kand lade de 2de Medallier affordre ved Academiet; Dog maa disse Afhandlinger indleveres for den 1ste Maji 1743. Forfatterne kand efter egen Behag betiene sig enten af det franske eller latinske Sprog. Men dette udbeder mand sig herved, at mand vil skrive læseligen. Ved Enden af Arbeydet kand Forfatteren bruge en Devise, og legge samme i et forseglet Brev med hans Navn, Character, og andre Omstændigheder, som mand har fornøden at vide. Pakketterne oversendes fri til Præsidenten Barbot, Secretaire de l'Academie, sur les Fossés du chapeau rouge, eller til Monsieur le Brun Academiets Bogtrykker.

Kiel.

Hr. Professor Lackmann har giort efterfølgende Afhandling: Abriß eines Collegii über die Historiam Juris Patrii oder Rechtsgeschichte beydes Herzogthümer

Schleswig-Holstein, Königl. und Fürstl. Antheils zur ferner Nutzanwendung auf der Kielischen Christian Albrechts Universitet entworffen von Adam Henrich Lackmann Hochfürstl. Schlesw. Holstein. Ober-Consistorial-Assessore und ordentlichem Lehrer der einheimischen Geschichte. I denne Retshistories første Capitel handles om de geistlige Love og Forordninger. I det andet, om ældgamle borgerlige Love. I det tredie om den jydske Lovbog. I den fierde om Saxenspeyl. I det 5te om den Slesvig-Holstenske Landretsordning. I det siette om Herskabets Pinnebergs Love og Forordninger. I det syvende om de ditmarsiske Love. I det 8de de fire fresiske Herreders Love i Amtet Tündern. I det niende om Lovene i Eidersted, Everschop og Utholm. I det tiende om Lovene og Forordningerne i Nordstrand. I det ellefte om Landet Stappelholms Love. I det tolvte om de Love, som gielde paa Den Femern. I det trettende om Muncipal-og Stads-Love. I det fiortende om den tilfælles Politiforordning. I det femtende om Soe- Strand- Spaden- Lands- Love og

Dig-

Digforordningerne I det sextende om Krigs-Lovene til Lands og Vands. I det syttende om de almindelige Rigsforordninger og Afskeder: I det attende om mangfoldige kongelige og fyrstelige Forordninger. I det 19de om Lands-Skik og Sædvane. I det 20de om de Romersk-Justinianske Love. I det 21de om de saxiske og almindelige Lehnretter. I det 22de om den schlesvig-holstenske Staatsret.

Marburg.

Hos Phil. Casim. Müller er kommen for Lyset: Joh. Adam. Kopp, potentissimi Suecorum Regis Hassiae Landgrauii Regiminis & Consistorii Marpurgensis Directoris, Historia Juris, quo hodie in Germania vtimur, videlicet, Romani, Canonici, feudalis Longobard. feudalis Germanici, Germ., priuati & Germ. publici, in certas Epochas & Theses breves redacta, cum indice locupletissimo stor 8. 1 Alph. 6 Ark. Hand har deelt den ganske Bog i 6 Porter. I den 1ste fortæller hand den romerske Rets Historie, dens adskillige Oprindelse, og dens Skiæbner saa vel i Østen som Vesten; Hvor ved hand dog har været meget kort, efterdi Struv,

Brunqvell og Hofmann allerede tilstrækkeligen have forestillet sligt. Den anden Part indeholder den geistlige Rets Historie, hvor i hand viser, hvorledes samme efter Haanden er opkommen, og har taget til ved Bisperne og Kirkeforsamlingerne. Der hos viser hand og den Nytte, som mand endnu den Dag i Dag er kand have af den geistlige Ret ved de protestantiske Retter. I den 3die Deel forklarer hand den longobardiske og i den fierde den tydske Lenrets Historie, hvilke 2de Lehnretter hand meget vel har afsondred fra hver andre, da de mestendeel hidindtil have været blandede. I den 5te Deel handler hand om de besynderlige tydske Retter, hvor hand fornemmeligen seer paa de tydske Retters gamle Sædvaner, og dog tillige med anfører deres skrevne Love. Den siette Deel er vidmet til Staatsrettens Historie, hvilken hand deeler i den tydske og romersk-tydske. Saa læt som det har været Forfatteren at udarbeyde de 3 første Parter formedelst de Forgængere, som hand der i har funden for sig; Saa besværlig maa vel de 3 sidste have været hannem, efter som hand er den første, som har brudt Isen deri.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 13.

Den 30 Martii 1742.

Kiøbenhavn.

Efterfølgende er bleven indsendt: Mand haver nu paa nogen Tid seet en Comet-Stierne paa det Kongel. Observatorio, hvilken kaster en klar Svands ud fra sig paa den Side, som vender fra Soelen. Den avancerer daglig mere imod Nord, og gaaer der foruden ret frem i Ecliptica ligesom Soelen. Den saaes første Gang den ottende Martii i noget mindre Declination end Lucida Lyræ, og er siden paa en Tid af femten Dage avanceret omtrent 50 Grader mere Nord. I Henseende til Rectascensionen saaes den først udi Dodecatemorio Capricorni, og er nu udi Dodecatemorio Geminorum. De Con-

stellationer, som Cometen haver været udi i disse femten Dage, ere Gribbens venstre Vinge, Svanens høyre Vinge, Slangens anden Bøyning, og endelig Cepheus, hvor udi den endnu befinder sig. Ellers kand merkes af denne Cometes Situation, at den kand sees og haver været seet udi alle de Lande paa Jorden, som mand veed at være beboede, hvor af flyder, at det er en Daarlighed at tænke, at saadan en Stierne haver noget i sig at betyde; Thi om saa var, saa maatte mand ominere noget for alle Lande i Almindelighed, og ikke for noget Land i særdeleshed, siden at Stiernen sees saa vel et Sted som et andet.

Paris.

Vi vil meddele Publico et Udtog af en Bog, som handler om Normandiet i Frankrig. Dens Titel er denne: Description geographique & historique de la Haute Normandie, divisée en deux Parties, dont la premiere comprend le Païs de Caux, & la seconde le Vexin. On y a joint un Dictionnaire Géographique complet, & les Cartes Géographiques de ces deux Provinces. 2. Vol. in 4. Tom. I. pagg. 752. Tom. II. pagg. 825. A Paris chez Nyon Pere, Place de Conty a Sainte Monique; chez Didot, Quay des Augustins, à la Bible d'or; chez Giffart, ruë

ruë S. Jacques, à Sainte Thereſe; chez Nyon fils, Quay des Auguſtins, près le pont S. Michel. 1740.

Det ſkulde være meget nytteligt, der ſom nogen vilde give os en fuldkommen Notitz om Frankrig, og begynde fra de første Gallers Tider indtil den Tid, i hvilken vi nu leve. Sligt vilde give de franſke Hiſtorier et ſtort Lys. Den berømmelige Adrien de Valois udgav 1676 et Verk der om, ſom dog er meget ufuldkommen. Nu i diſſe Tider kunde mand bedre giøre det, deels fordi mand bedre veed den gamle Geographie end i Adriani Tid, deels og fordi mand ſiden har faaet Kundſkab om en Hoben flere hiſtoriſke Afmindelſer. Dog er det faſt mere end ſom et eeneſte Menniſke kand giøre; og der for var det at ynſke, at mange Lærde vilde dele det imellem ſig, ſaa at hver vilde tage ſin Provinds. Af alle diſſe beſynderlige Notitzer kunde mand der næſt giøre en almindelig, ſom kunde blive temmeligen fuldkommen.

Dette Verk er deelt i tu Parter. Den første indeholder en Beſkrivelſe over Landſkabet Caux, den anden over Vexin.

De af de Galler, som Cæsar kalder Caleti eller Caletes, boede i gamle Dage i Caux, som ligger i den Østerdel af Normandiet imod Norden, imellem den liden Flod Brêle, som skiller denne Provinds fra Picardie mod Østen, og Seine-Strømmens Mynde mod Vesten. Det Ord Caux kommer da af Caleti eller Caletes, og dette sidste kommer efter Forfatterens Mening af det Celtiske Ord Celt eller Kelt, som betyder saa meget som kold. Da Cæsar betvang Gallien, stod Provindsen Caux under de Belger, var en Deel af Gallia Belgica, og forblev det og saa indtil hans Død; Augustus var den første, som forenede den med Gallia Celtica. Til samme Tid mistede og saa Celtica sit gamle Navn, og blev herimod kalded af Staden Lion, den 1ste og 2den Lionniske Provinds. Landskabet Caux blev slagen til den anden Lionniske, hvor ved det forblev, indtil det kom under Frankerne under Clodovæo 497. hvilke gemenligen gave de indtagne Provindser nye Navne. Aquitanien beholdt dog sit, og Burgundien sit, hvilket det nyligen havde faaet; Men de andre Provindser kaldede de Au-

ſtraſia og Neuſtria. Alt det Land, ſom var paa denne og hin Side Rhinſtrømmen indtil Mosfloden blev kaldet Auſtraſia, og alt det ſom var imellem Mos- og Loire-Floderne Neuſtria. Landſkabet Caux var ſaaledes begreben under Neuſtria, hvilket beholdt dette Navn fra Clodovæi Sønners Regiæring af indtil Carolus Simplex; Men under ham bleve alle de Lande af Neuſtria, ſom Normændene tvang de Franſke af, kaldede Normandie, og iblant dem var og ſaa Landſkabet Caux.

(Her om mere en anden Gang.)

Hos Huart kand mand have: Hiſtoire du Mont Veſuve avec l' explication des Phenomenes, qui ont coûtume d' accompagner les embraſement de cette Montagne. Le tout traduit de l'Italien de l'Academie des Sciences de Naple. Par Monſieur du Perron de Caſtera i 12. tillige med nogle Kaaberſtykker, ſom foreſtille Bierget Veſuvius. Dette berømmelige Biergs Hiſtorie indeholdes egentligen ikke i dette Skrift, men der fortælles alleneſte, hvorledes det brændte i May Maaned 1737. Verket er deelt i 7 Capit-

ler, for hvilke mand har sat en Indledning, hvor i hand gier nogle Anmærkninger over Grundens Beskaffenhed i Kongeriget Neapolis. Mand undersøger der i det som de Gamle have sagt om dette Bierg, de Phœnomena, som lade sig see der omkring, og siger os tillige hvorledes den nu i vore Tider er beskaffen. I det første Capittel fortæller mand omstændigen, hvorledes det brændte 1734. Mand undersøger Aarsagerne der til, og gier Anmærkningner over Virkningerne.

Hr. Bernhard de Montfaucon har ladet en nye og fuldkommen græsk Ordbog trykke, hvor paa hand har arbeyded i mange Aar, og hvor i 4000 Ord kommer for, som forgiæves søges i alle de græske Ordbøger, som hidindtil ere komne for Lyset. Saa føyes og saa her til Keyserindens Eudociæ Macrembolitissæ bekiendte Verk, som kaldes Ἰωνία, og som hidindtil har lagd skreven i det colbertiniske Bibliothek. Hvilket vil blive dette Verk til en temmelig Prydelse.

Florentz.

Doctor Pietro Francesco Foggini, Professor i det florentinske Seminario vil lade tryk-

trykke det berømmelige Manuscript af Virgilii Poesie, som findes i det hertuglige Bibliothek i Florentz, og som er det ældste af alle de Manuscripter, som mand har af Virgilio. Hand lover, at Bogstavernes Skikkelse, Versenes Tal og Orden som staae paa hver Side, ja Vildelserne, Udslættelserne og Forbedrelserne noye skal blive tagne i Agt, saa at den, som faaer et Exemplar af dette Oplag, kand være forsikkred paa, at hand besidder en rigtig Copie af omtalte navnkundige Manuscript, eller snarere Manuscriptet selv. Med den Deel, hvor i Virgilii Verke skal være indeholdne, og som skal foreskille, som sagt er, Manuscriptet selv, skal endnu følge en anden i samme Format, hvor i Monsieur Fogginis Gidsninger findes over nogle Steder i Manuscriptet, som hand har tvivled paa, dernæst nogle Dissertationer over dette Manuscripts Ælde og Retskrivelse, over de Gamles Maneer med at skrive Bøger, over de ældste Manuscripter, som mand har af Virgilio, og fornemmeligen over alle dem, som mand har i det florentiniske Bibliothek. Til sidst vil hand føye

der til nogle stukne Kaaberplader, hvor paa de gamle Bogstavers adskillige Figurer skal blive forestillede; og iblant dem skal der være tu, af hvilke den ene skal forestille en ganske Side af Virgilii Manuscript, og den anden Bogstavernes Sammenbindelser, som undertiden forekomme i benævnte Manuscript. Denne Edition bliver trykt med smukke Bogstaver, og paa godt Papir. Et ganske Exemplar skal koste 24 romerske Julier paa ordinair, og 30 paa stort Papir, hvor af dog ikkun 100 Exemplarer blive trykte. De som vil prænumerere skal have Exemplaret paa lidet Papir for 18 Julier, og paa stort Papir for 24, dog saa, at halv parten betales for ud, og det øvrige, naar det ganske Exemplar leveres.

Boghandleren Anton Sebastian Brazzini lader trykke: Memorabilia Italorum doctrina & eruditione illustrium, qui hoc seculo vixere, vel adhuc vivunt. Mand vil hver Maaned give tu Ark ud der af paa latin. Hvo der vil anskaffe sig disse Mærkværdigheder, betaler otte romerske Julier for et ganske Aar for ud, men

naar

naar Aaret er ude, saa sælges de tilhaabe ikke anderledes end for 15 Julier.

Nu er og saa den femte og siette Deel kommen for Lyset af Dominico Maria Mannis Verk, som kaldes Osservationi critiche sopro i sigilli antichi de' Secoli bassi. Enhver af disse Deele indeholder fiorten Seigle. Hr. Manni har føyed dertil mange vigtige Anmærkninger og Oplysninger om adskillige Ting af den geistlige og verdslige Historie og nogle Huses Slegtregister.

Leipzig.

Den fierde Tomes ellevte Section af Supplementa ad Nova Acta Eruditorum indeholder efterfølgende Artikler: 1) P. Balthas Francolini, societatis Jesu Theologi Clericus Romanus contra nimium rigorem munitus duplici libro, quorum uno veteris Ecclesiæ severitas, altero præsentis Ecclesiæ benignitas à rigidiorum quorundam Scriptorum calumniis vindicatur. Venetiis 1737 Fol. 4. Alph. 3 Ark. 2) L'Introduction à l'Histoire de l'Asie, de l'Afrique & de l'Amerique par Monsieur Bruzen de la Martiniere, Geographe de Sa Majesté Catholique, Tomes

II. à Amsterdam 1735 12. 1 Alph. 20 Ark. 3) M. Jo. Leonh. Reckenbergeri Ord. Phil. in Acad. Jen. Adjuncti Sacri Judaicorum Ritus antiqui, secundum res gestas & dogmata illorum ad codici sacri utriusque Foederis illustrationem descripti. Jenæ 1740. 8. 2 Alph. 4 Ark 11 Kaaberstykker. 4) Lettres sur la Religion essentielle à l'homme, distinguée de ce qui n'en est pas que l'accessoire. Parties II. à Amsterdam 1738 8. 20½ Ark. 5) Joh. Christ. Rabe Phil. & Med. Doct. Fons medicatus Hagae Schaumburgicae exili pressoque sermone descriptus. Lemgouiae 1740. 8. 2. Ark. 6) Jo. Christophori Heilbronneri Specimen Historiæ aëris. Lipsiæ 1740. 4. 4 Ark. 7) Free thoughts concerning souls, at London 1734. 8. 23 halve Ark. 8) I congressi letterati d'Oggidi, per Giacomo Laderchi. In Venetia 1734. 4. 17 Ark. 9) Frid. Christoph. Kochii Phil. Mag. Fundamenta linguæ Hebrææ suis undiq; rationibus solide firmata, seu Grammatica Hebræa philosophica in usum Auditorum adornatae. Jenæ 1740. 8. 1 Alph. 16 Ark. 10) Joh. Arnoldi Ballenstedii de vita & obitu viri Clarissimi Christiani Augusti

gusti Salichii Ph. Doct. & Lycei Wolffenb. Conrectoris Epistola ad Justum Mich. Thomæ perscripta. Helmstadii 1739. 4. 4½ Ark. 11) Jac. Henr. Balth. S. Th. D. & Profess. in Acad. Gryphiswald: Doctrina Polycarpi de praecipuis Christianæ fidei capitibus. Jenæ 1738. 8. 19 Ark.

I den 22 Deel af de tilforladelige Efterretninger staae efterfølgende Artikler. 1) Tentamen Theologiæ methodo scientifica pertractatæ, auctore Daniele Wyttenbachio, Bernate V. D. M. Bernae 1741 i stor Oct. 1 Alph. 14 Ark 2) Tentamen nouae theoriae musicae ex certissimis harmoniae principiis dilucide expositae, auctore Leonardo Eulero. Petropoli 1739. 1 Alph. 10 Ark. i median 4. 3) Augustini à Leyser JCti meditationes de assentationibus Jure consultorum & doctrina de domaniis cum Hen. Gottl. Franchii meditatione de assentatione necessaria ut & notitia domaniorum maxime litteraria. Helmstadii 1741. 1 Alph. 8½ Ark.

Wittenberg.

I Schwarzes Oplag er kommen for Lyset

set: Joh. Frid. Weidleri Historia Astronomiae, sive de ortu & progressu Astronomiae liber singularis 4. 3 Alph. 17 Ark. Endskiønt Stiærnekigerkonsten er een af de allerførste Videnskaber, som Menniskerne have lagd sig efter; saa har mand dog ikke endnu saa synderligen bekymred sig om dens Historie. Ismael Bullialdus har derfor raadet de lærde, at de engang skulde gribe dette Verk an; Hvilket nu Hr. Weidler med god Fremgang har giort. Hand har iblant andet kortelig gen vist alle de Gidsninger, Meninger og Sandheder, som mand til alle Tider har haft om Stiærnernes Natur, Bevegelse, og andre Himmelens Mærkværdigheder, saa vel som og saa hvad mand har foretaget og opfunden til at forøge og forbedre denne Videnskab. Efter at hand først har handled om Astronomiens fabelagtige Udspryng, saa taler hand om Patriarkernes, Adams, Cains, Seths, Henochs, Abrahams, Moses og Hiobs Forfarenhed der i. Der paa kommer hand til Chaldæerne, de gamle Ægyptier, Grekerne indtil den Alexandriniske Skoles Oprettelse, og der fra

fra indtil Christi Fødsel. Siden foretager hand sig denne Videnskabs Historie i de første otte hundrede Aar efter Christi Fødsel, og fortæller, hvad Araberne, Perserne, Tartarerne og andre morgenlandske Folk, saasom Malabarerne, Siamerne, Chineserne og Americanerne have giort deri; Ligeledes hvorledes den har været beskaffen hos Jøderne. Der paa forfølger hand dens Historie fra det 6de til det 14de Seculum. Fra det 15de Seculum betragtes hand hvert Seculum besynderligen for sig, og udfører dens Historie indtil vore Tider. Det ganske Verk har hand deelt i 16 Hovedstykker. Hand har intet anført uden Bevis og troværdige Vidner.

Oxford.

Her kommer nu Tryphiodorus ud med en engelsk Oversættelse. Først seer mand en vidtløftig Afhandling paa engelsk om Tryphiodorus og hans Skrifter. Der paa følger Skribentens Oversættelse, tillige med en bestandig Commentarius, hvor i Forfatteren har draget alt det tilsammen, som kand tiene til denne Skribents Forklaring. Siden komme Tryphi-

phiodori græske Poesie som mand har rætted og forbedred deels efter de lærdeste Fortolkere, deels efter et gammelt Manuscript. Til Enden af dette Verk føyes og saa Nicodemi Frischlini Oversættelse paa latinske Vers.

Her foruden trykker mand her paa den anden Deel af Cavei Historia litteraria Scriptorum Ecclesiasticorum, som er formered og forbedred af Forfatteren selv. Den første Deel er allerede for nogen Tiid siden udlevered til Prænumeranterne.

Hr. Richard Grey S. T. D. som 1738 udgav en nye Methode at lære hebræisk paa, og føyede der til Salomons Ordsprog, indeelt efter den hebraiske Poesie og forklared med critiske Noter, lader nu trykke efterfølgende nye Verk: Liber Jobi in versiculos metricae divisus cum versione latina Cl. Alberti Schultens, Notisque ex ejus Commentariis excerptis; quibus suas etiam annotationes, ad metrum præcipue spectantes, adjecit Ricardus Grey. S. T. D.

Lemgo.

Johann Heinrich Meyer har oplagt:

Pha-

Pharos, das ist, unverhofft aufblickendes Licht in denen dicksten Finsternissen der ältesten ägyptischen Historie zur sichern Bestätigung und klaren Erörterung vieler mosaisch-biblischen Erzählungen; Sonst auch zum nützlichen und nöthigen Supplement verschiedener von ägyptischen Sachen handelnder gelehrten Werke, sonderlich der beliebten Prideaux- und Schuckfortischen Harmonie der heiligen und profan Schribenten, auch der Chronologie des ohnlängst entsiegelten Daniels aufgefunden und gefunden von Jacob Koch, Dienern des göttlichen Worts zu Grossen-Berkel im Hañöverschen 4. 20½ Bogen. Hand søger her ved at befæste de bibelske Historiers Sandhed, i det hand viser, at de gamle ægyptiske Monumenter intet andet sige, end hvad Moses har sagt i hans Bøger.

Coburg.

Hos Georg Otto kand haves den fierde Tomus de Vitis summorum dignitate & eruditione virorum ex rariſſimis monumentis litterato orbi reſtitutis, cura J. Gerhardi Meuſchenii, Sereniſſimis Saxon.

xon. Cob. & Isenacens. Ducibus à Consiliis Consistorii & Ecclesiasticis, generalis Superintendentis, Proto-Scholarchæ, primarii Professoris Theol. Pastorisque Coburgensis. Reg. Borussi. Scientiarum Acad. Membri 4. 1 Alph. 6 Ark med et almindeligt Register over alle 4 Parter. Mand finder her iblant andre Petrarchæ Liv og Levnet, item M. Porcii Catonis, Just von Bruinings, og Justi Lipsii.

Leiden.

Hos A. Kallevier og Verbeeken seer mand nu den tredie Deel i Folio af efterfølgende skionne Verk: Jurisprudentia Romana & Attica, continens varios commentatores, qui jus Romanum & Atticum, item classicos aliosque Auctores veteres emendarunt, illustrarunt, & explicarunt. Samme befatter allene i sig Samuelis Petit Commentarium in Leges Atticas, men som dog er pryded med fortreffelige Anmærkninger, giorde af Jacob Palmerius, Antonius Mariæ Salvinius, Ducker og Weßeling; Hvilken sidste har giort Fortalen til denne Deel.

Lye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 14.

Den 6 Aprilis 1742.

Kiøbenhavn.

Efterfølgende er bleven indsendt.

Udi dette Aar er kommet for Lyset: D. Lud. Holbergs Jødiske Historie udi tvende Tomer in 4to som er at bekomme hos Autorem selv for 2 Rdlr. Samme Verk er et af Autoris grundigste og nyttigste Skrifter, og har fundet desstørre Approbation, efterdi mange Ting derudi findes, som enhver ikke er bekiendt, og ingen almindelig Jødisk Historie tilforn paa noget Sprog udi eet Verk er forfattet.

Det heele Verk er deelt udi 15 Bøger, og hver Bog igien udi adskillige Capitler.

Den første Bog befatter en Tid fra Verdens Skabelse til Israeliternes Boepæl udi Ægypten. Derudi anføres adskillige Meeninger om Verdens Skabelse, Syndefaldet, Syndefloden, en curieuse Anmærkning om Jordens Tilstand før Syndefloden. Videre handles om Babels Bygning, Sprogenes Forvirrelse, og Begyndelse til civil Regiering samt de første Rigers Stiftelser. Derpaa følger udi 4re Capitler Patriarchernes Historie, hvorudi adskillige Knuder løses. Og sluttes Bogen med et Capitul om Hebræernes Religion og Levemaade udi Patriarchernes Tider.

Den anden Bog begynder med den gamle Ægyptens Beskrivelse, hvorudi Israels Børn havde deres Boepæl. Derefter tales om deres Skiebne i samme Land, deres Udgang under Mosis Anførsel, og hvad derpaa fuldte: Deres Omvandring udi Ørken, Lovens Publication, deres videre Bedrifter indtil Mosis Død. Derpaa afmales den Israelitiske Krigsmagts Tilstand, som den

var

var indrettet af Mose. Udi næstfølgende Capitel gives en Beskrivelse over Canaans Land i Allmindelighed, item de Cananæiske Nationers Historie, hvorom hos faa Skribentere noget er omtalt. Bogen sluttes med Historien af Canaans Erobring under Josuæ Anførsel.

Den 3die Bog er over alt dogmatisk. Derudi gives en Beskrivelse over Canaan i Særdeleshed, over den Israelitiske Regiering, over Israeliternes Love saa vel geistlige som verdslige; Videre tales om deres Levemaade, Krigsvidenskab, Agerdyrkning, Handel, Poesie og Musique, Sprog, Skrifter og Lærdom. Til Slutning gives en Betænkning over de Israelitiske Ceremoniers Oprindelse, og Sigte: Hvoraf sees samme Bogs Vigtighed og Nytte saa vel for Verdslige som Geistlige: helst saasom Materien er fuld af rare Anmærkninger og Critiquer, og hvorudi Autor giver Prøve paa sine upartiske Skrivemaade.

Den 4de Bog befatter Folkets Historie fra Josuæ Død indtil Templets Fundation. Derudi tales om de Israelitiske Dommere, og Folkets Tilstand under

Samuel. Derpaa følger de første Kongers Historie, og handler det sidste Capitel om Landets Tilstand udi Davids Tid, hans Hofstat, Rigdom og Handelens Stiftelse paa Indien.

(Fortsættelsen skal følge en anden Gang.)

Paris.

Udtogets Fortsættelse af Description Geographique & Historique de la Haute Normandie.

I Henseende til Landskabet Vexin bemærker Forfatteren, at det Folk, som Cæsar kaldet Velocasses eller Bellocasses boede i gamle Dage Synden for Landskabet Caux. Deres Land gik fra Senestrommen paa begge Sider indtil Floden Rîle, men siden, naar mand gik op med denne Flod indtil det Sted som siden blev kaldet Elbeuf, havde de ikkun den høyre Aabred inde indtil Floden Oise. Af det Ord Velocasses er siden uformærkt kommen Vulcassinum, som blev brugt under de Merovingiske og Carolingiske Konger; men af Vulcassinum det franske Ord Veulguessin eller Veulquessin, som siden for Vellyds skyld er bleven forandred til Vexin, som det nu omstunder heder. Vexin har

altid

altid havt samme Skiæbne som Caux. Da Cæsar bekrigede Gallien, var det en Deel af Gallia Belgica. Siden da Augustus deelte Gallien anderledes ind, blev det en Deel af det Lioneſiſke. Men da det Lioneſiſke siden blev deelt i tu Parter, blev Vexin en Deel af den anden Lioneſiſke Provinds, og da denne anden Lioneſiſke Provinds der efter blev deelt i tu Deele, forblev Vexin ved den Deel, som beholdt Navnet af den anden Provinds. Fra Clodovæus den første indtil Carolus Simplex har Vexin været en Deel af Neuſtria; I hans Tid fik det et nyt Navn, og blev kalded Vexin Normand, fordi den Deel der af, som ligger paa den høyre Side af Epte, blev overladt til Normændene; Men den Deel, som de Franſke beholdt, og som ligger paa den venſtre Side af omtalte Flod, blev kalded Vexin françois. Endſkiønt nu denne sidſte aldrig har hørt Normændene til, saa beſkriver dog Forfatteren den i den Beſkrivelſe, som hand giver over Vexin, og følgeligen taler hand om alt det Land, som Velocaſſerne beboede. Her foruden har hand betragtet de Lande, som hand ſkriver om, efter tre

adskillige Tider, nemlig saaledes som de have været under Gallerne, Romerne og Frankerne, og siger os de Forandringer, som ere gaaene for sig i hver Tid. Hand blander saaledes adskillige Historier deriblant, i Synderlighed hvad det Steds Oprindelse og Stiftelse angaaer, som hand handler om.

(Her om mere en anden Gang.)

Rom.

Af det Valeriniske Bogtrykkeri er kommen for Lyset: Vincentii Moniliæ Flor. Ord. Praed. in Collegio S. Marci S. Theol. Prof. de annis Jesu Christi Servatoris, & de Religione utriusque Philippi Augusti Dissertationes duæ. in 4. Den første af disse tvende Afhandlinger betreffer Christi Fødsels Tid, Herodis den Stores Død, den Skatte-Beskrivelse, som skede under P. Sulpicius Quirinus, hvor om der tales i Lucæ andet, og de uskyldige Børns Henrættelse. Der fra gaaer Forfatteren til de sidste Christi Aar. Hand handler om hans Daab, om hans første, anden, tredie og sidste Paaskefest, og til sidst om hans Død. I den anden Afhandling, som betreffer de geistlige og verds-

verdslige Historier, underseger hand de begge Philippi, Faderens og Sønnens Religion, som begge i Aaret 249 bleve henrettede af Keyser Decius. Dette Verk er ogsaa forsyned med tu chronologiske Tabeller, nogle Kaaberstykker og adskillige andre Prydelser.

Mand seer ogsaa her efterfølgende Oversættelse af en engelsk Bog: Le tre conversioni dell' Inghilterra dal Paganismo alla religione christiana. La prima sotto gli Apostoli nel primo secolo dopo Christo; La seconda sotto Papa Eleuterio ed il Rè Lucio, nel secondo secolo. La terza sotto Papa Gregorio Magno, ed il Rè Etelberto nel sesto secolo, con diverse altre materie appartenenti alle dette conversioni, scritte dal R. Roberto Pessonio, Sacerdote Inglese, tradotte dal originale inglese nell' idioma italiano, e dedicate alla divina Maestà del nostro Signore Jesu Cristo, ed alla santità del suo vicario Papa Benedetto XIV da Francesco Giuseppe Morelli &c. Dette Verks Forfattere og Oversættere ere ellers bekiendte ved andre deslige. Inærværende om de tre Engellands Omvendelser til

den christelige Tro findes adskillige historiske Omstændigheder, som angaae Kirken, og som ikke ere unyttige at vide.

Dresden.

Hr. Johan Adam Külbel Doct. Med. og Kongel. Læge paa Fæstningerne Konigstein og Sonnenstein har paa latin og fransk ladet trykke hans Afhandling om Aarsagerne til Jordens Frugtbarhed, som 1739 fik den Pris, som var opsat af Videnskabernes Academie til Bourdeaux. Titlen er denne: Dissertatio, qua quæstionem physicam, quænam sit causa fertilitatis terrarum, ab Academia Scientiarum Burdegalo Francica 1739. propositam pertractavit, eaque præmium numi aurei constitutum obtinuit D. Johannes Adam Külbel, Medicus regius Castellorum Kœnigsteinensis & Sonnensteinensis. Den blev ellers strax trykt til Bourdeaux efter den tilkiændte Pris. Men da ikkun faa Exemplarer ere komne ud der af i andre Lande; Saa har Forfatteren vildet giøre den videre bekiændt i sit Fæderneland ved Trykken. Hand betiener sig af korte Lærdommer, for ikke at være for vidtleftig, og der kommer mange

ge nye og vigtige Anmærkninger for der i, som mand ikke synderligen finder anført hos andre Naturlærere.

Hos Friedrich Hekeln finder mand den fierde Deel af den politiske Staat i Europa, oversat af fransk paa tydsk 8. 1 Alph. 8 Ark. Saa behagelig som de tre første Deele har været Elskere af nye Historier, saa behagelig vil ogsaa den fierde Deel blive. Mand er i den sidste Deel bleven staaendes ved de Stridigheder, som ere opkomne imellem Spanien og Engelland angaaende Seyladsen og Handlingen i de americanske Vande; Nu har mand faret fort der med fra Aaret 1739 til Krigens virkelige Begyndelse. Mand finder der hos adskillige mærkværdige Taler, som angaaende dette ere holdne i Parlamentet til London, og adskillige Skrifter, som nogle engelske Herrer have vexled med hver andre om denne Materie.

Leipzig.

December af Nova Acta Eruditorum indeholder efterfølgende Artikler: 1) Novus rei litterariæ Ordinis S. Benedict. Conspectus, Auctore Petro Magnoaldo Ziegelbaur, Theologo Benedictino pro-

fesso in Imperiali Monasterio ad duplices aquas. Pars I. præliminaris vel generalis Volum. I. Ratisbonæ 1739. Fol. 3. Alph. 2) Histoire du Prince François Eugene de Savoie Tomes V. à Amsterdam 1740 12. 4 Alph. 13 Ark. 3) Histoire du Christianisme d'Ethiopie & d'Armenie par Monsieur Maturin Veyssiere la Croze à la Haye 1739. 8. 1 Alph. 3 Ark. 4) Johan Jacob Mosers Staatsforfatning angaaende de tydske Rigers Stænder, første Bind. Ebersdorf 1740 og 1741. Fol. 12 Alph. 16 Ark. 5) Joannes van Muyden JCti & Antecessoris compendiosa Institutionum tractatio. Editio sexta prioribus emendatior cum additionibus Everhardi Ottonis, JCti & Antecessoris. Trajecti ad Rhen. 1737. stor 8. 1 Alph. 9½ Ark. 6) Traité des eaux minerales, bains & douches de Vichy par Jacques François Chomel Conseiller & Medecin du Roy à Clermont. 1734. 8. 1 Alph. 16 Ark. 7) D. Jo. Jac. Rambachii Exercitationes hermeneuticæ, siue pars altera Institutionum hermeneuticarum sacrarum. Editio altera, auctior & emendatior. Bremæ 1741. 8. 1 Alph. 7 Ark. 8) Pauli

li Theodori Carpouii. Phil. Mag. & in Acad. Roſt. lit. Ebr. ac Theol. Catech. Prof. Duc. P. Ord. Animadverſiones philologicæ critico-ſacræ. Lipſiæ 1740. 4. 1 Alph. 4 Ark. 9) Gottlob Frid. Gudii A. M. V. D. Miniſtri apud Laubanos, Paganus Chriſtianorum laudator & fautor. Lipſiæ 1741. 4. 1 Alph. 19 Ark. 10) J. C. S. Additamentum ad emendationes Taciti & Velleji in Actis Erud. Lipſ. Menſ. Sept. A. 1733 pag. 431.

Ausburg.

Ingenieur Johan Thomas Krauß har i nogle Teigninger forfærdiget Elfterelaf Krigsbyggekonſten til Tieneſte en liden Indledning til Fæſtningers Anleggelſe. Samme beſtaaer i 3 Ark, af hvilke den ene halve Part er Kaaberſtykker, den anden Forklaringer derover. Mand kand korteligen og tydeligen ſee der i, hvor let Begyndere kand faae en ret Indſigt, ſaavel i Henſeende til Theorien, ſom Udøvelſen. For meere Tydeligheds Skyld har hand ogſaa anlagt Kaaberſtykkerne med Farver. En Anfængere kand letteligen ſee, hvad der ſkal være Jord, Vand, Græs eller Muur, og ſtrax øve ſig derefter

ter med Farver. Paa det første Ark forklares tydeligen, hvorledes en stor Royal Fembiørne paa en ny forbedred hollandsk Maade kand teignes paa det korteste. Paa det andet Ark lærer mand at giøre en Profil paa Hovedværkene, og paa det tredie vises, hvorledes en stor Royal Hexagone og Heptagone skal giøres. Der som nu denne Begyndelse finder Elskere; saa har Forfatteren i Sinde at udgive efter Haanden end og de allertungeste Ting paa det tydeligste rigtigste og grundigste; og det saaledes, at Grundridsningen og Profilen altid skal komme nøye overeens med hver andre, saa at mand uden Besværing skal kunde giøre Mynster derefter, eller og saa bygge.

De som oplægge det store Weinmanske botanniske Verk have nu ladet dens femtende Deel udlevere til Prænumeranterne. Endskiønt Joh. Wilhelm Weinmann, som hidindtil har samlet der paa, døde forgangen Aar den 13 Augusti; saa skal dog hans Død ey foraarsage nogen Forhindring heri, i det den ganske Samling allerede er der, og der virkeligen arbeydes paa det fierde Bind, som efter

den

den giorde Deeling ligeledes skal bestaae af 250 Kaaberplader. Hvor redeligen Oplæggerne hidindtil have efterkommed deres Løfte, og hvor lidet de have ladet noget feyle paa deres Flid, det vise end og saa de 50 nye Kaaberplader, som de have føyed til den gandske Commentarium.

Marburg.

I Möllers Bogtrykkerie er kommen fra Pressen: Johannis Adolphi Hartmanni Hist. & Eloqu. Prof. Publ. O. Historia Hassiaca, auditorum usibus in Compendium redacta, ejusque pars prima Historiam Hassiæ ad annum usq; MDLXVII. complexa. Accedit ejusdem Oratio inauguralis de Ludovici Barbati primi Thuringiæ & Hassiæ Landgraviorum patris, natalibus & rebus gestis dicta. Anno M. DCCXXIV. 8. 1 Alph. 5 Ark. Denne korte Begrib over den hessiske Historie kom 1726 først for Lyset, da Forfatteren underkastede den de Lærdes offentlige Undersøgelse i nogle Dissertationer. Nu har hand igiennemseet den paa ny og her og der forbedred den. Den bestaaer af 13 Hovedstycker, hvor i handles først om

Hes-

Hessens gamle Tilstand indtil Frankernes Tider. 2) Fra det Frankiske Forbunds Begyndelse indtil det thyringske Riges Undergang. 3) Om Hessens Tilstand under de frankiske Konger indtil Pipini Tider, 4) under de Carolingiske Konger. 5) under Conrad den første og de saxiske Konger og Keysere. 6) under de hessiske Grever og Landgrever, da Hessen var tilhaabeføyed med Thüringen. 7) under Henrich med det Tilnavn Barn, første Landgreve i Hessen. 8) under Landgreve Hermann, 10) under Ludvig den første den Fredelige 11) under Ludvig og Henrich. 12) under den ældere mellemste og yngere Wilhelm, 13) under Philip den Stormodige. Til Bevis har hand anført adskillige Stamtavler i den Tale, som hand har holded om Ludovicus Barbatus.

Nürnberg.

Schmidt har ladet trykke: P. Chrysostomi Hanthaler, Monachi Cistercienſis in Campo Liliorum Auſtr. inferior. nunc reſidentiæ Marianæ Kalaſtrom in Hungaria ſuperioris Exercitationes faciles de numis veterum pro tyronibus, in qui-

quibus laconica Quiritum ſapientia & rei numariæ veteris rudimenta facili methodo per exempla panduntur, ope numorum complurium pictorum, & per dialogos familiariter expoſitorum Pars II. 5. exhibens averſas numorum & in eisdem gloriam Auguſtorum politicam expendens. 4. 1. Alph. 9 Ark, tilligemed 6 Kaaberplader. Denne Deel beſtaaer af fire og tyve Samtaler. Mand underſøger først deri, hvor af Keyſerens politiske Herlighed kommer. Der paa tales der om de Mynter, ſom foreſtille et monarkiſk Regiments Kiendetegn, Regieringens Lykſalighed, det allerede befæſtigede Herſkabs Sikkerhed, og Haabet til endnu mere at befæſtige det, og ſaa videre.

Boghandlernen Peter Conrad Monath har ladet efterfølgende Bog overſætte af det franſke i det tydſke: Beſchreibung des Vorgebürges der guten Hoffnung, worinnen alles zu finden, was die Religion, die Gebräuche und Gewohnheiten der Hottentotten, auch die Colonie der Holländer betrift. Gezogen aus den Nachrichten Hr. M. Peter Kolbens, welche er innerhalb eines zehenjährigen

Au-

Aufenthalts in dieſem Lande verfertiget hat.

London.

Her er efterfølgende Bog anden Gang oplagt: The British Empire in America. 2 Bind i 8. Der fortælles deri, hvorledes Landet første Gang er bleven funden, og hvorledes Engellænderne have oprætted deres Colonier saa vel paa det faste Land, som de americanske Øer. Siden beskrives Landet, Luften, Fruterne og Handelen i Newland, Newengland, Newshotland, Newjork, Newjersey, Pensylvanien, Maroland, Virginien, Carolina, Georgien, Hudsensbay, de barbadiske Øer, St. Lucia, Antigue, Montferrat, St. Christoph. St. Vincent, de bermudiske Øer, Jamaica, og videre. Mand har og saa fortsat denne Historie, og føyed der til de Forandringer, som ere gaaene for sig saa vel i disse Coloniers Staat som Handling siden 1710 indtil nærværende Tid. Her til ere ogsaa nogle Anmærkninger komne, hvorledes disse Plantestæder best kand bringes i Flor. Det ganske Verk er forsyned med Landkorter over disse adskillige Lande af Hr. Moll.

Nye Tidender,
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 15.

Den 13 Aprilis 1742.

Kiøbenhavn.

Fortsættelse af Profess. Ludv. Holbergs Jødiske Historie.

Den femte Bog begynder med Templets Bygning og gaaer indtil dets Forstyrrelse. Derudi findes Afridsning paa Salomons Regimente og Templets Bygning, samt Salomons andre Bedrifter og Stiftelser; hvorved Israels Velstand endes; Thi saasom efter hans Død Riget blev adsplidet udi tvende Parter, nemlig det Israelitiske og Jødiske, og Israels og Judæ Konger paaførede hin anden Krig, saa kun-

kunde Landet ikke imodstaae deres Naboer, i sær de Syrier, Assyrier og Babylonier. De Assyrier giorde omsider Ende paa det Israelitiske Rige og de Babylonier paa det Jødiske, da Staden Jerusalem af Nabocodonosor blev ødelagt og Indbyggerne bleve bortførte til Babylon. Saa som Israeliterne udi denne Periodo havde ideligen at bestille med Phœnicier, Syrier og Assyrier, da gieres Beskrivelse over Phœnicien, Syrien og Assyrien.

Den siette Bog befatter en Tid fra Judæ Riges Forstyrrelse til de Canoniske Bogers Ende. Og vises derudi efter Autoris vedtagne Maade (1) Israeliternes Tilstand under Konger. Dernæst tales om de andre Canaanæiske Nationers Skiæbne, og om det Babyloniske Herredoms Undergang. Videre tales om de fangne Jøders Tilbagekomst under Cyro og Templets Opbyggelse paa nye, om Samaritanernes Oprindelse, og deres Opførsel mod Jøderne, om Esdræ og Nehemiæ Stiftelser, om det Samaritanske Tempels Anlæggelse, og endeligen om Forskiæl imellem den Samaritanske og Jødiske Bibel.

Den syvende Bog befatter Jødernes Bedrifter under de Ægyptiske og Syriske Konger, indtil Maccabæernes souveraine Regiering. Udi det første Capitel viises den nye Jødiske Stats verdslige og geistlige Tilstand. Dernæst tales om Jødernes Skiæbne under de Macedoniske, Ægyptiske og Syriske Konger indtil den store Forfølgelse under Antiocho Epiphane. Videre tales om Jødernes Frelse under Maccabæerne, og Oniæ Templs Stiftelse udi Ægypten. Endelig viises hvorledes Judæa blev giort til et indepedent Rige under Simon Maccabæo. Og endes dermed den første Tomus, som bestaaer af 722 Paginis.

Den anden Tomus bestaar af 8 Bøger, og udfører Historien fra Maccabæernes souveraine Regimente indtil denne Tid. Den første Bog heraf, som er den 8de udi Skriftet, befatter Regenternes Historie af det Asmonæiske Huus, og viises derudi Oprindelse til de Jødiske Secter, item de Uroeligheder som Pharisæerne foraarsagede udi Alexandri Jannæi Tid.

Den niende Bog befatter alleene den store Herodis Historie. Af det som an-

føres om samme Regent og det Portrait som ham gives, sees at Autor er ikke gandske eenig med andre Scribentere, der afmale ham med saa hæslig Farve. Saa at derfore denne Bog kand holdes for den anseeligste udi det heele Verk. Til Slutning af Bogen gives en chorographisk Beskrivelse over Landet under Romerne og Herodis Familie.

Den tiende Bog indeholder en Tid fra Herodis Død indtil Begyndelsen af det store Oprør mod Romerne. Derudi sees Rigets Deeling mellem Herodis Sønner. JEsu Christi Historie og Jødernes Tilstand under Augusto og Tiberio. Det øvrige af Bogen befatter adskillige Forfølgelser mod Jøderne. item Keyser Caligulæ underlige Opførsel mod dem. Endeligen udføres omstændigen Kong Agrippæ merkværdige Historie, og Landets Tilstand efter hans Død.

(Fortsættelsen skal følge en anden Gang.)

Udi disse Dage er her kommet fra Pressen en Bog, som uden Tvivl frem for mange andre fortiener de Danske Læseres Attention. Titelen er følgende: Menoza. En Asiatisk Printz, som drog Verden

den omkring, og søgte Christne, særdeles i Indien, Spanien, Italien, Frankrig, Engelland, Holland, Tydskland og Dannemark, men fandt lidet af det hand søgte. Et Skrift, som indeholder den naturlige, saavel som den aabenbarede Religions uryggelige Grunde, og advarer mod de fleeste Christnes kiendelige Afveye i Lærdom og Levnet. Tom. I. Kiøbenhavn, trykt hos Christoph Georg Glasing, boende i Friderichsberg-Gaden. 1742. in octavo. 29 Ark, selges i de tvende Boglader, paa Børsen hos Wentzel og paa Wayfenhuset hos Jahn, for 2 Mark, men paa det beste Papir for 2 Mk. 8 sk. Af Fortalens Slutning, vil mand denne gang meddeele efterfølgende Ord, som aabne nogen Indsigt i den ubekiendte Scribentes Øyemærk. Udi Klæde-Dragt omverles idelig Moden paa Størelse, Farve og Figur. Hvad Under, at Moden i Skrifter er samme Omverling underkast, og at mand ey altiid ligedan meddeeler andre sine Tanker? I vore Tider har Løgnen, særdeles den allerskadeligste Hoved-Løgn, faaet Friehed til at klæde sig langt over sin Stand, saa at sige, det er

med en herlig Dragt. Den har faaet anseelige Folk paa sin Side, og fundet Forsvar under saadanne Vaaben, som den allermindst var værd: Dog bliver Løgnen det den er, nemlig en fey og forsagt Fiende, naar den kommer til at prøve Styrke med Sandhed, og om denne finder for got at rette sig efter sin Modstandere i saa vidt, at den laaner samme Klæder, samme Vaaben og Værge, da er det ey fordi den selv trænger der til, men fordi de svage Gemytter har behov, at mand lemper sig efter dem, og gaaer samme Vey for at hente dem tilbage, som den, paa hvilken de har begyndt at fare vild fra Sandhed.

Vore Tider ere frugtbare i Ord, snarere end i Kraft, og da de letsindige Gemytter, heldst snappe efter noget nyt, saa beklæder Satan sin skadelige Mede-Krog med en og anden god Anseelse. Som Gud, efter en Apostels Tale-maade, feder os ved sit Sandheds Ord, saa feder Satan andre ved sit løgnagtige Ord, og som Gud lader det første, saa og hans Fiende det sidste, boe rigelig iblant os, ja ret rigelig i mange slags Skrifter.

Vort

Vort danske Fæderne-Land har hidindtil, ved den Allerhøyestes Naade, haft meere Skaansel end mange andre, for saadanne Bøger, som kunde forvirre de Eenfoldige og hendrage ubefæstede Siæle til en eller anden Afvey. Men efter Haanden, som Lyset voxer og gaaer frem paa sin Vey, saa væbner sig og Mørkheds Magt til at følge efter, og saa vidt den kand, giøre Sandhed enten utydelig, eller aldeeles mistænkt:

Da nu dette skeer paa en Maade, som retter sig efter Folkes Smag, saa lemper Sandhed sig ogsaa der efter, ey at den er lætsindig, men fordi den har med en lætsindig Slægt at giøre. Hvem som forstaaer, hvad her siges, hand forstaaer ogsaa Grunden i dette efterfølgende Skrift.

Een af de allerældste Lære-Maader, er at forestille Sandhed, ey alleene i klare, tørre og nøgne Regler, men ogsaa, for det menniskelige Gemyts skyld, under Exempler, Lignelser, Parabler, og Fictioner, hvilke baade falde snaarest i Øyet, og giemmes længst i Hukommelsen. Derfor finde vi end og saa, at vor store Mester, den vise JEsus, har just udvaldt

selv samme emblematiske Lære-Maade og opfyldt en Deel af sine Taler med Parabler af det lærrige og opbyggelige Slags.

Dette kand være nok sagt, for at beskiærme Skriftets Paafund, Maade og Sammenhæng. Hvad Forfatterens Øyemerk og Hensigt har været, derom beraaber hand sig paa den, som engang skal domme Jordens Creds med Retfærdighed, og da føre for Lyset, det som er skiult i Mørket, og aabenbare Hierternes Raad, da og enhver skal vederfares Lov af Gud. Men at dømmes af en menniskelig Dom, enten saa, eller saa, er hand en ringe Ting, thi den som kiender ham er i Himlen og hans Vidne i det Høye.

(Fortsættelsen skal følge.)

Paris.

Udtogets Fortsættelse af Description Geographique & Historique de la Haute Normandie.

Vi vil tage den Artikkel for os, som handler om det saa kaldede Kongerige Ivetot, hvor om de la Roque du Vertot og des Tuilleries have skrevet tilforne, men ikke saa fuldkommeligen efter Forfatterens Mening

Mening, som det sig burde. Dette Slot eller prætenderede Kongerige Ivetot ligger da tre smaa Mile fra Caudebec imod Norden. En Poet har siungen der om saaledes i femtende eller sextende Seculo.

Au noble Païs de Caux
Y a quatre Abbayes Royaux,
Six Prieurés conventuaux,
Et six Barons de grand arroy,
Quatre Comtes, trois Ducs, un Roy.

Ikke desmindre siger Forfatteren, at det ikkun er en Herresæde og et allodial Gods, og at Robert Guagin er den første af de franske Historiskrivere, som har given dette Herskab Navn af Kongerige, grundende sig paa en Roman, hvis Indhold er denne: Da Gautier Herre til Ivetot og Clotarii den Førstes Kammerherre var falden i hans Herre Konges Unaade, gik hand selv godvilligen i Landflygtighed, og stridede i fremmede Lande ti ganske Ord imod Troens Fiender. Der efter, som hand meente, at Kongens Vrede var stilled, begav hand sig tilbage igien til Frankrig, og reyste først igiennem Rom, hvor Pave Agapetus gav ham et Recommandationsbrev med til

Kongen. Da hand nu kom til Frankrig, var Clotarius til Soissons, og der udover indfandt hand sig der just en Langfredag, og da hand hørte at Kongen var i Kirken, gik hand der hen, kastede sig ned for hans Fødder, og bad ham om Naade. Men Clotarius uden at betragte enten Dagens eller Stedets Hellighed, drog sit Sværd, og stak ham der med midt igiennem Livet. Efter at nu Pave Agapetus havde faaet dette at vide, truede hand Kongen med Band, hvis hand ikke gav Satisfaction for denne Synd; Hvor udover Kongen af Frygt giorde Herskabet Ivetot til et Kongerige Gautiers Arvinger til Beste.

(Her om mere en anden Gang.)

Konigsberg.

Hartung har trykt og oplagt: Theologische Bibliothek, das ist, richtiges Verzeichniß, zulängliche Beschreibung und bescheidene Beurtheilung der dahin gehörigen vornehmsten Schriften, welche in M. Michael Lilienthals, Dienern des göttlichen Worts der rußisch-keyserl. Academie zu Petersburg Professoris honorarii der königl. preußischen Societät in Berlin Mittgliedes und königsbergischen

schen Bibliothecarii Büchervorrath befindlich sind. 8. 3 Alph. 8 Ark. Da Forfatterens bibelskexegetiske Bibliothek har funden sine Elskere; Saa er hand der ved bleven opmuntred at fortsætte dette Arbeyde, og nu og saa at levere et theologisk Bibliothek. Det bestaaer og saa ligeledes af 10 Stykker, som efter Haanden ere udkomne, men dog ikke indeholde halvparten af Hr. Lilienthals theologiske Bibliothek, i hvor kort mand end og saa har giort Beretningen om de anførte Bøger. Mand har saaledes endnu at forvente et fuldkommen Bind, hvor i mand kand finde de Bøger, som henhøre til de Stridigheder med Enthusiasterne, Fanatici, Separatisterne og Pseudomystici, saa vel som og saa med den græske Kirke og Jøderne. Her paa skal de Skribenter anføres, som have handled om den moralske practiske casuistiske, pastoral- og symbolske Theologie, og omsider skal der endes med de Bøger, som tiene til Kirkehistorien, Philologien og Antiquitæterne. Her til skal endnu et vigtigt Anhæng komme, som befatter de Bøger i sig, hvilke Forfatteren har faaet,

efter at hand allerede havde forfærdiged sit Bibliothek. De Bøger, som indeholdes i omtalte 10 Stykker, ere bragte i 12 Classer. Den 1ste indeholder en Indledning til Theologien, og hvad der ellers i Almindelighed kand føres der hen; Den 2de Skrifter som handle om den naturlige og adskillige andre Religioner, saa vel som og saa om den aabenbarede Religions Sandhed. Den tredie Stridighederne med Atheisterne, Deisterne, Naturalisterne, Indiferentisterne, Rationalisterne og andre Skriftens og Religionens Spottere; Den fierde Lutheranernes theologiske Lær- og Stridsskrifter. Den femte de Skrifter, som betreffe de indvortes Stridigheder i den evangeliskluterske Kirke. Den siette Pavisternes Skrifter og Stridighederne med samme. Den syvende de Reformeredes Skrifter, og de Stridigheder, som haves med dem. Den ottende de Skribenter, som vil stifte Fred imellem de adskillige Religioner. Den 9de Stridighederne med Arminianerne og de saa kaldede Remonstranter. Den 10de Arianernes og Socinianernes Skrifter og Stridighederne med dem.

Den

Den 11te beres Skrifter, som have foredraget paradoxe og selsomme Meninger, og den 12te Stridighederne med Tyrkerne og Mahometaner. Alt dette er anført paa samme Maade som i det bibelskexegetiske Bibliothek. Hand siger os, hvad der i Besynderlighed er at mærke ved hver Bog og dens Forfattere, og fører baade hans egen og andres Meninger der om an. Foruden den anden Part af det theologiske har mand og saa endnu at vente et homiletisk Bibliothek fra samme Forfattere.

Hamborg.

Hr. Professor Hermann Reimarus har ladet trykke hos König i 4. Cogitationes de Legibus Mosaicis ante Mosen. Hans Mening gaaer derpaa ud, at Mosis fleste og fornemmeste Love allerede have været i Brug for Moses, og at de allene under Mose høytideligen ere blevne declarerede for Love. Efter at hand haver vist dette i det første Hovedstykke, saa taler hand i det andet om den Forskiæl, som der er paa de mosaiske Love. Derpaa undersøger hand i det tredie Hovedstykke den moralske, i det fierde den ceremonialske,

og

og i det femte den borgerlige Lov, saaledes som de alle tre har været for Moses. I det sidste Hovedstykke meener hand, at Moses ikke har berætted alle Fædrenes Skikke, og at der saaledes har maa skee været mange mosaiske Skikke for Moses, saa som da og saa Abraham, som alle troendes Fader, har havt den ganske Lov.

Altona.

Hos Korte er oplagt paa nye nogle offentlige Taler, som Hr. Ludvig Greve af Zinzendorf i Aaret 1738 har holdt i Berlin til Fruentimmeret sammesteds fra Januario til April Maaneds Udgang i 8. 15½ Ark. Ligeledes hans Taler, som hand i samme Stad har holdet fra 1 Jan. 1738 indtil den 27 April om Aftenen besynderligen for Mandspersonerne i 8. 22 Ark.

Görlitz.

Marchen har oplagt: Philosophia recens controversa, complexa definitiones theoremata & quæstiones nostra aetate in controuersiam vocatas. Accessit appendix & indices necessarii. Auctore M. Friderico Christiano Baumeistero Augusti Gymnas. Görl. Rectore 8. 1 Alph. 3 Ark.

Hal-

Halle.

Den brømmelige Canzler Johann Peter von Ludevig har ended sine Reliquias Manuscriptorum omnis ævi Diplomatum ac monumentorum ineditorum adhuc med den 12. Deel, stor 8. 2 Alph. 7 og et halv Ark. Den første Bog i denne Deel indeholder en Forteignelse paa de franske Kongers og Dronningers Hofbetientere fra 1231 til 1665. Den anden Bog meddeeler Johannis Historiographi Chronicon fra Verdens Begyndelse til 1350 af en Bog som er skreven paa Pergament. Hvo denne Johannes egentligen har været, har Forfatteren ikke kundet udfinde; Dog holder hand ham for en Engellænder, endskiønt hand ikke troer, at hand er den, som Le Long taler om i de franske Skribenters Bibliothek. Hand fortæller endskiønt korteligen mange besynderlige Omstændigheder, som ofte ikke komme for hos andre, hvor af Canzleren slutter, at det vel maa skee maatte være et Udtog af et større Verk. I Besynderlighed beskriver hand meget flitteligen de engelske Historier, hvor for mand med rette kand regne ham iblant Engellænder-

derne. Den tredie Bog befatter i sig nogle danske Sager og Love fra det 12te Seculo af. I den 4de Bog komme hundrede adskillige Documenter for om Keysere, Paver, geistlige og verdslige Fyrster fra det 10de Seculo af, som alle kand have sin Nytte. Den 5te Bog bestaaer af nogle smaa Skrifter, saa som et kort Begrib paa de mekkelborgske Historier, Hr. Liebens til Gotha Historie over det altenborgske Grevskab, nogle mærkværdige Documenter, en Fortegnelse paa det weinbergiske Archiv, som forvares til Ochringen Hovedstaden i Grevskabet Hohenloe, Keyser Friederich den 2dens Codicill af Aaret 1231, hvor i tydeligen mældes, at Pommern er et brandenborgisk Lehn. I den siette Bog bejamrer Cantzleren sin Hustrues Død; Aarsagen, hvor for hand har sat denne Begrædelse her, finder mand i Fortalen. Endskiønt nu den flittige Hr. Cantzler her med har sluttet sine Reliquias; Saa har dog saa stort et Forraad af slige Skrifter, at hand har i Sinde her efter at udgive Reliquiarum Reliquias. Disse vil da uden Tvil blive den lærde Verden lige saa nyttige som de andre hans Skrifter.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 16.

Den 20 Aprilis 1742.

Kiøbenhavn.

Fortsættelse af Profess. Ludv. Holbergs Jødiske Historie.

Den 11te Bog befatter Historien af Jerusalems Forstyrrelse og Jødernes Adspredelse. Det første Capitel er en Forberedelse til denne Historie. Der paa vises Begyndelse til den Jødiske Krig udi de 3 efterfølgende Capitler. Siden beskrives udi 9 Capitler den store Krig som endtes med Stadens og Templets Ødeleggelse. Endeligen tales om Jødernes Tilstand paa andre Steder efter Jerusalems

Forstyrrelse, og sluttes Bogen med en Beretning om den Jødiske Historieskriver Josepho og nogle andre Jødiske Skribentere.

Den 12te Bog befatter en Tid fra Jerusalems Ødelæggelse indtil Jødernes sidste Adspredelse. Efter at der udi er giort en Betænkning over Jødernes da værende Tilstand, gives en Historie over de Jødiske Patriarker og Fængslets Forster. Der paa vises Oprindelse til den sidste Krig under Adriano og dens sørgelige Udfald, hvorpaa fuldte Folkets totale Adspredelse. Mand seer og der udi den falske Messiæ Barchochebæ Historie; item den store Lærer Akibæ, om hvis Discipler og andre Jødiske Lærere bliver talet. Mand finder ogsaa udi samme Bog de Jødiske Academiers Stiftelser udi Tiberias og Jamnia. Bogen sluttes med Betænkning over Jødernes Tilstand efter sidste Ødelæggelse, item den store og sidste Adspredelse.

Den trettende Bog handler om Jødernes Skrifter, Ordener, Lærdomme og Meeninger. Derudi giøres Beskrivelse over Gemarister, Thalmudister, og Betænk-

tænkning gives over Thalmuds Ælde og de Thalmudiske Lærere. Videre tales om Seburæer, Masorether, om Cabala, Rabbiner, og Synagogens erkesløse! Derpaa vises Jødernes Troes Bekiendelse, deres Meeninger om Verdens Skabelse, om Siælen og det første Menniske: Deres Tanker om Patriarcher og Propheter, item deres Foragt over visse Propheter, Indholdet af det selsomme Skrift kaldet Toldos Jesu. Deres Tanker om Messia, og om den hellige Treefoldighed. Endeligen tales om deres Grammatica, deres Calender, samt Spectacler og Skuespill, og anføres et Stykke af den Comoedie kaldet Josephs Sall.

Den fiortende Bog viiser Jødernes Skiæbne fra den sidste Ødeleggelse indtil den store Forfølgelse udi Spanien. Derudi beskrives først de vestlige og østlige Jøders Tilstand under de hedenske og christne Keysere, især under Keyser Juliano, da de finge Frihed at opbygge Templet igien. Et Capitel derudi indeholder den selsome Historie om Kongen af Cosar. Der paa følger de Babyloniske Jøders Historie indtil deres Academiers Øde-

leggelse, item Benjamins af Tudela Reyse-Beskrivelse, og en kort Beretning om Samaritanerne. Endeligen tales om adskillige Lærere og falske Messiæ; og endes Bogen med en Beskrivelse over Jødernes Tilstand udi de Europæiske Riger indtil det 15 Seculum.

Den sidste og 15te Bog, som bestaaer af 17 Capitler, befatter Jødernes Historie fra den store Forfølgelse i Spanien indtil denne Dag. De første Capitler handle om deres Tilstand udi det 15te Seculo, item om deres Forfølgelse udi Spanien og Portugal. Videre anføres deres Historie udi Orienten i de sidste Seculis, og tales udi et Capitel om den store Bedrager Zabathaj Tzevi; og beskrives derpaa deres Skiebne paa andre Steder udi de sidste Tider.

Udi det 10de Capitel beskrives det store almindelige Jødiske Concilium holdet udi Ungarn 1650, hvor udi blev raadslaget om Christus var kommen, eller om mand endnu skulde vente paa ham. Udi det 11 Capitel tales omstændigen om deres Boesættelse udi Holland, og deres Velstand udi samme Land.

De

De efterfølgende Capitler indeholde de Engelske, Polske, Ungarske, Hamborgske og Altonaiske Jøder, hvorpaa følger en Beretning om de Ziegener eller omløbende Tatere, item den stedse omvandrende Jøde Asvero, som gemeenligen kaldes Jerusalems Skoemager. Det 16 Capitel handler om Jødernes Tilstand udi alle Verdens Parter; Og udi det 17de eller sidste gjøres adskillige Reflexioner over denne forunderlige Nation. Dermed endes den anden Tomus som bestaaer af 736 Paginis; saa at det heele Verk gjør hen ved Pag. 1500.

Mand seer ellers af denne Extract, af hvilken Nytte dette Skrifter, og at Autor ingen Flid har sparet paa at tilveybringe en Historie, som mange længe have ønsket: hand har ey heller villet taxere Bogen efter Arbeidet, men sat en billig Prits derpaa.

Fortsættelse af Menoza eller den Asiatiske Prinds.

Mand vil give Læseren denne Gang et kort Begreb af Brevenes Indhold: 1ste Brev. Menoza besvarer med faae Ord det Spørsmaal, hvem hand er. 2 Brev.

Hand forteller sin Herkomst, sin Opdragelse i Hedenskabet, sin Faders Formaninger om at lyde Naturens Lov. Hans Fader døer. Hand begynder at tage sin afgudiske Religion i Tvivl. Hans fristes til Guds Fornægtelse, men overbevises af Fornuftens Lius om Guds Værelse, Villie og Gierninger. Hand beslutter at reyse i fremmede Lande, for at søge et Folk, som havde meere Kundskab om Gud. 3 Brev. Hand reyser til Agra, og bliver der et Aar. Lader sig undervise af Alkoranen i den Muhamedanske Lærdom. Finder den noget bedre, end sit forrige Afguderie, men dog urimelig nok. Hand kommer i Kundskab med Jøder, som give ham bedre Lius, men dog ingen Overbevisning. 4 Brev. Hand reyser fra Agra til Kuraw, og taler undervegs med nogle Muhamedaner. Item med hykkelske Afguds-Dyrkere. Dervaa drager hand til Orixa, hvor hand af de Portugisiske Missionarier bliver undervist i Christendom, og er nær ved at døbes, men finder Anstød, og forlader disse Lærere. 5. Brev. Hand seiler fra Orixa til Trankebar, og finder de Danske Missionariers Omgang billi-

ge-

gere, saa og deres Lærdom grundigere. Udi Samtale med dem, underseger hand særdeeles den Lærdom om Guds Ords Vished og Myndighed, om Fornuftens rette Grendser, og om den Hellige Tre-Eenighed. 6. Brev. Hand fortsetter sin Samtale videre, og seger Overbeviisning om, at JEsus Christus var en sand Prophete, at hand var mere, end alle andre Propheter, og den Meßias, de havde spaaet om, at hand var sandelig Guds Søn. 7. Brev. Menoza underseger ved Samtale fremdeeles, om Christi Sendelses Øyemærke var ey allene at lære, men ogsaa ved sin Fortieneste at borttage vore Synder. Om Retfærdiggiørelsen ikke hindrede Helliggiørelsen. Item hand vil vide, hvad Grund de Christne have til at troe de Dødes Opstandelse med selv samme Legemer. 8. Brev. Missionarii bede Menoza sige dem, hvad Begreb hand havde om Synderens Omvendelse til Gud, hvilket hand gier efter Guds Ord og egen Forfaring. Hand seger grundig Underviisning om Daaben og Christi Nadvere. I ald den Lærdom finder hand intet urimeligt, eller Fornuftstridigt.

9. Brev. Beretning om de hedenske Indianer, deres Indvending mod Christendommen, deres formeente Helgene, som plage sig selv, for at tekkes Gud. Hvorfor, og hvorledes deres Enker undertiden lade sig brænde. Menoza bliver syug, og faaer en kraftig Trøst af Gud. Hand sætter sig for at reyse til Europa, døbes, og glædes ved Ninaruks Omvendelse. Gaaer til Skibs, og frelses paa Havet af en dobbelt Dods-Fare.

(Fortsættelsen skal følge.)

Paris.

Udtogets Fortsættelse af Description Geographique & Historique de la Haute Normandie.

Mand finder den samme Historie i Nicolai Gilles Krønike, trykt 1492. fem Aar før end Guagins; Dog siger Gilles ikke, at Kongen giorde Ivetot til et Kongerige, men alleneste, at hand giorde Herrerne til Ivetot og deres Efterkommere fri de homagio servitio & servitute ratione Terræ totalis de Ivetot Regi debitis. Saa komme ogsaa Gilles og Guaguin ikke overeens med hver andre i Henseende til Tiden, da dette Drab skulde have været skeet

paa

paa Gautier. Gilles sætter Aaret 533 eller saa omtrent, men Guagin Aaret 536. Denne sidste grunder sig paa en Inquisitionsact, som blev brugt 1428 i en Proces angaaende Ivetot. I denne Act findes den fabelagtige Historie, som vi sidste gange anførte, og som mand indtil denne Tid indtet havde vidst af at sige. Denne Inqvisition er efter Forfatterens Meening skeed i Begyndelsen af det 14 Seculo i det seneste. Mand finder den i en skreven Bog, som forvares i Sanct Victors Bibliotheck med denne Titel: Historia unde processit regnum de Ivetot.

Denne Historie om Ivetots Oprettelse til et Kongerige er intet andet end en Fabel, som mange lærde Mænd grundigen have igiendreven. Iblant de Grunde, hvor med Monsieur de Vertot har bestridet den, er der nogle, som Forfatteren mener ey at være ret stærke, og nogle igien, som hand mener at være u-imodsigelige. Af dette sidste Slags ere efterfølgende: 1) Ingen af de Historieskrivere, som have leved til den Tid, have talt noget om denne besynderlige Tildragelse. 2) Det Navn Ivetot sees ikke i Historierne uden kort for

Enden af det ellevte Seculo. 3) Clotarius var alt for ærgiærig end at hand midt i sit Riges Provindser skulde have opreist et independent Rige. 4) Denne Herre har ey regieret over Neustria, hvor Herskabet Ivetot ligger, førend efter Childeberti hans Broders Død, som det hørte til, det er at sige efter Aaret 558; Hvoraf følger, at Gautiers Drab ey har kundet skee førend under Pave Pelagius, der som Clotarius den første har begaaen det, eller man maa sige, dersom det er skeet under Pave Agapetus, at Childebert har giort det, og ey Clotarius; At vi ey skal tale om andre Grunde, som ere lige saa stærke og overbeviisende.

(Her om mere en anden Gang.)

Leipzig.

Hos Lankisch er kommen for Lyset: Georgii Daniel Coschwitz, Med. Doct. & Prof. ord. in Fridericiana Halens. Comitatus Mansfeldens. & Palatinor. Halens. Physic. Regii Acad. Imperial. Leopold. Carolinae Nat. curios. colleg. Organismus in homine viuo obuius & stabilitus, seu hominis viui consideratio physiologica ex veræ naturae principiis eruta, ad mecha-

nis-

nismi & organismi leges ordine concinno deducta, methodo plana ac demonstratiua exposita, præcipue in usum auditorii sui edita, & reliquis medicinae tam theoreticae quam praticae partibus fundamenti loco praemissa 4. 2 Alph. Mand kand see af Fortalen, at Forfatteren, som døde 1729 i hans Alders 50de Aar har havt dette Verk færdig i Aaret 1724. Hand har fuldkommeligen fulgt der i den berømmelige Stahls Meninger, endskiønt hand dog ikke har forglemt andre dygtige Læger. I Synderlighed har hand beflitted sig paa at rive sig løs fra alle forudfattede Meninger, som Folk tit og ofte antage, fordi den eller den fornemme og lærde Mand har havt dem, og at følge alleneste Sandheden. Hvad ellers den Orden angaaer, som hand har betient sig af i denne Afhandling, da sætter hand først nogle almindelige Sandheder, og leder der af de øvrige. Her udover har hand saaledes indretted den første Afdeeling, som egentligen er physiologisk, at hand undersøger og betragter Menniſket i Almindelighed efter hans ganske Væsen, saaledes som det bestaaer af Legeme og

Siæl.

Stæl. Hand taler saaledes i 9 Hoved-Stykker om Menniskets Tilstand efter Naturen, og handler om Menniskets Legeme og dets Parter, Elementer og Beblandelse, om Naturen og det virkende Principium i et levendes Legeme, om Livet, de der tilhørende Bevegelser, og deres Virkninger, om Næringen, Fortplantelsen, Følelsen og Temperamenterne. Til denne Afdeling har hand føyed en anden, som handler om Sundhedens Vedligeholdelse, og som andre ellers pleye at tale om efter Pathologien og Semiologien under denne Titel Hygiene. Hand handler om Sundhed og Sygdom, og giver omsider nogle diætetiske Regler.

Hos Clannern kand haves: Commentatio philologico-theologica de JEsu Nazareno ingrata patria exsule, ad dictum Luc. Cap. IV. Comm. 28. 29. 30. potissimum adornata, auctore Joanne Rudolpho Kieslingio. P. P. E. 4. 8½ Ark. I Begyndelsen bringer Hr. Kiesling adskilligt frem om Staden Nazareth, undersøger den Historie om Mariæ Huus, som siges at være ført fra Nazareth til Loretto i Italien, og betragter Witzii Mening om JE-

JEsus af Nazareth. Der paa rædder hand det Sted hos Matthæumi det andet, og viser, hvor uenig mand er i Tidsregningerne angaaende de Aar, som Christus har levet uden for sit Fædreneland. Derpaa tager hand Ordene hos Luc. IV. for sig, holder dem imod deres Oversættelser, forklarer de fornemmeste Ord af dette Sprog, og viser deraf, hvor utaknemmelige Nazarerne have været. Hand taler og saa om den Straf, da Folk bleve nedstyrtete af en Klippe, igiendriver den Mening, at JEsus skulde have giort sig usynlig, overveyer Aarsagen til JEsu Flugt og behandler det Spørsmaal, om JEsus siden ey har besøgt sit Fædreneland.

Halle.

Paa Boghandler Fritsches Bekostning seer mand her: Erläuterung der vernüftigen Gedancken von den Kräften des menschlichen Verstandes des hochberühmten Weltweisen Hrn. Geheimden-Rath Wolfs ans Licht gestellet von Johan Friederich Stiebritz, öffentlichen Lehrer der Weltweisheit auf der Friedrich-Universität 8. 1 Alph. Wolfes Logi-

gica forklares her paa samme Maade af Hr. Stiebritz, som hans Metaphysica for hen er bleven forklared af Bülfinger, Ribow og Wolf selv. Endskiønt den ej har været saadanne Stridigheder underkast, som denne; Saa er den dog saaledes beskaffen, og af saadan en Værdi, at mand vel maa give Forklaringer ud derover, paa det mand desto bedre kand forstaae Meningen, lede nogle besynderlige Regler hvor paa mand ey saa strax kand falde, førend mand har naaed een Færdighed i at tænke, af de almindeligere, rydde de her og der giorde Tvilsmaal af Veyen og oplyse Sagen med fleere Exempler. Alt dette har Forfatteren tragtet efter at stille her i Verk, og foruden dette sat for hver Capittel en Udkastning, som kortelig indeholder de der i forekommende Ting, paa det mand strax kand overse det ganske Capitel; saa har hand og saa anført de Skrifter, som vidtløftigere handle der om. Men førend hand saaledes gaaer Logica selv igiennem fra Capittel til Capittel; saa har hand først forestilled nogle besynderlige Omstændigheder, som den wolfiske Fornuftlære har, af

hvilke

hvilke mange høre til Bogens bedre Forstand men nogle til den lærde Historie.

Braunschweig.

Hos Schröders Enke kand haves: Jacobi Friderici Reimmanni Historia litteraria Babyloniorum & Sinensium. Illa methodo chronologica, hæc scientifica adumbrata 8. 16 Ark. Det er bekiendt, hvor fær den lærde Verden er Hr. Reimman forbunden for hans lærde Historie, og denne Forbindelse foreges endnu ved dette Skrift. Hand har deelt Babyloniernes Historie i 6 Hovedstykker. I den første taler hand om Videnskabernes Opfindelse hos Babylonierne; I det andet om deres første ringe Fremvext fra Nimrod indtil Nebucadnesar; I det 3die om deres store Fremvext fra Nebucadnesar indtil Laborosardoc eller Belsazer. I det 4de forestiller hand deres første Afgang fra Darius Medus indtil Darius Codomannus eller bedre fra Cyrus indtil Alexander den Store. I det femte handler hand om deres anden Afgang fra Alexander den Store indtil den romerske Proconsul Lucius Sylla, det er fra det 4de Seculo indtil det første for Christi Fødsel,

og

og i det siette om deres tredie Forfald fra Syila indtil det tredie Seculum efter Christi Fødsel. Den sinesiske Philosophies Historie træder nu anden gang for Lyset og er saa vel formered som forbedred her og der. Mand har ey forneden, at sætte mere her til, da den lærde Forfatters bekiændte Indsigt og Dygtighed i den lærde Historie allerbest priser hans Skrifter.

Jena.

Crokers Enke har ladet trykke: De admissione irregenitorum ad cœnam Domini Commentatio theologica historico-critica & polemica, non paucas magni momenti quæstiones ad Theologiam & jus ecclesiasticum spectantes, principali vero causae connexas simul perhibens; Libellus sanandis, si qua temere inflicta sunt, Ecclesiæ vulneribus, tranquillandis Ministrorum conscientiis, discutiendae noua molientium prurigini consecratus, Auctore Simeone Friderico Ruesio Wurtemb. Philos. & in Ducali Seminario Theologico Tubigensi Repetitionum Magistro 8. 1 Alph. 18½ Ark.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 17.

Den 27 Aprilis 1742.

Kiøbenhavn.

Fortsættelse af Menoza eller den Asiatiske Prinds.

10. Brev. Menoza kommer til Lissabona, hvor hand seer en auto di fé, og en Tyer-Fegtning, drager ind ad Spanien, finder liden Christendom, megen Overtroe og Ondskab i Madrit. Hand taler med en from Monk, efterstræbes af Rovere, kommer til Saragossa, hører underlige Ting om Inqvisitionen. 11. Brev. Menoza reiser igiennem en Deel af Frankerig, taler om Franzosernes Redelighed,

som nogle tage i Tvivl, opholder sig noget i Montpellier, hvor en Dame opvekkes af Sikkerhed ved hans Vidnesbyrd om den falske Christendom. 12. Brev. Udi Avignon seer Menoza et Par Reformerte Præster ophænges. Derfra drager hand til Genv, hvor hand finder meget got, og faaer Lyst til at blive der et Aars Tiid. Siden reyser hand over Turin, Genua, Florentz og Siena til Rom. 13. Brev. Udi Christenhedens Hoved-Stad finder Menoza hos skiulte Israeliter nogen liden Christendom, men ellers i Staden megen Pavedom og Diævelskab. Hand beseer det vigtigste, beretter noget om St. Petri Kirke, om Paven, om Prætendenten, om Romernes Levemaade, og adskillige Anstalter. 14. Brev. Menoza beseer det Ildsprudende Bierg Vesuvius, beretter noget om Landet og Folket, merker i Neapolis baade Overtroe og Vantroe, kommer i en Samtale med en saa kaldet Qvietist om Michael Molinos Lærdom, og den Mystiske Theologie, beklager de Lande, som ligge langt fra deres Regenter. 15. Brev. Menoza reyser tilbage fra Neapolis over Rom, Loret-

retto og fleere Stæder, til Venedig, taler om Almuens Armod i Italien, kommer i Kundskab med en Tydsk Greve af W. og taler med ham om Opera, Comœdier, Dantz, Lykke-Spil, og slige Verdens Lyster. 16. Brev. Den omtalte Tydske Greve hielpes af en stor Betryk. Menoza seer Carneval og adskillige andre Ting, hører en veltalende Prædikant, og taler noget om Republiqven Venedig. 17. Brev. Menoza reyser med Sælskabet over Alperne ind ad Tydskland til Saltzborg og Vien, men kommer underveys i Samtale med en Eremit, Fader Jochim, om Livets væsentlige Fornødenhed, sande Lykksalighed, og den største Rigdom Gudsfrygt med Reysomhed, item om Samvittigheds Tvang i Papistiske Lande. 18. Brev. Udi Wien faaer hand den Lykke, at omvende til Christendom en forfængelig Dame, som vil omvende ham til Pavedom, ved Samtale med en Jesuit om adskilligt, særdeles Forvandlingen i Sacramentet. Nogle smaa Anmærkninger om det Stæd.

Paris.

Udtogets Fortsættelse af Descriptionem Geo-

ographique & Historique de la Haute Normandie.

Abeden des Tuilleries har gived en Dissertation ud om samme Materie, hvori findes adskillige Anmærkninger, som Monsieur de Vertot ey har tænkt paa. Denne sidste, for Exempel, mener, at Herrerne til Ivetot havde været Vasaller og Lænsmænd indtil Aaret 1370, og det enten under Hertugerne af Normandiet, eller Kongerne af Frankrig, som Overherrer over det ganske Monarki. Her imod viser Tuilleries, at Lehnet Ivetot var fri for Hyldingen og alle Lehnstienester i Aaret 1203 i det seneste, og saaledes længe for Aaret 1370; Hvilket kand sees af et Forlig, som er giort 1203 imellem Herren af Ivetot og Abeden af S. Vandrille, hvor hand tilstaer Munkene adskillige Herligheder, excepto passagio de Caudebecco sibi & hominibus ipsius de libero Feodo de Ivetot.

Der flyder endnu tu Ting af Hr. Tuilleries Anmerkninger, den første er at Lehnet Ivetot stod under Hertugerne af Normandiet midt i det ellevte Seculo, ja mand seer virkeligen, at Wilhelmus Conquestor gav Abeden af S. Vandrille et

Stykke Land som laae ved Ivetot, apud Ivetot mansum unum.

Den anden er, at det Ivetottiske Herskab er efter dets nu værende Størelse sammensat af adskillige Lehne, af hvilke hver har sin Natur og Beskaffenhed; Saa at der som med Enden af det tolvte Seculo Hovedstedet Ivetot var fri og holded for et Allodium, saa vare dog de andre Lehne, hvor med det var bleven forøged og forened, ikke der for frie til denne Tid. Her gielder det nu at kunde komme efter, siger Forfatteren, til hvad Tid Hoved-Lehnet Ivetot er bleven giort fri, paa hvad Maade de andre Lehne, som ere forenede med dette frie Lehn, ligeledes ere blevne giort frie, og endeligen, hvorledes dette nye Allodium siden har kundet faae Titel af Kongerige.

(Mere skal følge.)

Hos Rabinot er kommen for Lyset: Le Geographe Methodique, ou Introduction à la Geographie ancienne & moderne, à la Chronologie & à l'Histoire, avec un essay sur l'Histoire de la Geographie, & grand nombre de Cartes & de figures. A l'Usage de Monsieur le Comte de la Marche.

che. Par Monsr. l' Abbé de Gourné i 12. Abbeden forteller i en lang og lærd Fortale Jordbeskrivelsens Historie, saa vel og saa dens Oprindelse og Fortgang. Hand føyer og saa en Beretning der til om gamle og nye Jordbeskrivere fra de første, som have lagt sig paa dette Videnskab, indtil de nu levende: Dog har det ey været hans Forsæt at giøre en nøye og fuldkommen Optegnelse paa dem, men hand har ladet sig nøye med at vise de fornemmeste, dog uden at være dem for nær som hand ikke har nævned. Hand siger sin Mening om de bekiænteste, i det ringeste om dem, som have efterladt sig Skrifter. I Synderlighed har hand talt om Hr. Robe, hvis Geographie er een af de beste, som mand har i Frankrig. Hand bemærker en stor Hoben Feyl ikkun i en eeneste Deel af hans Verk; hvilket viser, hvor tungt det er at giøre en god og fuldkommen Jordbeskrivelse. Da og saa Jordbeskrivelsen og Tidsregningen ere lige som Historiens Øyne, og den ene af disse Videnskaber er ufuldkommen uden den andens Hielp; Saa har Abbeden lagt Vind paa at tilhaadeføye dem i dette Verk. Mand

fin-

finder saaledes i hans Læremaade hos en hver Staat den chronologiske Følge og et kort Udtog af dens Regenteres Historier, et hvert Lands Inddeling, Stædernes og Provindsernes gamle Navne, som ere tagne af de beste Efterretninger, hvorledes de ligge, og hvor vidt de ere fra hver andre, hvad fornemmeligen har tildraget sig deri, hvad for berømmelige Mænd de besynderligen have havt, hvad for Sæder og Religion Indbyggerne have, hvad for Kirkeforsamlinger de have havt, hvad for Kiættere der i ere bleven fordømte; ligeledes taler hand om deres Erkebisper og Bisper, Regieringsform, Regenternes Prætensioner, og om de Colonier, som det eller det Land haver i de andre Verdens Parter; kort, det er en almindelig historisk, chronologisk, borgerlig og geistlig Jordbeskrivelse. Der er ikke bleven trykt endnu uden det første Stykke, hvilket indeholder en Forklaring over Verdens Kugel, en almindelig Begrib om Europa, Spanien samt Portugal, og tre der til hørende Korter.

Enkerne de Laulne og Ganeau og Boghandlerne Gandouin, le Gras og andre

lade i sex Folianter paa ny oplegge le Dictionnaire de Trevoux, dedié a Monsieur le Prince de Dombes, corrigé & augmenté considerablement. De forsikre, at de ey allene have retted de Feyl, som vare i denne Ordbog tilforn, og brugt den beste og nyeste Retskrivelse, men end og saa indretted den saaledes, at den kand være til almindelig Nytte, i det de der i have bragt alle de Ord tilsammen, som kand forekomme i hver Materie, og i hver Hantering i Verden. De vil saaledes forøge den med flere end 4000 Ord, og adskillige nye Anmærkninger. Alle sex Dele skal koste 120 Livres, og skal være færdige sidst i dette Aar trykte paa skiønt Papir og med smukke Bogstaver.

Bourdeaux.

Pierre Brun har trykt: Meditations sur l'origine des Fontaines, l'eau des puits & autres problemes, qui ont du rapport à ce sujet. Ouvrage, qui a remporté le prix au jugement de l'Academie Royale des belles lettres sciences & arts par Monsieur Cuhn, Docteur en Droit & Professeur de Mathematique à Danzig in 4to. Denne Afhandling, som et Medlem af Academiet til Bourdeaux har oversat, og

er trykt paa latin og fransk, som staae lige over for hver andre paa een Side, indeholder foruden mange mærkværdige Ting adskillige Anmærkninger, som henføre til Hydrostatikken og Seyladsen.

London.

Hr. Jacob Nissell, Med. D. har anstillet nogle nye og besynderlige Anmærkninger over de Kiændetegn, som Lægerne pleye at tage af Pulsens adskillige Beskaffenheder, og over de Slutninger som de der af giøre om Sygdommens videre Fremgang. Hand viser, at denne Crisis har været de gamle ganske ubekiændt, og at en spansk Læge i Antequera Don Francisco Solano de Luque først har bragt den op, og efter ham adskillige andre. Ved denne Leylighed taler hand om mangfoldige nye medicinske Tilfælde, og giør sig forneiligen Umage for at bestæmme i Almindelighed af hvad Natur og Beskaffenhed de saa kaldede Crises ere, ligeledes at vise Aarsagerne, hvor for de gamle have været saa meget der for, da de nye kiære sig saa lidet der efter. Denne Bog er trykt hos Jacob Crokatt, og fører efterfølgende Titel: New and extraordinary Observa-

tions concerning the prediction af various Criſes by the Pulſe, independent of the critical ſigns deliver'd by the ancients. Tilſkriftet er giort til den berømmelige Doctor Mead.

Hr. Richard James Med. D. har i efterfølgende Skrift foredragen en nye Maade, paa hvilken mand kand læge den Gallenſkab, ſom kommer af det, at et Menniſke er bleven bidt af en gal Hund: A new method of preventing and curing the meadneſs cauſed by the bite of a mad dog. Samme lader os trykke paa Forſkud en ny medicinſk Ordbog, hvori hand har i Sinde at foreſtille den gandſke Medicin og Chirurgie, ſaa vel efter Theorien ſom Praxis. Hand betiener ſig derved af de beſte ſaa vel gamle ſom nye Scribenter, ſætter her og der nyttelige Anmærkninger der til, og ſøger at giøre de vigtigſte Materier tydeligere ved Kaaberſtykker.

Haag.

Adrian Moetjens ſælger: Remarques d' un Seigneur Polonois ſur l'Hiſtoire de Charles XII. Roy de Suede par Monſieur de Voltaire. i 8. 186. Sider for-

foruden Fortalen. Dette Verk kommer fra saa gode Hænder, og indeholder saa mange vigtige og mærkværdige Tildragelser, at det fuldkommen fortiener de Lærdes Opmærksomhed. Mand mærker der i med Forundring, at mange Ting fortælles her ganske anderledes end hos Voltaire; ja mand finder denne Afvigelse ikke allene ste ved Personerne, deres blotte Navne og Fæderneland, men end og saa i ganske store Tildragelser, som denne polske Herre siger at hand selv haver seet.

Benjamin Gibert har leveret os efterfølgende: Relation de l'expedition de la flotte angloise dans les années 1718. 1719. & 1720, commandée par l'Admiral George Byng, Chevalier, Baronet, & ensuite Vicomte de Torrington. Tirée des manuscripts de cet Admiral & de quelques autres memoires originaux in 12. 242 Sider. Mand finder i denne Bog en mærkværdig og omstændig Berætning om den sicilianske Krig, i hvilken den engelske Flode stod sig saa vel, at de Keyserlige havde den at takke for, at de fik Sicilien fra Spanierne.

Johan Neaulme har nu levered den siette

te

te Deel af Hr. Rymers Actis publicis Angliæ, som gaaer til det sextende Bind af det londiske Oplag. Den syvende Deel, ved hvilken mand virkeligen har begyndt med at oversætte de franske Stykker, skal ey gandske kunde indfatte i sig det londiske Oplags sextende og syttende Deel, efter som disse Oversættelser blive alt for stærke. Da og saa Bindene i Almindelighed voxe noget stærkere til, end som mand efter Udkastet havde forestillet sig: Saa har Boghandleren seet sig nød til at forhøye noget Forskudet paa de efterfølgende Deele, paa det de ey siden skal komme Folk for dyre. Mand betaler saaledes i Steden for 10 Gylden, som mand hid indtil har foreskudt, 15 paa hver Bind, og hvad hver Bind endnu foruden dette maatte blive stærkere, det vil mand forspare, indtil det gandske Verk er trykt, som da ey vil beløbe sig synderligen mere. De, som da ey endnu have prænumereret der paa, betale nu for hver af de hidindtil udkomne Deele 15 Gylden, og de som endnu længere vil bie, komme endnu til at give mere.

Leipzig.

Hos Bernhard Christopher Breitkopf er

trykt: Jacobi Bruckeri Regiae Scient. Societatis, quæ Berolini floret, membri, historia critica Philosophiæ à mundi incunabulis ad nostram usq; ætatem deducta. i 4to. 7 Alph. 15 Ark. Nu er det ti Aar, siden den lærde Forfattere begyndte at give sine korte Spørsmaal af den Philosophiske Historie ud. Men da samme mestendeel vare indrettede for Ungdommen, endskiønt der og saa var mange Ting der i, som maatte være lærde Mænd behagelige; Saa ynskte mand, at hand vilde levere en fuldkomnere Historie, der ikke blot og allene var indretted for unge Folk. Saa vel hans egne Landsmænd, som udenlands lærde Mænd opmuntrede ham til at skrive den paa latin, og det critisk, efter som de holdt ham dygtig til sligt et Arbeyde frem for mange andre. Mand bad ham, at hand vilde lade det blive borte, som de Lærde allerede nokſom vidste, og som hand allene for Ungdommens Skyld havde anført; Og her imod anføre det, som hand havde laded ude, fordi det var for tungt og vidtløftigt for de Unge, men som vilde blive des behageligere og nytteligere for lærde

Mænd.

Mænd. Hand har da efterkommed deres Begiæring, og mand har nu Aarsag til at ynske ham til Lykke med det Verk, som er lykkedes ham saa vel. Det er ikke, som nogle maa skee have meent, en Oversættelse af hans tydske philosophiske Historie, men et gandske nyt fuldkommere og vigtigere Verk. Hand har ikke blot ladet sig noye med at beskrive de Vises Liv og Levnet, Skiæbner og Meninger, men hand har ogsaa aabenbared Aarsagen til deres Lærdommer, forklared deres Principiers Beskaffenhed og Sammenhæng, og saaledes udarbeyded denne philosophiske Historie, at hand har vist, hvorledes saa vel Sandhederne som Vildfarelserne ere blevne fortplantede og udbrede, hvad for Midler og Forhindringer mand har funden der ved, og hvad for Nytte Menniskerne have havt der af. Dette har givet ham Anledning til fast uendelige Anmærkninger, som andre have gaaen forbi. Alt dette har hand fortreffeligen oplyst af Historia literaria, og foredraget i en naturlig og vel sammenhængende Orden, dog saaledes, at hver Hovedmaterie har sin Bog, og

og denne igien sine besynderlige Capitler. I Begyndelsen af hver Capittel forklarer hand hver Sects rette Oprindelse, og viser, hvad for Scribenter mand fornemmeligen bør følge. Her paa taler hand om Philosopherne selv, anfører deres Levnets Beskrivelser, Tider, Omstændigheder og Skiæbner, og fornemmeligen undersøger med en critisk Skiændelse de Ting der af, som løbe ind i deres Lærdomme. Disse deres Lærdomme udkaster hand enten af deres egne Skrifter, eller af de troværdigste Efterretninger, som vi endnu have der om. Her ved undersøger hand de Stridigheder, som de nyere have bragt paa Banen over en og anden Mening, som disse gamle Philosophi have havt. Saa fører hand og saa allevegne Vidnesbyrd an, som hand sætter under Texten ved Enden af hver Side. Hvor det har været fornøden at anføre en Scribents egne Ord formedelst en besynderlig Bevis, som ligger der i, der har hand tilhaabeføyed dem i Texten selv med hans egne Meening. Her ved har mand denne Bequemmelighed, at mand kand blive ved at læse lige frem, og blive

fuld-

fuldkommeligen underretted. Nærværende første Deel indeholder Philosophiens critiske Historie fra Verdens Begyndelse til det romerske Riges. Paa denne skal endnu fire andre Deele følge, af hvilke den anden skal indeholde Philosophiens Skiæbne efter Christi Fødsel iblant Hedningerne og Jøderne, den tredie iblant Saracenerne og de Christne indtil de fri Konsters Opkomst igien; den fierde den igien paa Fode kommende Philosophies adskillige Secter, og den femte den eklektiske Philosophies Skiæbne. Det gandske Verk vil komme paa 30 til 32 Alphabeter. De, som have prænumereret faae det for 8, men de andre skal give 11 Rixdaler.

Altona.

Hr. M. Henrich Scholz Prof. Pub. Ord. og Rector ved dette Gymnasium har ladet trykke et historisk Indladningsskrift de originibus rerum per Cimbriam citeriorem Scholasticarum, 3½ Ark. Forfatteren undersøger ikke alleneste de første Skolers Oprindelse i Cimbrien, men end og saa naar og hvorledes de ere blevne anlagde.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 18.

Den 4 Maji 1742.

Kiøbenhavn.

Man erindrer sig vel, at der den 13de October forgangen Aar blev i de nye Tidender om lærde Sager handled iblant andet om et dansk orthographisk Lexicon eller Ordbog, og at dets Forfattere nogle Uger derefter udgav et grovt Svar paa 2 Ark i Qvart. Til denne Handels videre Oplysning er nu en Tractat kommen for Lyset under efterfølgende Titel: Thom: Clitaus Journal over den farlige og vidtudseende Grammaticalske og Orthographiske Krig, som er opkom-

men imellem ham og en Orthographisk Ordbogsskrivere angaaende nogle danske Ords Retskrivelse Udtale og Betydning, hvor udi og saa Fiendens prætenderte Rets Deduction, som hand kalder Svar, tydeligen illustreres med Noter ad modum Minellii. Sammenskreven alle Elskere af Historier og Krigsbedrifter til Tidsfordriv. Kiøbenhavn trykt i Hans Kongel. Majestets priv. Bogtrykkerie 1742. 17 Ark og 1 Blad i Qvart, med en Figur, hvor paa den leende Democritus og grædende Heraclitus repræsenteres med en forkeert Verdens Kugel, hvorpaa findes disse Ord: Ridendorum & Flendorum, id est, Stultorum plena sunt omnia; saa vel som og saa et Purgatorium Logicum, der luttrer Forstanden fra alle Griller, Auctoriteter og Præsumtioner. I denne Journal beskrives først tvende Hovedtrefninger, den første holden ved Grillendorf i Fiendens Land, den anden ved Nucleusborg; I hvilke begge 30000 nymodiske Substantiva Infanterie, som vare hværvede i Canzelierne, Collegierne, og hos alle nu levende lærde og ulærde Dannemænd, og allesammen prydede

med

med store høye og stirlige Grenaderhuer, giorde efter nye Façon; Item 11 Regimenter Cavallerie, Kunde, Enten, Beste, Dandse, Ære, Lykke, Havt, Ad, Od, Af, Aande, saa vel som og saa 2de Husarregimenter Ana og Balla, i Bund og Grund ødelagde og nedsablede Fiendens gammeldags kuldede Substantiva, som hand til Grilleborg havde hværved hos nogle gamle Orthographister, der have leved snart for hundrede Aar siden, og der for havde lave Munkehætter paa Hovederne efter de gamle Tiders Brug, saa som og saa alle hans øvrige Tropper, som ved Flugten lod efter sig al deres Krigsmunition, og iblant andet nogle Centner Lod og Krud af det Slags, som Fienden i hans Svar kalder Auctoritet, og mange tusende gamle Munkehætter som de nymodede Substantiva havde skudt af Hovedet paa de gammeldags, for uden de, som mand fandt paa dem, der laae dræbte paa Valstedet. Herforuden indtoge de Fiendens tvende Hovedfæstninger Auctoritetsborg og Præsumptionsstad, som de der paa strax i Grund forstyrrede. Siden forklares Fiendens Svar. Men da

alt dette bedre kand sees i Journalen selv end her fortælles; Saa vilde de, som have Lyst til slige Heltebedrifter, behage at lade omtalte Journal afhente i det kongel. privilegerte Bogtrykkerie ved gammel Strand imod 1 Mark 6 ß. Saa er og saa den Beretning, hvor af denne Orthographiske Krig har tagen sin Oprindelse, uddragen af de Nye Tidender om lærde Sager, og trykt for sig selv i Qvart, deels at den gandske Historie kand haves i een Format, deels og saa at de, som ey have læst omtalte nye Tidender, kand læse disse Krigsbedrifter fra Begyndelsen af. Samme kand da og saa haves i benævnte Bogtrykkeri. Ellers maa Publicum ikke fortryde paa, at Journalen kommer saa sildig. Den var alt flink og færdig tredie Uges Dagen efter Ordbogsskriverens udgivne Svar; Men den er bleven saa længe opholdt i Trykken.

Fortsættelse af Histoire geographique & historique de la Haute Normandie.

Hvad den første Post angaaer, da er det meget troligt, at Herrerne af Ivetot have Kong Henrich den Anden af Engelland at takke for denne Frihed. Lad være den for

for hen anførte Roman taler om en falsk Gautier af Ivetot, som skal have ført Krig med de vantro Hedninger, og for hvis Skyld Clotarius den Første skal have giort Ivetot til et Kongerige; Saa giver dog Historien os den rette Gautier af Ivetot, som levede, da Roger var Abbed til S. Vandrille, følgeligen under Henrich den Anden Konge i Engelland, og da Korstogene gik for sig til det hellige Land, hvor mand kand tro at hand har holdt sig tapper. For nu at erkiende hans Tieneſter, har benævnte Konge uden Tvivl opheved hans Gods, ey ved at giøre det til et Kongerige, men at giøre det fri fra al Hyldning og al Tieneſte. Den anden Post siger Forfatteren er ikke saa let at forklare; hand mener, at de andre adskillige Lehne, som vare foreenede med det frie Lehn Ivetot, aldrig have været formligen frigiorte, men at det ene efter Haanden har slæbt det andet efter sig, saa at det ganske omsider er bleven fri ved gammel Skik. Men hvorledes har dette Gods efter sin Frigivelse kundet faae Navn af Kongerige? Førend Forfatteren siger sin Mening om denne Post, saa taler hand

om de fornemmeste Tildragelser, som Historien giver os om denne Punct, og om de Privilegier, hvor med dette Gods har været beæred. Johannes er den første, som synes at have stræbt efter kongelig Værdighed. Hand lod sig i en Act af 11te Januarii 1381 give Titel af Sire d'Ivetot par la grace de Dieu. Der efter lod hand sig snart kalde Konge snart Prinds; og det er uden Tvivl ham, som i en Forordning af Aaret 1392 bliver kalded Konge. Hans Søn Martin solte Landet Ivetot til Pierre de Vilaines med Tilnavn le Begue; I Kiøbecontracten, som blev ratificeret af Carl den Siette den 21de Augusti 1401. kalder Martin sig Prinds, men hans Ivetot Kongerige. Der nu Engellænderne vare gaaene i Land ved Touques 1417, indtoge de Normandiet, og da blev Pierre de Vilaines tvungen til at forlade sit Land.

(Mere skal følge.)

Hamborg.

Joh. Jac. Korn, Boghandler til Breslau, har her ladet oplegge en Bog med denne Titel: Der Beweis des Lehrsatzes: Die Todten werden auferstehen. Nach Anlaß

der

der öffentlichen Aufgabe im Vorberichte des 3 Theils der Kantzelreden nach den Gründen des Glaubens und der Vernunfft in einigen Reden von berühmten und begabten Lehrern ausgeführet ist. 8. 2 Alph. 5 Ark. Denne første Part bestaaer af 12 Stykker. Deres Forfattere ere Hr. David Otto Wahrendorf SS. Th. & Rev. M. Cand. Hr. David Henrich Günther Feld- og Garnisonspræst ved Kongens Livregiment af Pryssen. Hr. Licentiat Christopher Wolle, Diaconus i Leipzig. Hr. D. Joh. Christopher Kocher, det osnabrückiske Gymnasii Rector. Hr. Mag. Siegmund Basch, Archidiac. til Sorau. Hr. Georg Wenzky, Con-Rector ved Domskolen i Halberstad. Hr. Mag. Christ. Fred. Bauer, Decanus og Præst til Friesdorf og Rammelsburg. H. Joh. Fred. Stein, Baden-Durlachiske Hofpræst; Hr. Joh. Georg Hagemann, Brunsviglüneborgisk Kirkeraad og Superintendent til Blanckenborg; Hr. Mag. Gottlob Fred. Gude, Diac. til Lauban, og Hr. Melchior Gottlob Minor, Past. Prim. til den evangeliske Naadekirke til Landeshut. Til disse Prædi-

kener har mand endnu foyed en Poesie, som Hr. Elias Caspar Reichard, Prof. Philos. paa Gymnas. til Altona har giort under denne Titel: Hoffnung der seel. Auferweckung vom Tode, als dem grösten Trost eines sterbenden Christen. Det er ikke en liden Fornøyelse at see i denne Samling een og den samme Ting paa adskillige Maader grundigen og opbyggeligen udført af saa mange lærde Mænd, og hvorledes den ene trænger snart paa den, den anden igien snart paa en anden Bevis, og søger at giøre den haandgribelig.

Züllichau.

Hos Benjam. Gottlob Frommann kand mand nu og saa have den anden Deel af den Bog, som kaldes: Lexicon der jetztlebenden lutherisch und reformirten Theologen in und um Deutschland. 4. 3 Alph. Denne Deel indeholder den øvrige halve Part af Alphabetet nemlig fra M til Z. Mand har foredraget Levnetsbeskrivelserne paa samme Maade i denne Deel som i den første.

Frankfurt am Mayn.

Moller har oplagt: Die drey letzten und vornehmsten Glaubens Bekäntnisse der böhmischen Brüder, ihrer Seltenheit we-

gen von neuem ans Licht gestellt, und mit einem historischen Vorberichte von den mancherley Glaubensbekänntnissen der böhmischen Brüder, imgleichen einigen historischen theologischen Anmerckungen und nöthigen Beylagen begleitet von Joh. Christoph Köcher D. 8. 1 Alph, 14 Bogen. Da saa meget blive talt og skreven i vore Tider om de böhmische Brødre; Saa har dette given Hr. Doctor Köcher Anledning til at samle deres Troesbekiændelser, paa det hand des bedre kunde komme efter deres Lærdoms Beskaffenhed. Foruden dette har hand meent, at hand der med og saa giorde andre en Tieneste. I denne Hensigt har hand ey alleene meddeelt deres tre fornemmeste Troesbekiændelser, men end og saa nogle Lærdomme, som hand har tagen af andre offentlige Skrifter, paa det mand kand giøre sig selv en ret og grundig Begrib om de gamle böhmische Brøders Lærdomme. Hand fælder sielden nogen Dom der over, dog hvor sligt skeer, der kand de for Øyne lagde Bevisligheder nokſom forsvare hans Meening. I det øvrige er dette Verk ikkun en Prøve paa et langt større, som bliver giort paa la-

tin, og skal føre denne Titel: Bibliotheca Confessionum aliorumque scriptorum publicorum Ecclesiarum à Lutherana dissidentium. Hand har allerede længe samled der paa, og havde først i Sinde at udgive det alsammen iblant hver andre. Men en stor Lærere i den hellige Skrift har raadet ham, at hand skulde bringe een Kirkes eller Sectes Troesbøger, saa meget mueligt er, i eet Bind. Dette har og just forhaled Trykken noget, i det Doctoren har giort sig Umage for at anskaffe de remonstrantiske og arminianske Lærskrifter, som ham endnu fattedes, for at lade dem trykke som den første Deel af hans Bibliotheca Confessionum. Herforuden giver hand Efterretning om en Theologia Pontificiorum liturgica, som hand har under Hænder. I hans historiske Forberetning om de mange Troesbekiændelser fortæller hand først deres Alde, Mengde og Rarhed. Siden taler hand om Taboriternes ældgamle Bekiændelse, som Johann Lukawitz forfattede i Aaret 1431, og om en anden, som 1443 blev overgiven til Erkebisp Repzykan. Hand undersøger, hvad for en af disse tu de bömiske Brødre antage og ud-

give for deres allerbeste Troesbekiændelse. Der efter handler hand om den, som de 1461 overgave til Kong Georg i Bømen: siden i Almindelighed om den tredie, fierde, femte og siette, og der paa igien om den fierde i Synderlighed, som de 1504 skikte Ladislaus Konge i Ungarn og Bømen, og om den femte, som de ligedes gav benævnte Konge 1507. Hand fortæller, at Marggrev Georg til Brandenborg gav Anledning til den syvende, som blev opsat 1531, at den ottende blev 1575 overgiven til Kong Ferdinand, den niende 1564 til Keyser Maximilian den anden, og Sigismund August Konge i Polen; Men den tiende og sidste blev eftersect paa ny og forbedred 1609. Til sidst forer hand adskilligt an om de tre bømiske evangeliske Stænders Troesbekiændelse, som mand og saa paa en vis Maade kand tilegne de bømiske Brødre. Saa giør hand og nogle almindelige Anmærkninger over de bømiske Brødres hidindtil fortolte og beskrevne Bekiændelser. De historiske og theologiske Anmærkninger der til ere i Tallet fire. Den første handler om de bømiske Brødres Lærdoms Forandring og Afvexling, i saa vit sam-

me kand sees af deres Troesbøger; Den anden om de bømiske Brødres Samfund med Valdenserne, den tredie om de samme Brødres Samfund og Overeenstæmmelse med andre evangeliske Kirker, og den fierde om de Fortaler, som Luther har giort til tvende af de bømiske Brødres Bekiændelser. Efter disse komme endnu nogle Tillæg og Forbedringer, hvorved de historiske Forberetninger og theologiske Anmærkninger forbedres.

Leipzig.

Hos Bernhard Christ. Breitkopf er udkommen: Syrus interpres cum fonte Novi Testamenti graeco collatus, auctore Joanne Guilielmo Reuſch Eccleſiae Wolferſtadienſis Paſtore 8. 1. Alph. 2 Ark. Da den syriske Oversættelse af det Nye Testamente altid har været i en besynderlig Anseelse hos Skrift- og Sprogkyndige, og Skriftens Fortolkere have havt en stoer Nytte der af; Saa har Forfatteren paataget sig et sær nyttigt Arbeyde, da hand har holdet denne Oversættelse med Grundteksten selv. Men hvor Oversætteren gaaer af fra Kilden, og enten forklarer eller sætter noget til af sit eget, eller forandrer Textens Ord, eller vel og

saa lader dem ude, der har hand flittigen givet sligt tilkiende. Der ved har hand sat hver, som ey er saa synderligen forfaren i det syriske Sprog i Stand til at see ind i alle Skriftens Sprog, hvor denne Syrer er gaaen fra Grundterten, og hvor hand har fult den Fod for Fod. Hand har ey holdt for tienlig at giøre vidtløftige Noter der over. Dog har hand vist Nytten der af i korte, ja vel og saa, naar Materien har udkræved det, i udførlige Anmærkninger. Hand har ved dette Arbeyde foruden Gutbiers syriske Nye Testament betient sig af Tremellii latinske Oversættelse med hans og Junii Noter, saa vel som og af Ligtfoots Verk; Dog saaledes, at hand tit og ofte er viged af fra dennem, og har fulgt hans egen Indsigt. Da og saa St. Peders 2 Brev, Johannes andet og tredie Brev; Judæ Brev, og St. Johannis Aabenbaring fattes i Tremellio; Saa har hand og vildet raade Bod paa dene Mangel, i det hand har føyed her til deres Oversættelse af den syriske. Hand har giort nogle Anmærkninger der til, hvor i hand korteligen viser dens Afvigelse fra den græske Text. Der som dette Verk finder Folkes Yndist,

som mand ikke tviler paa efter som det er nyttigt for alle dem, som grundigen vil lære den hellige Skrift; Saa vil Forfatteren blive der ved oymutred at udføre mange Ting vidtloftigere, og endnu føye dem til det som hand nu maatte have gaaen forbi.

Florentz.

Her er nu trykt det andet Bind af Dissertationibus Homericis habitis in Florentino Lyceo ab Angelo Maria Riccio, Graecarum Litterarum Professore, quibus accedunt ejusdem orationes pro solenni instauratione studiorum 4. 340. Sider. Ved Begyndelsen af denne anden Deel finder mand et Tilegningsskrift, en Fortale, hvor i Forfatteren svarer dem som dadle Homerum, Homeri Liv og Levnet, som er tagen af det, som Herodotus og efter ham Madame Dacier have sagt derom, og en Fortegnelse som indeholder Dissertationernes Titler. Det ganske Verk kand komme paa 3. Bind. Det første kom ud mod Enden af Aaret 1740, og mand lover at det 3die ikke skal blive længe ude. Hr. Ricci har sat sig for at forklare alt det, som er af nogen Betydelig-

ighed hos Homerum, enten det gaaer gamle Skikke og Sæder eller andre Antiquiteter an, som mand antreffer hos denne Poet.

Mand har for nogen Tid siden udlevered til Subscribenterne de tu første Bind af de allerstørste Mynter i det florentinske Cabinet. Disse tvende Bind kaldes vel det første og det andet; Men de ere dog virkeligen den fierde og femte Deel i Orden af de, som mand allerede har udgived af dette Cabinet. De føre paa 2de Blade efterfølgende Titel. Paa det eene: Museum Florentinum, exhibens antiqua Numismata maximi moduli, quæ in regio thesauro Magni Ducis Etruriæ adseruantur; Francisco III. Duci Lotharingiae & Barri, Regi Hierusalem, Etruriae Magno Duci dedicatur. Paa det andet: Antiqua Numismata aurea & argentea præstantiora & aerea maximi moduli, quæ in regio thesauro Magni Ducis Etruriae adseruantur, cum obseruationibus Antonii Francisci Gorii, publici Historiarum professoris. Volum. I. &. II. Den første af disse tvende Deele indeholder for uden

uden Tilskriftet og Fortalen 121 velstuk-ne Kaabertavler, som forestille 361 saa vel Guld- som Solv Mynter. I den an-den staae først Forklaringen over samme Mynter, som gaae til Keyser Commodi Død. Der paa følger Hr. Goris An-mærkninger over hver Mynt. Mand lo-ver med første at udgive den 3die eller siette Deel, som indeholder en Beskrivel-se over de andre Mynter og gaaer fra Sep-timius Seuerus indtil de sidste Keysere. Saa vil mand og føye Hr. Goris Forkla-ringer og Anmærkninger der til, ja til sidst geographiske og andre Registere.

Hos Bruscali er trykt: Pauli Atauantii Florentini Seruitæ de origine Ordinis Ser-uorum B. Mariae Dialogus ad Petrum Cosmum F. Medicem. 8. Mand har Hr. Lami at takke for dette lidet Skrift; thi hand har ladet det trykke efter et Manu-script i det medicæiske Bibliothek. For-uden dette har hand føyet Atauantii Lev-net og Skrifter der til. Bemældte Ata-uantius har giort denne Samtale omtrent i Aaret 1456, og tilegnet det Cosmus de Medicis, der elskede ham, som een af de lærdeste Mænd i hans Tid.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 19.

Den 11 Maji 1742.

Kiøbenhavn.

I det Kongel. Wæysenhuses Bogtrykkerie er nu kommen fra Pressen: Et Menniskes og en Borgers Pligter efter Naturens Lov. Hvilket er en Oversettelse af Pufendorfii Bog de officio hominis & civis, oversat efter Barbeyracs franske Version, tilligemed bemelte Barbeyracs derhos giorte Anmerkninger. Sælges paa Waysenhusets Boglade uindbunden paa Tryk-Papir for 30 sk. paa Skriv-Papir for 36 sk.

Paris.

Fortsættelse af Hiſtoire geographique & hiſtorique de la Haute Normandie.

Kong Henrich den Femte af Engelland confiſquerede Pierre de Vilaines Gods, og gav det en engelſk Ridder navnlig Jean Holland Maire de Bourdeaux til Lehn, at hand ſkulde heve der af 800 Livres Rente, og aarligen give ham en Kaarde med ſin Skede. Dog forbeholdt hand ſig ſelv Overretten og Herligheden. I dette Kongebrev, ſom er given den 22 Februarii 1419, tales der ey et Ord om Godſet Ivetot. Men ſom dette var det eeneſte, ſiger Forfatteren, ſom Jean de Vilaines le Begue beſad i Normandiet, ſaa tog Jean Holland det i Beſiddelſe, efter at hand havde ladet verificere ſit Adkomſtsbrev i denne Provindſes Rentekammer, hvor hand ſoer Huldſkab og Troſkab den 20de Martii 1418, det er at ſige 1419. ſex og tive Dage efter Kongebrevets Udgivelſe. Da nu Jean Holland mærkte nogen Tid der efter, at Godſet Ivetot ey kunde indbringe 800 Livres Rente, ſom Kongen havde anviſt ham at tage der af, ſaa holdt hand ſig til Kammeret i Paris, hvor

hvor fra der den 7de Julii 1428 kom en Or-
der ud, at Godset Ivetot skulde taxeres
af Kongens Amtmand og Procurator.
Af denne Undersøgelses Act har Monsieur
Gaguin, da den var falden ham i Hæn-
derne, tagen den Roman om Godset
Ivetots Ophøyelse til et Kongerige. Pie-
re de Vilaines den Unge døde, førend
Normandiet kom igien under Kongen af
Frankrig. Hans Arvinger Pierre de
Graville, Pierre d'Ollonne og Guillaume
de Montrolier solte nogle Aar der efter
Godset Ivetot til Guillaume Chenu, Rid-
der, Kong Ludvig den Ellevtes Kammer-
herre, og Høvidsmand over Harfleur
og siden Pontoise. Da nu Chenu fornam,
at dette Gods var sær forfalden, saa fik
hand i Martii Maaned 1461 Kong Lud-
vig den Ellevtes Brev, hvor i Kongen
forundte ham, at hand fremdeles maat-
te nyde alle de Friheder, Rettigheder og
Herligheder, som hørte til Godset, og
som hans Forfædre Herrerne til Ivetot
havde havt, førend Engellænderne giorde
Landing ved Touques, og den Tid Lan-
dingen skede. Og da alle de Titler, hvor
med hand kunde bevise slige Herligheder,

vare blevne forlaarne, imedens Kongen af Engelland havde Normandiet inde, saa blev det ham tilladt i samme Brev at bruge Vidner.

(Resten skal følge.)

Halle.

Hr. Johann Ehrenfried Zschackwitz Prof. Jur. og Phil. Ord. her har overgiven til Trykken det tydske Riges fuldkomne Lehnret, hvor i hand har vist alle Lehnes rette Oprindelse, og tillige med ex praxi lært, hvad for Nytte denne Videnskab har saa vel i Hensende til de saa kaldede høye og Rigslehn, som til de andre, foruden en Efterretning om alle her hen hørende Skribentere. Saa findes og saa her ved de fornødne Registere. 8. 2 Alph. 5 Ark. Fire Bøger indeholde alt det som Forfatteren har holdt fornøden at sige om Lehnene. I den første undersøger hand, hvor Lehnenes rette Udspring er at finde, og hvorledes de der af komne Retter egentligen skal ansees. Hand betragter Lehnenes Inddeling, saa vel som og hvorledes Tydskland i ældgamle Tider har været inddeelt, taler om Churfyrsterne og andre Fyrster tillige med de øvrige

ge Stænder i det tydske Rige og deres havende Retter, om Rigsstændernes egentlige Inddeling, det tydske Riges og den der opkomne Lehnrets sande Beskaffenhed, om Lehnretten for sig selv og dens Beskaffenhed, og det Ord Lehns rette Udspryng. Af den anden Bog lærer mand, hvo der egentligen kand give Lehn bort, hvad Regalierne ere, hvorledes de inddeeles, hvad for Ret en Fyrst har i geistlige Ting, hvad det er for Lehn, som egentligen ere Stykker af den Landsherrelige Høyhed, hvor hand da og saa taler om de øvrige Stykker af slig Høyhed, og de endnu øvrige Regalier, og til sidst om de Tieneſter, som gieres for Lehnene. I den tredie Bog handles om, hvorledes mand bekommer Lehngods, om Belehningen i og for sig selv, den sædvanlige Lehnseds Afleggelse, om den Ret, som en Vasall eller Lehnsmand har til Lehngodset, Lehnenes Mistelse og Overladelse til andre; om de Borgerlige Retter i det tydske Rige saa vidt de kand bruges i Lehnssager, om Landstændernes Oprindelse og deres havende Riddergaarde, om Tydsklands gamle Tilstand i Almin-

mindelighed, og i Synderlighed Provindsernes, saa som Beyrens, Frankens, Schwabens og Sachsens, om den Statskloghed, som giøres fornøden til at give Love og holde Ret og Retfærdighed ved lige, men fornemmeligen, hvorledes sligt vel skal tages i Agt i Henseende til Lehnene, om Oeconomiens Nytte i sær ved Lehnene, og Landenes gamle politiske og geographiske Inddeling fornemmeligen i saadanne Districter, som kaldtes Gauen. Den fierde Bog forklarer det tydske Riges egentlige og sande Udspryng, men fornemmeligen, hvor vidt Lehnretten horer der til, Rigsgrundlovenes Udspryng i Almindelighed, og i Særdeleshed Valcapitulationen, den gyldne Bulle, Rigsafskedene, Religionsfreden, den westphaliske Fred og de øvrige Rigsgrundlove; Her ved vises og saa grundigen, hvorledes saa vel den tydske Staatsret i og for sig selv, som og saa de samtlige Skribenter, som høre der til, ret skal forestilles, og hvorledes de ere beskafne.

Leipzig.

November Maaned af Nova Acta Eruditorum indeholder efterfølgende Artikkler

kler 1) Caroli Sigonii Opera, edita & inedita cum notis variorum illustrium virorum, & ejusdem vita, à Lud. Ant. Muratorio conscripta. Philippus Argelatus Bononiensis nunc primum collegit; suasque Animadversiones in aliquot ipsius Sigonii Opuscula adjecit, nec non indicibus locupletissimis exornauit. Tom. VI. Mediolani 1737. stor Fol. 7 Alph. 15 Ark. 2) Histoire literaire de la France par les Religieux Benedictins de la Congregation de S. Maur. 3) Corpus Juris germanici antiqui, quo continentur leges Francorum Salicæ & Ripuariorum, Alemannorum, Baiuvariorum, Burgundionum, Frisionum &c. Consilio Joan. Gottlieb Heineccii JCti, cujus & præfatio præmissa est, adornavit Petrus Georgisch J. V. D. Halæ 1738. stor 4. 6 Alph. 22 Ark. 4) Dissertation de la meilleure maniere de mesurer sur mer le chemin d'un vaisseau par Monsieur le Marquis Poloni. à Paris 1734. stor 4. 5 Ark. 2 Kaabet stycker. 5) Balthas. Lud. Tralles, Medici Vratislaviensis virium, quæ terreis remediis gratis hactenus adscriptæ sunt, examen rigorosius. Vratisl. & Lipsi. 1740. 4to. 3

Alph. 6) Petri Artedi Sueci, Medici Ichthyologia, Opera omnia de Piſcibus, vindicauit, recognouit, coaptauit, & edidit Carolus Limnæus Med. D. Lugd. Bat. 1738. 8. 1 Alph. 11½ Ark. 7) Jo. Arnoldi Nolteni SS. Th. D. Concion. Regii & ſupremi Boruſſiæ Senatus eccleſiaſtici, Societatisque Regiæ Scientiarum Membri Diſſertationes duæ; prima de Judicio Sanctorum in mundum & angelos ad 1 Cor. VI. 2. 3. ſecunda de Miraculis per ſe veritatem religionis Chriſtianæ demonſtrantibus. Amſtelodami 1739. 8. 10½ Ark. 8) Viri Illuſtris Godofredi Guilielmi Leibnitzii Epiſtolarum ad diverſos volumen tertium. Edidit atque præfatus eſt Chriſtianus Kortholtus, M. A. S. R. M. Daniæ Legat. Vien. V. D. M. Lipſ. 1738. 1 Alph. 10 Ark. 9) M. Laurentii Rhodomani, vita & in græcas cum primis litteras merita. Recenſuit M. Carolus Henricus Langius Gym. Lub. Conrector Lub. 1741. 8. 1 Alph. 4 Ark. 10) Jo. Chriſtiani Biel, Paſt. ad D. Ulric. & Joan. Brunsvic. Exercitatio de Lignis ex Libano ad templum hieroſolymitanum aedificandum petitis. Accedunt Speci-

mina novi Thesauri philologici sive Lexicii in LXX & alios interpretes & scriptores apocryphos Vet. Test. Brunsvigae 1740. 4. 17 Ark.

Her er efterfølgende Verk bleven færdig: Historia Matheseos universae à mundo condito ad Seculum p. C. n. XVI; praecipuorum mathematicorum vitas, dogmata scripta & manuscripta complexa. Accedit recensio elementorum compendiorum & operum mathematicorum, atq; historia arithmetices ad nostra tempora. Auctore Jo. Christophoro Heilbronner. Lipsiae, impensis Joan. Frideri Gleditschii MDCCXLII. 10 Ark i stoer Qvart. Det passer sig ret vel, at mand just til denne Tid, da den lærde og flittige Hr. Brucker giver os en fuldkommen philosophisk Historie, og saa tænker paa den ædle Mathematik, og gior den samme Tieneste. Den første Bog handler i 28 Hovedstykker om Mathematikkens Beskaffenhed Nytte og Fattelse, saa vel som og saa om de fornemmeste Lærere deri indtil 1500. Ved dette Seculum har Hr. Heilbronner med Flid staaen stille, efter som Videnskaberne der faar

en ganſk anden Skikkelſe end de have haft tilforne, ſaa at deres Hiſtorier fortiene at afhandles for ſig ſelv og vidtloftigere. Den anden Bog viſer i 44 Artikkler de mathematiſke Manuſcripter af mangfoldige Bibliotheker, og er tagen af Hr. Montfaucons fortreffelige Regiſter, ſom kaldes Bibliotheca Bibliothecarum Manuſcriptorum. Den tredie Bog fortæller i 3 Hoved-Stykker de Mathematiſke Bøger og Skrifter, ſom ere udkomne i det 16, 17 og 18 Seculo. Den 4de Bog handler i 6 Hovedſtykker om Reignekonſtens Hiſtorie, og dem ſom have ſkreven der om i de 3 ſidſte Seculis. I den femte Bog ere i 8 Hovedſtykker allehaande Ting om Reignekonſten indholdne. Den Flid, ſom er anvendt paa dette Verk, kand ikke nokſom berømmes, og mand ſeer vel, at Forfateren ikke alleneſte er øved i hans Konſt, men at hand end og ſaa med Omhu har gaaen dens Hiſtorie igiennem. Hand har dette beſynderligt, at ikke alleneſte meddeler allehaande nyttige og anmodige Udtoger af andre Skribentere, men end og ſaa udrykker hele Stykker, hvor iblant mand kand regne Doctor Jø-

chers

chers Indledingsskrift om det orphiske Kietteri. Et dobbelt Digt om Sphæra, græsk og latin. Hans egne Afhandling om den forunderlige Soleformørkelse ved Christi Korsfæstelse. Det var Skade, der som de øvrige Mathematikkens Dele ikke snart skulde følge paa denne, i det sligt tiener til denne fortreffelige Videnskabs Tiltagelse.

Amsterdam.

Hos Franc. Changuion er kommen for Lyset: Histoire de la Vie & des Ouvrages de Monsieur de la Croze avec des Remarques de cet Auteur sur divers sujets. Par Monsieur de Jordan. II. Parties 8. 22 Ark. Hr. la Croze har været een af de lærde Mænd, hvis Levnets og Verkes Beskrivelse maa være alle dem behagelig at vide, som elske de smukke Videnskaber. Hr. Jordan har saaledes paatagen sig en rosværdig Møye, at hand har udfærdiged samme; Og mand holder det for en Skyldighed, at meddeele her en kort Indhold af omtalte Levnetsbeskrivelse. Hr. la Croze blev da den 4 Dec. 1661 fød til Nantes i Bretagne. Hand blev kalded Maturin;

rin; Men Veysiere var hans Slegtsnavn, og Navnet la Croze havde hans Fader antagen af et Landgods, som hand eyede. Hans Fader var en Kiøbmand til Nantes, og hede Leger Veysiere la Croze, som holdt ham fra Ungdommen op til at lære de skiønne Videnskaber. Hand fattede dem og saa snart, og i Synderlighed var hand saa beløben i det latinske Sprog, at hand moxen kunde tale det som hands Modersmaal. Ved det hand læsde Reysebeskrivelserne, og ellers tit talte med dem, som havde været i America, fik hand Lyst til selv at reyse der hen i hans Alders 14 Aar, og det til de Antilliske Øer. Der ved lærde hand nu foruden andet adskillige Sprog, saa som, engelsk, spansk og portugisk. I Aaret 1677 kom hand tilbage til Nantes, og 1682 traad hann i S. Mauri Congregation. Der havde hand Leylighed at giøre hans Indsigt endnu fuldkommere, og at bringe det vidt i adskillige slags Videnskaber. I Aaret 1696 i Februario forlod hand denne Congregation, og reyste til Basel, hvor hand forlod den romerskcatholske Religion, og bekiændte sig offentligen til den reformer-

te

te Kirke. Sammesteds giorde hand sig og saa bekiændt med mange lærde Mænd, og gik imod Enden af Aaret til Berlin, hvor hand paatog sig at skillge unge Herrers Optugtelse og Undervisning, hvilke og saa forfremmedes meget vel under ham i adskillige Videnskaber. Der paa giorde Kongen ham 1697 til Bibliothecarius med 200 Rixdaler aarligen. I Aaret 1702 giftede hand sig med Elisabeth Rose du Dauphine, med hvilken hand ingen Børn har havt. Hand erholdt 1724 ved Dronningens Naade den ved Hr. Chauvins Død ledige philosophiske Lærestol ved det franske Colegium. Omsider blev hand 1739 angreben af et Tilfald i Laaret, som Kræften slog sig til, og som den 21de Maii i hans Alders 78 Aar giorde det af med ham. Hand havde en forundringsværdig Indkommelse, som hand og saa havde anvendt paa det allerbeste. Hand talte især færdig engelsk, spansk, portugisisk og italiensk, foruden det tydske Sprog, og havde det latinske, gamle og nye græske, arabiske, hebræiske, syriske, coptiske og armeniske fuldkommen inde; Og det slavoniske, angelsaxiske og noget af det

chi-

chineſiſke havde hand lært i en kort Tiid. De adſkillige Skrifter, ſom hand har udgiven, have nokſom baaren Vidne til hans ſtore Lærdom. De ere efterfølgende: 1) Actes & Titres de la Maiſon de Bouillon à Cologne 1689. 2) Une Lettre contenant quelques remarques de litterature. Dette kom 1702 for Lyſet under det ved Bogſtavenes Vexel forſatte Navn Acolzer. 3) Diſſertations hiſtoriques ſur divers ſujets. Tom. I. Roterd. 1707. 18. 4) Svar til en Doctor af Sarbonne, ſom havde beſkyldt ham for Socinianismus. Begge Skrifter findes i den 14 og 15 Deel af Hr. Clercs Bibliotheque choiſie. 5) Vindiciae Veterum ſcriptorum contra Harduinum Rott. 1708. 8. 6) To Skrifter, ſom 1710 kom for Lyſet i den første Part af Efterretningerne om det kongelige Academie til Berlin. Det første er en Forklaring over en ophæved Figur paa Marcii Aurelii Støtte. Den anden indholder de ſineſke Bøgers Hiſtorie, ſom findes i det berlinſke Bibliothek. 7) Entretiens ſur divers ſujets d'Hiſtoire, Amſterd. 1711. 8) Un Dictionnaire Armenien II. Tom. 4. 1712. 9) Diſſertation pour répon-

pondre au Pere Dom Nicolas de Nourry. Den staaer i den første Part af det syvende Bind af Journal litteraire de la Haye. 10) Defense de la Memoire & des Ecrits de Mr. Ludolf contre l'Abbé Renaudot, som er indrykt i det ellevte Bind af omtalte Dagebog. 11) Et latinsk Brev om Jordanus Brunus, hvor i bevises, at hand 1600 til Rom er bleven brændt, fordi hand nægtede, at der var en GUD til, for at svare Hr. Heumann, som havde skreven, at hand var bleven brændt, fordi hand bekiændte sig til den lutherske Kirke. Skrifterne om denne lærde Stridighed findes i den 10de og 11te Part af Actis Philosophicis. 12) To Skrifter, som 1722 ere indrykte i de latinske Acta Eruditorum, saa som først et Brev over nogle ved det caspiske Hav fundne Manuscripter, for det andet et Alphabeth om det tangutiske Sprog. 13) Histoire du Christianisme des Indes. Haye 1724. 14) En Skrivelse om Nestorii Person og Skrifter, som er bleven indrykt i den første Deel af Theodori Hasaei Musæum Theologicum. 15) En Afhandling om en Priapus som forvares i Kon-

i Kongens Konstkammer af Pryssen. 16) To Breve, som findes i Histoire d'un voyage litteraire trykt til Haag 1735. Det ene handler om et Manuscript af det Nye Testamente som findes paa det kongelige Bibliothek, og er bleven udskreven efter et complutisk Exemplar; Det andet indeholder nogle sær heftige Anmærkninger imod Pater Harduins Systema. 17) Histoire du Christianisme d'Ethiopie & d'Armenie, à la Haye 1739. 8. Herforuden ere efterfølgende endnu utrykte: 1) En slavonisk og latinsk Ordbog. 2) En Oversættelse af et armenisk Manuscript, hvis Titel er: Compositio metrica narrationis historicæ de genere Armenorum & stirpe Arsacidarum ab initio ad finem versibus descripta. Auctore Nerse Fratre Domini Gregorii Catholici Armenorum. 3) To Breve, eet om Atomerne, at de ere til, og det andet om den Mulighed, at mand geometrisk kand bevise, at der er en GUD til. 4) Lexicon Ægyptiaco-latinum, ex veteribus illius linguæ monumentis summo studio collectum & elaboratum 5) En syrisk Ordbog.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 20.

Den 20 Maji 1742.

Paris.

Fortsættelse af Histoire geographique & historique de la Haute Normandie.

Der paa vidnede 37 Vidner fra 70 til 92 Aar gamle endrægteligen, at Godset Ivetot var fri fra Huldnings, og Troskabs Eed og al anden Tieneste; at denne Frihed var i gamle Dage bleven skiænked det formedelst nogle Excesser, som en vis Konge i Frankrig havde begaaed imod en dis Herre af Ivetot, og at sligt var den almindelige Troe i Landet, fordi Folk havde hort det saaledes fortælle af deres For-

ældre og Forfædre. Nogle af dem gik endnu dybere ind i Sagen, og sagde, at Kongen af Frankrig slet intet havde med de Ivetottiske Justitssager at bestille, men at Herrerne af Ivetot dømte der i uden nogen Apellation; At dette var saaledes, førend Engellænderne gjorde Landing ved Touques; ja at Kongen af Frankrig hverken fik Skatter eller det ringeste der af, hvad Navn det kunde være; At de spanske og andre Kiøbmænd, som lande-de med deres Vare til Harfleur, bragte dem til Staden Ivetot for at sælge dem til de franske Kiøbmænd, som bragte og saa deres der hen, uden at nogen af Parterne betalte Told der af til nogen anden end til Herrerne af Ivetot, som havde pagted den bort for 400 Livres, og 60 Livres for et vist Maal af Kornvare; Ja Vidnerne sagde endog, at nogle af dem havde havt det i Forpagtning. Fremdeeles sagde nogle af dem, at de havde kiændt Jean og Martin af Ivetot, Fader og Søn, som bleve kaldede Prindser; At Pierre de Vilaines gav, da hand havde faaet Ivetot, en vis Misdædere Pardon. (Hans Naadebrev er af Aaret 1417, og Misdæderen

deren hede Jean Tourville) At Herrerne af Ivetot havde i gamle Dage slagen Mynd. At Kongen af Frankrig engang, da hand var reyst ind paa Gedset Ivetot, havde sagt, at der nu ingen Konge var mere i Frankrig ꝛc. I Følge da af denne Undersøgelse confirmerede Kong Ludvig den Ellevte Ivetots Frihed og Privilegier, og i det Brev, som hand her over lod udgive i October 1464 kaldte hand Herren af Ivetot Prinds. Det synes, at Herrerne af Ivetot siden den Tid endnu have ladet sig kalde Konger; Dette finder mand i nogle strevne Sager angaaende Familien Bellay, som Forfatteren har betient sig af; Ja mand seer ellers i en vis Liste paa 100 Hofjunkerers Gager, at der 1481 blev betalt til Jean Beaucher, Ridder, Konge til Ivetot, Lieutenant, en Summe af 400 Livres; og i Tillægget af Monstrelets Historie, at Kongen af Ivetot døde til Lion den 26 Julii 1500. Men siden Kong Henrich den Andens Regiering ere hverken Herrerne af Ivetot blevne kaldede Konger eller deres Land Kongerige. Ja mand har end og et Brev fra benævnte Konge af 26de December

1553, hvor i hand fornyer de ivetottiſke Privilegier, men undtager i ſær den overſte Magt, og Appellationen til ham. Dette Stykke Land kom i ſextende Seculo fra Familien de Chenu til du Belay, fra denne til Familien de Crevant, og omſider ved Julie Françoiſe de Crevant hendes Gifteriñaal med Camille Marquis d'Albon er det kommen til Huſet d'Albon, ſom beſidder det den Dag i Dag er. Alle diſſe Herrer, ſiger Forfatteren, berettigede til ſligt ved nye Breve af 1551 og endnu tvende andre, givne af Kong Carl den Niende og Henrich den Tredie den 10 May 1569 og i December 1577. hvilke Konger kalde en vis Dame af Ivetot nemlig Iſabeau Chenu deres Couſine, have i Steden for de chimeriſke Titler af Konge, Dronning, Kongerige, ladet deres lille Land kalde Fyrſtendom, men ſig ſelv Prindſer og deres Damer Prindſeſſer; hvilke Titler de endnu bruge.

(Her om meere en anden Gang.)

Chaubert ſelger en Diſſertation ſur un préjugé très pernicieux concernant les maux de dents, qui ſurviennent aux femmes groſſes. Par M. Bunon, Chirurgien

Den-

Dentiſte recû à Saint Come i 12. Forfatteren beſtrider i dette lidet Verk tvende forudfattede Meninger. Den første betreffer Øynetænderne, og den anden Tandpinen selv, som frugtsommelige Qvinder undertiden plages med. I begge Tilfælde skeer det ofte, at mand staaer megen Smerte ud, uden at mand vil vove at røre noget ved Tænderne, af Frygt, at sligt maatte drage noget ondt efter sig. Nu kand mand vel ey ganske misbillige denne Frygt; Ikke desmindre vil dog Fornuften have, at mand skal undersøge Aarsagerne der til. Her til opmuntrer da Forfatteren de Lærde, og staaer tillige med paa, at der intet mere er ugrundet end at frygte sig for nogen Fare i slige Tilfælde, der som mand end og saa skulde nødes til at rive Tænderne ud. Hand føyer her til, at Aarsagerne til Pinen, som gemenligen kommer der af, at Benen ædes og begnaves, kand have langt farligere Følger efter sig end Operationen selv.

Den femte Deel af Hiſtoire litteraire de la France par des Religieux Benedictins de la Congregation de S. Maur. 4to

4 Alph. 7 Ark. indeholder Resten af det niende Seculo. Førend mand har begyndt med den lærde Historie selv, har mand foran sat en Efterretning, hvor i mand foyer noget til de foregaaende Deele. Endskiønt det nu ey overalt er af stor Vigtighed; Saa er det doch vitigt i Hensseende til Hensigten og dens Udforelse. Mand mærker strax, at denne Deel er udarbeydet med ligesaa stor om ikke større Flid end de foregaaende; og der er adskillige mærkværdige Efterretninger der i, som ikke alleneste gaae den lærde Historie i Frankrig an, men end og saa den almindelige.

Hos Chaubert er udkommen: Abregé de l'Histoire d'Espagne par le R. P. du Chêne de la Compagnie de Jesus, Precepteur de leurs Alteſſes Royales Meſſeigneurs les Infans d'Eſpagne; Mand finder en kort Fortale der for, hvor i Forfatteren lærer os, at hand, da hans Afsigt har været at giøre et kort Begrib paa den spanske Historie til Infanternes Underviisning, har holdt for raadelig, ikke allene at udelukke alt det som smager af Fabler og Mirakler, men end og at gaae

Be-

Beleyringernes Marsernes Krighærenes og Leyrenes Beskrivelse forbi. Saa har hand ikke heller handled om de Ting, der høre til Kirkehistorien, uden naar de have været forbundne med den borgerlige Regiering. Hand har saaledes alleneste forestilled sine høye Skolarer de Tildragelser, som vare dem nødvendigst at vide. Men da deres Opfostrelse var bleven ham anfortroed, saa har hand meent, at det ikke var nok, at hand blot og alene fortolte dem Historierne, hvilket ey kunde tiene til andet end at de fik en frugtløs Kundskab om det og det i Hovedet, men hand maatte og saa beflitte sig paa at forbedre deres Gemyter. Til den Ende har hand blanded adskillige Anmerkninger der imellem. Hand legger Merke til store Herrers Dyder og Egenskaber, og skiuler der hos ey de Ondes Feyl, for der med at vise dem, hvad for nogle de skal forestille sig som Mynstrer, og hvilke de skal forkaste. Hand begynder Historien med Phoeniciernes og Carthaginensernes Landing i Spanien, og ender den med Aaret 1740. Paa det Infanterne des lettere kunde beholde det vig-

tigste af Historierne, saa har hand bragt Indholden der af i 200 Vers, som hand har ladet trykke strax foran. Denne Indhold er deelt i 5 Hoved-tænketider, som komme overeens med disse Historiers almindelige Inddeling. Til hver Tænketid føyer hand en chronologisk Tavle, der forestiller Kongernes Navne, som have regieret. Den første viser de gothiske Konger af den første Stamme; Den anden de gothiske Konger af den anden Stamme; Den tredie de franske Konger af Husene Bigorre og Burgundien, og den fierde Kongerne af Husene Østerrig og Frankrig.

Berlin.

Her er for nogen Tid siden bleven færdig: Vierter Theil der Betrachtungen über die in der augspurgisch. Confession enthaltenen u. damit verknüpften göttl. Warheiten, nebst einem vollständigen Register über alle 4 Theile, herausgegeben von Joh. Gustav Reinbeck, königlichen preußischen Consistorialrath Probst und Inspector zu Cölln an der Spree 4. 2 Alph. 17 Bogen. Det er beklageligt, at mand ved denne fierde Deels Ankyndelse og saa tillige maa ankynde Enden paa dette fortreffelige

Verk, i det den lærde Hr. Forfattere ved en alt for tilig Død er bleven forhindred at fuldføre de fire øvrige Deele. Den nærværende bestaaer af fire Betragtninger, hvilke og saa her fortsættes i Tallenes Orden formedelst den Aarsag, som er bleven anført i den første Deels Fortale. Saaledes handler da den 41de Betragtning om Religionen og de i samme indeholdne Troenslærdommers nødvendige Forbindelse med Levnetspligterne. Men da i Synderlighed adskillige Hemmeligheder saa vel som og saa Mirakkler komme for i den christelige Religion; saa handles i den 42 Betragtning om Hemmelighederne, og i den 43de om Mirakklerne; Og som den christelige Religion sætter og saa visse Historier forud, som maa antages for sande; Saa undersøges i Almindelighed i den 44de en historisk Sandheds Kiændetegn, og der paa fastsættes af samme den HErres JEsu Histories Vished. Disse Materier ere lige saa grundigen og tydeligen udførte som i de forige Deele, og var det at ønske, at der snart iblant de Lærde maatte opstaae en anden Reinbeck, som vilde udarbeyde det øvrige paa samme Maade.

Leipzig.

I den 25de Deel af de tilforladelige Efterretninger staae efterfølgende Artikler: 1) The divine legation of Moses demonstrated on the principles of a religious Deist, from the omission of the doctrine of a future state of reward and punishment in the jewish dispensation, by William Warburton. A. M. Chaplain to his royal Hignefs the Prince of Wales. The II. Volume. London 1741 i stor Octav. 1 Alph. 3 Ark tilligemed 6 Kaabersnykker. II) Histoire universelle sacrée & profane par Augustin Calmet, Benedictin de la Congregation de St. Vanne Abbé de St. Leopold de Nanoy. Tom. VI. à Strasbourg 1740 i stor Qvart. 4. Alph. 1 Ark. III.) Nouveau recueil de quatre sermons, prononcez par Monsieur Reinbek, traduits de l'allemand, avec un ajouté de quelques pieces interessantes, à Berlin & Leipzic 1741 i stor Octav. 22 Ark.

Mand seer her hos Boghandleren Fuchs Lettres sur les Hongrois par M. du B. 8. 64 Sider. Forfatteren har her i efterfult Brevene over Engellænderne og Hollænderne, og meent, at mand ful-

de finde lige saa stor Fornøyelse i at kiende de Ungrer, som benævnte tvende Nationer. Mand maa være en indfød Ungarer eller og længe have været i Landet, der som mand ret vil vide deres Beskaffenhed; Og der for kand mand vente sig her noget godt, da Forfatteren giver tilkiende, at hand er fød i Landet, og saaledes vel maa kiende sit Fæderneland. Hand giver i 6 Breve Efterretning om de mærkværdigste Omstændigheder i Ungarn. I det første mælder hand, hvad Ungarn i sig selv er for et Land, hvorledes det ligger, hvad mand sammesteds har i Overflod, og hvad mand forgiæves søger der. I det andet berætter hand, hvad for en Regieringsform der er i Ungarn, og hvad der er bleven forandred deri. Det tredie giver os en naturlig og utvungen Afbilding paa de Ungarer, som mand hidindtil ikkun halv har kiendt. I det 4de beskrives det ungerske Fruentimmer. I det femte taler hand om de ungerske Love og Politivesen, og det sidste giver os Efterretning om de Forlystelser og Spille, som ere brugelige i Ungarn. Jo kortere disse Efterretninger ere, jo behageligere vil de falde Læseren.

Hr. Johann Wunderlich af Hamborg har ladet trykke hos Langenheim en velskreven epistolisk Dissertation de sacro silentio apud varias gentes i 4to. 20 Sider. Det er bekiendt, at adskillige Folk hos Hedningerne have tagen en besynderlig Tauskhed i Agt ved deres Gudstienestes Forrettelse, ja end og saa anseet den som noget guddommeligt. Hvad nu her om findes hos de gamle, det har Forfatteren altsammen søgt at drage tilsammen. Hand mener, at Ægypterne have været de ældste, som have tilbedet en Tauskheds GUD, hvor af mand ogsaa finder Spor hos Perserne; Ligesom da og saa Romerne have reigned Tauskhed iblant Guderne.

Halle.

Hr. Wilhelm Christ. Justus Chrysander, forige Censor ved det latinske Sælskab, har ladet trykke en Tale, som hand har holded der i. Den handler om Lodkastelser, og bestaaer af 4 Ark i Qvart. Indholden der af er denne: Lodkastelse har været brugelig moxen hos alle Folk. Paa dens Rigtighed tvilte de gamle Hedninger saa meget mindre, som de holdt For-

tuna

tuna for dens ubedragelige Regentinde. Her ved læres, hvor for de have optænkt denne Gudinde, og at de der under have forstanden den sande Gud. Det er Indholden af Fortalen og Indgangen. Afhandlingen selv bestaaer af fire Parter. Den første undersøger, hvor af det Ord Sors kommer, og hvor mange Betydninger det har saa vel i det latinske Sprog som andre. Stamme Ordet til Sors søger hand i det ægyptiske Ors, som betyder saa meget som en Kiste; Thi mand har i de ældste Tider dragen (geschöpft) Loddene ud af smaa Kister, hvor ud over og saa Dommerne bleve kaldede Schöpfen hos de Tydske. Af dette Stammeord leder Forfatteren Tresor, Ort, Hort, Ortel, Ordalia, Seorsim &c. Siden beskriver hand Lodkastelsen selv, og siger, at den er eventus in se fortuitus ad rem ancipitem determinandam præfinitus. For det tredie følger Inddelingen, da Lodkastelse deels er af Gud, deels af en Hendelse, deels tilladelig, deels utilladelig. Snart vil mand der ved bestæmme en hver sit, snart beraadslaae, snart give Bifald. Paa hver Slags giver

hand

hand Exempler af de Gamle. Til sidst viser hand af troværdige Efterretninger, paa hvor adskillige Maader Lodkastelserne kand foretages, og fortæller, hvad for Skikke de Græker, Romere, Tydske, i Besynderlighed Kong Ariovistus, det er Ehrenvest eller Ernst, Jøderne, Araberne, Venetianerne ved en Hertugs Val, Cardinalerne ved Pavevallet have brugt og endnu bruge. Ligeledes har og saa samme Hr. Forfattere handled de longaevitate antediluvianorum. Først beviser hand, at mand billigen bør glæde sig over et Menniskes Fødsel; Thi det er en større Fuldkommenhed, at være noget end intet; hvor ved hand siger, at Salomons Ord i Præd. 7de, 2det Vers, have, som andre flere, allene deres Rigtighed i visse Afsigter. Afhandlingen bestaaer ellers af tu Parter. Den første viser, at de 10 Patriarcher for Synofloden virkeligen ere blevne saa gamle, som Moses skriver, og at deres Aar have været lige saa lange som vore. I det syvende Capittel regner Moses ustridigen Aarene efter vor Reigning. Til det Ord Schanah er der ey føyed nogen Regel. De ældste Folk

Folk og Ægypterne reignede og saaledes; og Jacob kalder hans Liv kort i Henseende til hines. Den anden Part viser Aarsagerne til sligt et langt Liv, og de skal seges deels i Menniskerne selv deels i nogle udvortes Ting. Forældrene meddeelte Børnene sunde Legemer, Luftnærtningen var frisk og sund. De Gamle levede enfoldig og maadelig i Mad, Drik og Søvn, bevegede sig flient, biede noget, førend de avlede Børn, levede i en god Sindsrolighed, og Guds Affigt udfordrede det ꝛc.

Nordhausen.

Her er trykt Decas tertia Casuum clinico-medicorum, ex propria praxi enatorum, cura atque diligentia debita observatorum, 8½ Ark i 8vo. Continet I) Affectionem hysterico-spasmodico-flatulentam singularem, œsophagum praecipue afficientem & deglutionem impedientem. II) Cardialgiam hystericam spasmodico-flatulentam. III) Passionem hystericam incipientem. IV) Affectum spasmodico-convulsivum hystericum, in virgine alias purpurae obnoxia. V) Passionem hysterico-rheumatico-apoplecticam gravem & repetentem, cui insecuta purpu-

ra rubra cum febre. VI) Cardialgiam hyſtericam. VII) Cardialgiam ſpasmodico-flatulentam chronicam. Morbum convulſivum horrendum cum purpura. IX) Malum chardialgicum hypochondriaco-flatulentum poſt febrem intermittentem. X) Motum convulſivum hyſterico-epilepticum. Her ved har mand troligen anfort de Midler, hvor med hver af omtalte Sygdommer er fordreven, saa vel som og saa Sygdommens Hiſtorie efter de fornemmeſte Omſtændigheder.

Schulpforte.

Hr. Haymann har her udgiven: Das zweyte Stück der erſten Abtheilung ſeiner kurtzen Nachricht von Geſellſchafften und gemeinſchafftlich ausgefertigten Schrifften der Gelehrten, beſonders der Theologen und unter dieſen vornemlich der Schrifftausleger. 6 Bogen in 8. Det indeholder det 5te, 6te og 7de Capitel af den forſte Afdeling, hvilke handle om det berømmelige Muſeo til Alexandria i Ægypten, om de gamle Romeres lærde Sælſkaber, og nogle gamle Vises tilfælles Levnet i Grækerland og Italien.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 21.

Den 25 Maji 1742.

Rom.

Af Bernabos Trykkeri er kommen for Lyset Franciſci Lelli, inter Arcades Nadiſti Mantinei, Fabulae duodecim elegiacis numeris concinnatae 8. 53 Sider. Disse tolv Fabler, som Forfatteren har fortolt paa en ny Maade i elegiiske Vers, ere saaledes forfærdigede, at Folk, som læse dem, kand faae Lyst til at læse flere saadanne. Versene ere flydende, Talemaaderne naturlige, og Materien behagelig. Den Tvang, som ellers er ved en bunden Tale, har ey været ham til Hin-

der, at hand jo tydeligen og utvungen har fremsat sin Mening, ja hand har skiønt vidst at forene Ovidii Egenskaber med Phaedri.

Florenz.

Fra det Manniske Bogtrykkeri har mand faaet efterfølgende Verk: De romano diui Petri itinere & episcopatu ejusque antiquissimis imaginibus exercitationes historico-criticae; Auctore Petro Francisco Fogginio S. Th. D. ad Benedictum XIV. Pontificem Maximum. 4. 2 Alph. 21 Ark. tillige med adskillige Kaaberstykker. Den ganske Materie bestaaer af 20 Afhandlinger. I atten forestilles Sanct Peders romerske Reyse og Bispedom; hvor iblant findes og saa een om de første florentinske Apostler, som Forfatteren allerede for hen havde ladet trykke for sig selv; hvor til endnu een er føyed om denne Apostels Billeder. I den første undersøges, hvo der dog vel først har understaaed sig at bestride Apostlens Peders romerske Reyse og hans bispelige Sæde til Rom, og hvilken Mening der nu omstunder er den almindeligste iblant andre Secter foruden den Romerskcatholske. I den

den anden handles om de apocryphiske Bøger, som fortælle Apostlens Peders Forretninger, saa vel som og saa om dem, som tillegges denne Apostel selv endskiønt uretteligen. Den tredie Afhandling gaaer ud paa, at Forfatteren tænker at bevise, at det ved saa mange Vidnesbyrd er afgiort, at Peder har været i Rom, at mand neppe kand finde en Historie, som er bedre bevist. Den fierde bringer dette Spørsmaal paa Bannen, om det vel kand skade Apostlens Peders romerske Reyse noget, at Lucas i Apostlernes Gierninger, Paulus i hans Breve, og Flavius Josephus i hans Antiquitæter og jødiske Krig ey have talt derom. Det Spørsmaal, om Peder har været den første, der offentligen har lært Evangelium til Rom, er Indholden af den femte Afhandling; I den siette vises Aaret, i hvilket Peder først er kommen til Rom. I den syvende stadfæstes med Sanct Leons Vidnesbyrd, at sligt er skeet under Keyser Claudius, hvor ved hand søger at igiendrive Valesius og Cave, som nægte dette. I den ottende undersøges, om mand kand slutte af Apostlens Povels Breve, at Peder

der ikke er kommen til Rom under Keyser Claudius. Den niende Afhandling taler om Apostelens Peders Bispedom til Antiochien. Den tiende anvendes til at opløse det Spørsmaal, om Peder i hans 1ste Brevs 5te Capitels 13de Vers har forstaaed Rom under det Navn Babylon. I den ellevte søger hand at bevise, at det er en gammel Sigelse, at Evangelisten Marcus har efter de Romeres Begiering forfattet hans Evangelium af det, som Peder har lært til Rom. I den tolvte undersøger hand, om mand til Rom har opretted en Støtte Simon den Trolkarl til Ære, og om hand, da hand vilde flyve, igien er falden til Jorden efter Apostelens Peders Bøn. Den trettende handler om adskillige andre Ting, som Peder skal have forretted til Rom, hvor paa kommer den allerede for hen trykte Afhandling om de første florentinske Apostler i steden for den fiortende. I den femtende søger hand at bevise, at Peder er død til Rom, og i den sextende, i hvad for et Aar; I den syttende undersøges, hvor for Keyser Nero har ladet Apostlen Peder ombringe, paa hvad for en Maade hand er

er henrettet, og paa hvad for en Sted i Staden Henrettelsen er skeed. I den attende legger hand sig efter at bevise, at Apostlen Peder er død som romersk Bispe. I den nittende handles om Apostlens Forretninger fra Begyndelsen af hans bispelige Embede indtil hans Død, og i den tivende om hans ældste saa vel udhugne som malede Billeder.

Lübden.

I den siette Part af det Skrift, som kaldes: Unternehmungen der Gelehrten und gesammlete alte und neue zur niederlausitzischen Historie und Gelehrsamkeit gehörige Stücke; ere efterfølgende Artikler at finde. 1) Den Hyldnings Tale, som paa de nederlausiziske Stænders Vegne blev holden 1740. 2) Panegyricus Principi regio redeunti Anno 1740 habitus à Societate Discentium. 3) Historische Fortsetzung von dem Amte der Officiale zu Lübden nach der Reformation. 4) Erste Fortsetzung des Beytrages zur niederlausizischen Rechts-Historie. 5) Zugabe zu dem andern Artickel, die daselbst recensirte Lobrede betreffend. 6) De materia calcaria epist.

ad illustr. Hofmannum D. Jac. Henr. Adami. 7) Eben dessen Nachricht von denen in der Nieder-Laußitz gefundenen Knopfsteinen. 8) Nachricht von der Calandsfraternität zu Gubben. 9) A. G. L. historische Gedancken von dem so genannten heiligen Lande zu Niemitzsch. 10) Verzeichnis einiger theils in dem Margrafthume Niederlaußitz, theils in der Nachbarschafft bis dahin herausgegebenen jedoch zur Niederlaußnitz mit gehörigen Schrifften.

Lemgo.

Hos Boghandler Meyer kand haves Henrici Theodori A. A. E. Pagenstecher JCti & in regia Duisburgensi Universitate Antecessoris Jus Pegasianum, sive ea Justiniani Pandectarum capita, quæ Pegasi JCti sententias & opiniones de Jure referunt, Annotationibus & Commentariis perpetuis illustrata. Accedit de Pegaso JCto dissertatio. 4. 13 Ark. Forfatteren har her samled alle Pegasi Leges af Pandecterne, og giort Anmærkninger der over. Mand finder der i de skionneste og der hos tungeste juristiske Materier forklarede. Saa har hand og saa foyed den nu brugelige Praxis dertil.

Regensborg.

Mand seer her: Hermann von Wahrenberg rechtsgegründete Untersuchung von denen Vicariis Imperii og Reichsverwesern, in welcher dermahlen von des sächsischen und pfälzischen Vicariats Ursprung, Gränzen, Magt und Gewalt, Revenüen, samt andern dahin einschlagenden Materien gehandelt wird, nebst beygefügtem Unterricht von denen Vicariatsstreitigkeiten des Churfürsten von Bayern mit dem Churfürsten von der Pfaltz bis auf die itzigen Zeiten continuiret 4. 5 Ark. Mand finder i dette Skrift alt det korteligen tilsammen, hvad mand maatte ynske at vide om Rigsvicarierne. Forfatteren viser først Vicariaternes Nytte, Inddeling og Udsprung. Hand undersøger, om dette Embede tilkommer Vicarierne for deres Pfalzgrevskabers Skyld, og svarer paa det, som kand bendes ind her imod. Videre om disse Rigsforvalteres Jurisdiction har været deelt, førend den gyldne Bulle blev giort. Der paa lærer hand os saa vel det sachsiske som pfalziske Vicariats Grændser, og den Strid som Churfyrsten af Beyren

har havt med Churpfalz angaaende Vicariatet, og hvorledes den er bleven bilagt med det gode. Der efter undersøger hand, om der vel og saa er nogen Provinds i Tydskland, som ey staaer under eet af omtalte tvende Vicariater, og beretter, at Rigskammeret staaer under begge Vicariers Jurisdiction, men den keyserlige Hofret til Rothweil og de svæviske Landretter under det pfalziske Vicariat allene. Hand viser, hvor i disse Rigsforvalteres Magt, Egenskab og Ret bestaaer. De kand besette geistlige Embeder, uddele Beleninger, udskribe Rigsdage, ja de have større Magt end den, som dem er forskreven i den gyldne Bulle. Dog kand de ikke sælge eller give noget bort, og ere forbundne til den afdøde Keysers Valcapitulation. De kand ey give Fyrstelige, Fahn- eller Stifts Lehne bort, eller sige Dom af i Ægteskabssager. Her paa afhandler hand det Spørsmaal, hvo der er Dommere, naar en Vicarius kommer i Strid med sin Medvicario eller med en anden Rigsfyrst. Til sidst undersøger hand Vicariernes Indkomster, og om de ordentlige

Vica-

Vicarier og saa kand forvalte Riget i Keyserens Fraværelse, og naar deres Regiment ophører. I Anmærkningerne forer hand de Beger an, hvor af hand har tagen dette; Iblant dem kommer da Ludewigs Forklaring over den gyldne Bulle mest for.

Paris.

Fortsættelse af Histoire geographique & historique de la Haute Normandie.

Mand berætter dog, siger Forfatteren videre, at Kong Henrich den 4de, da hand ved hans Gemahls Mariæ de Medicis Kroning mærkte, at Martin de Bellay, Herre til Ivetot, havde ingen Plads, kaldede Overceremonimesteren til sig, og sagde til ham: Jeg vil, at mand skal give min lille Konge af Ivetot en honorabel Plads efter hans Stand, og den Rang, som hand bør at have. Mand fortæller endnu, at samme Konge, da hand engang skulde til at holde en decisiv Trefning, og qvarterede sig ind i en Melle, som hørte Herrerne af Ivetot til, sagde til nogle Herrer af hans Følgeskab, at hand, dersom hand tavte Kongeriget Frankrig, dog var vis paa i det ringeste at beholde

Kongeriget Ivetot, som hand nu allerede tog i Besiddelse. Men hand seer intet andet af disse Ting end denne Herres skiemtefulde Gemyth, og saaledes kand mand ikke drage nogen historisk Følge der af. At vi nu skal komme til Oprindelsen af denne Kongetitel, saa mener Abbeden de Vertot, at den er bleven dem skiænked af Kongerne Carl den 5te og 6te, hvilket Forfatteren nægter. Her imod vil Abbeden des Tuilleries have, at Herrerne af Ivetot have tagen sig slig Kongetitel uden nogen Ret dertil, og at mand kand see det der af, at de have været saa ubestandig i deñe Titels Forelse. De lod sig ikke nøye med, at de havde et frit Lehn, men de giorde det først til et Fyrstendom, siden til et Kongerige, og der paa tilegnede de sig Kongetitel. Der som de havde faaet slige Titler af Kongerne, saa havde de ufeylbarligen altid ladet sig kalde Konger, fra den Tid af at sligt var bleven dem forundt. Foruden dette ere de ikke de eneste som saaledes af egen Magt og Myndighed have forhøyed deres Lehn. Saaledes tog i fiortende Seculo Dauphin de Viennois, som den Tid var Keyserens Va-

Vasal, af egen Myndighed Titel af Hertug de Champsaur; i samme Seculo giorde Greven af Bar, som stod under Kongen af Frankrig, sig og til Hertug. Ligeledes blev Baronen de Montgommeri 200 Aar der efter Greve, og Rentekammerit i Normandiet erkiændte ham og saa der for.

(Fortsættelsen skal følge.)

Leipzig.

Den her værende Boghandler Richter har faaet et skreven Collegium over Naturlæren. Samme er bleven holdt for mange Aar siden af Hr. Bilfinger. Hand har vist adskillige Lærde det, og som samme over alt have kundet kiænde Hr. Bilfinger der i, saa har hand i Sinde, at hand vil lade det trykke under efterfølgende Titel: Georgii Bernhardi Bilfingeri Elementa Physices; accedunt ejusdem meditationes mathematico-physicae in commentariis Acad. Scient. Petropolit. obuiae cum disquisitione de Vampuris. 8. 1 Alph. 4 Ark 9 Kaaberstykker. Indledningen til Naturlæren gior ikke 8 Ark ud, og de Ting, som forekomme der i, ere bekiændte. I det første

Ho-

Hovedstykke de natura corporis siges i Almindelighed de viribus centripetis & centrifugis, at de ere hinanden lig i hver Punct af den krumme Linie. Efter at denne Lærdom er afhandled, og der er bleven taled om Centralkrafterne og Bevegelsens Regler, saa komme nogle Experimenta de æquilibrio corporum fluidorum, hvilke saaledes forbindes med de foregaaende, som at de kunde vise Sandserne det, som Mathemathici bevise om Bevegelsens Regler. I det 2det Hoved-Stykke de corporibus cœlestibus handles de grauitate specifica, og de Love, som Galilæus har bemærked ved tunge Corpo-rers Fald. Det øvrige af denne Physica giøre endnu 2 Capitler ud om Jorden i Særdeleshed, og om Planterne, Dyrene og Menniskerne. Mand finder her og der nogle Anmærkninger, som mand maa skee har Eyerens eller Opleggerens Flid at takke for. Det er ellers trykt temmelig rigtig, dog kand mand vel regne det iblant Trykfeylene, at der siges, at Cassini har aabenbared Saturni første Drabant ved en Kikkert paa 10" og den anden ved een paa 35". Et Anhang

hang paa Maschiner, som mand bruger for at kiende Væretsforandringer, handler om meget bekiændte og gemene Ting angaaende Barometrum, Hygrometrum, &c. Mand skulde saaledes vel have faaet et ganske andet Verk at see, der som Hr. Bilfinger selv havde vildet give Elementa Physices ud. Nærværende Skrift kand saaledes ey agtes høyere, end lærde Mænds Forelæsninger, som blive trykte imod deres Villie efter det som deres Skolarer have kundet opfange efter deres Mund. Ved de hosføyede Afhandlinger af det petersborgske Academie søger Opleggeren at giøre dem en Tieneste, som disse Skrifter ellers falde for kostbar. Afhandlingen om Vampyrerne er oversat af det tydske Sprog, hvor i Hr. Bilfinger efter hoy Befalning havde forfatted den. Hand besværger sig vel over, at de ham givne Omstændigheder ikke ere tilstrækkelig nok til at fremføre noget udørligt om Vampyrerne; Dog holder hand dette Onde for en Art af en smitsom Syge, hvor ved Frygt, Indbilding og Overtroe og saa kand giøre meget.

Di-

Dijon.

Efter 3 Aars Arbeyde er mand nu omsider bleven færdig med den nye Edition af Grand Dictionnaire geographique & critique de Mr. Bruzen la Martiniere, Geographe de S. M. C. Philippe V. Roy des Espagnes & des Indes. 6. Volum. in Folio. Mand har tryk t igien Forfatterens Tilskrift til Kongen af Spanien Kong Philip den Femte, tilligemed den lærde Fortale, som hand har sat for den hollandske Edition, hvor i hand ikke allene ste fælder en critisk Dom over de Skribenter, som udtrykkeligen have handled om Jordens Beskrivelse, men end og saa om dem, som have skreven noget, der har nogen Lighed med dette Videnskab. Hand viser og saa der i tillige med alle de Kilder, af hvilke mand kand øse alt det som er fornøden til at forfærdige en fortreffelig geographisk Ordbog. Derefter finder mand samme Forfatters Efterretning, hvor i hand viser Aarsagerne, hvor for den første Edition af dette store Verk ikke saa snart kom ud, som mand havde loved. Denne Ordbog h r ellers havt samme Skiæbne som alle andre fortref-

treffelige Bøger. Den var neppe kommen for Lyset, førend mand ikke allene-ste lod see en stor Begiærlighed til at have den, men end og saa adskillige Boghandlere her og der tog sig for at oplegge den paa ny, uden at lade sig skrække der fra enten af Verkets Vidtløftighed eller de anseelige Bekostninger, som de nødvendigen maatte anvende der paa. Men det havde været at ønske, at mand ey saaledes havde oplagt saadant et kostbar Verk med alle de Feyl, som fandtes i den første Edition, men at mand først havde ladet dem rætte. Dette er nu skeed ved den Edition, som vi handle her om; hvortil og saa adskillige lærde Mænds Forbedrelser og Tilsættelser ere komne. Her foruden ere ogsaa tvende Efterretninger blevne trykte, af hvilke den eene findes for den første og den anden for den siette Part. I begge vises, hvor meget denne Edition er ypperligere end de forige. Mand har faaet adskillige Efterretninger med Anmærkninger, som ere giorde paa de Steder, som mand beskriver. Hvad de kongelige Slotter angaaer, saa har mand, for at kunde give en nøye og rig-

tig

tig Beskrivelse der over, tagen sin Tilflugt til den fornemmeste konge. Bygmester Hr. Gabriel, som der for uden har meddeelt sine Erindringer, og given Grundtegningen moxen over alle Slotte. Mand har og saa forbedred mangfoldige Artikler om adskillige Byer og Steder, hvor mand selv har været. Dog har det ey været mueligt at anbringe alle Anmærkninger og Forøgelser ved denne Edition, fordi mand allerede var kommen for vidt med Trykken, der mand fik dem. Dog forsikrer mand, at de Lærde ikke skal miste dem der for, idet mand vil lade dem trykke i et Bind for sig selv, hvori mand og saa tillige med de nye Artikler af den baselske og venetianske Edition og saa vil meddele hvad Hr. Martiniere selv maatte sætte til i den nye Edition, som hand har i Sinde at lade udgaae. De tvende Jesuiter Sanadon og Charlevoix Abeden le Boeuf og Hr. du Lignon og Abauzie, som holde sig op i Svidserland og bestandigen have studered Geographien, ja giort samme til deres Fornøyelse, have arbeyded paa denne Ordbogs Forbedrelse.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 22.

Den 1 Junii 1742.

London.

Hos Thom. Osborne har Hr. Georg Turnbull L. L. D. hvilken for nogen Tid siden har udgiven en fortræffelig Historie om den gamle Malerkunst, leveret i Folio en skion Samling af 50 gamle Skilderier, som ere malede af de beste Mestere, men siden stukne til Rom af en dygtig Mand. Den fører efterfølgende Titel; A curious Collection of fifty ancient Paintings, accurately engraved from excellent drawings. Hand har herved udførligen berætted, hvor og naar

disse Stykker ere fundne, og hvor de nu findes; ligeledes føyed dertil nogle critiske historiske og mythologiske Anmærkninger, som ere giorde med stor Flid. Prisen er et Pund Sterling og 5 engelsk Skilling.

Hos Joseph Davidson lader en Ubenævnt en Oversættelse af Virgilii Verk trykke i ubunden Tale, der, saa meget som de adskillige Idiotismi i det latinske og engelske Sprog vil tillade, temmeligen komme over eens med Originalen. Den latinske Text findes lige over for Oversættelsen, og de hosføyede critiske og geographiske Noter, som deels ere tagne af de beste saa vel gamle som nye Fortolkere, deels ere giorde af Oversætteren selv, hielpe meget til at forstaae baade Poeten og Oversættelsen.

Hr. Johan Martin, Profess. Botan. til Cambridge lader i octav trykke hos Cogan et Udtog af Memoires de l'Academie des Sciences til Paris, hvor i alt det, som henhører til Naturlæren, indeholdes.

Haag.

Paupie har nu trykt den femte og siette Part

Part af Amuſemens des Dames, ou, Recueil d'Hiſtoires galantes des meilleurs auteurs de ce ſiecle. Mand finder der 6 efterfølgende Stykker: 1) Kiærlighedens og Lykkens Forbindelſe, eller Efterretninger om Marquis de Vaudreville ved Marquis d' Argens. 2) Osmins og Dararæ Hiſtorie, af Mademoiſelle L. D.*** 3) Konen ſom den Kiæreſte 4) Den galante Skribent og Avisſkrivere. 5) Wendæ en polſk Dronnings Hiſtorie. 6) Fyrſt Menzikofs Hiſtorie.

Paris.

Udtogets Fortſættelſe af Deſcription geographique & hiſtorique de la haute Normandie.

Uagtet diſſe Exempler er dog Forfatteren ikke af Abedens Tuilleries Mening. Hand ſiger, at det er noget uhørligt, at en Herremand ſkulde tage ſig den Driſtighed til at lade ſig kalde Konge i hans Herres og Landsfyrſtes Øyne; Og dog have Herrerne af Ivetot giort dette, uden at Kongerne af Frankrig have ſtraffed dem derfor. Det er ikke troligt, at de have turt tage ſlig Kongetitel ſelv; men da mand dog ingenſteds finder, at Kongerne have

given dem den, saa er det troligere, at de have faaet den ved en lang Brug. Forfatteren gior da efterfølgende Gidsning: Mand veed, siger hand, at Kongen af Schotland Jean Bailleul, da hand var bleven sat fra Regimentet, kom til Normandiet og endte der sine Dage, efter at hand i Begyndelsen af det fiortende Seculo var bleven befriet fra hans Fængsel i Engelland. Nu kand det meget vel være, at denne Konge nogen Tid har holdt sig op til Iverot, og at Folk af Sydt have kalded ham Konge til Iverot. Saa meget siger Historien os, at hand var falden i den gemene Mands Foragt, hvilken let har kundet til Veye bringe ham denne Titel, ligesom mand læser, at Carl den Syvende er bleven kalded den lille Konge af Bourges, fordi hand holdt sig der op. Men her imod har Kong Philip den Smukke, som for uden dette talte hans Sag til det beste hos Kong Edward den Fierde af Engelland, og gav ham en skikkelig Underholdning, bevist ham den Ære, som hans høye Stand kunde tilkomme. I slig Tilfælde er da og saa Herskabet Iverot, som denne ulykkelige Konge maa skee have

de

de faaet, bleven forskaaned for Skatter og Paalæg. Da nu de efterfølgende Herrer af Ivetot lagde sig efter at faae de Herligheder igien, som deres Styk Land har havt, førend Engellænderne kom i Riget, saa haver det ogsaa ey været saa vanskeligt for dem at faae igien ligesom ved en lovlig Succession den Kongetitel, som een af deres Formænd havde baaren, endskiønt af Spot. Mand seer jo, at Herren af Maulevrier uformærkt er bleven kalded Greve af Maulevrier, allenestе fordi Greverne af Savoyen for ham i lang Tid have besidded dette Gods. Ikke des mindre bekiender Forfatteren, at det ikkun er en bar Gidsning, der alleneste har en Rimelighed, efter som hand ingensteds har kundet finde i Historierne, at Jean Bailleul har eyed Ivetot, ja ikke engang at hand har holdt sig op der. Vi have saaledes vidtløftigen vildet udføre denne Punct om Ivetot, fordi den er kommen os temmeligen curieus for.

Halle.

Paa Weysenhusets Bekostning er kommen for Lyset: Anfangsgründe der hebräischen Accentuation, nebst einer kur-

hen Abhandlung von dem Alterthume der Accente und hebraischen Puncte überhaupt; auch einem Anhange, in welchem einige Schriftörter nach den Regeln der Accentuation untersuchet worden; aufgesetzet von Mag. Johan David Michaelis, der heiligen Theologiæ und morgenländischen Sprachen ordentlichen Professor zu Halle. 8. 11 Ark. tillige med et Ark Kaaberstykker. Forfatteren har i disse Anfangsgrunde søgt at anføre alt hvad der i slige Bøger pleyer at siges om den hebræiske Accentuation; Her foruden har hand endnu tilføyed noget, som hidindtil ey har været saa bekiendt. Hand har til den Ende deels betient sig af sin Hr. Faders deels af sine egne Anmærkninger. Til det første hører fornemmeligen den rigtige Forskiæl imellem Pśik emphaticum, og det Pśik som sættes til sammen med en anden Figur og gior en Accent ud i den metriske Accentuation. Til det sidste kand mand iblant andet regne Consecutiones Vicariorum i den metriske Accentuation, som hand har giort sig Umage for at fatte i Regler. Da hand og saa har holdt for nyttelig, at mand giver Be-

Begynderefen grundig Efterretning om de hebræiske Skilmistegens Elde; Saa har hand og saa anført dette saa stridige Spørsmaal. Til sidst har hand og vist, hvorledes mand skal bruge Accentuationen i de bibelske Sprog, og tilkiendegiven ved et par Exempler, hvorledes Accentuationen skal anstilles à priori. I hans Faders foransatte Fortale proves ogsaa Hr. M. Christoph Sankens Dom, som hand i hans fuldkomne Anvisning til Hebræernes Accenter har fældet over D. Joh. Heinr. Michaelis grundige Underretning om de prosaiske og metriske Accenter. Der hos seger mand tillige at bevise, at Hr. Sankens Skrift selv er fuld af Feyl.

Leipzig.

Januarii Maaneds Nova Acta Eruditorum indeholder efterfølgende Artikler: 1) M. Annæi Lucani Pharsalia cum Commentario Petri Burmanni Leid. 1740. stor 4t. 5 Alph. 4½ Ark. 2) a Paraphrase and Notes on the Epistle of St. James. At London 1738. stor 4to. 19 Ark. 3) Lettioni sopra la Passione di N. S. Jesu Cristo per Gioseffo Averanio, Profes-

sore delle Leggi in Academia Pisana. In Urbino 1738. 12. 12 Ark. 4) Tentamen nouae Theoriae Musicae, ex certissimis Harmoniae principiis dilucide expositae. Autore Leonardo Eulero. Petropoli 1739 stor 4t. 1 Alph. 10 Ark. 5) Construction d'un Telescope par reflexion &c. à Amsterd. 1741. 8. 14 Ark. tillige med et Kaaberstykke. 6) An historical, critical, and practical Treatise of the Gout by Thomas Thompson M. D. At London. 1740. 1 Alph. 7 Ark. 7) Francisci Roncallo-Parolini Academiae Instituti Scientiarum, quae Bononiae est, Socii, Dissertationes quatuor. Brixiae 1740. stor 4to 19 Ark. 8) Petri d'Orvilli JCti Poëmata. Amstelodami 1740. 8. 20 Ark. 9) Philosophica Christiani Wolfii, Mathem. ac Philosoph. in Acad. Marpurg. P. P. aliorumque recentiorum Du-Vigerii praesertim & Leibnitii de origine & praeexistentia animarum, theologice discussa atq; excussa sententia. Veronæ 1738. 8. 22 halve Ark. 10) Excerpta ex literis Jacobi Merrick, Oxonienſis ad F. O. M. quibus Nova quædam litteraria continentur.

Paa Gleditschens Bekostning er bleven færdig: D. Romani Telleri, S. Th. Prof. ord. in Acad. Lipſ. Inſtitut. Theol. homileticae methodo ſcientiis ſacris digna adornatae in uſum Auditorum. Adjuncta eſt Stephani Gauſſeni de ratione concionandi Diſſertatio, notis quibusdam illuſtrata. 8. 21 Ark. Hvo ſom kiender Forfatterens ſtore Veltalenhed deels af hans mundlig Undervisning, deels af hans trykte Prædikener, kand ikke andet end love ſig noget godt af denne Bog. Den indeholder og ſaa ſaa mange ſkionne Regler, at mand maatte ynſke, at alle Prædikener bleve indrettede der efter. Forfatteren holder ikke af den Kunſt at prædikke, ſom beſtaaer ikkun af mange Regler, ſom ere ſtadfeſtede ved en lang Brug, og hvor ved Anſeelſen og den af de gamle antagne Skik gielder meget. Derimod vil hand, at mand ſkal ſtræbe efter et Videnſkab i den geiſtlige Veltalenhed, hvor mand intet antager uden tydelig Bevis, i det hand meget vel har erfaren, at mand og ſaa kand komme til at vide noget viſt her i. Hand har der for over alt i denne Bog lagt ſig efter at lede ved Lærdommenes beſtandige Sammenhæng

visse Conclusioner af nogle Grundsandheder. I det første Hovedstykke anfører hand noale Forklaringer og almindelige Lærdommer. Det andet handler om Materiens Opsøgelse. I det tredie tales om Materiens Orden, nemlig i den første Section om Ordenens adskillige Egenskaber og Inddelinger i Almindelighed; I den anden om Lærdommen i den analytiske Methode i Besynderlighed; I den tredie om Lærdommen i den synthetiske Methode i Besynderlighed; I den fierde om Indelingen i begge Slags Methoder; I den femte om den schematiske Disposition, og i den siette om den Methode at indrette sine Prædikener efter en vis Maade det ganske Aar igiennem. Det 4de Hovedstykke taler om de Ting, som pleye at gaae for Lærdommen, som mand vil foredrage; det femte om Afhandlingen, det siette om Applicationen, og det syvende om Udtalen. Forfatteren har og saa føyed her til Gaussens Maade at prædikke paa tillige med hans andre Skrifter. I de hosføyede Noter oplyser hand og saa et og andet, som ikkun korteligen er bleven fremsat af Gaussens.

Bour-

Bourdeaux.

Vor her florerende Academia Scientiarum, som aarligen uddeler en Guld Medaille paa 300 Livres til Pris i Physica, saaledes stifted af den af døde Hertug de la Force, havde paa det forgangne Aar fremsat den Materie om Aarsagen til Morernes sorte Farve. Men endskiønt denne Materie efter Acrdemiets Sædvane har været proponered 2 Aar for ud, paa det Forfatterne kunde have Tid til at udarbeyde den; Saa have dog Medlemmerne af dette Sælskab ey funden nogen af de indskikkede Afhandlinger saa god, at den kunde fortiene Prisen. Men paa det dog Videnskaberne ey skal lide noget der under; Saa vil Academiet tilkommende Aar uddele 2 Priser. Materien til den første er Aarsagen, hvor for Dunsterne opløftes i Luften, og til den anden de figurerte Stenes Udspryng og Skabelse. Afhandlingerne kand være enten paa fransk eller latin; Men de antages ey længere indtil den første Maji 1743. De maa skrives læseligen; Saa maa og saa Forfatterens Navn tillige med Stedet, hvor hand opholder sig,

hans

hans Embede eller Character følge med forseigled i en besynderlig Sædel. Mand kand indsende dem til Præsidenten Barbot, Academiets Secretær, eller til dets Bogtrykker le Brun.

Leipzig.

Hr. M. Ernst Fridrich Wernsdorf har ladet trykke hos Langenheim et artigt Skrift de ritu sternutantibus bene precandi i 4. 2 Ark. Mange saa vel geistlige som verdslige Skribenter have meent, at den Skik at velsigne Folk som nyse, er kommen op i det siette Seculo efter Christi Fødsel. Efter Forfatterens Meening skal Wilhelm Durantes først have given Anledning til denne Tanke. Men hand viser, at denne Skik er meget ældre, hvilket hand bekræfter med adskillige græske og latinske Scribenter, som hand har dragen tilsammen med besynderlig Flid. Her ved tager hand Leylighed at tale noget om Hedningernes Overtro, som saae slig Nysen an for en vis Aanding. Hand undersøger og saa, naar det blev holdt for et godt eller ondt Tegn.

Lybek.

Hos Schmidt er trykt Dissertatio historico-theologica de ritu veteri formulæ

applicatiuae indiuidualis in sacra coena conscripta à S. M. G. 4. 8 Ark. Som det er rosværdigt, at de Lærde legge sig efter grundigen at handle om en vis besynderlig Materie af Videnskaberne; Saa fortiener og saa Forfatteren at roses, at hand har levered os en særdeles Afhandling om den gammel Skik, da mand siger til hver Communicant ved den hellige Nadveres Uddeling Christi Ord: Tager det hen &c. og tilegner ham samme i Besynderlighed. Den indeholder i fire Hovedpuncter denne Skiks Historie Overeenstæmmelse Aarsager og Tilfælde. I det første Capittel fortælles, hvorledes D. Johan Bugenhagen har underladt denne Skik, Lorenz Mörzken Præst til Lybek har havt Lyst til at indføre den, Doct. Wolfgang Peristor har raadet der til, M. Georg Stampel foreslagen den, men D. Men. Hannekentius indført den. I det andet viser hand vor Kirkes Overeenstæmmelse med de gamle Christne i Orient og Occident i de 1ste elleve hundrede Aar, og med de nyere i den græske, ryssiske, ægyptiske, æthiopiske og syriske Kirke, saa vel som og med de Evangelicke i de fleeste Menigheder. Det 3die tilkiende giver

Aarsagerne og det 1ste remotiue, hvorblant er Christi Befalning, Augustini Forskrift, Velsignelsen og Ligformeligheden; der efter og saa positiue, hvor til hand angiver Exempel af Biblen, og den store deraf flydende Nytte, saa som Andagtens Opvækkelse, Christi Dods og Fortieneste Ihukommelses Fornyelse, Guds Naades og Christi Kiærligheds Bekræftelse og Retfærdiggiørelsens og Salighedens Vished. Det fierde erindrer om de adskillige Tilfælde, som kand komme for ved denne Brug, saa som, der som mand lukker dem uden Forlov ude, eller for Kortheds Skyld tager dem allene i Steden for Velsignelsens Ord; eller og lukker nogle Ord ude der af, eller forandrer eller tusker dem &c. Der hos viser hand og saa, hvorledes det er tilladt at anvende den paa sig selv, og hvorledes den ganske Formel ved andre Meenigheder kand være noget andet, og gaae af der fra snart i Begyndelsen, snart midt i og snart i Enden.

Jena.

Mand seer her Johan Benedict Scheibens Fortsættelse af det Skrift, som hand kalder: Freymüthige Gedancken aus der Historie Critik und Literatur. 8. 10. Ark.

Denne Fortsættelse bestaaer af efterfølgende 12 Anmærkninger. 1) Besynderlige Efterretninger om Paulo Jovio og hans Forsvar. 2) Om den Utaknemmelighed, som Staatsmænd gemeenligen faae til Løn. 3) Om det alexandrinske og andre de gamles Bibliotheker. 4) Om Gemytsroligheds og Ensomheds Nytte. 5) Om Petri Bembi italienske Skrifter. 6) Om den dygtige Staatslærere Arnisæo, og den Nytte, som mand kand have af hans Skrifter. 7) Om de nyere Sandheds søgeres Forfængelighed og Uforstaalighed. 8) Om Leandro Alberti og hans Skrifter, i sær hans Descrittione di tutta Italia. 9) Om den forgiæves Klage over den overflødige Bøgerskrivelse. 10) Om Giovanni Battista Giraldi, Cinthio kalded, og fornemmeligen om hans Hecatommithi. 11) Om den farlige og der hos sær rare Bog, som kaldes Concordia rationis & fidei. 12) Om den Mørkhed og Besærlighed, som yttrer sig, naar mand vil udforske Oprindelsen saa vel til Nationerne som deres Sprog.

Den fiortende Deel af de allernyeste Efterretninger om juristiske Bøger, som findes hos Krökers Enke, indeholder ef-

terfølgende Artikkler i Ordenen med de foregaaende. 53) Gründliche Deduction gegen die Vermeyntliche Regalität der Jagten, und die daraus hergeleitete Doctrinen und Folgen. Zweyter Auflage Zelle 1741. 5 Alph. 9½ Ark. 54) Staatsrecht des heil. römischen Reichs Stadt Achen, entworfen von Joh. Jac. Mosern Leipz. 1740 Fol. 2 Alph. 1 Ark. 55) Eben dessen Staatsrecht des churfürstlichen Erzstifts Trier wie auch der gefürsteten Abtey Prümm. &c. &c. Fol. 3 Alph. 1 Ark. 55) Eben dessen Staatsrecht des hochfürstlich. Hauses Anhalt &c. &c. Fol. 3 Alph. 10 Ark. 57) Barnab. Brissonii Antiquitatum ex jure civili selectarum libri quatuor, cum præfatione Alberti Dietericī Trekell. Lipſ. 1741. 4. 1 Alph. 2 Ark. 58) D. Heinrich Christ. Senkenbergs kurzgefaßte Einleitung zu der Lehre von denen Erb- und Erbmannleben, Gieß 1740 4. 12 Ark. 59) Christ. Gottlob Buderi Amoenitates juris feudalis, Jenæ 1741 8. 12 Ark. 60) Einleitung zu denen in Deutschland üblichen Bergrechten und Bergprocessen von Joh. Georg Bausse, Leipz. 1740. 4. 1 Alph. 3 Ark. 61) Academische Neuigkeiten.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 23.

Den 8 Junii 1742.

Reims.

Vi vil nu levere Elskere af Antiquiteter et Udtog af et artigt Skrift, som kaldes Dissertation sur les Arcs de Triomphe de la ville de Reims. A Reims chez Regnaut Florentin 1739 & 1740. 12. pagg. 80.

Denne Dissertation er deelt i tre Parten; Den første er ligesom en Indgang, hvor i Forfatteren taler om Seyervindingsstytter, Triumphbuer og andre Afmindelser, som Folk og fornemmeligen de Romere have opreyst enten for

at erindre sig deres Seyervindiger eller store Mænds Velgierninger. Forfatteren mener, at den Sadvane at hænge over Stadens Porte det fiendlige Rov, har været den første Oprindelse til Triumphs-Buer. I de første Tider, naar en Konge eller General havde vunden Seyer, eller i en Tvekamp dræbt den fiendlige Armees Anførere, skar mand end og paa Valstedet Grenene af et Træ, og ophængte paa Bullen de Ting, som mand havde tagen fra Fienderne, hvilket mand kand see hos Virgilium, naar hand synger saaledes om Ænea.

Ingentem quercum, decisis undiq; ramis,
Constituit tumulo, fulgentiaque induit arma
Mezenti Ducis exuvias, tibi Magne Trophæum
Bellipotens. &c. Æneid. libr. XI. 5.

Disse Seyervindingstegn bleve da opreyste paa Valstedet, til den Ende, at mand i den nærværende Tid skulde erindre sig Seyren, og derfor bygde mand dem ogsaa ikke af en stærk og varagtig Materie. Ikke des mindre turde mand dog ey ned-

nedrive dem, i det de bleve holdte for hellige, fordi de vare helligede til en vis Gud eller Gudinde, lige som da og saa det, som vi nyligen anførte af Virgilio, blev af Ænea tilegned Marti. Dog var det ikke heller tilladt at bygge dem op igien, naar de af Elde vare nedfaldne; hvortil Plutarchus giver denne Aarsag, at de gamle holdt det for noget odieux, at mand vilde fortplante sin Had paa Efterkommerne, ved det mand reparerede degamle Splidagtigheders Afmindelser, som Tiden havde været saa naadig at ruinere. Her udover da de Thebaner, efter en Sejer over de Lacedæmonier havde opreyst en Seyrvindingsstytte af en stærkere Materie, end som ellers efter Sædvane, bleve de derfor, som Cicero vidner, anklagede for det almindelige Raad i Grækeland. Undertiden hængte mand og saa op over den forneñeste Port i Staden eller ved Indgangen til Fyrstens Pallads det som mand havde tagen fra Fienden; og det er det som Æneæ Gesandter saae hos Kong Latinus:

Multaque praeterea sacris in postibus arma,

Captivi pendent currus, curvæque secures,
Et criſtæ capitum & portarum ingentia clauſtra
Spiculaque clypeique, ereptaque roſtra carinis.

Virg. Æn. libr. VII. 183.

Da Romulus i et Slag havde dræbt Cenenſernes Konge, ſteg hand op paa Capitolium, og helligede ſammes Vaaben til Jupiter, ja bygde denne Gud en Tempel, hvor de Romere ſiden ſkulde opofre ham de Kongers og Generalers Vaaben, ſom de dræbte enten i Tvekamp eller i et Feldſlag; Men andet Rov hængte de lige ſom Latinerne ſom Seyervindings Tegn over de Stadsporte, ſom de Triumpherende kom igiennem. Derefter indgravede mand ſligt i Stene og Marmor, ſom mand prydede med Menniſkeſtytter, Vogne med 2 eller 4 Heſte for, og bevingede Seyervindingsgudinder, ja mand føyede og ſaa Ord der til, ſom handlede om Seyerherrens Bedrifter. Under Keyſerne opreyſte de Triumphsbuer ikke alleneſte til en Ihukommelſe for de erholdede Seyervindinger men

men end ogsaa for de Velgierninger, som Keyserne havde bevist Folket. Og det er efter Forfatterens Mening Oprindelsen til Triumpsbuerne.

I den anden Deel skrider hand til Materien selv, og handler om de tvende Triumphsbuer, som findes i Staden Reims; hvor hand da allerførst fortæller os de adskillige Meninger, som Skribenterne have i Hensende til Tiden, i hvilken de ere blevne opreyste. Den første af disse Buer har i gamle Dage været en Stadsport, som mand kaldede Martis Port, og vendede imod Norden. Siden faldt Volden over den. Den anden er midt i Staden. Den har ogsaa været i Steden for en Port; Mand kaldede den, Porte Basilicaire, og ved Misbrug kaldes den nu omstunder Porte Basée.

(Fortsættelsen skal følge.)

Paris.

Carl Omondt har for nogen Tid siden begyndt at tage imod Prænumeration paa en ny Edition af Histoire de Bretagne, composée sur les Tîtres & sur les Auteurs Originaux par Dom Guy Alexis Lobineau, Prêtre Religieux Benedictin de la

Congregation de S. Maur, revuë & augmenté de trois Volumes & d'un grand nombre de planches en taille douce par Dom Hyacinthe Morice, Religieux de la même Congregation i 5 Folianter. Pater Lobineau gav 1707 Bretagne Historie ud i 2 Folianter, og hand havde i Sinde ogsaa at udgive den tredie, men det kom ey saa vidt. Pater Morice har der for tagen sig for at legge den sidste Haand paa dette Verk. Hand har afsondred Beviserne i 3 Bind for sig selv. Nu overlader hand til en hver, enten hand vil kiøbe det ganske Verk, og saaledes Beviserne med, eller og saa Historien alene. I Fortalen skal mand finde en chronologisk Forteignelse paa de Brevskaber og Documenter, som ere indeholdne i hvert Bind. Saa skal mand og saa finde et vidtloftigt Register ved Enden af hver Tome over Materierne og Nomina propria. Ved Enden af det tredie Bind skal mand have en Geographie og et Glossarium, som skal forklare de tunge Ord. Historien selv skal deeles i tu Tomer, af hvilke den første skal ende sig med Hertug Frantz den Andens Død, og den anden

med

med Liguen. Her ved vil mand hænge en Forteignelse paa Provindsens Bisper og Abeder, en Liste paa Hertugernes Betienter, og andre ikke mindre curieuse Ting. Alle disse Tomer blive prydede med en stor Hoben Kaaberstykker, som foreskille Hertugernes Billeder, deres Begravelser, deres og Adelens Slegt, som mand finder ved Enden af Brevskaberne og Documenterne. Verket bliver ellers trykt paa samme Slags Papir og med samme Slags Skrift, som Editionen af 1707. Den første Tome kom i Pressen i September Maned forgangen Aar. Den som gior Forskud, betaler 18 Livres for hver Bind, hvor af mand for ud betaler 9 Livres, og ved Bindets Levering 18 Livres, nemlig 9 for det som mand annammer, og 9 for det følgende, og saa videre indtil det sidste, for hvilket mand ved Annammelsen ikkun betaler 9 Livres. Hver Bind kommer ellers den som ey prænumererer paa 25 Livres.

Hannover.

Hos Nicolai Forsters Arvinger er udkommen Johann Georg Keysslers, Mittgliedes der Königl. Großbritt. Societät

Fortsetzung neuester Reysen durch Deutschland, Böhmen, Ungarn, der Schweitz, Italien und Lothringen, worinnen der Zustand und das merckwürdigste dieser Länder beschrieben wird. 4to. 7 Alph. 4 Ark. 3 Kaaberstykker. Denne Fortsettelse, hvori der gives Efterretning om de fornemmeste Steder i Italien og Tydskland, saa som, om Rom, Neapolis, Loretto, Ancona, Cervia, Ravenna, Imola, Bologna, Reggio, Verona, Padua, Venedig, Wien, Dresden, Leipzig, Halle, Merseburg, Jena, Erfurt, Gotha, Coburg &c. saa vel som og saa nogle Steder i Ungarn og Bømen, er lige saa fuld af mærkværdige Ting, som den første Deel.

Hos Gerken findes des Hrn. Johann le Clerc kurtzer und deutlicher Beweis von der Richtigkeit des Christenthums in zween Briefen aus dem Frantzösischen übersetzet von Ernst Ludwig Rathlef. 8. 7 Ark. Disse Breve ere et Anhæng til Hr. le Clercs Skrift om Vantroen.

Nürnberg.

Rector Johann Paul Röder gier en Forteg-

tegnelse paa de Bøger, som ere trykte her til Nürnberg i det 15de Seculo. Hand forer ikke alleneste Bøgernes Navne an, men end og saa Bibliothekerne, af hvilke samme ere tagne; Saa taler hand og saa om de Skribenter, som have given Efterretning om dem.

Stokholm.

Her er udkommen Jacobi Hilde, Suec. Historiogr. praeparatio hodegetica ad introductionem Puffendorfii in Suecici Status Historiam ex regni tabulariis accurandam & continuandam. Per epochas revolutionum generalium atq; successionum omnes ad hunc usq; diem & migrationum temporis ἄδηλα usq; ad aeram communem constituti A. à C. n. CXV. imperii Magnæ Germaniæ ex versione Andreæ Wilde, Jacobi filii. Accesserunt Acta publica de novissimo successionis jure, & auctoris notæ criticae & politicae cum Appendice de præjudiciis circa Regalia 4. 3 Aph. 20 Ark. Da Forfatteren skulde paa nye udgive Puffendorfs Indledning til den svenske Historie; Saa har hand holdt for godt at deele samme Hi-

storie i visse Afdeelinger, hvis Monumenta strække sig over 23 Secula. I Synderlighed har hand ladet sig være angelegen at opsøge sammes første Udspryng, fastsette den rette Tid og trydde af Veyen alle forefaldende Besværligheder. Mange have vel allerede given sig denne Møye, men forgiæves; Hvor udover de og saa have raadet, at mand ey skulde antage nogen vis Tid i den svenske Historie. Men Forfatteren har kundet tage Efterretninger nok af det kongelige Archiv, ved hvis Hielp hand har kundet sætte noget vist i den gamle svenske Historie. Hand holder det saaledes for en stoer Usandfærdighed, der som mand som Puffendorf vil invende, at der findes ingen Aera eller Grund til nogen Tidsregning i de gamle nordiske Skrifter. Herimod viser hand, at mand ganske vist antreffer samme i de nordiske Lande, ja at det Ord Aera har sin Oprindelse der fra. Hand anfører de mythologiske Tidsregninger om Verdens Skabelse og Syndfloden, som vel staae noget forvirred i Edda, men dog saa, at de kand skilles fra hver andre. De besynderlige Tidspuncter hos de nordiske Folk vare de

tre

tre Slags Begravelser, som vare indførte hos dem, visse mærkværdige Tildragelser og Personer, paa hvilke alle Forfatteren giver Exempler. Ere disse Tidspuncter imidlertid endnu uvisse, saa maa man betænke, at ogsaa andre Folks fornemmeste Tidspuncter ere lige saa uvisse; Ja Hr. Bilde meener, at deres Tidsregning har endnu været tvilvagtigere end i Norden. Derhos viser hand, hvorledes mand i Historierne kand ligne den ene Tidsregning med den anden, og gier et Forsøg, hvorledes sligt kand stilles i Verk ved Slægtsregisternes opstigende og nedstigende Linier. Ja Geogr. maa og saa lignes med og efter Chronologien. Ved denne Leylighed fremfører hand adskillige Anmærkninger om Scytherne og Hyperboreerne, og forklarer adskillige Herodoti Fabler, som betreffe de nordiske Folk. Hand forsvarer, at de Cimmerier og Cimbrer have været et Slags Folk, saa vel som og saa Issadonerne og Jotunerne. Hand fortæller de mange Slags Forandringer, som ere gaaene for sig i gammel Tid i de nordiske Lande, og beviser, at de Asier have tagen deres Oprindelse af det

schy-

schytiske Asalandia for den trojanske Krig. Herpaa anfører hand adskilligt af de nordiske Fabelhistorier om Odin, og forklarer det saaledes, som det kand semme sig med Historierne. Iblant andet viser hand og saa, hvorledes det Ord Schweden kommer af Odin. Ved de schytiske Fabelhistoriers Forklaring tager hand Leylighed at sige noget om Babels Taarn. Hand mener, at alle Omstændigheder vise, at mand i Staden Babel havde i Sinde at oprette en almindelig Monachie under Nimrod, hvor til hand da og saa foyer adskillige Anmærkninger om Staaternes og Landenes Udspryng. Af den Efterretning sees, at der maa komme adskillige Ting for i denne Bog, som kand være i Stand til at bringe de gamle nordiske Historier til større Vished. Den kand haves i Leipzig i den Gleditschische Boglade.

London.

Roberti Stephani Thesaurus Linguæ Latinæ, som for nogle Aar siden blev oplagt her, har funden saa mange Elskere, at Boghandleren Samuel Harding har sat sig for at legge den op igien, ligesom den fo-

forige uden nogen Tilsættelse eller Forandring. Dog bliver der Forskiæl paa Prisen, i det de, som gior Forskud derpaa, skal have det ganske Verk for en Guinée, fem Engelsk Skilling og sex Pence. Den som tager sex Exemplarer paa en Gang, skal have det 7de i Kiøbet.

Hos J. Watts trykkes den 3die forbedrede og med Landkorter og andre Kaaberstykker prydede Edition af Hr. Brookes A. M. almindelige Historie om China, det chenesiske Tartarey, Chorea og Thibet i 4. Octav-Bind under efterfølgende Titel: The general History of China, Chinese Tartary, Corea and Thibet, by R. Brookes A. M. Rector of Ashney in Northamtonshire. Dette Verk er intet andet end et Udtog af Pater Haldes bekiændte store Verk, hvor i mand finder iblant andet Pater le Comtes Efterretning. I Synderlighed finder mand her en stoer Mengde Oversættelser og curieuse Udtoger af chinesiske Bøger af alle Slags, tillige med en heel chinesisk Tragoedie og adskillige Missionariers, ja andre i disse Lande boende Personers læsensværdige Reysebeskrivelser. Prisen er 5 engelsk Skilling.

Hos

Hos Wilh. Darres og Claud. du Boſe er kommen en prægtig Edition ud af Plutarchi Apohthegmata Regum & Imperatorum. Apoththegmata Laconica Antiqua. Lacedæmoniorum Inſtituta, Apopthegmata Lacaenarum i ſtor Qvart. 203 Sider, trykt paa lutter enkelte halve Ark. Hr. Michael Maittaire har beſorget denne Edition, og Abeden Sallier har hiulpen til med. Mand lader Plutarchus ſelv takke ham i et Brev, ſom mand fingerer, at hand har ſkreven ham til fra de elyſæiſke Marke. Den indeholder den græſke Text efter den Pariſer Edition af 1624 i Folio og Hendrich Stephans af 1712 i 12. tillige med Xilanders og Stephans latinſke Overſættelſer, ſom ſtaae under den græſke Text.

Frankfurth an der Oder.

Hos Conradi er kommen for Lyſet: Prudentia in aduerſis; Den kloge Standhaftighed i Ulykke, eller Anviſning, hvorledes et Menniſke viſeligen i ſin kummerlige Tilſtand ſkal forholde ſig, og have et roligt Gemyt, i Anledning af den ſindrige Hiſtorie om den ſaa kaldede u-retfærdige el-

eller snarere u-lykkelige Husholder, der dog opførte sig meget klogeligen og standhaftigen i sin haarde Skiæbne, med Flid overveyed og efter Begiæring overlevered til almindelig Opbygelse af Renato Andrea Kortum, Guds Ords Tienere i den gamle bispelige Stad Lebus 4. 56. Sider. I det første Capitel viser Forfatteren Klogskabens Fornødenhed i Lidelser, og hvor udi den bestaaer; I det andet oplyser hand samme ved den Lignelse om den kloge Huusholdere, hvor hand følger Hr. Oeder og holder den kloge Huusholdere ey for en uretfærdig men for en klog dog ulykkelig Mand. I det 3die fremsetter hand de Regler, som høre til en klog Standhaftighed, og i det sidste de Middel og Veye, hvorved samme befordres.

Gardelegen.

Hos Kampen kand haves Christiani Hagiophili, Ecclesiastæ Palæo-Marchici Obseruationes succinctae in selectiora IV. Evangelistarum noui foederis loca. Adhuc separatim per menses anniuersarios distributae nunc collectae & gemino indice instructae Tom. I. 4. 13. Ark. Forfatteren har hver Maaned gi-

vet

vet et Ark ud, hvor i hand i Begyndelsen har tagen nogle Steder for sig her og der i det nye Testament og forklaret dem. Men da nogle lod sig mærke med, at de gierne saae, at hand vilde giøre slig Forklaring over det gandske nye Testamente; Saa har hand begyndt fra April 1741. at gaae det igiennem efter Ordenen, og saaledes har hand bragt de fire Evangelister til Ende. Der kommer adskillige Anmærkninger for paa eet Ark, hvor hand dog ikke siger alt det, som kand siges der om, men alleneste korteligen berører det fornemmeste, og viser Hovedsagen. Hand vil endnu levere een Part, som skal befatte i sig de øvrige Bøger fra Apostlernes Gierninger indtil Johannes Aabenbaring. De Sprog, som hand har udvalt til sin Betragtning ere Hovedsprog, og just ikke altid de letteste. Det er saaledes ikke at tvile paa, at jo mange vil blive tient med dette hans Arbeyde, allerhelst da de her kand finde adskillige Ting korteligen tilsammen dragne paa eet Sted.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 24.

Den 15 Junii 1742.

Rheims.

Udtogets Fortsættelse af Dissertation sur les Arcs de Triumphe &c.

De Lærde have hidindtil ey vidst af anden Triumphsbue at sige end den ved Martis Port. De have ogsaa sær brudt Hovedet med at fastsætte Tiden, i hvilken den er bleven bygt. Der er ingen Overskrift, som kand give nogen Oplysning der om, eftersom det Sted, hvor mand gemeenligen satte Inscriptionerne, ganske og aldeeles er ødelagt. De, som meene, at Julius Cæsar har ladet den bygge, imid-

lertid hand var i Gallien, sige, at Cæsar formedelst det Venskab, som var imellem de Romere og Remenser, udvalde denne Stad frem for andre for at pryde den med prægtige Afmindelser paa hans Seyervindinger. Men Forfatteren af dette Skrift igiendriver denne Meening, og anfører efter Svetonii Historie alt hvad der tildrog sig i Gallien, imedens Cæsar regierede der. Efter denne Beretning synes det 1) at Cæsar al den Tid var det romerske Raad meget suspect, og at det der for havde et Øye end og med det mindste, som hand tog sig for, og følgeligen er det efter Forfatterens Tanke ey at formode, at en privat Person i slige Omstændigheder skulde have opreyst offentlige Afmindelser paa hans Seyervindinger, og der ved endnu mere dragen sig hans Uvenners Misundelse paa Halsen. 2) Var det Skik hos de Romere, at de ikke opreyste Triumphsbuer Seyerherrerne til Ære, førend de vare indragne i Triumph. Men nu triumpherede Cæsar ikke, imedens hand var Gouverneur i Gallien; men sligt skeede over de Gallier og andre, efter at hand havde giort Ende paa de borgerlige Krige. 3) findes de Ro-

meres Vaaben som Seyervindingstegn paa denne Bue, og der af kand mand klarligen see, siger hand, at den var sat til Afmindelse paa de Seyervindinger, som mand havde erholded over de Romere selv; Og just dette kand ey semme sig med Cæsar til den Tid, da hand var Gouverneur i Gallien. Andere Undersøgere af gamle Sager staae paa, at den har været opreyst Keyser Julianus Apostata til Ære, og vil bevise sligt med Architecturen, som de sige at komme over eens med det Seculo, hvori denne Keyser levede. De foregive, at det er troligt, at hand har ladet bygge den, da hand reiste igiennem Rheims til Paris, og kom tilbage fra de overvundne Tydske. Men vor Autor staaer paa, at dette ikke kand komme over eens med Juliani Historie; thi 1) er det uvist, om hand kom igiennem Rheims, da hand reyste tilbage fra Tydskland. 2) havde hand den Tid andet at giøre, end at bygge Triumphsporte. 3) da Ammianus i hans Historie taler om de Afmindelser, som vare blevne opreyste Keyserne til Ære, saa skulde hand ey have forgleimt at tale om denne Triumphsbue, da hand ellers lader ingen Ley-

lighed gaae forbi, hvor hand kand rose Julianum. Laurentius Echardus og nogle andre Scribentere sige, at Keyser Probus overvandt tit de Galler, og at de Remenser, da hand lod anlegge den store Vey, som gaaer under Martis Port, til Taknemmelighed opreyste ham denne Afmindelse. Men vor Forfattere siger, at denne Meening ey er bedre grunded end de andre. De fornemmeste af de Aarsager, som hand giver der til, ere 1) at Architecturen er ældre end Probi og Juliani Tider. 2) at det ikke er troligt, at Remenserne have opreyst Probo et Seyervindingstegn saa langt fra det Sted, hvor hand havde faaet Seyren, da det og saa foruden dette ey er bevist, at hand har ladet den omtalte Landvey giøre.

(Fortsættelsen skal følge.)

Jena.

Den trettende Deel af de allernyeste Efterretninger om juristiske Bøger, som ere udkomne hos Crokers Enke, bestaaer af efterfølgende Artikler: 47) Gründliche Nachricht von dem an die Stadt Lübeck Anno 1359 verpfändeten Dominio & Advocatia oder Herrschafft und Vogtey Möl-

Möllen. 1740. Fol. 4 Alph. 15½ Bogen. 48) Selectiores consultationes collegii JCtorum Academiae Gryphiswaldensis, cum præfatione Hermanni Henrici Engelbrecht D. P. P. O. Stralsund. & Gryph. 1741. Fol. 8 Alph. 49) Kurtze Betrachtung der ferner zum Vorschein gekommenen churbrandenburgischen so genannten nähern Ausführung des in den natürlichen und Reichsrechten gegründeten Eigenthums des Churhauses Preussen auf die schlesischen Hertzogthümer 1742. 4to 3 Ark. 50) Leben und Schriften Herrn Consistorialraths Christian Lud. Scheids zu Copenhagen. 51) 51 neue Bücher und Schriften. 52) Academische Neuigkeiten.

Leipzig.

Hos Michael Blochberger er efterfølgende gode Bog tredie Gang oplagt: D. Valentin Ernst Löschers, des Ober-Consistorii Mitgliedes und Superintendentis in Dresden, edle Andachtsfrüchte oder 68 auserlesene Oerter der H. Schrifft, so von der Andacht handeln, zur Ermunterung des Geistes, in so vielen Predigten nach 25 unterschiedenen Methodis ausgeführ-

führet; darinnen die Theologia Mystica orthodoxa in 6 Theilen vorgetragen wird, nebst einem Vorbericht von der Theologia Mystica und zwey Anhängen. 1) von dem Nutzen der Theologiæ Mysticæ wieder die Päbstler. 2) von den Gräntzen der Andacht und des Enthusiasmi 8. 2 Alph. 7 Ark.

Hos Lankischens Arvinger er udkommen den tredie Edition af Gottlieb Gerhard Titii, beyder Rechten Doctoris, Probe des deutschen geistlichen Rechts, wie selbiges ohne päbstliche und papenzende Verfälschung, auch andere unförmliche Verwirrung, aus den Grundsätzen göttlicher Rechte zum Gebrauche protestirender Staaten in richtiger Ordnung vorgestellet worden, nebst nöthigem Register in 8. 2 Alph. 12 Ark.

I den 24de Deel af de tilforladelige Efterretninger staar efterfelgende Artikler: 1) Lettres sur les vrais principes de la religion, où l'on examine un livre intitulé: La religion essentielle à l'homme. On y a joint une defense des pensées de Pascael ontra la critique de Monsieur Voltaire, & trois lettres relatives à la philo-

so-

sophie de ce Poëte, à Amsterdam 1741. 2 Deele i stor 12. 1 Alph. 10 Ark. 2) A compleat Treatise of mensuration in all its branches, containing many new and necessary improvements in a much more easy and familiar method, than any hitherto extant, by John Robertson, Teacher of the Mathematics. London 1738. i stor 12. 20½ Ark. med 3 Kaaberstykker. 3) Die alten und neuen bömischen Brüder, deren merkwürdige Historie aus richtigen Urkunden hergeleitet von M. G. Cunrad Rieger, Past. der Kirche zu St. Leonhard in Stuttgard. 1734-1740. 3 Bind i 8. 8 Alph. 4) Register fra det trettende til det 24de Deel af disse Efterretninger.

Brèslau.

Hos Jacob Korn er efterfølgende kommen ud: Chrestomathia patristica graeca, siue loci illustres ex antiquissimis patribus graecis selecti, ac noua versione latina scholiisque latinis per schediasmata quaedam in vsum iuuentutis literariae adornati. Fasciculus secundus. 8. 11 Ark. Dette Stykke er ligesom det første, undtagen at mand har given nogle større

Stykker til Prøve. Hr. Professor Schindel farer fort der med for at tiene Ungdommen, og har ogsaa i dette Stykke tillige med vildet tiene Lærerne, da hand til nogle mørke og tunge Steders Forklaring har anført lige lydende Sprog af samme Kirkefædre. Det fierde Schediasma er et Sted af Clemens Alexandrinus Paedagogo 3 B. 6 og 7 Cap. om en Christens Rigdom og Maadelighed, og af hans Stromat. 1 B. om Forfatterens Forsæt, og gode Skrifters Nytte. I det femte kommer der nogle Steder for af Origines. 1) af det 1 Bog imod Celsus, om dennes Indvendelser imod Apostlerne, samt deres og Christi Levemaade. 2) Philocalia 6 og 13 Capitel, om den hellige Skrifts Overeensstæmmelse og Philosophiens Nytte til sammes Forklaring. 3) Af hans Bog om Bønnen 26 - 32 Capit. om de mange Slags Nytter, som mand kand have af Bønnen. Der er ingen Tvivl paa, at dette Verk jo kand have sin store Nytte, og tiene der til, at mand kand faae større Lyst til at læse Kirkefædrene, end mand vel hidindtil har havt.

Haag.

Haag.

Isaac Beauregard har oplagt: Histoire des Celtes & particulierement des Gaulois & des Germains depuis les tems fabuleux jusqu'à la prise de Rome par les Gaulois; Par Simon Pelloutier 12. 1. Alph. 3 Ark. Da Forfatteren har befunden, at de fleeste Scribenter, som have skreven om de Celter, ikke kiænde dem ret; Saa har hand meent, at hand giorde Verden en stor Tieneſt, der som hand gav den en ret Begreb om deres Sæder, Levemaade og Religion. For da ret at kiende de Celter, maa mand ey betragte dem saaledes som de vare, da Phoenicierne, Grækkerne og Romerne indtoge en Deel af deres Lande, men mand maa betragte dem fra deres første Oprindelse, saaledes som de have været, førend de toge fremmede Skikke og Sædvaner an. Her udover er Forfatteren ogsaa gaaen saa høyt op med deres Historier, som de faa Efterretninger, hvilke mand har om dem, have vildet tilstæde det. Men da de første Tider indtil Roms Indtagelse af Gallierne umueligen have kundet bringes i en chronologisk Orden; Saa har Monsieur Pelloutier fult Materiens

Orden, og forestilled Celternes gamle Eenfoldighed og Barbari efter Naturen. Hand-har deelt dette sit Arbeyde i 2 Bøger, hvor hver igien har sit Capitel. I den første taler hand om Celternes Oprindelse, og om de Lande, som de fordum have besiddet. Hand fortæller, at de have været en Deel af det gamle Scythien. De europæiske Scyther deeles af de ældste Tiders Skribenter i Hyperborer, Sauromater og Arimaspер. Sauromaterne fører endnu dette Navn, Hyperborerne ere Celterne, og de Arimaspер maa skee et optænkt Folk. De ældste Skribenter, som have handlet om Hyperborerne, gaae ey høyere end til den 50 Olympias. Saa længe de Celter og Sarmater, hvilke begge Folk fordum have havt ganske Europam inde, ere bekiendte, have mange Skribenter blanded dem med hver andre under det almindelige Navn Scyther. Af denne Uagtsomhed komme mange Vanskeligheder i deres Historier; Og meener Forfatteren, at det er troligt, at de Celter og Sarmater ere de samme, som man i Asien kaldede Meder og Perser. Hand beviser der paa, at de gamle Indbyggere i Spa-

i Spanien og Portugal, de Gallier, de gamle Tydske, og Indbyggerne i Scandinavien have været Celter, og at de og saa have været i Polen og Moscau. Saa vare og saa de Briter Picter og Schoter, Irlænder, de Folk omkring Donaustrømmen indtil Pontus Euxinus, de Geter og Dacier, de Scordiscer, Bastarner, Bojer, Tauriscer, Japoder, og de, som plyndrede Grækkerland og den delphiske Tempel, og siden satte sig ned i lille Asien, Celter. Hand viser ligeledes, at de gamle Indbyggere i Grækeland have været Scyther og just de samme som der efter bleve kaldede Celter. Det samme siger hand og saa om de gamle Indbyggere i Italien. Hand mener, at Luften i Italien, Germanien og Thracien fordum har været meget koldere, end den er nu omstunder. Her paa taler hand om de celtiske Folks Oprindelse og de adskillige Navne, som de i gamle Dage have havt. Der efter søger hand at bevise, at de alle have havt eet Sprog, og at det tydske endnu er en Levning af det gamle celtiske. Den anden Bog handler hand om disse Folks Sæder og Skik. De havde af Natur en

hvid

hvid og frisk Hud, blaa Øyne, som saae vilde og trodsige ud, gule Haar, og et stort, stærkt, karskt og sundt Legeme, som bedre kunde taale Kulde end Hede. Deres Levemaade bestod der i, at de nærede sig af Landets Frugter, af Jagten, af deres Fæes Mælk og Kiød. Den almindeligste Drik hos dem var Øll, og de lærde sildig at drikke Vin og plante Vintræer. Naar de spiste, satte de sig omkring et Bord, da deres Fade vare af Træ og Leer. De drak af Lær-Træ og Selv-Kar, og paa deres Festdage af Horne eller og saa Hiærneskaller. Mand har beskyldet dem for, men dog urætteligen, at de vare Menniskeædere. De sov giærne, og laae i deres Klæder paa Jorden. I gamle Dage havde de ingen fast Bolig, men bleve paa Vogne; ja de bleve end ikke altid paa de Steder, som de havde begyndt at dyrke. Saa længe de havde ingen vis Bolig, skiulte de deres indhøstede Korn i underjordiske Huler, og bygde først Stæder længe efter den Tid, da de havde udvalt sig en vis Sæde. Enhver privat Person tog sig et vist Stykke Land, som hand bebygde, hvilket Forfatteren mener at være Oprindelse til de

de Cantons, hvor i alle europæiske Folk i gammel Tid have været deelt. Der efter beskriver hand og saa Celternes Klædedragt, og deres Rigdom som bestod hverken i Huuse, Jord, Guld eller Solv, men i Fæ og Sclaver. De lagde sig ey paa Konster og Videnskaber, men lærde allene nogle Viser uden ad. De holdt Læsen og Skriven for en Skam; Her over mener Forfatteren, at slig Vankundighed, da de og saa ingen Bogstaver have havt, har været den rætte Oprindelse til Digtekonsten. Krig var den eeneste Hantering, som de drev, saa vel som og saa Jagten. De vare hidsige, hastige til vrede, vittige, godhiærtige, lætsindige, nysgiærige, stolte, modige i Medgang, og forsagde i Modgang. De havde allesammen en medfød Kiærlighed til Frihed, som de forsvarede med Liv og Blod. Hernæst var Tapperhed een af deres Hoveddyder; saa vare de og saa giæstfri, tarvelige, retfærdige i Handel og Vandel, endrægtige, troe og oprigtige. Derhos havde de dog og deres Lyder, hvor iblant Vilhed, Dovnskab og Drukkenskab vare de fornemmeste. Mand seer her af, at Forfatteren ey

har

har forglemt noget, hvor med mand kand faae en bedre Kundskab om dem. Hand forer ellers allevegne de Steder an, hvor af hand har tagen sine Efterretninger, saa at mand ey kand bebreyde ham, at hand har bragt noget for, som hand ikke har bevist.

Hos Neaulme er kommen for Lyset: Traité des feux d'Artifice, ou l'on voit I) La maniere de preparer les matieres, qui entrent dans la composition des feux d'artifice. II.) La methode de faire & de composer toutes sortes de feux d'artifice. III.) Où l'on donne une idée de la conduite des feux de joye. Par le Sr. Frezier. 12. 18 Ark. foruden 8 Kaaberstykker. Iblant alle offentlige Forlystelser, som mand hidindtil har opfunden, er der ingen skiønnere end som Fyrværkerne. Mand ved ey til visse deres Oprindelse; Dog finder mand, at de allerede har været de gamle bekiændt, og Forfatteren viser i Fortalen, naar de have betient sig der af; Men hvorledes de have forfærdiget dem, veed mand ey til fulde. Det, som Malthus siger der om, kommer Monsieur Frezier ey

ey alleneste ufuldkommen, men end og saa i visse Maader latterlig for. For ham have vel Hanzelet, Henrion, og Stemienouvics ligeledes berørt eet og andet der om; Men dog ey afhandled det udførligen. Forfatteren har derfor tagen det beste af Malthus, føyed adskillige der til af berørte Scribentere, og beriget det med mange af hans egne Prøver. Saaledes finder mand i denne Bog saa vel de gamle som nye Fyrverker. Hand deeler dem i tre Parter; I den første viser hand, hvorledes mand skal berede Materialerne, som bruges til Fyrverkerne. Endskiønt mand kand have dem tilbered, og denne første Deel saaledes ikke meget nytter dem, som vil practisere Fyrverkskonsten; Saa er det dog godt at vide sligt, for at kiende deres Beskaffenheder, og see Virkningerne for ud, som komme af Materiernes Beblandelse. Om disse Materialiers Sammensættelse taler hand da i den anden Part, og da Corporernes Gestalt, hvorudi de lades, forandrer derers Virkning; Saa beskriver hand de adskillige Proportioner, som mand giver dem, med deres

Fi-

Figurer og Forarbeydelse. Derneſt viſer hand til ſidſt, hvorledes ſlige Fyrverker ſkal opføres og indrettes. Hand har beſtræbet ſig paa Korthed og Tydelighed, ſaa at mand læt efter hans Anviſning kand lære at giøre dem, endſkiønt mand aldrig tilforn har lagt Haand der paa.

Dresden.

Hr. M. Chriſtoph Gotthelf Stemler har her ladet trykke med Kranſiſke Skrifter en philoſophiſk Afhandling over Zachar. XIII. 6. de perforatione manuum Chriſti in cruce Judaeis futura offendiculo 4. 4½ Forfatteren viſer der i, at dette Sprog nødvendigen maa forſtaaes om Chriſto. Dette beviſer hand først af de foregaaende Vers; Herefter bringer hand nogle Beviisgrunde frem af Texten ſelv, og omſider bekræfter hand ſin Mening af den gandſke Sammenhæng. Hand holder for, at den ſpørgende: Hvad er det for Sager du har i dine Hænder? Er den falſke Prophet; og at den ſvarende: Saaledes er jeg ſlagen i deres Huus, ſom elſke mig: er Chriſtus.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 25.

Den 22 Junii 1742.

Kiøbenhavn.

Efterfølgende er bleven indsendt for at meddeles Publico. Da enhver, som forstaaer og elsker Philosophie eller den verdslige Viisdom, maa med Forundring læse og finde Behag i den saa kaldede Wolfianske Philosophie; saa maa vel ogsaa enhver, som har læst Gottschedens Gründe der gesammten Weltweisheit, med Rette tilstaae, at det meriterer at kaldes et fortreffeligt og u-forligeligt Compendium af samme Philosophie, hvilket især elskes for dets Korthed, nætte Skri-

vemaade og Grundigheds Skyld; thi da enhver ikke har Leylighed at igiennemgaae Hr. Geheime-Raad Wolffs mange og vidtløftige Skrifter; saa kand de her i 2de Tomer i 8vo. lære alle Philosophiens Deele skrevne i deres Moders-Maal efter den Mathematiske Skrivemaade. Samme Bog er inddeelt i 2de Deele, nemlig: den Theoretiske og den Practiske. Hver Deel har atter 4 Deele; og enhver af disse indeholder en Hoved-Videnskab i Philosophien. I den Theoretiske Deel er 1) Fornuft-Læren eller Logica, som lærer et hvert Menniske at bruge sin Forstands Kræfter retteligen. 2) Grundlærdommen eller Metaphysica; hvori afhandles Ontologien eller Hoved-Videnskaben, og Cosmologien eller den almindelige Lærdom om Verden. 3) Natur-Læren eller Physica, som meget ypperligen afhandles og er forsynet med curieuse og lærde Experimenter. 4) Aandernes Lære eller Pneumatologia, hvor der handles om Siælen, dens Natur og dens Kræfter tilligemed den heele naturlige Lærdom om Gud. I den Praktiske Deel indeholdes 1) den almindelige Lærdom om Sæ-

der-

derne eller Philosophia Practica Universalis, hvor der vises, hvorledes et Menniske af Naturens og Fornuftens Grunde kand naae sin høyeste Lyksalighed. 2) Naturens Ret eller Jus Naturæ, hvor der vises alle et Menniskes naturlige Pligtigheder, i sær tienlig for dem, som legge sig efter Lov og Ret, herunder er ogsaa Folke-Retten begreben, som den der af Autor henføres til Naturens Ret. 3) Dydens Lære eller Ethica, hvori vises den rette Dyds Beskaffenhed, og hvorledes mand ved Naturen kand opnaae en høy Grad i samme. 4) Stats-Læren eller Politica, hvori vises efter galante Principier, hvorledes en Regiering kand indrettes, og hvorledes en Regent kand sege at befordre sine Undersaatters Lyksalighed, saavel paa Siælen, som Legemet, Ære, Formue, Fornøyelse ꝛc. Denne yppertige Bog er nu ogsaa oversat paa Dansk, saa at enhver, endog U-studeret, kand læse denne saavidt berømte Philosophie. Men, som udi den Theoretiske Deel findes adskillige Figurer, som oplyseliz hver paa sit Sted forklarer Sagen, som afhandles, og hvortil i Materien henvises,

haver mand dem ey villet udelade, skiønt derved endeel til deres Bekostning kunde spares, hvilket mand det u-agtet dog ønskede at pryde den Danske Oversættelse med; af den Aarsag haver mand, (for Tiden desmere at vinde, og endeel fornemme Lærde til Velbehag) taget den Practiske Deel først under Pressen, og til den Ende inviteres hermed paa dette saa meget lærde, som ypperlige Skrift at prænumerere, og kand Prænumerations-Sædlerne bekoines hos Johann Jörgen Höpffner, Kongel. Majests. og Univ. Bogtrykker, boende udi Skindergaden, imod 2 Mk. Danske, og naar den Practiske Deel er ferdig, da imod dens Annammelse 2 Mk. Danske, og endelig imod den Theoretiske Deels fulde Levering 1 Mk. Danske. Prænumerationen her i Staden er begyndt, og vedvarer ey længere end til ultimo Augusti, saasom til September Maaneds Udgang, haaber mand den Practiske Deel kand ventes færdig da derefter strax den Theoretiske Deel kommer under Pressen; thi maatte det dennem behage, som derpaa haver Lyst at prænumerere, jo for jo heller at ind-

indfinde sig, saasom der bliver kun gandske faa Exemplarier meere trykte, end der bliver prænumereret til, og de faa, som saaledes blive tilovers, komme i en høyere Priis. NB. Saa er og sammesteds endnu nogle faa Exemplarier af den lærde Christian Wolfens fornuftige Tanker om den menniskelige Forstands Kræfter, og dens rigtige Brug i at kiende Sandhed, at bekomme for 28 sk. Exemplaret.

Rheims.

Udtogets Fortsættelse af Dissertation sur les Arcs de Triumphe &c.

I den tredie Part fremsætter Forfatteren sin egen Mening, og troer at Triumphsbuen saavel ved Martis Port som ved Porte Bazée har været opreyst af Remenserne Cæsar og Augusto til Ære, da Agrippa lod de Landveye anlegge, som gaae igiennem Reims. For nu at giøre denne Mening rimelig, saa taler hand om alle de Velgierninger, som Julius Cæsar, og efter ham Augustus, haver bevist Remenserne, som der for have vildet give offentlige Prøver paa deres Taknemmelighed ved slige Afmindelser. For uden dette,

siger hand, lod Agrippa, som Augustus havde sat til General-Gouverneur over Gallien med fast lige saa stor Myndighed, som hand selv havde, sette adskillige offentlige Bygninger, enten hand nu giorde sligt for at behage Keyseren, eller til hans egen Fornøyelse; Iblant andet lod hand da ogsaa anlegge 4 store Landveye, som Strabo taler om, og fortsætte Augusti Vey fra Lion til det store Hav. Da ellers Reims var Hovedstaden i Gallia Belgica, og saaledes een af de mægtigste; Agrippa og derfor uden vidste, at den havde giort de Romere store Tienester, hvor ved den havde tildraget sig baade Cæsaris og Augusti Kiærlighed; saa udvalde hand den frem for andre til at være det samme i Gallien, som Rom var i Italien, nemlig et Centrum for alle Veye, saa vel de, som bleve anlagde af ham, som de, der siden skulde anlegges. Forfatteren holder da for, at mand fra denne Tid af kand regne disse Triumphsbuer, efter som det er troligt, at Remenserne samme Gang formedelst de dem beviste store Velgierninger optreyste dem paa omtalte Veye Cæsar og Augustus til Ære, og hel-

lige-

ligede dem til disse Keyseres Skiærmguder, nemlig den første mod Norden til Mars, og den anden mod Synden til Venus, af hvilke Cæsar og Augustus havde deres Oprindelse; Ja mand finder end og saa paa disse Buer noget som betegner disse, tvende Keysere. Ellers fornemmer mand, at Monsieur Abbé Carbon, Prieur de Belval, som er af en fornemme Familie i Staden Reims, har giort denne Afhandling.

Strasburg.

Her er trykt hos Dulseckern den syvende Deel af Histoire Universelle depuis le commencement du monde jusqu' à nos jours, par le R. P. Dom Augustin Calmet. Abbé de Senones & President de la Congregation de S. Vanne & de S. Hidulphe in 4. 5 Alph. Denne syvende Deel begynder med den 80de Bog, og indeholder tolv, og gaar saaledes til den 92de. De der i beskrevne Historier have tildragen sig fra det 649de Aar indtil det 945 de. Mand finder saaledes der i, hvorledes Keyserne til Constantinopel have forlaarn Italien, Keyser Carl den Store under-

tvungen Longobarderne i Italien, den franske Monarchie er kommen fra den merovingiske til den carolingiske Linie, benævnte Carl har opretted igien det vesterlige Keyserdom, Billedtieneſten foruroliget Kirken, og de nordiske Folk omvendt ſig til Chriſtendommet.

Amſterdam.

Hos Waasbergen er trykt efterfølgende Verk, hvis inderlige Beſkaffenhed nokſom kand ſees af Titlen: Joannis Schulteti, Phyſici Olmenſis olim feliciſſimi, Armamentarium chirurgicum, olim auctum triginta nouem tabulis, tam veteres quam recentiores machinas & operationes exhibentibus; nec non obſervationum medico-chirurgicarum centuria, collecta à Joa. Baptiſta à Lanzweerde, Phil. & Med. Doct. & Obſervationibus Petri Hadriani F. Verduin, ſtudio Jo. Tilingii M. D. editisaucta. Nunc vero in meliorem ordinem reductum, ab innumeris mendis expurgatum, & locupletisſimo indice prouiſum, ſtudio Jo. Chriſtophori de Sproegel, Med. Doct. & Membr. Acad. Nat. Curios. Nymphadorus dicti.

Leip-

Leipzig.

Hos Gottlieb Clannern kand haves: Des berühmten Johann Hübners ehemaligen Rectors zu Hamburg kurze jedoch gründliche Einleitung zur Sittenlehre zum Gebrauch der Schuljugend aus einer richtigen Handschrift ans Licht gestellet mit einer Vorrede und Register versehen von einem Liebhaber der Weltweisheit 8. 10 Ark. Hr. Hübner har der ved vildet bane unge Menniſker Veyen til at læſe med Nytte de gamle og til u-forſtaaelige Philoſophi. Hand har vist korteligen og med tydelige Ord, hvad de gamle ariſtoteliſke Philoſophi lærde om den og den Dyd: Have de ret, saa bifalder hand dem, hvis ikke, saa siger hand sin egen Mening. Den ganske Afhandling er saaledes indretted, at hand først giver nogle Grundregler, siden foreſtiller Menniſkernes Forretninger, og omſider afhandler visſe tvivlagtige Lærdommer.

Hos Bernhard Chriſt. Breitkopf er udkommen: Das 27ſte Stück der Beyträge zur critiſchen Hiſtorie der deutſchen Sprache Poeſie und Beredſamkeit. Samme beſtaaer af efterfølgende Artikkler. 1)

Herodes der Kindermörder, som er skreven til Nürnberg af Johann Claj, Nürmberg 1655. 2) Zusätze und Anmerckungen zu der critischen Beyträgen zum ersten Artikkel des ersten Bandes. 3) Petri Rami Dialectica, verdeutscht durch Friedrich Beurhaus Menerzhagen. 4) Nachricht von einer alten deutschen Uebersetzung der Geschichte von Borlaam und Josaphat. 5) Marici Casauboni, Isaac. filii de quatuor Linguis commentationis pars prior, quae de lingua hebraica & de lingua Saxonica, Londini 1650. 8. 1 Alph. 10 Ark. 6) Filips von Zesen hochdeutsche heliconische Hecke, oder der Rosenwohndes zweyte Woche, Hamburg 1667. 7) Des Freyherrn von Leibnitz Untersuchung von den Ursprunge der Franken aus dem lateinischen übersetzt. 8) Seuerini Boethii christlich-vernünftiges Bedencken, wie man sich bey Vordringender Gewalt und Wohlergehen der Gottlosen auch unrechtmäßig Leiden und Uebelgehen der Frommen zu verhalten habe, in 5 Bücher verfast, aus dem lateinischen übersetzt, Nürnberg 1660 12. 12 Ark. 9) Probe eines alten platdeutschen Gedichtes. 10) Er-

Ergänzung der Verantwortungsschrifft Hrn. Prof. D. zu Königsberg. 11) Nachricht von neuen hiehergehörigen Sachen.

Paris.

Paa Desaints og Saillants Bekostning er oplagt Tractatus de materia medica, siue de medicamentorum simplicium historia, virtute, delectu & usu; Auctore Stephano Franscico Geoffry, Doctore Medico Parisiensi, Regiae Scientiarum Academiae Parisiensis, Regiaeque Societatis Londinensis socio nec non & Chymiae in horto regio & medicinæ in regio Franciae collegio Professore. Tomus primus de fossilibus gr. 8. 2 Alph. 7 Ark. Tomus secundus de vegetabilibus exoticis 2 Alph. 4 Ark. Tomus tertius de vegetabilibus indigenis 2. Alph. 6 Ark. Denne Bog bliver høyt skattered af de unge Lærer; Ja den fortiener og saa i de gamles Opmærksomhed.

Montalant sælger Fortsættelsen af Histoire de l'Eglise gallicane, continuée par le Pere de Fontenay de la Compagnie de Jesus Tom. X. depuis l'an 1176 jusqu'en 1226. 14. Mand finder i denne Part Krigen med Waldenserne, som mand af en

Re-

Religions Nidkiærhed havde i Sinde at udrydde, Jøddernes Uddrivelse af Philip August i Aaret 1182 er ligeledes en vigtig Tildragelse, som her kommen for. Aager, Bedrægeri og andre Forseelser, hvilke de blive beskylde for, var den Forevending, som denne Herre betiente sig af for at jage dem af Riget, efter at hand havde taget alle deres Midler fra dem. Forfatteren fortæller os og saa Togene i den saa kaldede hellige Krig, som skeede 1187 og 1198. Og mand kand lætteligen indbilde sig, at hand efter Fortieneste roser disse gudelige Bestræbelser, endskiønt de altid bleve dem til Skade, som bemængede sig der med. Mand lader ellers i denne Historie see en stor Erbødighed for den mundtligen fortplantede Lærdom, den latterlige Overtro, og de Tiders gudfrygtige Bedragerier, og Historieskriveren giver dem den fordeelagtigste Sving til andægtige Sieles Opbyggelse.

Hos Guerin kand haves Histoire de l'Academie Royale des Inscriptions & belles lettres depuis son établissement avec les Eloges des Academiciens morts, depuis son renouvellement Tomes III. i 12.

Mand

Mand har længe længtes efter at see en Historie om Opskrifternes og de frie Konsters Academie siden dens Institelse, tillige med dens Lemmers Levnetsbeskrivelse. Samme findes vel Stykkevis i de efter Haanden udkomne Efterretninger om denne Academie; Men just dette, da Historierne saaledes er splidt ad, har forvolded, at mand har tænkt paa at samle dem i eet Verk. Mand har der i først igientagen den Fortale, som staaer i benævnte Beretningers første Bind, efter som den giver os Kundskab om Academiets adskillige Forretninger, og om de Vegers Val og Ordning, som det udgiver deels heelt deels udtogsvis. Der paa følger den egentligen saa kaldede Historie, som bestaaer af de enkelte Stykker, som findes i alle foregaaende Deele. Mand har ey videre føyed der til, end hvad uforbigængeligen var fornøden til at binde det ene med det andet. Denne Historie ender sig med en chronologisk Tabel paa alle Academiets Forandringer, fra dets Fornyelse af indtil nærværende Tiid, og med en Fortegnelse paa dets nu værende Lemmer. Paa disse historiske Efterretninger følge

de

de Medlemmers Levnetsbeskrivelser, som ere døde siden Fornyelsen, saa vel som og saa en Liste paa deres Skrifter, og sammes adskillige Udgivelser. Til sidst har mand og leved Titlerne paa alle de Skrifter som komme for i deres Memoires.

London.

A. Millar lader trykke en Samling af den afg. Hr. Boyles Skrifter. Samme blive over alt forbedrede, og forsynede med vigtige Tilsættelser, som ere tagne af Forfatterens egne Papirer. Her til komme endnu adskillige Breve saa vel hans egne, som hans gode Venners, og nogle Afhandlinger, som ey endnu have været trykte. For paa denne Samling skal mand og saa finde denne berømmelige Mands Liv og Levnet, som mesten Deel er tagen af de Efterretninger, som ere fundne i iblant hans Skrifter.

Da de saa kaldede Methodister endnu fare fort med at opvække her megen Larm, og den Aand, som denne Sect drives af, giver sig alt mere og mere tilkiende; Saa har en Ubenævnt given et Skrift ud imod dem, hvor i hand ikke skoner dem det ringeste. Det fører denne Titel: A Short Hi-

sto-

story of Donatists. Hand ligner disse stolte og hykleriske Pharisæer og Svarmere der i med Hr. Whitefield og hans Tilhængere.

Hos T. Cox sælges Hr. Morgans Svar til Hr. Chandler, som hand har ladet trykke paa hans egen Bekostning, og hvis blotte Titel nokſom viser, at det er dreven til det høyeste. Det kaldes: A Vindication of the moral Philosoph. against the false accusations insults and personal abuses of Samuel Chandler, late Bookseller and now Minister of the Gospel. By Thomas Morgan D. Mand kand ikke nægte, at Hr. Chandler jo for hen har været en Boghandler, eller snarere staaen i Sælskab med hans Broder, som var en Bogfører, uden at hand selv synderligen har befatted sig med at sælge Bøger. Men Hr. Morgan, som saa tit og ofte har forandred sine Studia og Haandteringer, har ey synderlig Aarsag til at bebreyde ham sligt, heldst da det intet giver til deres Stridighed.

En lærd Mand iblant Presbyterianerne ved Navn Daniel Schott har le-

ve-

vered os en engelsk Oversættelse af St. Matthæi Evangelio. Hand har over alt føyed nogle lærde Anmærkninger der til, hvor i hand forsvarer Oversættelsen, fastsætter Grundtextens Meening, og viser adskillige græske Ords Reenhed, hvilket hand bekræfter med mange Steder, som hand har tagen af de beste, og berømmeligste græske Skribenter. Mand har endnu sat en Critique der til om Hr. Doctor Mills Anmærkninger over dette Evangelium, Verket er i 4. og sælges hos J. Noon.

Edimburg.

Her er udgiven en liden Sallustius, hvilken har dette besynderligt, at mand ved dens Tryk ey har betient sig af enkelte og bevegelige Bogstaver, men har gydet gandske Sider tilsammen og i eet, hvilket og saa tilkiænde gives i Titlen, som lyder saaledes: J. Crispi Sallustii Belli Catilinarii & Jugurthini Historiae, Edinburgi. Gulielmus Ged, Aurifaber Edinenſis, non typis mobilibus, ut vulgo fieri solet, sed tabellis seu laminis fusis excudebat in 24.

Nye Tidender,
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 26.

Den 29 Junii 1742.

Paris.

Her er udkommen den fierde Deel af Recueil de Pieces d'Hiſtoire & de Litterature. Det første Stykke, som kommer for i denne Deel, er giort af den lærde Jesuit Oudin, og kaldes Recherches sur les Ambrons, anciens peuples de la Gaule Celtique. Nogle lærde Critici have meent, at Ambro paa italiensk ikke var et Folkes Navn, men et Skiældsord, og at Ambri følgeligen alleneste vare Røvere og Skiælmer. Men Pater Oudin beviser, at de vare et Folk, som boede

imellem Rhône, Ains og Seine. Der efter kommer en anden Afhandling kaldet: Conſiderations ſur la Vie de Ciceron, traduites de l'Anglois. Forfatteren der af har ſat ſig for at betragte alle Ciceronis Gierninger i ſaa vidt de have tilbragt hans Fæderneland enten Fordeel eller Skade; hand ſlutter der paa af denne Betragtning, at Cicero ey kand regnes iblant de ſtore Mænd i hans Tid, hvilke ſom Brutus, Hortenſius, Catulus og Cato vare deres Fæderneland troe i ſlige Tiders Løb, da mand ey kunde være det uden at ſætte Velfærten ja tit og ofte Livet til. Hand ſtaaer paa, at hand i adſkillige Tilfælde ſnarere har ført ſig op ſom en ærgiærig Orator end ſom en republicanſk Philoſophus, at hans Dyder vare blandede med mange Svagheder og ſkadelige Laſter, og at hand undertiden mere ſaae til haus egen Nytte end til Republikkens Beſte. Det tredie Stykke er af en gandſke anden Art, i det mand forſvarer der i Pomponius Atticus, ſom Abbeden de S. Real ſaa ſær har laſted. Siden komme den rocheſterſke Biſpes Mylord Atterburys Breve for, hvor i findes adſkillige lær-

lærde Sager, hvor om mand har raadført sig med denne Prælat. Der efter giver mand os Isocratis Discurs til Demonicum angaaende et skikkeligt Menniskes Opførsel, saa længe hand lever. Den er oversat af Grædsken af Abbeden Regnier des Marais, det franske Academies Secreter, og har altid været i stor Agt og Ære hos de Gamle; ja den kand ansees som en kort Afridsning paa de Grækers Moral. Der paa følger La Lettre de Perrault à Despreaux touchant la preface de son Ode sur la prise de Namur, saa vel som og saa La Lettre d' un Anonyme à Mr. Perrault. Omsider endes denne Samling med en Dissertation over St. Ursules og de elleve tusende Jomfruers Historie, hvori vises denne bekiendte Fabels Begyndelse og Fremgang, og at den romerske Kirke aldrig har antagen de Aabenbaringer, som St. Elisabeth Abedinde til Scavanauge i Tydskland har havt, paa hvilke dog alle de forunderlige Ting ere grundede, som fortælles om St. Ursules og hendes Medfølgerinders Martyrdød. Da een til Venedien 1523 havde ladet trykke en Bønnebog, hvor i mand

havde sat disse Aabenbaringer, fortrød det Paven saa sær, at hand gav Order ud, at de ikke maatte sættes i den Edition, som gik ud Aaret der efter 1524.

Florenz.

I Aaret 1733 lod et Medlem af Academiet til Toscana stikke adskillige gamle Guld-Gylden som ere slagne af Republikken Florenz, tillige med nogle andre, som adskillige Fyrster have ladet slaae. Da nu nogle bad ham, at hand videre vilde undersøge slige Mynters Materie: Saa forfærdigede hand efterfølgende Bog: Il Fiorino d'oro antico illustrato. Discorso di un Academico Etrusco, indirizzato al Sig. Dottore Antonio Francesco Gori, Lettore delle Storie sacra e profana nello studio Fiorentino in Firenze. Nella Stamperia di S. A. R. per i Tartini e Franchi. 1738. i 4to. Dette Verk, som efter Titlen skulde have gaaen ud 1738, er først kommen for Lyset 1741. Forfatteren handler der i sær vidtløftigen om Guldgylden, og siger, at Republikken Florenz har lad't slaae de første 1252 efter den Seyer, som de havde faaet over Pisanerne og Sieneserne, som Joh. Villani vid-

vidner. Her for uden taler hand ogsaa om de Guldgylden, som andre Fyrster have ladet slaae. Denne Afhandling er fuld af lærde og mærkværdige Undersøgelser.

Af Viviani Trykkeri er udkommen en Samling af latinske Epigrammata under denne Titel: Fasciculus Myrrhæ, nempe de Christi Jesu in Cruce, ejusq; dulcissimæ Matris sub cruce doloribus Meditationes Poëseos legibus alligatæ, quas praeeunt ac subsequuntur in praecipua catholicae religionis nostræ mysteria argumenta nonnulla, auctore Comite Ardona Ascetti Prestani. 8. 5½ Ark. Hvo der finder en Fornøyelse i geistlige Vers, og tillige er en Elskere af den latinske Digtekonst, den kand disse Epigrammata give en behagelig Tidsfordriv. De ere alle forfattede i gode elegiaske Vers. Til sidst finder mand adskillige korte Forklaringer over nogle tunge Steder, som oplyses af Evangelio og Kirkefædrene.

Lausanne.

Her og til Genf hos Bousquet og hans Selskab finder mand: Memoires pour servir à l'Histoire de la Fête des Foux,

qui se faisoit autrefois en plusieurs églises. Par Monsieur de Tilliot Gentilhomme ordinaire de S. A. R. Monseigneur le Duc de Berry. i stor 4. tillige med 12 Kaaber-Tavler. Dette Verk er deelt i 2 Parter. Den første handler om Narrefestens Udspryng og Historie, som er opkommen i mange Christenkirker i Steden for de hedenske Saturnalia. I den anden finder mand de Lystigheders Historie, som fordum bleve anstillede i Burgundien og andre Steder under den narriske Moders Navn. Mand finder der i ikke alleneste det, som mand maatte forlange at vide om disse Sædvaner, men end og saa adskillige Efterretninger om andre deslige Skikke, som ere saaledes beskafne, at den, som ey med besynderlig Flid har lagt sig efter Historia Ecclesiastica medii aeui, aldrig skulde tænke eller tro, at Folk havde lid dem. De Bevisligheder, som føyes her til, give tilkiende, at Biscoperne og Øvrigheden adskillige Tider have bestiitted sig paa at afskaffe slig Misbrug, hvilket dog ey har kundet skee, førend de efter en bedre Indsigt have anvent ald deres Magt for at udrydde slige Daarlighe-

der.

der. Der kommer en stor Hoben mærkværdige Ting for i denne Afhandling, som aldrig tilforne have været trykte, og saaledes og saa for denne Aarsags Skyld vil giøre dette Verk behageligt.

Breslau.

Johann Jac. Korn har oplagt: Die hohen und niedern Schulen Deutschlandes, insonderheit des Hertzogthums Schlesiens mit ihren Büchervorräthen und Müntzen, denen ein Anhang alter rarer goldenen Müntzen, so bey Grundgrabung des Hospitalgebäudes zu Jauer, Anno 1716 gefunden worden, beygefüget; dem Drucke nebst nöthigen Kupfern überlassen von D. Johann Christian Kundmann, Medico Vratislav., der keyserlichen Reichs Academie Nat. Curios. Mitgliede 4to. 4 Alph. 17 Ark. tillige med 28 Kaaberplader. Hr. Doctor Kundmann har allerede lagt saadanne Prøver af paa hans Kundskab og Forfarenhed i Myntvidenskabet, at Elskere af Myntbeskrivelser have Aarsag til at vente sig noget godt i dette Verk. Da hand for nogle Aar siden udgav de berømmelige Schlesier i Mynter, lovede hand at meddele fle-

re af slige Ting. Mand seer da her fornemmeligen Schlesiens fornemmeste Skoler og Bogersamlinger i Mynt; Men tillige med, paa det Verket maatte behage flere end Schlesierne, ere og saa de store og smaa Skolerrs Indvielsers og Jubelaars Mynter i Tydskland udførte. Mand skal neppeligen kunde finde saa fuldkommen en Samling i nogen anden Bog. Disse Mynter give ham Leylighed til at meddele mange gode og mærkværdige Efterretninger om de schlesiske Skoler, saa vel som og saa om de tydske. Forfatteren vil ikke lade det blive der ved, men meddele os endnu flere Mynter, som kand tiene til de slesiske Historiers Oplysning, saa som vi da ogsaa kand vente fra ham i Mynter: Die Heimsuchungen Gottes in seinem Zorn und Gnaden über das Herzogthum Schlesien.

London.

Hr. D. Watts, en presbyterianst Præst har ladet trykke Tilsættelser til hans engelske Fornuftlære, som skatteres saa høyt i Engelland, at mand betiener sig af den frem for alle andre paa begge Universiteter. Disse Tilsættelser giøre et Octav-

bind

bind ud, og indeholde Anmærkninger og Regler til at opfinde og meddele andre de allernytteligste Sandheder saa vel i Religionen, som de menniskelige Videnskaber, og i Henseende til det almindelige Liv og Levnet.

Hr. Jacob Parsons Doctor i Lægekonsten og Medlem i den kongelige Societet har undersøgt Hermaphroditernes Natur i en lærd Afhandling, som hand har udgiven i Octav under denne Titel: A mechanical and critical inquiry into the nature of Hermaphrodites.

Jena.

Hos Trøkers Enke er nyligen udkommen: Christiani Gottlieb Buderi, Sereniss. Saxoniæ Ducibus à consiliis aulicis, juris publici, feudalis & historiarum Prof. ord Facultatis jurid. assess. amoenitates juris feudalis observationibus selectis ex actis libellisque publicis, diplomatibus, litteris clientelaribus, monimentisque fide dignis erutae 8. 12. Ark. Ligesom Menage har skreven amoenitates juris civilis, og Johann Strauch amoenitates juris ecclesiastici; Saa har Hr. Buder giort det samme ved Lehnretten, hans Anmærk-

ninger, som ere 26, ere alle vel udsøgte, og udarbejdede med stoer Flid. Hand handler der i om Lehnrettens 1ste Samling, om Rigslehnenes Tagelse i Kammeret, om de Lehnsmænds Fortrin og Friheder, som have forhværvet, at de skal tage deres Belening i og ikke uden Landet. Hand undersøger, hvad et Feudum quaternatum er, og giver endnu tvende ey tilforn benævnte Aarsager til Lehnenes Oprindelse. Videre taler hand om de beblandede tilbudne og givne Lener, om dem, som allene gives paa nogle Aar eller saa længe mand lever, om Haandlene, Huuslene, Amtlene, Rentelehne, Aabningslene i Slotte. Hand viser, at Lensherrerne undertiden beleente deres Lensmænd med den Rente, som offentlige Horehuse gave for deres Frihed. Siden handler hand om, hvor af det Ord Vasal kommer, og viser, at mand har kalded Vasallerne Edle Folk.

Dernæst handler hand om Subvasallerne, og beviser, at og saa Grever og Herremænd ere blevne belenede ved et Sværds Overleverese. Der efter oplyser hand den i Lensbrevene undertiden forekomne Formular: Med Haand og

Mund; giver en tilstrækkelig Underretning om Pantelene, og undersøger, naar Lenbrevnene ere opkomne, saa og hvad moleſtia Anfel eller Anevelle egentligen har været. Hand beviser, at Kurretten og saa har været brugelig iblant Standspersoner, at Lænsmændene have maattet giøre adſkillige Lenstieneſter i Æretoge og deslige, at Lændsmændene og saa kand nødes til at tiene deres Lensherre i Krig udenlands. Til ſidſt har hand og saa nogle Anmærkninger om Lensmændenes Mynſtring, og de Tieneſter, ſom de maa giøre i viſſe frie Lene til et Tegn at de ſiende en anden for deres Overherre.

Hr. Magiſter Gotthilf Fridemann Løber, P. L. C. har ladet trykke en velſkreven academiſke Afhandling de Burggraviis Orlamundanis 1. Alph. 1 Ark 14. hvor i hand oplyſer adſkillige Ting, ſom høre til Grevernes Hiſtorie af Orlamunde. Iblant andet har hand og funden Anledning til at igiendrive adſkillige Fabler, ſom ere indſtreede i den Orlamundiſke Hiſtorie, og der ved ſøgt at faſtſætte den rette Optindelſe til de orlamundiſke Grever. Hand holder ikke med dem, ſom ſige, at diſe

disse Grever er komne af Wittekind, og giøre Friderich til den første Greve af Orlamünde i Aaret 968, men sætter deres første Udspryg i det ellevte Seculo. Hand undersøger, hvad Burggreverne egentligen have været, og hvad for Embede de have havt, og beviser der paa, at der har været saadanne i Orlamünde. Hand har og saa føyed et pargenealogiske Tabeler der til om de gamle Grever til Weimar og de orlamündiske Grever af det anhaltiske Huus.

Halle.

I den Rengerske Boglade kand haves: Responsio ad Viri doctissimi Jo. Andr. Segneri, Professoris Goetingensis, Crisin perpetuam in duo capita Geometriæ illustris Wolfii. Auctore Christiano Alberto Koerbero, Philosophiæ Magistro. 4. 5 Ark. Forfatteren undseer sig ikke ved strax i Begyndelsen at holde med dem, som sige, at Doctor Segner lige saa lidet har giort dette Skrift, imod hvilket dette Svar er stiled, allene, som hans Geometrie, men at hand har bedet andre at udpudse det for ham. I Svaret gaaer hand los paa, at Hr. Segner ikke ret

har

har forstaaen Wolf, eller ikke ret har vildet forstaae ham, ikke supplered det, som Hr. Wolf for Kortheds skyld har udeladt, fordred Forklaringer, hvor Hr. Wolf har været forneyed med klare endskient utydelige Begrebe. Efter Hr. Mag. Kerbers Mening er der ingen virkelige Feyl i alt det, som Hr. Segner har antasted; Ligesom hand da og saa vil forsvare Hr. Wolf med andre Mathematiklæreres, saa som Storms, Honorats, Fabris, Clavii og Euclidis Exempler. Ved Enden giver hand tilkiende, at hand har ladet trykke en tydsk Skrivelse til Hr. von Taubenheim over Hr. Ernesti og Segners Indladingsskrifter.

I den Fritschiske Boghandling har mand paa nye oplagt Benedict Pictets geistlige Prædikener over udvalde Skriftens Sprog oversat af det Franske i 8. 1 Alph. 12 Ark. Mand havde maa skee ikke giort ilde, der som mand paa ny havde gaaen denne Oversættelse et lidet igiennem, og renset den fra nogle smaa Feyl i Sproget.

Bremen.

Hos Nathanael Saurmann kand haves:
Des europeischen Statswahrsagers zwei-

ter und lezter Theil, das ist, wunderſame Prophecеyungen von dem ietzigen Zuſtande der meiſten und vornehmſten europeiſchen Staten, in ſich haltend des berühmten Johannis Lichtenbergers Johann Carionis und vieler anderer merckwürdige Weiſſagungen, den gegenwärtigen Zuſtand Teutſchlandes betreffend, mit verſchiedenen Anmerckungen in 8vo. Det fornemmeſte i denne Deel er Johann Lichterbergers Spaadomme, kalded: Practica Meiſter Johan Lichtenbergers, hvor til kommer Johann Carionis hemmelige og mærkværdige Prophetie, som er bleven funden til Prag i et Sølv forgylt Skrin, og adſkillige andre, som synes mestendeel at naae deres Opfyldelſe i denne Tiid. Saa er og den første Deel af denne Spaamand allerede anden gang under Pressen, og er bleven forøget paa adſkillige Steder med mange høystmærkværdige Ting. Begge Deele kand haves i Bremen, Frankfurt, Leipzig, Berlin, Hamborg og andre Steder i Bogladerne.

Brandenborg.

Rector Johan Heyn har ladet her trykke en Diſſertation De Diluvio orbi terrarum

per

per Cometam inducto. Først forklarer Forfatteren de adskillige Aarsager, som de Lærde have given til Syndfloden, og til sidst kommer hand paa Whistons Mening, som tilskriver en Comet samme. Da den nu foreskiller Skaberens Visdom paa en forunderlig Maade, og tilligemed best opløser de Tvilsmaal, som anføres imod Mosis Historie; Saa har hand meent, at den og saa mest var værd at undersøges. Hand gier sig og Umage for at forestille den saaledes, at den kand synes trolig og rimelig. Her udover handler hand om Cometerne, og viser, hvorledes en Comet vel har kundet foraarsage Syndfloden. Hand anfører et par Vidnesbyrd af Talmud, som bekræfte, at Syndfloden virkeligen er kommen af en Comet, ja det som meere ere, hand finder end og Bevis der paa i den hellige Skrift selv nemlig i det 5te Capitels 8 vers hos Prophethen Amos, hvor Syndfloden med tydelige Ord tilskrives en Comet. Til sidst bemøyer hand sig at rydde det af Veyen, som indvendes der imod, og siger, at Verdens Undergang ligeledes skal komme af en Comet. Hand har i Sinde

at

at holde fleere Disputationer om denne Post, og tillige med vise, horledes denne Lærdom kand være Religonen til Nytte.

Ligeledes har Rector Daniel Fink given et Skrift ud De Cometis. Jsamme er hand ey tilfreds med nogle af Hr. Baules Meninger om Cometerne, og viser der for, hvor i hand har tagen Feyl. Ved denne Leylighed anforer hand adskillige Anmærkninger om Cometerne, og er ikke imod berørte Whistons Mening.

Altdorf.

I den Schüpfeliske Boglade er kommen for Lyset: S. Amphilochii, Episcophi Iconiensium Cappadociæ mortui A. CC CCLXXXXV. epistola ad Seleucun de recta studiorum ac vitæ ratione, versibus jambicis scripta græco-latina, interprete & editore A. CIↃ IↃCLXXXXV. Antonio Wernero Cunone, Polyhistore olim & Rectore Magdeburgico, cum notationibus Jac Billi & Franc. Combesisii. Addito Gregorii Nazianzeni Carmine XXXIII. de libris biblicis. Recusa pro recitationibus publicis D. Joh. Balt. Bernholdi P. P. 8. 5 Alk.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 27.

Den 6 Julii 1742.

Kiøbenhavn.

Efterfølgende Beretninger ere blevne indsendte for at meddeles Publico. Monsr. Hans Mossin lader bekiendtgiøre, at den første Tome af hans forhen i Aviserne lovede Forklaring over det gamle Testamentes Historiske Bøger, nemlig Forklaring over Skabelsens Bog kand nu faars tilkiøbs hos Monsr. Troyel paa Christianshavn udi Prindsens Gade og hos Monsr. Kraft logerende i Cannikestræde paa Borchens Collegium i No. 6 for 1 Rdr. 8 ß. som er den forhen i Aviserne

bekiendtgiorde Priis; Bogen er og et halv Alphabet større end den da blev loved i Aviserne at skulde blive, dog faaes den for den forhen bekiendtgiorde Priis. Der tages og tilligemed Prænumeration paa den anden Tome, som med Guds Hielp skal blive færdig i Decembr. Maaned. De som tilligemed at kiøbe denne første Tome prænumererer paa den anden Tome, som bliver Forklaring over de 4 øvrige Mose Bøger forsiunet med en Forberedelse, Kaaberstykker, genealogiske og chronologiske Tabeller, ligesom den første, faaer den første for 5 Mk. 8 ß. Prænumerationen paa den anden Tome tages hos dem, som har i Commission at udlevere den første nemlig Monsr. Kraft og Troyel her i Byen, og de forhen bekiendtgiorde Commissionairs paa andre Stæder, som ere Amanuenses hos Biscoperne i alle Stifter og nogle faae andre; De som prænumererer paa den anden Tome giver nu 2 Mk. og ved Annammelse 3 Mk. Men de som ey prænumererer, men siden behager at kiøbe Bogen, kommer gandske vist til at give 3 Mk. meere end Prænumeranterne nemlig

lig 1 Rdr. 2 Mk, men de som behager at prænumerere paa den anden Tome, maa tage igien mod Bogens Annammelse Prænumeration paa den 3de Tome, som bliver Forklaring over Josvæ, Dommernes og Samuels Bøger, og ligeledes mod den 3die Tomes Annammelse, paa den 4de Tome, paa det at Autor ingen Defecter skal faae, og mand desforuden dog ikke kand bruge en Tome uden mand haver de andre; Og paa det at de, som haver prænumereret paa den første Tome, kand have des større Fordeel, saa giver de første gang til Prænumeration paa den anden Tome 1 Mk. 8 ß. forstaae i fald de prænumererer paa den anden Tome mod den første Tomes Annammelse; thi ellers giver de som andre. Prænumeranterne til den første Tome ombedes med første at afhente deres Exemplarier hos Monsr. Kraft og Troyel mod 1 Mk. og 8 ß Levering efter de første Aviser.

(Fortsættelsen skal følge.)

Alle Elskere af opbyggelige Bøger og især af geistlig Poësie, gives hermed tilkiende, at i disse Dage et lidet Skrift fra Pressen er udkommen. Samme er trykt,

paa Forfatterens egen Bekostning, hos Monsr. O. Lynow paa Vandkonsten med stor Stil in 4to. og er et Alphabeth stort. Opskriften derpaa er dene: Sande Guds Børns daglige Poenitentze over Synden, udi opvækkende Morgen og Aften-Andagter, bestaaende af korte Sukke, Lof-Sange og Bønner, alle i Riim og bunden Tale forfattede. Forfatteren, som allerunderdanigst har dediceret det til H. K. H. Kron Princesse Lovise, der og med allernaadigst Approbation det har imodtaget, har med Flid i Forveyen villet hermed have erindret, at hand, hvad endeel af Sangerne saavelsom i sær Morgen og Aften Bønnerne derudi, angaaer, har i henseende til Andledningen deraf og dets Udarbeydning, betient sig af en andens Skrift udi et fremmed Sprog, der er af samme Indhold: Hand melder derfor i sin Dedication herom saaledes:

For Eftertale jeg og saa blev ikke skaanet
Heldst, som jeg nu og da tilstaaet at have laanet
Andledning, ja og hængt min Tanke ved en Krog
Udaf en andens Skrift, dog i et fremmed Sprog.

Men at ingen skal tænke, at det er en blot Oversættelse, da vil hand hermed ydermere have erindret, i hvorvit hand har benyttet sig deraf: Og da er det først Anledningen: Thi da et af B. S. Skrifter, over samme Materie paa Vers, ved en fornemme Person, uformodentlig faldt ham i Hænderne, med ombedende at læse det igiennem og forsøge paa en Oversættelse deraf, fik hand og strax i Sinde, ved dets Giennemlæsning, siden det var fuldt af Sindrige Indfald og Tanker, at ville giøre et Forsøg derpaa, til sin egen Opbyggelse, uagtet hand forud undslog sig, for Personens Begiering derom: Men da ham saadant strax i Begyndelsen faldt for tvungen, forandrede hand strax sit Forsæt, og i stæden for at binde sig til bemeldte Skrift, udsøgte ikkun de sindrigeste Ord, Tanker og korte Sententzer deraf, blandede dem siden efter Poesiens Frihed med sine egne Indfald, Ord og Talemaader, fuldte i det øvrige, sin egen Disposition og Orden, og altsaa ey benyttede sig af Hr. S. enten i det ene eller andet, uden der, hvor det uden Tvang kunde skee, Poësien til ingen Anstød, og Dansken til

ingen Hinder, indtil hand fik det i den Form og Orden, som det nu er, ikke uden temmelig Moye, til et eget og langt andet Verk; Dog erkiender hand, at hand har bemeldte Skrift, for mange gode Indfald, saa i en og anden Sang, som i sær, i Bønnerne herudi, at takke, hvilke hand mueligens ikke var falden paa, om hand ikke forud havde funden dem der: De som kiende og have bemeldte Skrift kand for Resten see, hvad mere herom kunde siges, og hvad deraf herudi er indsamlet, samt hvad Forskiel derer paa det og dette, saa udi Indretningen, som Indholden: Dette har alt Forfatterens Redelighed med Flid her villet have indført, paa det uskionsome Censores ey skulle beskylde ham for en hemmelig Plagiario, eller ukierligen giøre hans Gudelige Hensigt og Moye med dette hans lidet opbyggelig Skrift hos Elskere deraf frugteslos. Angaaende nu Indretningen der af, saa vel som Indholden; Da finder mand først en opbyggelig Dedication derudi: Hvilken, tillige med Fortalen, som begge og ere i bunden Tale, forestiller et kort Begreb Saliggiørelsens Orden; I Betragtning

ning af Daabens høye Fornødenhed og de deraf flydende og dermed forbundne Pligter og Fordeele, samt Confirmationens Nytte, og Børnens Ypperlighed, tilligemed Christnes Pligt derudi, Gavn deraf og Misbrug derved. Hernæst er Skriftet i sig selv af denne Orden og Indhold: At, foruden der forved hver Morgen og Aftensang, som alle ere af bekiente Melodier, og forved hver Morgen og Aften-Bøn, findes korte Opmuntrings og Forberedelsers Sukke, af foranderlig Poësie; Saa anføres og forved hver Morgens Sangs og Bøns, som hver Aften Sangs og Bøns Suk, begvemme Bede, Lofe-Takke, Troste og Opmuntrings Sprog af den H. Skrift: Hvormed uden Tvil haves den gudelige Hensigt: at de, som maatte finde Behag i at betiene sig af denne hans opbyggelig Indsamling og daglige Bønne-Bog til deres daglige Helliggiørelses Befordring og Vedligeholdelse, kunde omsider, ved dens idelige Brug, fæste de samme i deres Hukommelse, bruge dem, som daglige Tænke-Sedle, til at øve deres Eftertanke paa i alle deres lovlige Kalds Omstændighe-

det og Omgang med Næsten baade ude og inde, ja og, som et aandeligt Skiold og Vaaben at væbne sig med i alt Paakommende: som det og heder i Fortalen:

Du finder Sprog her i udaf Guds reene Kierne,
Som dig opmuntre kand til Tak, til Lov og Bøn:
Naar de og Sukkene kand huskes i din Hierne?
Kand du, i hvor du er, tilbede Gud i Løn.

Til Beslutning findes og, foruden et dobbelt Register, et over de Bibelske Sprog, det andet over Andagternes Sukke, Sange og Bønner, en Bibelsk Paræneſis d. e. Formaning, hvorefter enhver i sin Stand kand prøve sin Troe og Levnets Forelse hver Dag. Angaaende nu Poësien, Moralen og Opbyggelsen herudi, da skulle mand vel, som sædvanligt i disse Slags Tidender, have givet Læseren en Idée derom, hvis ey Forfatterens Modestie saadant selv vil have forbiegaaet; vel vidende, at giort Gierning i denne Tilfælde, bliver ligesaa lidet bedre fordi den roses, som den bliver slættere i sig selv, end den er, for-

di

di den af een og anden dadles og lastes: Hand vil da heller være fornøyet med den Roes, naar ikkun hans Arbeyde hermed kand i Eenfoldighed opnaae det Øyemed, hvor til det sigter: som naar hand siger i Fortalen:

Jeg ey opholder mig med meere at opregne,
Men ønsker kun enhver mit Øyemed hermed,
Og at til Beste Gud enhver af dem vil tegne,
Som sig benytte vil af min Enfoldighed.

Tvertimod, er hand af den Tanke, at om nogen, finder noget, som med skillig Grund kand bevises at være ugrundet der udi (Trykke Feyl undtagne, hvoraf, forudenden som er corrigerede, hand selv desverre imod Formodning, ved nøyere Igiennemlæsning ved dets Fuldfærdigelse, endnu finder nogle) det da judicio charitatis enten maatte overskiules, eller og, om det er af Bekiende, i kierlig Samtale meddeeles, da hand, efter Raison, vil stræbe at forbedre det, enten ved et andet Oplag, om dette faaer en ønskelig

Afgang eller og erstatte det, ved et andet deslige Skrift, om Gud under ham Liv og Naade dertil? da dette er det første under hans Navn, og altsaa ventelig (helst i en saa vanskelig og delicat Skrivemaade som Poësie er) ikkun slet og ret i hans egne Tanker: Det hand og selv for hen, iblant de Indvendinger hand har giort sig, hvorfor hand i Førstningen ikke havde i Sinde, at lade det komme for Lyset, tilstaar, naar det heder i Dedicationen:

Min Tanke ikke var mit Navn hermed at giøre
Bekiendt for Verden og min Geist at lade høre,
Hvis andre ey, som det uskyldig fik at see
Mig overtalet har, at lade saadant skee.
Jeg veedste med mig selv, det slet og ret var skrevet,
Og kun et Udskud mod den Geist der havde drevet
De lærde Digtere af danske Skialdrers Chor,
Hvoraf alt Verden har en Mængde meer end stor.

Ikke

Ikke desmindre vil mand haabe, der saa meget desmere vil findes Elskere til dette lidet opbyggelige Skrift, som Læseren uden Tvivl, skal finde baade Opbyggelse og Fornøyelse: Ey at tale om at dets Indhold, saa vel som Øyemed, baade er fornødent, som almindeligt, thi vi trænge alle til at bede, og i sær, som David siger: Hver Dag om Morgenen at forkynde Guds Naade og Miskundhed, som om Aftenen at skionne paa hans Sandhed og Trofasthed, hvilket dette lidet Skrift sandelig er begvemt til i sær. Samme kand hver Tid paa Dagen for nærværende, til nærmere Efterretning her om i Gazetterne skeer, bekommes til Kiøbs for 2 Mk. 4 ß. paa got Trykpapir, hos Forfatteren selv, logerende i Hommergaden, hos en Skipper, boende lige over for, hvor den Nordske Løve staar til Skildt, mahlet over Dørren.

Paris.

Her er kommen for Lyset: Histoire de l'Egliſe Gallicane, continuée par le Pere Piere Claude de Fontenay de la Compagnie de Jesus Tom. IX. depuis l'an 1136. jusqu'a 1170 in 4. pagg. 604. Denne Part er

er deelt i 3 Bøger lige som de forige. Den første begynder ved Enden af Anacleti Schisma. Mand seer der i, hvor stor Meye St. Bernhard, som den Tid lige som var fac totum i Christenheden, gav sig, for at bringe alting under Pave Innocentii Herredom. Mand maa saaledes ey forundre sig over, at denne hellige Abbed fast overalt sees i disse 3 Bøger; thi mand kand ikke skrive denne Tids Kirkehistorie, uden at mand og saa tillige med skal skrive hans, i det hand havde at bestille med alle Ting. Der var intet godt, der skede, hvor i hand jo havde Deel; Der var ingen Misbrug, som hand jo satte sig imod; Der blev intet vigtigt foretagen, som hand jo var Hovedmand for. Men forneemeligen fandt hans Tiders Kiættere, og ellers alle, som begyndte paa noget Nyt i Religionen, deres største Modstandere i ham. I Synderlighed satte hand sig imod Arnoldus Brixienſis, og Petrus Abælardus; Hvilken sidste, efter at hand var bleven fordømt paa det Concilio, som blev holdt til Sens, hvor Bernhardus, som nogle sige, gjorde ham til Skamme, begav sig til Cluny, hvor hand afsor sine Vildfarel-

relser, og levede i saa stor en Gudsfrygt, at Bernhardus omsider forsonede sig med ham. Heloise er bedre i MonsieurFontenays Credit: Hand beskriver hende saaledes: Hun blev holdt for et Under i hendes Tiid formedelst hendes Forstand og Lærdom. Hun forstod latin, hebræisk, alle Auctores, philosophien, og meere af Theologien, end hun med rette burde vide. Ingen Vanskelighed havde kundet forhindre hendes Studeringer, som hun fortsatte under Abælardo. Siden taler Forfatteren meget om den Larm, som opkom i Kirken og Landet, da Capittlet til Bourges havde udvalt Pierre de la Chatre til Erkebisp imod Kong Ludvig den syvendes Villie; Thi da Kongen havde forbuden denne Prælat Landet, og Thibaut Greve til Champagne havde tagen imod ham, blev Kongen saa forterned der over, at hand, uagted Bernhardi Interceſſion, forkyndede Greven Krig, og nødede ham til at begiære Fred af ham under visse ham ubehagelige Vilkaare. St. Bernhard havde endnu en anden Misfornøyelse, nemlig denne, at hand mistede hans Credit hos Pave Innocent den anden, og det for-

fordi hand bemængde sig med alle Ting, hvilket denne Pave ey kunde lide. Dog fik hand hans Myndighed igien, da Eugenius den tredie bleve Pave, som havde været Munk under ham i Abbediet Clairvaux; Ja den blev da saa stor, at mand gemenligen sagde, at mand ikke havde giort Bernhardus Pisanus; Thi saaledes bede Eugenius for hans Opholdelse; til Pave, men Bernhardus Claravallensis.

(Fortsættelsen skal følge.)

Neufchatel.

Forfatterne af Journal Helvetique have i Sinde at lade efterfølgende Verk trykke paa Forskud. Dictionnaire geographique, contenant une description abregée des Empires, Royaumes, Provinces & Etats du monde; Les Républiques, villes & principaux lieux de chaque pays, les noms des habitans anciens & modernes, des diverses regions de la terre, les montagnes, les Volcans, les fleuves & les rivieres, qui coulent dans chaque contrée; Avec une chronologie exacte des Empereurs & Rois, qui ont regné sur les differens Royaumes & Empires du Monde &c.

&c. in 4. Prænumerationen er 3 Gylden, hvor af en betales for ud, og de tu øvrige, naar Exemplaret leveres. Mand forsikkrer, at intet skal blive efterladt af alt det, som kand tiene til denne Bogs Prydelse.

Florenz.

Greven Casaregi, som tillige med er et Medlem af Academiet, har giort adskillige Vers, som hos Grei ere trykte under denne Titel: Sonetti & Canzoni toscane del Conte Giovanni Bartolomeo Casaregi. Denne Poesie er meget vel udarbeyded, og bestaaer af hundrede Sonnetter. Pater Cera Carme har giort en Critique over femten af dem. Kaaberstyket stiller os Clio for, som med sin Lire i Haanden er færdig til at spille op.

Leipzig.

I den Weidmanske Boghandling er nu ogsaa udkommen den femte Deel af Codice Theodosiano Jacobi Gothofredi som Hr. Professor Johann Daniel Ritter har besørged. I denne Deels Fortale handler hand om Juridicus Alexandrinus, hvor hand siger, at denne Øvrigheds Person

har

har været i stor Anseelse i Alexandrien fra Augusti indtil Severi Tider, men at hans Magt siden efter Haanden har tagen af, da den ægyptiske Regieringsform blev forandred.

Hos Bernhard Breitkopf har efterfølgende forladet Pressen: Viri illustris Gothofredi Guillielmi Leibnitii Epistolæ ad diversos. Volumen IV & ultimum. Edidit & Disputationem de Philosophia Leibnitii Christianæ religioni haud perniciosa praemisit Christianus Kortholtus M. A. S. R. M. Daniae Legat. Vienn. V. D. M. 8. 1 Alph. 7 Ark. Iblant andet finder mand i denne Deel den Brevveksel, som Hr. Leibnitz har havt med Hr. Doctor Bierling, Professor til Rinteln; hans Observationes de principio Juris. Hans Afhandling de numis Gratiani Augg. Augcum gloria noui seculi, hans Tanker om det der fordres af en Konge efter Folkeretten i vore Tider; hans Breve til hans Fetter Hr. Lesser, hvor ved findes en Udkastning til en mathematisk Afhandling om den Lærdom om den Hellige Treenighed.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 28.

Den 13 Julii 1742.

Kiøbenhavn.

Fortsættelse af Monsr. Moſſins Bog.

Hvad den 1 Tomes Indhold angaaer, hvilken er en Forklaring over Skabelsens Bog, da haver Autor sat en Forberedelse foran til Patriarchernes Historie, førend hand er gaaet til Forklaringen i sig selv. Denne Forberedelse, hvorudi afhandles, hvad som kand være fornødent i Almindelighed til at forstaae Skabelsens Bog desbedre, er afdeelt i adskillige Capitler. Det 1ste Capitel handler om det gamle Testamentes Historiers Nytte

og Øyemærke i Almindelighed, og hvilke de vigtigste Poster ere som der udi indeholdes; Der vises og hvorledes Gud ved at lade anføre de Bibelske Historier har bekræftet de Guddomelige Sandheder, og hvilke de Sandheder ere, som derved fornemmelig bestyrkes; Der vises og Exemplers adskillige slags Nytte, og Guds Visdom i at forestille Sandheden ved Exempler som den simpelste men tilligemed meest overbevislige Læremaade; Desforuden vises i samme Capitel hvorledes mand rettelig kand benytte sig af de Bibelske Historier til at giøre sig sunde Reflexioner over alle Ting, og at finde hvad mand efter Guds Villie skal tænke og giøre i alle vanskelige Omstændigheder; og ved den Anledning vises den Forskiæl, der er imellem de Bibelske og Verdslige Historiers Nytte og Øyemærke. Det 2det Capitel handler om Skabelsens Bogs Indhold, og særdeles Nytte og Øyemærke saa vel i Almindelighed som i Særdeeleshed, og vises tilligemed Tiden paa hvilken den er skreven, Ordenen og Maaden paa hvilken den kand deeles, med flere her hen hørende Ting; I det 3die Capitel

pitel vises Guds Aands historiske Skrivemaade, saa vel i at beskrive og fortælle Guds Gierninger som i at give de Troendes og Vantroes egentlige Caracter og Portrait, da tilligemed vises den Forskiæl der er imellem Guds Majestetiske Skrivemaade og Menniskelig Veltalenhed, samt Aarsagen til den Ulighed, som findes i Stilen hos de hellige Skribentere og Verdslige Historieskrivere. I det 4de Capitel gives almindelige Regler til at forklare den Bibelske Historie, og giøre sig de rette Betænkninger over en Histories Omstændigheder; Autors Øyemærke har herved særdeeles været at fastsætte saadanne Regler, ved hvis Brug enhver kunde være i Stand til at drage sig visse Lærdomme af de Bibelske Historier, og som mange Commentatores have bemøyet sig med vitløftig at anføre de Porismata og Lærdomme, som kand drages af enhver Historie, saa meener Autor, at mand kunde spare sin Umage med at bruge slige vitløftige Commentarier for den Sags skyld, naar mand vilde betiene sig af slige almindelige Regler, ved hvis rette Brug mand med større Vished og Eftertanke

selv kunde drage sig de Lærdomme af Historien, som mand vitløftig kunde finde udførte hos andre; Endskiønt Autor derfor ikke vil disputere slige Commentarier sin Nytte. I Slutningen af dette Capitel vises Grunden til de særdeeles Tale-Maader, som findes i Skriften, og disse Tale-Maaders besynderlige Beskaffenheder, og hvorledes de tiene til at give en tydelig og fuldstændig Begreb om Sagen, samt Aarsagen til den Ulighed, som der findes imellem endeel af de særdeles Tale-Maader, som bruges i det gamle og nye Testamente, og hvad mand i Almindelighed har at betragte ved de Bibelske Tale-Maader, for at forstaae dem rettelig. I det 5te Capitel handles om de Vanskeligheder, som forekommer ved de Bibelske Historiers Forklaring, og hvorledes mand derudi skal forholde sig. I dette Capitel vises der, hvor mange slags disse Vanskeligheder ere, og hvorfore de hellige Skribentere har forbigaaet iblant at anføre visse Omstændigheder ved Historien, saa vel som Maaden paa hvilken en Ting er skeet, hvorfore Gud ikke har givet os et ordentlig Systema, men

iblant

iblant gandske kortelig anført visse end og vigtige Ting, og hvorledes mand med Vished kand forklare de Stæder i Skriften, hvis Meening siunes ikke tilstrækkeligt at være udført i sær paa det Stæd, hvor de først anføres, eller og hvor Meeningen ikke kand tages lige efter Ordene, men maa forstaaes Lignelse-viis: Der anføres og i samme Capitel Regler, hvor efter mand kand forklare de Stæder i Skriften, hvor Meeningen siunes at stride mod hverandre, og vises tilligae, at ingen virkelige Contradictioner findes i Skriften.

(Fortsættelsen skal følge.)

Leipzig.

Det er allerede mange bekiendt, at den berømmelige og lærde Hr. Jacob Brucker har begyndt paa at skrive Historiam criticam philosophiæ. Den første Deel er alt kommen fra Pressen, og den anden skal komme ud førstkommende Michaelis Messe. Den trykkes hos Hr. Breitkopf, som forgangen Aar har given efterfølgende Efterretning ud der om: Hujus operis curam ego cum suscepissem, nec diligentiæ nec sumtibus parcendum esse statui,

ut pro dignitate argumenti & tractationis emaculatum nitidumpue prodiret. Quem in finem & charta magnitudine, firmitate & candore commendabilis, & typi novi acuti atq; elegantes adhibiti sunt. Testis luculentus erit primus, qui prelum modo reliquit, Tomus, Eruditis & Emtoribus juncta hac notitia inspicientibus. Sic ut meam equidem industriam neminem desideraturum esse sperem. Cum autem opus satis spissum, quinq; nimirum partibus constans, & ad 30 vel 32 Alphabeta excurrens, propter ingentes ad excudendum sumtus, Emtoribus non nisi pretio 4 Ducatorum vel undecim Thalerorum imperialium exhiberi queat, commodo tamen emtorum inservitus de hoc etiam pretio sub sequenti conditione aliquid remittendum constitui. Si quis Emtorum primum Tomum trium Thalerorum pretio à tempore nundinarum præsentium autumnalium anni 1741 usque ad futuri anni nundinas paschales redemerit, pretiumque dictum vel ad me ipsum miserit vel ad amicos honoratissimos, qui hanc notitiam divulgaverint, quique simul Tomum hujus operis

ris primum lectorum oculis libenter exponent, is in continenti Tomum primum una cum Schedula de prænumeratione unius Thaleri in secundum Tomum facta accipiet, qi nundinis autumnalibus 1742 Deo dante prelum relinquet. Quando hunc Emtores accipiunt, duos Thaleros solvunt, & semestri absoluto, nundinis scilicet vernalibus 1743, ubi tertium accipient, iterum duorum Thalesorum pretium exsolvunt. Nundinis demum autumnalibus d. a. 1743 soluto adhuc unico, scilicet octavo Thalero, residuum operis illis tradetur. Quo commode itaque soli prænumerantes gaudebunt, reliquis, qui cunctati fuerint, suæ tarditatis incommoda cariori pretio undecim nimirum Thalerorum laturis. Portorium de exemplaribus ad exteros mittendis ipsi emtores solvere non dedignabuntur.

Hos samme Breitkopfer ogsaa udkommen: Den anden Deel af Bayles critiske Ordbogs tydske Oversættelse.

Helmstædt.

Den lærde Hr. Professor Schläger har i forige Aar stillet for Lyset en læsensvær-

dig Dissertation de Debitore obaerato secundum jus hebraicum & atticum creditori in servitutem adjudicando, og kortelig en Commentation de Numo Hadriano plumbeo & gemma Isaica in funere Ægypti medicato repertis. Denne sidste har hand skreven efter den regierende Hertugs Befalning af Brunsvig, i hvis Cabinet begge Stykker findes. Til Myntens Forklaring har hand anvendt 11 Capitler, og til Billedets paa Edelstenen ikkun eet, eftersom adskilligt allerede var anført i de forige, som tiente til det sidstes Forklaring. Ikke alleneste Elskere af Mynter, men end og saa af gamle Sager i Almindelighed, skal finde Nytte og Fornøyelse af dette Skrifts Giennemlæsning, ja mange Steder af de gamle Skribenter faae der ved et større Lys.

Hamborg.

Mand seer her et Skrift under denne Titel: Christus und Belial, wie solche nicht zusammen stimmen, in einem theologischen Brieffwechsel zwischen unten benannten Autore und Bruder Ludewig von Zinzendorf, Gott und Wahrheit lieben-

benden Seelen zu geheiligter Prüfung vor Augen gelegt von Johann Christian Edelmann. 2 Cor. XIII. 8. Wir können nichts wieder die Wahrheit, sondern für die Wahrheit. 1741.

Paris.

Fortsættelsen af Histoire de l'Egliſe Gallicane.

Fornemmeligen betiente den hellige Abed Bernhard sig af den Fortrolighed, som Pave Eugenius den III. havde til ham, i hans Forsæt at ophidse Kongen af Frankrig og alle christelige Regentere til den saa kaldede hellige Krig imod Saracenerne. Forfatteren har med Flid samled alt det, som hand gjorde for at faae dette hellige eller snarere ulykkelige Tog sat i Verk. Uagted de mange Mirakler, som hand gjorde i Svidserland og Tydskland for at bevise dets Nødvendighed og Billighed, saa vilde dog Abeden Suger, som forud saae de farlige Følger, ikke samtykke der i, men denne kloge Minister raadede stædse der fra. Ikke desmindre fik Paven og hans Bernhard Overhaand. Dog lærde Udgangen ikkun alt for meget, at Suger

havde Ret. Endeligen, da Bernhard saae, at det gik disse hellige Korsdragere saa slet, gav hand et Forsvarsskrift ud, hvor i hand giorde sig selv reen, og skød Skylden paa de Christnes Ugudelighed. Hand førte de elleve i israelitiske Stammer an til Exempel, hvilke, endskiønt de efter Guds egen Befalning krigede imod Benjamins Stamme, som havde giort sig skyldig i en utærlig Gierning, ikke des mindre bleve tu gange slagne, ja havde ikke vunden Seyer, hvis de ey vare blevne blevne bestandige, og havde voved det 3die Slag. Siden handler Forfatteren om de Tvistigheder, som vare opkomne imellem Keyser Fridericus Barbaroſſa og Paven, og som for deres Vitløftigheds Skyld ikke her kand anføres.

Brüſſel.

Johan Leonhard har oplagt: Hiſtoire des Amazones anciennes & modernes, enrichie de Medailles, avec une préface, hiſtorique pour ſervir d'inſtruction, par Monſieur l'Abbé Guyon 8. Endskiønt Goropius og Petit allerede have ſkreven om Amazonerne, saa har Hr. Guyon meent, at hans Arbeyde ey der for skulde være unyt-

nyttig. Begge omtalte Skrifter ere paa latin, og skrevne saaledes, at ey mange skal kunde finde Smag der i. Der har været mange, som have tvivlt paa, at der har været Amazoner til. Deels har mand ikke vidst, hvad de gamle have fortolt os om deres Kriger og Opholdssteder; Deels har mand og saa holdt sligt for poetiske Fabler. Forfatteren giver da en temmelig Oplysning her om, og det i tu Parter eller 9 Hovedstykker. I de 3 første taler hand om deres Navn, Udspryng, Sæder, Klædedragt, Vaaben, og den Tid, hvori de have leved. I det fierde taler hand om deres Kriger, af hvilke hand forestiller fem. Den første var, da de lagde Grunden til deres Rige, og Marpesia undertvang de Folk omkring Bierget Caucasus, som der over siden blev kalded det marpesiske Bierg. Den anden Krig var, da Hercules hentede deres Dronnings Antiopes Belte. Den tredie var, da Orithria for at hævne denne Spot gik igiennem Thessalien til Attica, og da hun og hendes allierte de Scyther, fordi dette Tog ikke ret vilde lykkes dem, og de der for skammede sig ved at vende tilbage til

The-

Themiscyre til deres Folk, drog ind i det europæiske Scythien, og der oven for Thracien stiftede et Rige, som dog ikke længe varede. Dette forstyrrede dog ikke gandske den amazoniske Nation, men den var endnu i Stand til at giøre Tieneste i den trojanske Krig, hvor i den var paa Trojanernes Side, hvilket var den fierde Krig. Den femte var, da de fore over til Den Achillea eller Peneus. I det femte Hovedstyk tales om de Afmindelser, som findes om dem i adskillige Lande og Stæder, saasom i Staden og Landet Themiscyra, i Ephesus og Dianæ Tempel, i Staden Smyrna, og de omkringliggende Egne, Staden Thyarita, Myrine, Cumes, Papsos og andre. I det siette og syvende handles om deres Begravelser, Grave og Gudstieneste. I det ottende undersøges til hvad Tid deres Rige har været, og hvor længe det har varet. Efter Justini Beretning har det begyndt 1500 Aar for Christi Fødsel; Men hvor længe det har varet, vides egentligen ikke; det sidste der tales om dem hos Skribentere er i Pompeji Tider, da hand tvang de albaniske Folk; thi da siges, at der var Amazo-

ner

ner der iblant. I det niende og sidste tales om nogle fremmede og nyere Amazoner.

Amsterdam.

Hos Waesberg er kommen for Lyset: Miscellaneæ observationes criticæ novæ in auctores veteres & recentiores. In Belgio collectæ & proditæ. In annum CIↃ DCC XL. Tom. I. stor 8. 10 Ark. Hr. Jac. Phil. d'Orville, som nu allene besørger denne Samling, da forhen den berømmelige Peter Burmann besørgede den tillige med ham, melder i en Fortale til Læseren, at mand ej længer har i Sinde at udgive denne Samling til visse Tider eller i et vist Antal Deele; Men mand vil saa tit levere et Stykke der af, som mand har Forraad der til. Herudover har mand indretted nærværende Deel ikke paa nogle Maaneder men paa et heelt Aar. I dette Stykke meddeles 1) En Fortsættelse de numis Contorniatis à C. H. 2) Animaduersiones in Terentii Andriam. 3) Joan. Palmerii à Grentemesnil Vindiciæ pro Joan. Bodino contra Ph. Cluuerium, de Celtarum nomine, cui proprie genti conveniat. 4) Jesebr. Eilardi Harkenrothii conjectanea de Athenodo-

doro Sandonis F. Cananita, Sauli quondam Tarſenſis pueri, Judæi liberaliter educati, deinde Pauli nobilitati Apoſtoli litterario formatore, Philoſopho ſtoico. 5) Animaduerſiones ad Heſychii quædam loca, auctore P. B. A. A. H. 6) Jacobi Logani, judicis ſupremi & Concilii Præſidis provinciæ Penſilvanienſis in America epiſtola ad virum clariſſimum Joan. Albert. Fabricium. 7) Diſſert. de maxime neceſſaria criticorum Opera permultis & inſignibus emendationum exemplis ubique illuſtrata. Operis majoris ἀποσπασμάτιον, Auctore Claudio Cívili.

Hos Jac. Wetſtein er den femte Deel udkommen af Hiſtoire romaine depuis la fondation de Rome juſqu'à la bataille d'Actium; C'eſt à dire juſqu'a la fin de la Republique. Par Monſr. Rollin. 12. 1 Alph. tillige med tu Landkorter af Hr. d'Anville, kongelig Geographus, af hvilke det ene foreſtiller Sicilien, og det andet Spanien. Saa er og ſaa der hos en Grundridsning af Staden Syracuſa, ſom J. P. le Bas har ſtukken. Denne Deel inderholder

der fire Bøger, nemlig den fiortende indtil den syttende. Historierne der i begynde fra det 535 Aar efter Roms Opbyggelse, da Fabius Maximus blev sat til Prodictator, og Minutius til hans Feldherre over Rytteriet, og gaaer indtil 542, da Scipio tog Carthago ind.

Leiden.

Hasebroek har oplagt: Joan. Baptistæ Ottii spicilegium siue excerpta ex Flavio Josepho ad novi Testamenti illustrationem cura Sigeberti Havercampi, stor 8. 2 Alph. 6 Ark. Da Hr. Havercamp for nogle Aar siden giorde Anstalter til et nyt Oplag af Flavius Josephus; saa ynskede hand, at en lærd Mand vilde tage sig paa at uddrage af Flavio hvad der kunde tiene til det nye Testamentes Oplysning og Forklaring, lige som Georg Raphel har giort af Polybius, Xenophon, Arianus, og andre. Hand ventede efter Dag fra Dag, at den ærværdige 80 Aar gamle Hr. Ottius, der havde tilskikket ham en Prøve paa sligt Arbeyde, vilde holde sit Løfte; Hvilket nu og omsider er skeet. Hr. Havercamp har og saa lige som stiolen sig

sig fra sine andre Forretninger, for at besørge denne Bogs Tryk. Hand har føyet til dette Verk et par Prøver paa andre Skrifter. Det ene angaaer en Ordbog over Flavius Josephus, og det andet et Stykke af en Historia ecclesiastica Anti-Baroniana, som Johan Hinrich Ott, dennes Fader har opsat. Til begge søges en Oplæggere.

Hos Gerh. Corts er at finde Sigebreti Havercampi Introductio in Antiqvitates Romanas. Accedit Index, qui alphabetico ordine antiqvitates easdem complectitur stor 8. 7 Ark. Hr. Havercamp har i Synderlighed søgt at tiene dem der med, som vil lære de romerske Antiquitæter af ham hiemme. Mand finder her kortelig-gen anført alt hvad der er fornøden at vide der om; Saa kand mand og saa meget vel legge dette Arbeyde til Grund, naar mand af sin egen Læsning vil giøre Samlinger af de romerske Antiquitæter, hvortil det vidtløftige Register er meget god, efter som det viser, under hvad for et Capitel mand skal søge en hver Ting.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 29.

Den 20 Julii 1742.

Kiøbenhavn.

Fortsættelse af Monsr. Mossins Bog. Det 6te Capitel handler om Guds Aabenbarelse, Forhold mod Patriarcherne og hans Forjættelser til dem i Almindelighed, saa der i dette Capitel vises de adskillige Maader, paa hvilke Gud aabenbarede sig for Fædrene, og Guds Øyemærke med en hver Maade i sær, saa og vises der Guds Øyemærke med sin miraculeuse og forunderlige Forhold mod Patriarcherne, og hvilke Sandheder Gud dermed fornemmelig søgte at stadfæste,

der vises og, hvorledes den ene Forjættelse stedse var en Forklaring over den anden, og hvad Gud i Patriarchernes Tider gav tilkiende om den Jødiske Republiques tilkommende Tilstand, der anføres og de ældste Jødiske Skribenteres, som Jonathan og Onkelos deres Anmærkninger over Forjættelserne, for at see Overeensstemmelsen imellem deres og de Christnes Forklaring derover, der gives og adskillige Betænkninger over de Expressioner, med hvilke Gud fremsatte sine Forjættelser, samt Anledninger, i hvilke de bleve givne, saa vises der og i samme Capitel Guds Øyemærke med at sige Patriarchernes Afkom deres tilkommende Skiæbne, og hvorfor Gud ikke lader nu i Verden skee saadanne Spaadomme eller Miracler, som da skeede, med fleere herhenhørende Ting. Det 7de Capitel handler om Patriarchernes Religion og Sæder; Ottte Capitel ere samlede i et kort Indhold de Sprog udi Skabelsens Bog, som handler om de vigtigste Religions Artikler, som om Guds Forsiun, Synden, de Troendes Beskaffenheder, den Lærdom om Messia, og saa videre, af hvilke Sprog der vises, hvad for Idée man giorde sig om

de Ting udi Patriarchernes og Mosis Tid, hvoraf da lættelig deres Religions Artikler kand sees; Den Ting er ey tracteret af nogen anden, og derfor har Autor giort sig særdeeles Flid derfor; Forend Autor handler om Patriarchernes Sæder, har hand vilst Guds Øyemærke med at anføre, saa vel de Troendes Feyl som Dyder, og hvor falsk en Sammenligning de U-gudelige nu i Verden gior imellem deres Ondskabs Synder og de Troendes Feyl, som Skriften har anført. Der handles og i samme Capitel om Maaden, paa hvilken de hellige Skribentere fortælle de Vantroes Fejl og hvorledes just saadanne de Vantroes Fejl med Guds paafølgende svare Domme derover ere anførte i Skriften, som nu dagligen begaaes i Verden, og agtes ringe, da der vises og hvorledes Verden nu paa samme Maade forgiæves undskylder sine Feyl, som de Vantroe i Patriarchernes Tider brugte til at undskylde deres Feyl; Derpaa har Autor vilst Patriarchernes Sæder og deres gudfryatige Opførsel efter et hvert af de 10 Guds Bud, paa det mand ved at betragte deres Exempel kand

tilligemed veyledes til at betragte de 10 Budsords rette Meening, og den rette Maade at applicere dem paa, der er og tilligemed anfort Exempler af Skabelsens Bog paa, hvorledes Gud har belønnet en hver Dyd og derimod straffet enhver Last, som forbydes i Guds Bud. I det 8de Capitel gieres en Sammenligning imellem enhver af Patriarchernes Omstændigheder og de Troendes Omstændigheder nu udi Verden, med hvilken Sammenligning der vises, hvorledes Guds Omgang med sine Troende i Verden altid har været og bliver ens i Hoved Sagen, og hvorledes Patriarcherne havde de samme Vanskeligheder at bestride, som de Troende nu finder udi Verden, saa og hvorledes de Troende nu i Verden virkelig skal finde og dagligen erfare den Guds Hielp, som Patriarcherne fik, om ikke altid paa samme miraculeuse Maade; Ved denne Sammenligning vises hvorledes mand efter vores Omstændigheder nu i Verden kand benytte sig af de Historier, som findes antegnede i Skabelsens Bog.

Den anden Tome, til hvilken nu præ-

nu-

numereres, bliver Forklaring over de fire øvrige Mose Bøger, og aldeeles indrettede ligesom denne med en Forberedelse, genealogiske og chronologiske Tabeller, saa og Kaaberstycker over de Ting, som hørte til Tabernaclet, den yperste Præstes Klæde-dragt og den Israelitiske Leyer; I det første Capitel af Forberedelsen handles om de fire Mose-Bøgers Indhold og Øyemærke i Almindelighed. Det andet Capitel handler om den guddommelige Regierings Form blandt Israeliterne, og Guds Øyemærke med sin særdeles Forhold mod dem i Ørken, saadant som det Øyemærke forklares af Moses og Propheterne; der giøres og Sammenligning i samme Capitel imellem det Jødiske Folkes Tilstand og Omstændigheder, saadanne, som de vare i Mosis Tid, og deres Vilkor i efterfølgende Tider. I det 3die Capitel vises de Jødiske Løves, og den ne Nations Skiæbnes Overeenstemmelse med den guddommelige Regierings Form. Der giøres og Sammenligning i samme Capitel imellem Jødernes og andre Nationers Løve. Ved hvilken Anledning der anføres et kort Indhold af de gamle

Persers, Ægypters, Carthaginensers og Græckers Love. I det 4de Capitel handles om Guds Hensigt i almindelighed med de verdslige Love Jøderne fik, samt de ceremonialske Loves Øyemærke og Henseende paa Messiam, saadan som den blev viist af Propheterne, Christo og Apostlerne, i sær Paulo, i hvilket Capitel bliver og viist Jødernes Forklaring over disse Love, og skal herudi særdeles besvares de Argumenter, som af Spencer og den lærde Jøde Orobio bleve fremsatte for Limborch mod de Jødiske Skickes Hensigt paa Messiam og andre her henhørende Sandheder. I det 5te Capitel gieres Sammenligning imellem det Jødiske Folkes Omstændigheder i Ægypten og Ørken, og Guds Kirkes Vilkor nu udi Verden. I det 6te Capitel gieres Sammenligning imellem Moses, Patriarcherne og Christum.

(Fortsættelsen skal følge.)

Paris.

Her er udkommen La Mythologie & les Fables expliquées par l'Histoire. Par Mr. l'Abbé Banier, de l'Academie des Inscriptios & belles lettres. Troisieme Volume in 4to.

Mand

Mandbør, siger Censorinus, deele den gamle Historie i tre Tider. Den første indeholder det som har tildragen sig fra Verdens Begyndelse indtil den første Syndflod, hvor ved forstaaes den Ogygiske, og denne Tid kaldes den skiulte Tid. Den anden begriber i sig det som er skeet fra bemældte Syndflod indtil Olympiades, og da den findes opfyldt med uendeligen mange Fabler, saa kaldes den den fabelagtige Tid. Den tredie befatter den Tid som er forløben fra Olympiades, og som da den er mere bekiendt og vissere, saa bliver den kaldet den historiske Tid. Monsieur l'Abbé Banier har alleneste sat sig for at handle i dette Verk om de tu første Tider. I de tu første Deele har hand forklared de ubekiendte Tider, nemligen, alt det som betreffer Guderne og Gudinderne. I den tredie Deel handler hand om de fabelagtige Tider og om Hedningernes Helte og Halvguder. Deres Herkelse leder hand fra Grækerne her; Saa fastsætter hand ogsaa Tiden, i hvilken de Heroes, som hand vil tale om, have levet. Alle Skribenter saa vel gamle som nye komme overeens, at de heroiske og

fabelagtige Tider have været fra Ogyges indtil Olympiades, med hvilke de historiske Tider begynde. Men de ere ikke enige om, hvor længe den Tid har varet. Mæren alle Lærde giøre 1600 Aar der af. De tælle nemlig 400 Aar fra Ogyges til Inachus, 400 fra Inachus til Cecrops, 400 fra Cecrops til Trojæ Indtagelse, og 400 fra Trojæ Indtagelse indtil Olympiades. Men Monsieur Banier kand ikke føre i sit Hoved, at Ogyges skulde være saa gammel. Hand giver der til denne Aarsag: Trojæ Indtagelse, som allerbest vides af alt det som tildrog sig i de fabelagtige Tider, faldt efter de beste Tidsregneres Mening ind i Aaret 1183 eller 1184, førend de Christnes Tidsreigning fra Christi Fødsel. Der som nu Ogyges regierede 1200 Aar for Trojæ Indtagelse, saa levede 2333 Aar for Christi Fødsel, og følgeligen mæren ved Noe Syndflods Tider. Hvilket ikke kand bevises, uden at mand vil sige, at hand er den samme som Noe, og at den Oversvømmelse, som skede under hans Regiering er den almindelige Oversvømmelse. Monsieur Banier vil saaledes heller tage 400 Aar der fra, og sæt-

sætte Ogyges Levetid i Inachi eller hans Sons Phoronei Tider. Saaledes blive ikkun 1200 Aar tilbage. Men da Fablerne endes moxen med den Tid, da Heraclidæ kom tilbage til Peloponnesus omtrent 80 Aar efter Trojæ Indtagelse, saa gior hand da og saa denne sidste Epocha mere end 300 Aar mindre. Ja de 900 Aar, som blive til overs; reduceres endnu til mindre, efter som hand holder for, at mand ikke maa reigne 400 Aar imellem Cecrops og den trojanske Krig, i det Mneſtheus, som var tilstæde i denne Krig, ikkun var den ellevte athenienſiske Konge, og gemeenligen 11 Kongers Regieringer ey kand giøre 400 Aar ud. Saaledes indslutter hand paa det sidste den ganske fabelagtige Tid i mindre end 900 Aar. Historierne inddeler hand ellers i 2 Dele. Den første indeholder alle grædske Heltes Historie fra Ogyges indtil Heraclidarum Tilbagekomst til Peloponnesus; Den anden de Fabler, som ey ret vel have kundet finde Plads i den første Deel, fordi de havde ingen Forbindelse med det som der i fortoltes. Saa har hand ogsaa føyed der til de Spille og Lege, som høytideligen

bleve holdne paa adskillige Steder i Grækeland.

(Fortsættelsen skal følge.)

London.

Mand trykker her: L'Histoire de Marie Stuart Reine d'Ecosse & de France avec les pieces justificatives, & des Remarques, deux Volum in 12. Alt det som vi endnu har havt om denne ulykkalige Dronning, har været ufuldkommen og oven hen skreven. Der behøves besynderlig Indsigt og en fri Pen til at beskrive alle de critiske Omstændigheder, hvor ved hun har giort sig mærkværdig og tillige med ulykkelig. Buchanan og Thouan sige intet andet end Ondt om denne Dame, og Cambden siger maa skee alt for meget godt. Mand er saaledes begiærlig efter at vide, hvorledes Forfatteren vil føre sig op heri.

Leiden.

Den Lærde Hr. Gerhard von Swieten Med. Doct. har forfærdiget: Commentaria in Hermanni Boerhave aphorismos de cognoscendis & curandis morbis T. I. Lugd. Bat. 1742. Dette Verk er den udødelige Boerhave og hans Discipel til ik-

ikke liden Ære. Hr. Doctor von Swiete har med Flid og Indsigt udarbeyded og oplyst disse hans Læreres Theses. Hand har og saa været i Stand til at giøre det, saa som den, der i 20 Aar saa vel offentligen som hiemme i Huset har hørt ham. Vel seer mand endnu ikkun den 1ste Deel; Men mand kand allerede nokſom see der af, hvor ypperligt det øvrige vil blive. Hand har ey allene anført sine egne ja de gamle og nye Lægers Betragtninger, men end og saa de Anmærkninger, som denne berømmelige Mand selv for nogle Aar siden haver giort derover, og som hand har meddeelt ham som hans troe og flittige Discipel.

Greifswalde.

Nogle Medlemmer af det tydske Sælskab her have hos Johan Weitbrecht begyndt at udgive det første Stykke af et nyt Maanedsskrift under denne Titel: Critischer Versuch zur Aufnahme der deutschen Sprache. De efterfølge her i Medlemmerne af det tydske Sælskab til Leipzig, og vil give Efterretning om gamle og nye tydske Bøger, indrykke nogle egne Afhandlinger, som kand henhøre til det tyd-

tydske Sprogs Critik. Saa skal mand og saa undertiden finde saadane Mænds Levnetsbeskrivelser der i, som paa nogen Maade have giort noget til det tydske Sprogs Opkomst. Mand har ikke bunden sig til nogen vis Tid angaaende dette Skrifts Fortsættelse, Dog forsikkres, at mand ey vil spare nogen Flid i at levere det saa snart mueligt kand være, og i det ringeste hver Aar et Bind, som skal indeholde 6 Stykker, hvor af hver skal bestaae af 8 Ark i 8. I dette første Stykke staae efterfølgende Artikler. 1) Beyträge zur critischen Historie der deutschen Sprache, Poesie und Beredsamkeit 1. 2. 3. 4ter. Stück 8. Leipzig 1732. 1733. 2) Einige Nachrichten von dem Ulphilas, oder der gothischen Uebersetzung der vier Evangelisten. 3) Von den gleichgültigen Wörtern überhaupt, und besonders in der deutschen Sprache. 4) Von dem Rechte neue Wörter in die deutsche Sprache einzuführen. 5) Das mit dem nimmer untergehenden Volsterne und mit dreyen Kronen vermählte Zimberland, von Mag. Jacob Wolfen Stralf. 1698 4 Ark i Folio. 6) Hrn. C. G. Heräus Beurtheilung eines gewissen theatralischen

Stücks, welches von deutschen Printzen zu S. R. ist fertiget worden, aus dem frantzösischen. Forfatternes Afsigt ved disse Skrifter er rosværdig, og de ere og saa dygtige nok til at udføre hvad de her i have tagen sig for.

Amsterdam.

Hos Jansen ere trykte Hr. le Vlacqus Tabulæ sinuum tangentium. Ligeledes Fr. Bressellii Miscellaneorum philologo-gico-criticorum Syntagma, quibus juris romani veterumque auctorum loca explicantur, emendantur, vindicantur, ac illustrantur. Accedit de vita & scriptis Auctoris præfatio 8. 1742.

Miscellaneæ observationes criticæ nouæ in Auctores veteres & recentiores 8. Tom. III. Dette Bind indeholder i sig. 1) Notæ in Xenophontem Ephesium 2) Gerhardi Jacobi van Swinden specimen novæ editionis Apollodori & commentarii ad eum. 3) Diatribæ in Inscriptiones quasdam.

Haag.

Pierre Paupie har ladet oversette: Relation de la conduite, que la Duchesse douairiere de Marlborougha tenuë à la cour, de-

depuis qu'elle y entra juſqu'à l'an 1710. Ecrite par elle-même dans une lettre à Mylord * * Traduite de l'anglois. Dette Skrift har mange mærkværdige Ting i ſig, og kand haves i Herolds Boglade.

Rom.

Her er trykt: Venerabilis viri Joſephi Mariæ S. E. Cardinalis Thomaſii Opera omnia qua edita qua nondum vulgata, nunc primum in unum collecta, prolegomenis, tractatibus, appendicibus & vetuſtiſſimis anecdotis monumentis ad divinam Pſalmodiam & res liturgicas pertinentibus aucta, ſtudio curaque Joſephi Bianchini Veronenſis, Presbyteri Congregationis Oratorii Romani, Tomus primus in duas partes diſtributus. Romæ, typis & ſumtibus Hieronymi Mainardi 1741 in Fol. Det er Titlen paa den første Deel af Cardinal Thomaſii Skrifter, som er saa berømt formedelſt hans Indſigt i den hellige Skrift og de Kirkelove, som betreffe Liturgien. Denne Samling, som forklarer Pſalmodien og den occidentalſke Liturgie, ſkal komme til at beſtaae af 6 Tomer, og ikke alleneſte befatte i ſig alle Thomaſii saa vel trykte som utrykte Skrif-

Skrifter, men end og saa anseelige og rare her hen hørende Antiquitæter, som Udgiveren har samled af de beromteste italienske Bibliotheker. Mand skal saaledes kunde anse denne Samling, som et Skatkammer, hvor af mand kand tage alt det som angaaer Kirkeceremonierne, og hvad som ellers videre Traditionen mælder.

Padua.

Mand har i denne Stads Seminarii Bogtrykkerie besørged det ottende Oplag af efterfølgende Bog: Ortografia moderna italiana per l'uso del Seminario di Padova. Edizione ottava accresciuta e migliorata in 4to. Opleggeren Hr. Facciolati beretter i Fortalen, at hand har giort sig stoer Møye for at bringe dette Verk til Fuldkommenhed. Paa Fortalen følge tvende Forteignelser. Den første indeholder de gamle italienske Skribenters Navne, som have hiulpen det toscaniske Sprog op, indtil Aaret 1400. Den anden giver Efterretning om nyere Bøger og Skribenter, og bemærker Tiden, i hvilken de have leved. Ved Enden har mand sat de fornødenste grammaticalske Regler for dem, som vil skri-

skrive rigtig og sirlig. Disse Regler ere indrettede efter alphabetisk Orden, og ere meget vidtløftigere i dette Oplag end i de forige.

Fra samme Bogtrykkeri er og saa udkommen: Institutionum Philosophiae mechanicae experimentalis specimen. praelectio habita à Joanne Poleno V. Kal. Dec. MDCCXXXX. cum nouum Theatrum pro experimentali Philosophia in Patauino Gymnasio dedicaretur 4. I denne lærde Afhandling underviser Marchese Poleni den, som agter at blive en Philosophus experimentalis. Hand undersøger der i, hvad der udfordres, naar mand vil giøre et Forsøg, hvad deri behøves til at sætte sligt i Verk, og hvad for Nytte den naturlige Philosophie har der af.

Leiden.

Saa er og saa her udkommen en Diatribe antiquario-juridica inauguralis, exhibens nonnullas de rebus mancipi & nec mancipi earumque mancipatione conjecturas. Auctore Gerardo Meermann §4. 1 Alph. 2 Ark.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 30.

Den 27 Julii 1742.

Kiøbenhavn.

Fortsættelse af Monsr. Mossins Bog.

Det 7de Capitel indeholder adskillige Betænkninger over Guds forunderlige Domme blant det Jødiske Folk, og der giøres Sammenligning imellem dem, og hans Domme nu udi Verden. I det 8de giøres en Beskrivelse over Ægypten, Canaan og den Arabiske Ørken, igiennem hvilken Israeliterne vandrede, hvorudi anføres adskillige Anmærkninger tagne af de nyeste Reyse Beskrivelser. Forklaringen i sig selv bliver og inddeelt i Capit-

ler ligesom i den første Tome; Og siden der i denne Tome handles om de ceremonialske Love, saa gives der ikke alleneste et kort Indhold af hvad som Lundius, Lamy, Lightfoot, Dietericus, Hildebrandus, Dassov og andre har anført om de Jødiske Skikke, og skal der giøres særdeles Forskiæl imellem de Skikke, som Gud ved Moses befalede, og de som Jødiske Skribentere siger at være brugte; Der skal og over alt vises med tilbørlige Præcautioner, og efter de i Forberedelsen anførte Grund-Regler til at forklare Sensum typicum og Skriftens egen Anviisning, hvorledes de Ting, som hørte til den ceremonialske Guds Tieneste vare Forbillder paa Messiæ Velgierninger, og Guds usiunlige Christen-Kirkes sande Beskaffenheder. Der skal og vises hvad Betænkninger Israeliterne efter deres Kundskab kunde giøre sig derover, og hvorledes de Ting, som hendtes dem i Ørken, kunde være dem til Undervisning og Trøst i de Omstændigheder, som de siden kom udi i Canaan. Disse Ting skal paa den korteste og allerforstaaeligste Maade blive anførte.

Den tredie Tome bliver Forklaring o-

ver

ver Josvæ, Dommernes og Samuels Bøger, hvor endeel af Davids Psalmer blive confererede med hans Historie, og af visse Psalmer viiste hans egne Reflexioner over hvad ham passerede, saaledes, at hans Historie forklares af Psalmerne, og en stor Deel af dem igien af Historierne.

Den 4de Tome bliver en Forklaring over Kongernes og Krønikernes Bøger, hvor Autor vil søge med ald Flid, saa vit mueligt er at henføre Propheternes Prædikener til viske Tider i Historien, og af Propheterne viise deres Reflexioner over hvad Historien viiser der er passeret, saa at det bliver tilligemed som en almindelig Forklaring over Propheterne, i hvilken Anledningerne til Prophetierne viises og Aarsagen til endeel af de Expressioner, som derudi ere brugte, og Historien tilligemed af Propheternes Skrifter oplyses, og bliver der i Forbereedelsen til denne Tome viist, hvad der i almindelighed kand være fornøden til, at forstaae Propheterne.

Jeg vil endnu til sidst erindre noget, som er forgiemt om Skabelsens Bog, Forklaringen da over denne Bog i sig

selv er udført i en Historisk Stil, og inddeelt i adskillige Capitler med hosføyet Titel over hver Capitel, hvilken giver en kort Idée om Historiens Hovet-Øyemærke, saaledes at det 1 Capitel handler om alle Tings Indretning af Gud i Verdens Skabelse, i hvilket Capitel gives et kort Indhold af Physiqven eller de naturlige Tings Kundskab, som Aarsag til Vinde, Torden Lynild, og saa videre, og disse Tings Nytte efter den Methode, som Derham har brugt i sin Physica theologica, og vises tillige, hvor de fleste af Guds Velgierninger udi Skabelsen, ere Menniskene ubekiendte, fordi de ikke veed og eftertænker de naturlige Tings Nytte og Guds vise Hensigt der med. Det andet Capit. af Forklaringen handler om Guds Riges Oprættelse i Verden ved U-skyldighedes Standin, i hvilket Capitel der i sær handles om Guds Billedes Beskaffenhed i hvilket Adam blev skabt, ved hvilken Anledning der gives et kort Indhold af Physcologien, eller den Videnskab, som handler om Siælens Beskaffenheder og dens Kræfter. I det 3die Capitel vises det Ondes Oprindelse i Verden ved Syndefaldet

det, og Guds vyse Anstalter derimod, og saaledes er Historien videre inddeelt i Capitler. I det 9 Capitel er og anført et kort Indhold af hvad Bockartus haver om Landenes første Beboelse efter Adspredelsen ved Babels Taarns Bygning. Ved Enden af hver Historie vises, hvad Reflexioner Israeliterne kunde have giort sig i Ørken over den Historie efter deres Omstændigheder. Derved skeer en stærk Sammenligning imellem de Bibelske Historier, og mand kand see Moralen, af Skabelsens Bogs Historie appliceret paa visse Omstændigheder. I Fortalen har Autor givet en udførlig Underretning om hans Øyemærke med det gandske Skrift, og Aarsagen til den Methode som hand har brugt og tillige med anført de Autores, som hand hertil har betient sig af.

Haag.

Boghandler Peter de Houdt, har færdig fra trykken den anden Deel af det Skrift, kaldet: Attaque & Defense des Places par le Marechal de Vauban i 4to. tillige med adskillige Kaaberstykker og et almindeligt Register over begge Parter. Denne anden Part indeholder en prac-

tisk Afhandling om Minerne, som Forfatteren selv har opsat, og en anden om Krigskonsten, som en fornemme Officer har giort.

Ligeledes er og udkommen hos ham Remarques historiques critiques & philologiques sur le Nouveau Testament par Mons: de Beausocre, le Pere, tu Bind. i 4to.

Paris.

Udtogets Fortsættelse af La Mythologie & les Fables, expliquées par l'histoire. Den første Deel indeholder 6 Bøger. I den første Bog handler hand om de ældste Tider i Grækeland, og oplyser, saa meget mueligt er, de der i forekommende mørke og fabelagtige Historier. Til den Ende handler hand om de første Grækelands Indbyggere, og deres første Kongeriger, nemlig, om det argiviske Rige, som Inachus, det sicyoniske, som Ægialeus, og om det athenienſiske, som Cecrops stiftede. Derefter fortæller hand, hvorledes Danaus, Deucalion, Lelex, Cadmus og Pelops kom i Landet, og satte sig der ned. Siden taler hand om disse Herrers Efterkommere, og de Overſvømmel-

meller, som skede i Ogygis og Deucalionis Tider. I den anden Bog taler hand om Heltene i almindelighed, og undersøger, til hvad Tid og hvorledes deres Dørkelse kom ind. Der paa tager hand en hver Helts og Heldindes Historie for sig i sær, og forklarer Fablerne om Perseus, Andromedes, Gorgones, Bellerophon, Minos, Minotaurus, Dædalus, Theseus, Phædrus, Centauri, Lapithæ, Chiron og Pirithous. Den tredie Bog indeholder Argonauternes, det gyldne Fæts og deres Historier, som have Deel i dette Tog, saa som Jasons og Medeæ, Herculis, Thesei, Castoris, Pollucis og Orphei. Den fierde Bog taler om den Chalydoniske Jagt, de tvende thebanske Krige, og alt det som tildrog sig der ved; saa og om Oedipo og hans Børn, om Amphiraus, Adrastus, Antigonus Capaneus og Tiresias. I den femte Bog fortæller hand alt det som henhører til den trojanske Krig og til Trojæ Stads Beleyring og Indtagelse. Der paa taler hand i den siette om alle de græske og trojanske Helte, som vare i denne berømmelige Krig, om Agamemnon, Achilles, Ajax, Diomedes, Ulysses, Ante-

nor, Æneas, Memnon, Eriphyles, Laocoon, Paris, Helene, Menelaus, Oenone, Proteſilaus, Calchas, Philoctetes, Idomeneus, og Merion. Da vi nu have givet en kort Afridsning paa den ganſke Materie, saa vil vi tage een besynderlig for os der af nemlig Argonauternes og det gyldne Fliſes Hiſtorie, ſom een af de mærkværdigſte. Hand begynder da saaledes: Athamas Æoli Søn, Konge til Thebæ i Bœotien havde Ino Cadmi Daatter til Huſtru, hvilken hand forſtød nogen Tid der efter, for at gifte ſig med Nephele, med hvilken hand avlede Phryus og Helie. Men ſom hun ikke ret var ved Forſtand, saa fik hand ſtrax lede til hende, og tog Ino igien, ſom fede ham tvende Sønner Learchus og Melicerta. Hun indtog der paa ganſke hendes Mands Hierte, og ſøgte intet andet end den forige Dronings Børns Fordervelſe, og det fordi hun vidſte, at de ſom de ældſte ſkulde følge deres Fader i Regieringen med hendes Sønners Udelukkelſe. Nu hente det ſig, at der var en ſtor Hungersnød til Thebæ; Her ud over lod hun efter Sædvane ſpørge Oracklet, hvorledes denne beſt kunde ſtilles, og ſom hun havde be-

ſtuk-

stukket Oracklets Præster, svarede de, at sligt ikke kunde skee, uden at mand offrede Nephele Børn til Guderne. Og var slige Offringer dette Folk ikke ubekiendt, i det Cadmus dets Stiftere var en Phœnicier, og havde indført Phœniciernes Religion, som offrede Menniſker til Moloch. Da nu Phryxus fik dette at vide, smurte hand Stevle det beste hand havde lært, tog en Deel af hans Faders Skat med sig, og begav sig til Skibs med hans Søster Helle for at søge Tilflugt og Beskyttelse hos hans Slægt Ætes Konge i Colchis. Helle, som var subtil, og følgeligen ey kunde taale de Strabaser, som slige Reyser føre med sig, døde paa Veyen, eller hun, som Diodorus berætter, snublede paa Dekket, faldt ned i Havet og druknede; hvor over da Sundet, hvor i sligt skeede, blev kaldet Hellespontus, det er, Helles Hav. Her imod kom Phryxus lykkeligen til Colchis, hvor Ætes tog venligen imod ham, og gav ham sin Dotter Calciope til Ægte. For nu at udpynte denne Historie, sagde Poeterne, at en Vedder med gylden Fæt, som havde Vinger, og kunde tale, gav Phryxus og Helle Underretning, om det Onde, som

deres Stifmoder havde i Sinde med dem, eller tog dem, som andre foregive, da de ledede dem til Alteret for at offres, paa sin Ryg, og førte dem bort i Luften; Og at Pryxus, da hand var kommen til Colchis offrede samme Bæder til Jupiter, og hengte dens gyldne Skind op i hans Tempel, hvilket siden gav Aarsag til det Tog, som Grækerne foretog sig for at blive denne Skat mægtig. Nu sige nogle, at de have tagen Anledning til denne Fabel om Bæderen af Phryxii Hofmester, som skal have heed χριὸς, Bæder, eller og χρυσομάλλος, den som har en gylden Uld. Men Monsieur l'Abbé Banier holder med Diodorus, Eusebius, og den gamle Scholiast Apollonius, som sige, at Skibet, som bragte Phryxus til Colchis, hede Bæder, eller det gyldne Tot, fordi det bar sligt et Tegn; Og da dette Skib har været meget let, saa at det ligesom har floyed ved sine Seyles Hielp fra Grækeland til Colchis, saa sagde mand, at Bædderen havde Vinger. Ja da Phryxus efter de Tiders Skik helligede Skibets Forstavn til Jupiter, hvor paa dette gyldne Bæderskind var udhugged, saa tog mand

mand Anledning der af at sige, at hand offrede Vederen til Jupiter, og hængte Skindet der af op i hans Tempel. Mand seer og saa af denne Forklaring, hvor for mand har sagt, at denne gyldene Veder var Neptuni Søn; thi et hvert godt Skib har vel kundet blive holdt for Havgudens Søn eller rettere Arbeyde.

(Fortsættelsen skal følge.)

Basel.

Hos Deckern er trykt: Commentationes historicæ & criticæ Jo. Dan. Schoeplini, Consil. & Historiogr. Gall. Reg. Acad. Inscript. & Societ. Angl. sod. Hist. & Eloqu. in Uniu. Argent. Prof. 4. 3 Alph. 5½ Ark. Mand finder der i 1) En historisk Afhandling om de romerske Keysers Apotheosis. 2) En historisk Undersøgelse om det undergangne og igien oprettede occidentalske Keyserdom. 3) Om de Romeres Auspiciis 4) Om nogle alemanniske Antiquitæter. 5) Om Burgundien som ligger paa denne og hin Side Bierget Jura. 6) Om Kongeriget Navarræ Oprindelse, Skiæbne og Regieringsfølge. 7) Om de franske Kongers Korstoge i Orient. 8) Nogle af de fornemmeste Stridigheder af den fran-

ske

ſke Hiſtorie. 9) Ligeledes af Clodovæi den Stores Hiſtorie. 10) Saavel ſom og ſaa af den britanniſke Hiſtorie. 11) Af den ſpanſke Hiſtorie. 12) Nogle hiſtoriſke Tvivlsmaal. 13) Udtog af den under Hr. Iſelin til Baſel holdne Diſputation: De lapide Tergeſtino. 14) En hiſtoriſk Afhandling, hvor i foreſtilles de romerſke Landsherrers Tidsregning i Syrien, item de jødiſke ypperſte Præſter og Proconſulum i Jødeland. 15) Anmærkninger over en Dagbog. 16) Fredsfordrag imellem Fridericus Barbaroſſa og Alexander den Tredie. 17) Pave Innocentii den ottende Diſpenſationsbulle imellem Carl den ottende Konge i Frankrig, og Anna, Hertuginde af Bretagnien, ſom blev given 1741. 18) Efterretning om den baſelſke Kirkeforſamlings Acter, ſom findes iblant det kongelige navariſke Collegii Manuſcripter, 19) Indladningsſkrift, ved hvilket 1740 i Octob. Maaned Jubelfeſtens Høytideligholdelſe formedelſt Bogtrykkeriets Oprindelſe blev forkyndet i Strasburg. Alt dette giver et fuldkommen Vidnesbyrd om Forfatterens ſto-

store Lærdom, og indeholder en besynderlig Skat om historiske Sandheder.

Leiden.

I Hasebroeks Boglade kand og saa haves: Antiqvitatum græcarum præcipue atticarum brevis descriptio, stoer 8. 9 Ark. I dette korte Udtog skal der neppe være noget forgiæt, som bør at mærkes om de græske Antiqvitæter. Dog kand det allene tiene til en Erindring om det, som mand allerede har lært, eller til en Anvisning paa det, som mand endnu agter at lære der af; Thi mand maa ikke bilde sig ind, at mand der i kand finde en udførlig Beretning om et hvert Stykke.

Saa er og saa her udkommen en Diatribe antiquario-juridica inauguralis, exhibens nonnullas de rebus mancipi & nec mancipi earumque mancipatione conjecturas Auctore Gerardo Meermann in 4. 1 Alph. 2 Ark.

Gronningen.

Den 3die Deels anden Fasciculus af Miscellaneis Groningianis in Miscellaneorum Duisburgensium continuationem publicatis indeholder efterfølgende Artikler: 1) Seb. G. Mangeri Observatio de pisci-

piſcina Bethesdæ ad locum Joh. v. 1. 10. 2) Petri Zornii disquiſitio II., cur falſa numina gentium in ſacris littenis גלולים appellentur. 3) Fr. Ad. Lampe notæ exegeticæ in Pſalmum II. 4) Jac. Chriſt. Iſelii de Canone novi Teſtamenti meditationes ſequentes. 5) C. A. Heumanni explicatio teſtimonii Paulini 1. Cor. XV. 5. 6. 7. de reſurrectionis Chriſti teſtibus. 6) Danielis Gerdeſii Obſervationes in loca quædam Epiſtolæ ad Philippenſes. 7) Jacobi Gilloti Epiſtolarum gallicarum ad Joſephum Scaligerum datarum heptas cum notis hiſtoriam litterariam illuſtrantibus.

Hamborg.

Hr. Paul Schaffshauſen A. M. og det latinſke Sælſkabs Medlem til Jena har ladet trykke et veludarbeydet latinſk Skrift: De ſolatio ex providentia Dei circa mortem hominum præſertim piorum hauriendo. Hand har indrettet ſamme ſom en Troſtſkrivelſe til Hr. Joh. Swlüter, Syndicus til Hamborg over hans Daattersmands Død.

Paa Brandtes Omkoſtning er kommen for Lyſet: Rechtſchaffne Früchte der Buſ-

Busse aus unterschiedlichen Texten der heiligen Schrifft an dem in Hamburg jährlich angeordneten Gemeine zu St. Jacob hieselbst herzlich gesuchet von derselben Pastore Erdmann Neumeistern i 4. 3 Alph. 8 Ark. Dette Skrift bestaaer af Prædikener, som ere holdne paa Bededagene fra 1616 til 1739.

Leipzig.

Den tredie Deel af det Skrift kalded philosophischer Bücher-saal som kommer ud hos Clanern bestaar af efterfølgende Artikler. 1) De l'ame des Bêtes par A. D.** à Lion 1676. i 12. 1 Alph. 7 Ark. 2) M. Knuzen von dem wahren Auctore der Arithmeticæ Binariæ oder so genannten leibnitzianischen Dyadic. 3) Commentarii Academiæ scientiarum Imper. Petropol. Tom. III. Petrop. 1712 4. 2 Alph. 15 Ark 12 Ark Kaaberstykker. 4) Alethophili Gedancken über die Münze, welche auf die Gesellschaft der Alethopohilorum zu Berlin geschlagen worden. 5) M. Friderici Christiani Baumeisteri Historia doctrinæ recentivs controuersae de mundo optimo, Leipz. und Görlitz 1741 i 4. 9 Ark. 6) Aletophili Sendschreiben von

Joh.

Joh. Dan. Denſos Troſtſchrifft von Hrn. Caſpar Adoph Haacken, als ſein Sohn geſtorben. 7) Wahrhafte und Umſtändliche Beſchreibung und Abbildung des im Monathe Januarii 1740 in Petersburg aufgerichteten merckwürdigen Hauſes von Eis, den Liebhabern der Naturgeſchichte mitheilet und herausgegeben von Georg Wolfgang Kraft, der Keyſerl. Academie der Wiſſenſchafften allda Mitgl. und Prof. Phyſ. P. O. Petersb. 1741. i ſtor 4. 4 Ark 2 Ark Kaaberſtykker.

Rom.

I det Pagliarinſke Bogtrykkerie er kommen af Preſſen: Della infallibilità & dell'Autorità del Romano Pontefice ſopra i Concili Ecumenici Riſtreto di un' Opera ſopra l'iſteſſo argomento di F.G.A. Orſi dell' Ordine de' Predicafori S. D. C. D. J. i 12. Tom. I. 345. Sider. Tom. II. 332. Sider, foruden Tilſkriftet Fortalen og Materiernes Indhold i hver Bog. Det Verk, hvor af dette Uddrag er giort, er paa latin, og forer denne Titel: De irreformabili Romani Pontificis in definiendis fidei controverſiis judicio. Mand finder der i alt det, hvor med Papiſterne forſvare Pavens Ufejlbarlighed.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 31.

Den 3 Augusti 1742.

Paris.

Fortsættelsen af den Tractat La Mythologie & les Fables, expliquées par l'histoire.

Phryxus og Calciope levede i de første Aar meget lykkeligen med hver andre, og avlede tilsammen fire Sønner Argos, Phrontis, Melas og Cylindus. Men omsider lod Ætes ham dræbe, at hand kunde blive Herre over hans Skat. Paa det hand nu ikke skulde giøre det samme ved hans Børn, saa lod deres Moder Calciope bringe dem til Skibs for at skikkes til

Grækeland, thi hun haabede, at de der skulde finde Tilflugt hos Athamas, i det hun vidste, at Ino var død; Men paa Veyen lide de Skibbrud, og blev opkast paa en Øe, hvor de forbleve, indtil Jason førte dem tilbage til deres Moder; Og for denne Velgiernings Skyld hialp hun ogsaa denne Prindz til rette i hans Kiærligheds Intriguer med hendes Syster Medea. Tyro den berømmelige Salmonei Daatter havde avlet 2de Sønner Neleus og Pelias med Neptuno, og siden giftet sig med Cretheus af den eulidiske Familie, med hvilken hun avlede Æson, Pheres og Amithaon. Cretheus havde bygt i Thessalien Staden Jolcos, og giort den til en Hovedstad. Der hand døde, efterlod hand sin ældste Søn Æson Riget, og gav Pheres og Amithaon noget andet at leve af. Men Pelias gav hand intet, fordi hand ey var ham paarørende. Denne jagde efter Crethei Død Æson fra Thronen, og som hand vilde have dræbt hans lille Søn Jason, førte mand ham hemmeligen bort paa Bierget Pelion, hvor Chiron opfostrede ham. Da Jason var bleven 20 Aar, bespurte hand sig med Oraklet,

klet, som befalede ham, at hand skulde klæde sig som en Magnesier, kaste der forudden en Leopardehud over sig, bevæbne sig med tvende Kastespyde, og i denne Rustning begive sig hen til Jolcos. For nu at komme fra Bierget Pelion til denne Stad, maatte hand sætte over Floden Anaurus. Men da dens Vande samme Gang meget vare voxne, og hand følgeligen ikke vidste, hvorledes hand best skulde komme over, kom hand til en gammel Kone paa Aabreden, og det var Juno, som saaledes havde forstillet sig; hun tilbød sig da, at hun vilde bære ham paa sine Skuldere; Hvilket Tilbud hand og saa antog. Men da de vare midt i Strømmen, tabte hand een af sine Skoe. Hvilket saaledes var bestikked; Thi Diodorus Siculus, som fortæller denne Historie, siger at Orakklet, som havde spaaed Pelias, at en Prinds af Æolidernes Stamme skulde styrte ham fra Thronen, havde og saa vared ham, at hand skulde hytte sig for et Menniske, som engang skulde komme til ham, og have Skoe paa den ene og ingen paa den anden Fod. Da nu Jason var kommen til Jolcos, vendede

hand alles Øyne paa sig; Ja Pelias selv fik Lyst til at see ham, og da hand mærkte, at hand ikkun havde een Skoe paa, rand det ham straxt i Tanke, at det maatte være den, som Orakklet havde truet ham med. Imidlertid gav Jason sig tilkiende for hans Fader Æson. Og da hans Farbrødre Pheres og Amithaon, af hvilke den første var Konge over en Deel af Thessalien, og den anden over Messenien, vare komne til Jolcos, for at understøtte hans retfærdige Sag, saa indstillede Jason sig hos Pelias, og begiærde sin Faders Krone.

(Fortsættelsen skal følge.)

Leipzig.

Hos Gledisk sælges nu Historia Matheseos universae, à mundo condito ad Seculum p. C. n. XVI. praecipuorum Mathematicorum vitas scripta & manuscripta complexa. Accedit recensio elementorum compendiorum & operum mathematicorum atq; historia Arithmetices ad nostra tempora. 14. 5 Alph. 10 Ark. Forfatteren har fuldkommen vist ved hans forhen udgivne Versuch der Mathematischen Historie, og siden ved hans Specimen histo-

riæ

riæ aëris, at hand har den Dygtighed, som udfordres til at give en fuldkommen mathematisk Historie ud. Først har hand dat nærværende Historie afhandled Mathematikkens Beskaffenhed, Inddeling, Nytte og Regler; Der efter har hand giort en Levnets-Beskrivelse over de fornemmeste Mathematici, og anført deres Skrifter og Manuscripter, fra Verdens Begyndelse indtil Aaret 1500. Herimod har hand forfult Regenkonstens Historie indtil vore Tider. Hand vilde ogsaa have giort det samme ved de andre Deele af Mathematikken, hvis ikke deres Historie fra denne Tid af, da mand med en besynderlig Flid har begyndt at tractere og forbedre Mathematikken, var bleven saa vidtløftig, at den behøvede en egen Tome. Imidlertid giver hand os og Forhaabning, at den skal komme ud, og Regenkonstens Historie kand være saaledes for i Veyen en Prøve paa, hvorledes det øvrige skal være.

Nu er den anden og tredie Deel kommen for Lyset af den Bog kalded: Allgemeine Schatzkammer der Kauffmannschafft, oder vollständiges Lexicon aller Hand-

lungen und Gewerbe. Den anden bestaaer af 4 dobbelte Alphabeter, og indeholder Bogstaverne fra D til L. Tilskriftet er til Hans Kongel. Maj. i Prysſen. Den tredie er 4 dobbelte Alphabeter og 5 Ark stærk, og beskriver Bogstaverne fra M indtil R. Tilskriftet er til Hans Kongel. Majestet i Dannemark.

Haag.

Moetjens sælger det tredie Oplag af det Skrift kaldet: Interêts presens & prétensions des Puiſſances de l'Europe, fondez ſur les traitez, & ſur les preuves de leurs droits particuliers par Monſieur Rouſſet, Membre des Academies de St. Petersbourg & de Berlin. 3 Qvartbind. Det andet Bind er formeret med de prysſiske Prætenſioners Bevis paa adskillige Hertugdommer og Herskaber i Nederschlesien tillige med det wienske Hofs Svar der paa. Saa har mand og saa foreget det tredie med sex Tractater, saa som 1) med Handlingstractaten imellem Rysland og Storebritannien af 2 Dec. 1734. 2) med Venskabets og Forbindelsens Tractats Fornyelse imellem Sverig og Rysland af 1735. 3) med det store Freds-

lig

lig imellem Keyseren, Frankrig, Spanien, Kongen af begge Sicilier &c. af 1738. 4) med Handlingstractaterne imellem Frankrig og Generalstaterne af 1739. 5) med Handlingsfordraget imellem Porten og Kongen af Sicilien af 1740. og 6) med Forbundet imellem Porten og Sverig af 1739. Boghandleren har ladet disse Stykker for sig som et Supplement trykke; dem til Tieneste som have det første og andet Oplag.

Peter de Hondt har oplagt: Nummophilacium Reginæ Christinæ, quod comprehendit numismata aerea Imperatorum Romanorum latina, græca atq; in coloniis cusa, quondam à Petro Santes Bartolo, summo artificio, summaq; fide tabulis aeneis LXIII incisa; nunc primum prodeunt cum commentario Sig. Hauercampii, fol. latine & gallice. Dette skionne Verk indeholder de romerske Keyseres rareste Mynter i Metal, saa vel af første som anden og tredie Størelse, som Dronning Christina af Sverig fordum har samled med stor Flid og Bekostning. Der er mange der iblant, som Elskere af gamle Mynter hid indtil ey have

vidst noget af at sige. Paa det mand nu kand have des større Nytte der af, saa har Hr. Sigebert Hauercamp, hvis Dygtighed i slige Studier nokſom er bekiændt, forklaret dem paa latin; hvilket nu ogsaa er bleven overſat paa franſk.

Berlin.

Rüdiger har oplagt: Jo. Schilteri inſtitutiones juris feudalis germanici & longobardici. Accedunt Jo. Gottl. Heineccii in easdem animaduerſiones. 8. 11 Ark. Mand kand see af dette Skrifts mange Editioner, hvor kiært det har været den lærde Verden. Det kom ferſt ud til Strasborg 1695, og blev ſtrax optagen med almindelig Bifald. For dets Kortheds Skyld ligger mand det ofte til Grund i de academiſke Collegier, ja den berømmelige Hr. Hofraad Gebauer har holdt det værdig at forſyne det med lærde Anmærkninger, og at give det ud 1737. Ved dette nye Oplag, ſom er det femte Oplag, har mand lagt Hr. Gebauers til Grund, og paa det det kunde blive desbedre, saa har mand føyed Hr. Heineccii Anmærkninger der til, ſom hand ellers pleyede at meddele ſine Tilhørere i hans juri-

juridiske Lectioner. De ere gode, endskiønt mand ey kand nægte, at de jo havde bleven bedre, der som hand selv havde givet dem ud.

Frankfurt am Mayn.

I den andræiske Boglade er at finde: Neues Constitutionsbuch der alten und ehrwürdigen Brüderschaft der Freymäurer, woinnen die Geschichte, Pflichten, Regeln &c. derselben auf Befehl der grossen Loge, aus ihren alten Urkunden und glaubwürdigen Traditionen verfasset von Jcaob Anderson D. D. aus dem englischen übersetzt 8. 1 Alph. 6 Bogen, nebst einen Kupfer. Frimurerne have altid, som Hr. Anderson siger i Fortalen, havt en skreven Bog, som de have kalded en Constitutionsbog, og hvor af de endnu besidde meget gamle Copier. Samme indeholder foruden Pligterne Byggekonstens Historie fra Verdens Begyndelse, og hvorledes den efter haanden er bleven forbedred. Af denne gamle Bog og adskillige andre gamle skrevne Sager siger Hr. Anderson at hand har forfærdiged nærværende Constitutionsbog. Den er og saa dobbelt saa stor som den forige, i det adskillige der til

hørende Stykker, i Synderlighed den store Loges fornemmeste Forrætninger indtil denne Tid ere bragte der i. Historien bestaar af 3 Deele, og hver Deel af 7 Capitler. Den første indeholder Murekonstens Historie fra Skabelsen igiennem den ganske bekante Verden, indtil den gode gamle Byggekonst blev forderved af Gotherne, og endeligen bragt for Lyset i Italien. Den anden fortæller Murkonstens Historie i Britannien siden Julius Cæsar indtil Kronernes Forening, som skeede 1603 efter Dronning Elisabeths Død. Den tredie Deel setter disse Historier fort indtil nærværende Tid. Videre finder mand der i en Forteignelse af Grosmesterne i Engelland, Frimurmesternes gamle Pligter, og den gamle Maner at indrette en Loge, Frimurmesternes almindelige Forordninger, saa vel gamle som nye, deres Almissecommissions Indrettelse, Fortegnelse paa Logerne i og omkring London og Vestmynster, adskillige Grosmesteres Deputationer til Walles, de engelske Provindser og over Havet, Constitutionsbogens Approbation, &c.: Men om deres Hemmeligheder,

der, som der ellers er saa megen Snak om, tales ikke det ringeste, og det fordi Hr. Anderson ey har funden noget for sig der om.

Berlin.

Nicolai har oplagt: Betrachtungen von dem göttlichen Ursprunge der heiligen Schrifft, so die Bibel genannt wird, aufgesetzt von D. E. Jablonsky D. 8. 5 Ark. Mand forsikrer os i Fortalen, at endskient dette lille Skrift er kommen ud efter Forfatterens Død, saa har det dog været reent skreven og færdigt til Trykken, førend hand døde. Mand kand og saa lætt see det. Det er skreven for Børn og ustuderte Folk, som gierne vil undervises om den hellige Skrifts Guddommelighed og Grunden til deres Tro. Saadanne faae og saa der i en tilstrækkelig Underretning; ja de enfoldigere kand end og lade sig nøye med dette Skrifts første Part, som handler om Guds Ords indvortes Kiendetegn. Men de som ere meere øvede, og saaledes videre vil eftertænke denne vigtige Materie, kand nokſom finde Anledning der til i den anden Part, som forestiller det guddommelige Ords udvortes Kiændetegn.

Jena.

Jena.

Paa Gollners Bekostning ere komne for Lyset, Joan. Christ. Waitzii, Juris utriusq; doctoris Introductio: in forum theoreticæ, & practicæ non solum ad usum juris communis, sed & iudiciorum imperii, ut & tribunalium specialium, Germanicorum atq; saxonicorum publicam in lucem atq; utilitatem allatae. 8. 1 Alph. 12½ Ark. Forfatteren leverer os her ikkun den første Bog af hans Indledninger i Proces-Sager, hvor paa da formodentlig endnu flere skal følge. Den handler om den ordentlige Proces, og bestaaer af 23 Hovedstykker. I hver Hovedstyk ere visse Lærdomme, hvor til hand føyer hans academiske Discurser. Hand seer overalt meere paa Lovene og Sædvanerne end paa andres Meeninger. Dog har hand ey saa sær tragted efter at igiendrive andre, som grundigen at bevise det som hand fremfører. Paa det og saa hans Forklaringer kunde have desto større Nytte, har hand her og der, hvor det har kundet lade sig giøre, ey alleneste seet paa den borgerlige og geistlige Ret, men end ogsaa paa Rigsafskederne, den almindelige tydske Ret, saa

saa vel som og saa de besynderlige tydske Retter. Hvor der kommer tunge og tvilagtige Materier for, der har hand befliited sig at giøre dem tydeligere og vissere ved lærde Juristers og gunske Facultæters Decisioner.

Leipzig.

Noua Acta Eruditiorum for Februarii Maaned indeholder efterfølgende Artikler. 1) Matthiæ Joh. Beehr Equitis rerum Mecleburgicar. libr: octo, ex MSto edidit & præfationem de ratione, qua Germani merita sua in studium historicum in posterum amplificare possunt, vitamq; Auctoris præmisit Joannes Erhardus Kappius, Eloq. in Acad. Lipſ. Professor. Lipſ. 1741. Fol. 11 Alph. 4 Ark. 2) Joan. Phil. Baratteri A. M. & Reg. Pruſ. Societ. Sodalis, Disquisitio chronologica de Successione antiquissima Episcoporum Romanorum inde à Petro usq; ad Victorem Ultrajecti 1740 4. 1 Alph. 19 Ark. 3) Ludov. Caspari Valckenaer Specimina Academica. 1) Dissert. de Byrsa, Phoenicio arcis Carthaginensium nomine. 2) Schediasma de Herodotea urbe Cadyti, quo asseri-

ritur, diuersas urbes ab Herodoto binis locis fuisse designatas. 3) Glossæ Sacræ ex Hesychio decerptæ. Franequeræ 1737 4. 16½ Ark. 4) Theoria Musices Eulerianæ. Recensio continuata & finita. 5) Three Lectures on the organs of respiration by Benjamin Hoadley, Med. D. at London 1740. 4. 18 Ark 3 Kaaberstykker. 6) La Metaphysique de Newton, ou Parallele des Sentimens de Newton & de Leibnitz. par Monsr. de Voltaire à Amsterdam 1740 8. 5½ Ark. 7) Vergleichung der Leibnitzischen und Neutonischen Metaphysik, wie auch Verschiedener anderer philosophischer und mathematischer Lehren bey der Weltweisen angestellt und dem Hrn. von Voltaire entgegen gesetzt von Ludwig Martin Kahlen p. p. o. zu Göttingen, Gött. 1740. 8. 11 Ark. 8) Joan. Frid. Jugleri Art. Lib. Mag. Ἀνδραποδοκαπηλεῖον siue de nundinatione seruorum apud Veteres liber singularis historico-juridicus. Accedit Medicus Romanus servus, sexaginta solidis æstimatus, rarissimum nostris in oris opusculum, Lipsi. 1741. 8. 11½ Ark.

Rom.

Rom.

Af det nye pagliariniske Bogtrykkeri er kommen for Lyset: F. Thomæ Vincentii Moneliae Florentini ordinis prædicatorum in Colleg. S. Marci S. Theolog. prim. Professoris, de annis Jesu Christ Servatoris & de religione utriusq; Philippi Aug. Dissertationes duae in 4. 25 Ark. 5 Kaabersstykker. Den første Afhandling om den HErres Christi rette Aar bestaaer af 5 Hovedstykker. Der i viser Forfatteren at mand maa sætte Herodis den Stores Død i Aaret 741 efter Stadens Roms Opbyggelse omtrent i Martii Maaneds Begyndelse. Siden taler hand om Herodis Børns Førstendomme, og bringer en Mynt frem fra Antipas. Der paa handler hand om den Beskrivelse til Skat, som skede under Landsherren Cyrenæus, og til hvad Tiid den er skeed, saa vel som og saa hvad Tiid Jani Tempel blev tillukt af Augustus. Hand mener, at Christus snarere er født i det 749 end i det 748 Aar efter Roms Opbyggelse, at det bethlehemiske Børnemord skeede i Aaret 751 efter Roms Opbyggelse i Begyndelsen af Martii

tio kort for Herodis Død, at 2 Aar for her neml: 749 i Martio den nye Stierne første gang har ladet sig see for de Vise af Østerland, og at Christus i samme Aar er fød i December. Det kommer ham meget rimeligt for, at Christus er døbt i hans Alders 28de Aar efter den almindelige Regning, og at hand strax efter Daaben har spist det første, i hans 29 Aar det andet, og i hans 30 det tredie og sidste Paaskelam, og i samme Aar er bleven korsfæst. Den 2den Afhandling om begge Philippers Religion bestaaer af 7 Hovedstykker, hvori hand viser hvad de gamle Skribenter have meent om disse 2de Keyseres Religion. Til den Ende forer hand Martyrernes Historier, item Eusebius og Chrysostomus an. Hand beviser, at Philippus tillige med hans Søn har høytideligen holdt ludos seculares, og viser derhos, hvor sær dette strider imod den christelige Religion, da de forunden dette giorde det utvungen og med fri Villie. Hand bringer endnu mange andre Ting frem, hvor med hand beviser, at de ey have været Christne. Til sidst forklarer hand adskillige Mynter, som ere slagne over disse tvende Herrer.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 32.

Den 10 Augusti 1742.

Paris.

Fortsættelsen af den Tractat La Mythologie & les Fables, expliquées par l'hiſtoire.

Paa det nu Pelias kunde ſlye denne unge Herre noget andet at tenke paa, og derved mage det saa, at denne Fordring ey skulde komme til nogen Virkning, sagde hand til ham: Jeg har nu i lang Tid været plaget af forskrekkelige Drømme, og som jeg bespurte mig med Orakklet derover, blev mig svared, at jeg endeligen maatte stille Phryxi Aand til Freds, og

til den Ende bringe hans Aske tilbage til Grækeland. Og da jeg nu er gammel, saa kand jeg ikke selv paatage mig denne Reyse. Men da du er i din Alders beste Blomster, saa kand du allerbest giøre det, og skikker det sig og saa meget vel, efter som du er Phryxi Slægt saa vel som jeg i det vi begge tu ere komme af Æolo. Og svær jeg dig til, at jeg skal indrømme dig Thronen, saa snart du kommer tilbage fra dette Tog. Her foruden erindrede hand, at Phryxus, da hand reyste fra Thebes, tog et gylden Faarskind med sig af et uskatterligt Værdi, hvilket hand da og tillige med kunde giøre sig Mester af, og saaledes faae baade Ære og Rigdom paa een Gang. Denne Tale behagede Jason, og da hand havde talt om denne Post med hans Fader og Farbrødre, blev der beslutted, at hand skulde indlade den ganske græske Ungdom til at giøre dette saa vel priselige som nyttige Tog.

Imidlertid nu Kiærnen af den unge græske Adel forsamlede sig i Thessalien, bygde mand et Skib, som kunde være dygtig til at giøre denne lange Reyse, og samme kaldede mand Argo. Tømmeret der til

blev

blev huggen paa Bierget Pelion, og der af fik det og saa det Tilnavn πελίας. Mand brugte ogsaa der til en Eeg af Skoven Dodone, som mand satte i Forstavnen, og her af har mand taget Leylighed at sige, at dette Skib gav Svar fra sig som et Orakkel, saa at det der over blev kalded loquax & sacra. De Skibe, som Grækeland indtil denne Tid havde betient sig af, vare trinde, men her imod var Argo lang, og moxen som vore Galeyer, og det er Aarsagen, hvor for Plinius siger et Sted: Longa naue Jasonem primum nauigasse Philo Stephanus Auctor est. Ja af denne Gestalt fik den og saa Navn; thi Arco er paa Phoenicisk det samme som et langt Skib, hvoraf Grækerne have giort Argo ved at forandre c til g. De fleestes Mening er, at Argnnauterne, det er, de som vare paa Skibet Argo, ey vare flere end 50, og at Jason var deres Anførere, efter som Hercules lod ham denne Ære, fordi dette Tog gik hannem mest an. Styrmanden derpaa hede Typhus, som var Neptuni Søn, det er, en god Søemand. Ellers nævner Monsieur Banier dem alle sammen ved Navn, og giver en kort Be-

greb om dem; Men det kand være os her nok, at vi mærke, at de vare de fornemmeste Helte, som den Tid vare i Grækeland, saa vel i Henseende til deres Tapperhed, som høye Fødsel.

(Fortsættelsen skal følge.)

Den siette og syvende Part af Rollins romerske Historie er nu ogsaa trykt, det har varet saa længe der med, fordi Landkortene, som høre der til, ey have været færdige.

Saa er og saa udkommen: Histoire de Carausius, Empereur de la Grande Bretagne, Collegue de Diocletien & de Maximien, prouvée par les Medailles. Par occasion il y est parlé de la guerre des Bagaudes sous la Conduite d' Amandus leur Empereur. i 4. Dette Skrift bestaaer af 2 Alph. 16 Ark, og 3 Parter. I den første Part fortæller hand Carausii Historie, og berætter, hvorledes denne Held ved adskillige Grader omsider blev Regent over Storebritannien, Gallien og andre omkring liggende Lande, hvad for Uroligheder derfor denne Aarsags Skyld har været i det rommerske Rige, og endeligen hvorledes hand, efter at hand hav-

havde sat Britannien i Fred og Rolighed, i hans Regierings syvende Aar blev myrded om Natten i hans Seng af hans Favorit Allectus. Her bliver da og saa talet om Bagaudernes Krig, og undersøgt, hvad de have været for Folk. Det andet Stykke er en Afhandling om Carausii Fæderneland, Herkomst, Familie og Descendenter, saa vel som og saa om dem, der tillige med ham tragtede efter det Britanniske Rige. I det tredie Stykke oplyses denne romerske Keysers Historie ved halvfierde sindstive Mynter, som Forfatteren alle har ladet stikke i Kaaber. Ved denne Leylighed forklares og saa adskillige gamle Sager, som vil blive Elskere af slige Ting meget behagelige. Dette Verks Forfattere kalder sig i Tilskriftet til Milord Carteret, Underkonge i Irland, Genebrier, D. M. og af hans Frihedsbrev sees, at det er Claudius Genebrier, Doctor Medicinæ, som har været Antiquarius og Livmedicus hos den afdøde Hertuginde af Orleans.

London.

Mand har her i 12. ladet trykke en artig Samling af allehaande nyttige og lærrige

Historier over nogle moralske Materier, og kalded den Selecta Historica. Den er egentligen trykt den engelske Ungdom til Beste, og til de offentlige og private Skolers Brug. Historierne ere til Deels tagne af geistlige, men fornemmeligen af de beste græske og romerske Skribentere. Mand har deelt dem i ni Sectioner, og hver af dem tiener til at indplante i Ungdommen Kierlighed til en vis Dyd, og Afsky for en vist Last. Den første handler om Kierlighed til Fædernelandet; Den anden om Utaknemmelighed, som mand har ladet see imod dem, der frem for andre have udøved denne Kierlighed.

Hos T. Cooper er den anden Bog udkommen af de engelske Kongers Cronike fra Dronning Elisabeths Regiering indtil denne Tid. Den er forfatted af en her boende Rabbi ved Navn Nathan Ben Saddi efter de gamle jødiske Historieskriveres Maade.

Leiden.

Her er udkommen hos Samuel Luchtmann, og i Amsterdam hos J. Wetstein og G. Schmidt: Auctores mythographi latini Cajus Julius Hyginus, Fab. Planci

cius. Fulgentius, Lactantius Placidus, Albéricus Philosophus, cum integris commentariis Jacobi Micylli, Joannis Schefferi & Thomæ Munkeri; accedunt Thomæ Wopkensii emendationes ac conjecturæ. Curante Augustino van Staveren, qui & suas animaduersiones adjecit. Stor Qvart. 5 Alph. 17 Ark. Thomas Munker Gymnasii Rector til Delft har anvendt saa stor Flid paa disse mythologisske Skribentere, at mand fast har meent, at de ey kunde blive bedre, indtil nu Hr. van Staveren har vist os noget andet, thi hand har ey alleneste renset Ordene fra Afskrivernes Forfalskninger, tagen det bort, som er tilsat af andre, og given os i dets Sted Forfatternes egne Ord, men hand har ogsaa fortreffeligen oplyst de mørke Meninger, som fandtes deri, fornemmeligen har hand tagen de Skribentere for sig, som disse Fabelskrivere synes at have tagen deres af. Hos nogle af dem har hand og saa maattet tage Manuscripter til Raads med sig, hvorved hand da og saa er bleven sat i Stand til at forbedre adskillige Ting. Nogl af hans Meninger har hand til Under-

gelse meddelt de den Tid store lærde Mænd Nicolao Heinsio og Jacobo Perisonio, hvis Svar hand og saa har indført i hans Anmærkninger. Saa har hand og saa undersøgt, hvad Jacobus Micyllus, Johann Scheffer og Caspar Barthius have skreven der over for hans Tid, og enten holdt med eller imod dem, ligesom hand har funden deres Undersøgelser til.

Zelle.

Joh. Andr. Deetz har nu færdig fra Pressen den tredie Deel af det Skrift kaldet: Geschichte itztlebender Gelehrten, als eine Fortsetzung des itztlebenden gelehrten Europa, herausgegeben von Ernst Ludwig Rathlef, Prediger zum Langenhagen bey Hannover. 8. 18 Ark. Mand findes her i en Fortsættelse af Professor Ludvig Holbergs Historie i Kiøbenhavn, Hr. Conrad Friderich Ernst Bierlings Historie til Rinteln, Hr. Jacob Vernets til Genf, Hr. Wilhelm Andreas Kellners til Eisenach, Hr. Johan Peter de Crousaz til Lausanne, Hr. Jacob Friderich Georgii til Uffenheim, Hr. Hinrich Heisens til Bremen, og Hr. Joh.

Joh. Jacob Mosers til Ebersdorf. I Anhanget handles om Videnskabernes Sælskab til Berlin, om den reformerte høye Skole til Bremen, om Videnskabernes Societæt til London, om Universitetet til Marpurg, om Thorns Gymnasio, og om Universitetet til Upsal.

Frankfurt am Mayn.

Hos Phil. Heinrich Huttern er udkommen: Die erste Vorstellung von Joan. Maximil. Raumburgeri J. V. D. & senatoris liberæ ciuitatis imperialis patriæ Francofurti ad Mœnum, freymüthigen doch gemäßigten Gedancken über einige wichtige Lehren des deutschen Statsrechts, von dem wahren Original des fränkischen Rechts, nach welchen unser werthes Deutschland, unter dessen allerhöchsten Oberhaupt, bis auf itzige Zeiten so künstlich als glücklich figurirt und gebildet worden. Allen Liebhabern dergleichen Wissenschaften zur Belustigung, dem Publico Germaniæ aber zu mehrerm Licht und Erläuterung der alten und neuen Reichs-Fundamental-Gesetzen 8. 12. Ark. Forfatteren beretter os, at

hand har skreven dette, efter som hand formedelst hans svage Legemsbeskaffenhed intet har at bestille i Raadet, og hand dog gierne vil giøre Regenskab for hans ledige Timer, paa det mand ikke skal ansee dem for en Ørkesløshed, og ham selv for et unyttigt Medlem. Hand vidner for GUD, at hand ey har læst de nye Publicister, og at hand saaledes ey veed deres Meeninger, hvilket hand saa tit igientager, som hand fremfører noget, som kommer ham nyt for, eller gaaer af fra deres Tanker, som hand har læst. Hans Tanker er denne Gang lige som en Forklaring over det 122 Cap. af Schwabenspiegel, saa som hand da og saa har tillagt dem Titel af en tydelig Forklaring. Imidlertid taler hand dog om mange andre Ting, som ikke forekomme i hans Text. Nogle der iblant ere mærkværdige, og kunde vel fortienne at tages i Betenkning; saa som da og saa mangen god og nyttig Anmærkning forekommer i Forfatterens Tanker, som vel Staatslærerne ikke saa lige skal forkaste. Maa skee der skulde og saa være meere Annemmelighed ved deres Giennemlæsning, der

som

som Skrivemaaden ikke var saa Canzelie- og Advocatmæßig som den er.

Helmstädt.

Hos Joh. Drimborn er trykt: Josephi Antonii Comitis ab Oettingen de Imperatoris Capitulatione disquisitio 4. 1. Alph. 9 Ark. Den høybaarne Forfattere er ey fornøyet med hans Fødsels blotte Fortrin, som har ophøyed ham over mange andre, men hand vil og saa have det ved Lærdom, som allerede for sig kand ophøye Folk af ringere Herkomst, og sætte dem ved Siden af Fyrster. Hand har og saa vist ved nærværende Skrift, at hans rosværdige Bemøyelser at giøre sig bekiendt ved Lærdom ey have været forgiæves. Det bærer Vidne til hans skiønne Belesenhed, hans gode Indsigt i Staatsretten, hans øvede Forfaring i Historierne, og grundige Judicium; saa at det meget vel fortiener den Titel af en sær vel udarbejded Undersøgelse. Hr. Greven har afdeelt den i fire Hovedstykker, for hvilke hand har sat en Indledning, hvori hand viser, at moren alle europæiske Folk, som have sat Beherskere over sig, have tilligemed sørged for deres Frihed ved visse Be-

tingelser. I det første Hovedstykke viser hand Capitulationernes Oprindelse; I det andet undersøger hand, hvad en Capitulation er; i det tredie melder hand hvad der kand komme for i en Capitulation, da dens Artikkler deels ere almindelige deels besynderlige; og i det fierde og sidste har hand endnu anført alt det som foruden dette er at mærke om Capitulationerne og de der til hørende Sager.

Magister Johann Nicolaus Frobesius, som er her offentlig Lærer i Logica og Metaphysica, har ladet trykke sin Tale de praeclaris recentiorum philosophorum in Logicam & Metaphysicam meritis, hvor med hand 1740 tiltrædede sit offentlige Lære-Embede 4. 5 Ark. Elskere af Visdom vil læse samme med Fornøyelse, da de see Carteſii Tschirnhausens, Leibnitzes, Wolfes og nogle andres Fortieneſter foreſtillede der i paa det berømmeligſte og med en veltalendes Tunge.

Presburg.

Af Matthiæ Belii Adparatu ad hiſtoriam Hungariae er det IV. Monumentum Decadis. I. udkommen. Det fører denne Titel: Diarium Joannis Cuſpiniani de congreſſu Maximiliani I. Caeſaris cum

Vladislao, Ludouico & Sigismundo Hungariae, Bohemiae, ac Poloniae Regibus, & inita ex gemino foedere matrimoniali Anno M. DXV. ad XXII. Julii adfinitate. Acceſſit Joannis Liſthii de inauguratione Maximilianii II. commentariolus ex coaeuis ſchedis nunc primum in lucem editus. Fol. Foruden den oprigtige Beſkrivelſe over benævnte 3 Kongers Sammenkomſt har Hr. Bel i Synderlighed tagen dette Skrift med til hans ungerſke Hiſtorie formedelſt den deri beſkrevne dobbelte Forbindelſe, hvor ved Ungarn er kommen til øſterrigſke Prindſer. Denne Dagbog findes i Cuſpiniani Keyſere, ſom er trykte til Baſel hos Oporinus. Da nu ſamme begynde at blive temmeligen rare: Saa har Hr. Bel holded det forraadſom at tage der af dette til den ungerſke Hiſtories Oplysning 10de Stykke. Cuſpinian har ſat det ſtrax bag ved Keyſer Maximilians Levnetsbeſkrivelſe, forderved at forevige denne Handling, ſom i Synderlighed betreffer det Huus Øſterrig. Til denne Dagbog har Hr. Bel føyed Joh. Liſths Beretning om Maximiliani den andens Kroning, ſom

har

har været den første til Presburg. Hand har ladet samme trykke af efter de Papirer, som den lærde Hr. Andreas Czemanka for nogen Tid siden har meddelt ham.

Amsterdam.

Paa et Boghandlerselskabs Bekostning seer mand her: Memoires pour servir à l'histoire de Malte, ou Histoire de la Jeunesse du Commandeur de - - Par l'Auteur des memoires d'un homme de qualité 12. II. Tomes. Den første Deel indeholder 231, den anden 204 Sider. Dette Skrift er intet andet end en Roman, som lader sig ganske anmodigen læse. Forfatteren har sat sig for at afskildre der i et ungt Menniskes Forvildelser, som er blindet af en vis Gemythsbevegelse, der har opvakt hos ham lutter sindlige Fornøyelser, og hvis Hensigt hverken er reen eller retmæssig. Disse Forvildelser forestilles ey der i paa saadan en Maade, som opmuntrer Menniskets til at skye dem, men det synes snarere, at mand søger at undskylde dem. Skrivemaaden der i er sindrig og Fortællelsen artig: Dog komme undertiden Tildragelser,

ser for, som ey ere lig Sandhed. Den Beskrivelse som Forfatteren giør om de unge Malteser i deres Levemaade, er dem ikke til synderlig Ære.

Hos J. Catuffe er udkommen: Lettres sur les vrais principes de la religion, où l'on examine un livre intitulé: La religion essentielle à l'homme. On y a joint une defense des pensées de Paschal contre la critique de Voltaire, & trois lettres relatives à la philosophie de ce Poëte. 2. Vol. i 12. Efter at Forfatteren i sit første Brev har given en almindelig Begreb om Bogen, som hand har i Sinde at igiendrive: Saa begynder hand i det andet at undersøge de Ting, som ere indholdne der i, og farer fort der med indtil det 21de Brev. I den første Deel bemøyer hand sig at fastsette visse Lærdommer for at domme om Aabenbaringens Nødvendighed, dens Hensigt og Nytte, saa og for ret at forklare den hellige Skrift. Hand igiendriver de falske Beviser om den væsentlige Religion, og opløser de Knuder, som mand har giort angaaende den christelige Religions historiske Deel ved dens Lærdommer og Hem-

me-

meligheder. I den anden Deel forsvarer hand de evangeligske Lærdommer imod hans Modstanderes Spidsfindigheder, som ganske vil giøre den christlige Moral til intet. Saa har mand og saa som et Anhang forsvaret Hr. Paschals Tanker imod Hr. Voltaire, som havde dadlet samme. Dette har lige som det forige Religionens Forsvar til Øyemed, og derfor have de meget vel kundet skikke sig tilsammen. Saa finder mand i begge saa stærke Bevis, at de evangeliske Sandheder derved sættes i en fuldkommen Klarhed og Tydelighed. Endeligen giøre de 3 Breve om Siælens Natur og U-dødelighed, som Hr. Voltaires philosophiske Breve have given Anledning til at skrive, Slutningen af denne Samling, og fortiene lige saa vel som de forige Læserens Opmærksomhed.

Et Boghandlerselskab sælger: Examen des fondemens & de la Connexion de la religion naturelle & de la revelée. Traduit de l'anglois de Monsr. Ashly, Sykes, Docteur en Theologie 2. Tomes en 12. Oversættelsen er rigtig, og tydelig lige som Originalen.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 33.

Den 17 Augusti 1742.

Kiøbenhavn.

I Hans Kongel. Mayestets og Universitæts Bogtryckerie er trykt af J. J. Höpffner en curiøs Tractat paa 17 Ark i Quarto, under efterfølgende Titel: Johan Heitmans Eenfoldige Betænkninger over den Julianiske og Gregorianiske Calender, hvor udi sindig overveyes deres undergivne Feyl og der hos gives Anledning til at indrette en nye Calenders Stiil, kalded Stilus Christianus, ordentlig og bedre føyed efter

Solens og Maanens rette Middelløb til beſtandig, borgerlig Brug.

Forend vi tale mere om Bogen ſelv, vil vi meddele Læſeren en kort Beretning om Forfatterens Liv og Levnet; Hand var da Barnfød i Trundhiem i Aaret 1664. Haus Fader var Hans Heitman Borger og Kiøbmand der ſammeſteds, om hvilken jeg veed intet mærkmærdigt, uden at hand var den første, ſom bragte en Dykker til Trundhiem, af hvilken Profeſſion der endnu ſkal være nogen. Efterſom Sønnen udi ſine ſpæde Aar fremviſede intet Børnagtigt, men en ſtor Lærvillighed og et Kiendetegn paa et ypperligt Ingenium, havde Faderen i Sinde, ſaa ſnart Aarene det vilde tillade, at ſætte ham i den latinſke Skole; hvilket Forſæt hand dog ikke kunde fuldbyrde, efterſom en forferdelig Ildebrand kort derefter overgik en ſtor Part af Trundhiem, og neſten ruinerede ham, ſaa at hand derpaa maatte flytte til en Gaard, ſom hand havde i Raën i Helgelands Fogderi, hvor Sønnen maatte anvende ſine unge Aar paa at have Indſeende med hans Gaards Brug og Handel. Efter Faderens Død

gav

gav hand sig til at fare til Sees fra Bergen, og som hand der havde hverken Frender eller Venner, maatte hand arbeyde sig op fra de nederste Trappe-Trin; siden lagde hand sig i Logemente hos Seigr. Andreas Laus, Navigations Mester i Bergen, for at lære Styrmands Konsten; og tiener dette til Bevis paa hans Flittighed og Ingenium, at hand begyndte paa Navigationen ved Slutningen af October, og fik den gandske absolveret til nestfølgende Juul, og udi de faa Dage imellem Juul og Nytaar repeterede hand de fornemste Stykker der af. Strax derpaa tog hand fat paa Astronomien, hvilken hand med gandske liden Manuduction udregnede, saa hand mod Vaaren var kommen saa vidt derudi, som nogen i en Navigations Skole. Hvorpaa hand strax blev antagen for Styrmand og giorde mange Reyser paa Tanebay i Finmarken (saa vel som paa Holland og andre Stæder) da hand tog noye Observationer og flittig udforskede om Kusten, hvor hand foer frem. Og som hand Ao. 1702 antog Vice-Stattholders Gabels Tieneste, reyste hand med hans Excellences Jagt fra

Bergen til Trundhiem, og derfra tilbage til Christiania, og efter de Observationer og Udforskninger, hand havde giort paa denne Reyse saa velsom paa hans mange Finmarkske Reyser, anlagde hand den Norske Kust i et Cart, som hand overleverede til Hans Excellence uden at faae nogen Belønning derfor. Fra Ao. 1703 foer hand for Skipper for Hans Excellence, og siden for endeel fornemme Negotianter i Christiania paa Spanien, Portugal, Frankrige og Holland; og Ao. 1712 fik hand af Hans Høye Excellence General Admiral Lieutenant Gyldenlew Bestalling som Extraordinair-eller Commiss-Capitain, i hvilken Station hand foer særdeles lykkelig indtil 1729, uanseet hans mange og farlige Vinter-Reyser, og de mange Tyrkiske Corsaires og Svenske Capres, som hand ofte rencontrerede. Efter endeel fornemme Venners Persuasion trædde hand Ao. 1730 i det Kongelige Danske Asiatiske Compagnies Tieneste som Capitain at føre et af de til Tranquebar destinerede Skibe den Gyldne Løve kaldet, hvilket blev paa Udreysen forulykket paa Vestkusten af Irland i Grævskabet

skabet Kerry, hvor Indbyggerne Tid efter anden bortrøvede en stor Deel af Ladningen og til sidst 12 Sølv- og Penge-Kister; hvor udover begyndtes en vidtløftig Proces, som varede til 1739, da hand kom derfra tilbage til Kiøbenhavn. Gud havde begavet ham med en meget sterk Constitution, hvilken hand conserverede ved en særdeles god Diet, saa at hand aldrig var angrebet af ringeste Sygdom, førend hand var 70 Aar, da den store Chagrin og Sorrig over de ham i Irland paakomne Viderværdigheder saa gandske svækkede hans Legeme, at hand, som efter all Apparence og efter hans Forældres og Forfædres Exempel (thi hans Faders og Moders samt Far-Moders Alders Aar udgiorde tilsammen omtrent 290) kunde have havt Forhaabning om et meget langt Liv, maatte bukke under for Døden, og blev afløst fra dette kummerfulde Liv i Kiøbenhavn den 6 Julii 1740, da hand havde fyldt sit 76de Aar, og med Føye kunde bruge Patriarchen Jacobs Ord til Pharao Genes. 47, 9.

(Fortsættelsen om Bogens Materie skal følge i første lærde Tidender.)

Paris.

Fortsættelsen af den Tractat La Mythologie & les Fables, expliquées par l'hiſtoire.

Her ved er at erindre, at mand foregiver, at Chiron den Tid forbedrede Almanakken, og giorde en nye, just for denne Seyladses skyld, at mand der efter skulde rette sig. Da nu alle Argonauter vare forsamlede, gik de til Skibs ved Magneſia, ikke langt fra det Sted, hvor Skibet var bleven bygt. Seyladsen gik i Begyndelsen meget lykkeligen for sig, indtil en gang en heftig Storm nødede dem til at ligge ind ved Øen Lemnus, hvor Venus til den Tid var vred paa alle Landets Koner, og for denne Aarsags skyld havde giort dem alle stinkende, saa at deres Mænd der over havde forskudt dem, og tagen Slaviner til Egte, som de havde røved fra Thracerne, med hvilke de samme Tid førte Krig. Men Konerne for at hævne denne Spot, havde sammenrotted sig imod deres Mænd, og slaaen dem ihiel, imedens de sov, undtagen Thoas, som var Konge i Landet, og som hans Daatter Hypsipile havde redded. I disse Omstæn-

stændigheder kom Argonauterne til Lemnos, hvor de bleve meget vel tagne imod; Og som de fandt større Behag i Landets Koner, end deres Mænd havde fundet i dem; saa forblev de der i tu Aar, og avlede mange Børn med dem, som der efter bleve kaldede Mynier. Iblant andre avlede Hypsipile tvende Sønner med Jason, af hvilke den ene blev kalded Thoas, som hans Morfader, og den anden Euneus, som førte Lemnenserne an i Trojæ Beleyring.

Da nu Argonauterne seylede fra Lemnos, bleve de angrebne af Tyrrhenerne, og alle saarede undtagen Glaucus, som giorde sig usynlig, og der efter blev regned iblant Havguderne. Der paa gik de ind i Hellespont paa Asiæ Kyster, og landede ved lille Mysia oven for Troas; og der forlod Hercules, Telamon og Hylas dem. Siden kom de til Cyzica, som laae neden ved Bierget Dindymus, og hvor Cyzicus var Konge. Foruden Molierne som beboede denne Stad, fandt mand der ogsaa Kiæmper, hvilke Juno havde bragt frem af Jorden, at de skulde dræbe Hercules, og til den Ende havde ser Ar-

me og sex Bene; det er at sige, efter Monsieur Baniers Udtydning, at Argonauterne der fandt nogle Sørøvere med sex Skibe. Imidlertid tog Kong Cyzicus meget vel imod dem, og forærede dem mange Ting. Men da de vare gaaene til Seyls igien, blev de overfalden af en Modvind, som nødede dem til at begive sig tilbage i samme Havn. Da nu Cyzicus meente, at det vare Pelasger, hans Fiender, og at samme vare komne for at overrumple ham, drog hand ud imod dem, og leverede dem et Slag, hvor i hand blev. For nu at forsone dette Drab, endskiønt det var skeed imod deres Villie, offrede Jason, efter at hand havde ladet Kongen prægtigen begrave, til Gudernes Moder, og bygde hende en Tempel paa Bierget Dindymus. Da de nu havde forladt Cyzica, seylede de til Bebrycia, som siden blev kalded Bithynia; Og der dræbte Pollux i en Kamp Kongen i Landet Amycus, som havde udfordred ham. Derefter drev Stormen dem til de thracisse Kyster, hvor de landede ved Salmydessa, hvis Konge var Phineas, Phoenicis Søn, en gammel og blind Herre, der ideligen blev pla-

plaged af Harpyerne. Disse Harpyer vare tre i Tallet, og hede Celeno, Ocypete og Aello:

(Fortsættelsen skal følge.)

Wien.

Her er nu kommen fra Pressen den fierde Tomus af Matthiæ Belii Notitia. Mand finder beskreven der i fire af de ferste Comitater, som endnu høre til Hungaria Cis-Danubiana, nemlig Neogradiensem, Hontensem, Barschiensem, og Nitriensem. Forfatteren havde havt i Sinde at føye der til Trentschiniensem og Aruensem, saa som sammeligeledes have været bestæmmede til Hungaria Cis-Danubiana; Men da ovenanførte Comitater allerede ere vorne til det 9de Alphabeth, saa har mand maatte forspare dem til den 5te Deel, som skal begribe i sig Partem operis secundam siue Cis-Tibiscanam. Hr. Bels Arbeyde er i denne Deel lige saa godt, som i de forrige, og i somme Poster endnu bedre. Skrivemaaden er reen levendes og udkaaren, og Fordraget er affatted med saa behagelige Afvexlinger, at det vil falde Læseren tungt at rive sig los fra denne Bogs Læsning,

naar hand først er kommen i der med. Denne nærværende Deels Tilskrift er til Hendes Majestet Theresia Arve-Dronning til Ungarn og Bømen paa en nøt latin. I Fortalen siger hand os Aarsagen, hvorfor denne Deel er bleven holdt saa længe tilbage, og beretter tillige, at de 3 øvrige Deele ere ganske færdige til Trykken.

Göttingen.

Paa Hugers Bekostning er her trykt: Vita Martini Lutheri Theologi Germaniæ principis breviter expositа ab ipsius Collega Philippo Melanchtone; adjuncta est Petri Mosellani narratio de disputatione Lipsiensi anni cIↃIↃXIX, adiecit praefationem annotationesque subtexuit Christophorus Augustus Heumannus D. 4. 6 Ark. Nærværende Lutheri Levnetsbeskrivelse har Philippus Melanchton som en Fortale fordum sat for Luthers til Wittenberg 1546 udgivne Skrifter. Den fandt saa stor Behag, at den, da den Aaret derefter for sig selv blev udgiven af M. J. Pollicario, strax Aaret derpaa blev eftertrykt til Erfurth. Der paa blev den indført i den fierde Deel af Melanchtons Decla-

clamationer. I Aaret 1598 blev den paa nye udgiven af Matthias Dresser, og 1700 af G. L. N. H. til Wittemberg. Saa har og saa Vorhorn indført den i hans Universal Historie, og Mathias Ritter har oversat den paa tydsk, hvilken Oversættelse mand ligeledes tit har oplagt. Da nu Hr. Heumann atter igien har betroed denne Levnets Beskrivelse Pressen for sin Fortreffelighedes Skyld; saa har hand deelt den i Capittler, og sat Indholden der af for hvert Capittel. Hand har og saa føyed nogle Anmærkninger der til, som mesten ere tagne af Luthers egne Skrifter, hvor med hand bekræfter det, som Melanchthon har sagt. Herforuden har hand funden for godt at sætte dertil Petri Mosellani Skrivelse til Biscoppen af Nauenburg Julius Pflug angaaende Luthers Disputation, som hand holt med Eck til Leipzig. Denne Skrivelse er ellers ikke saa sær bekiendt, og er dog saaledes, at en hver Theologus bør kiende den. Hand har udgiven den efter Schilters Oplag, dog saaledes, at har har rettet de Feyl, som vare der i.

Frank-

Frankfurt an der Oder.

Hos Conradi er udkommen Volumen Ildum Tomi secundi de selectis medicis Francofurtensibus 8. 5 Ark 2 Kaaberstykker. 1) Nachricht von einem Knäbchen, welches mit einem ungemeinen grossen Nabelbruche unlängst gebohren worden. 2) Hr. A. P. Queitschens M. D. L. & P. Urtheile und Anmerckungen über einige Kupfer, welche die Milch-Brustadern vorstellen. 3) Hr. L. Joh. Andr. Harnischens Anmerckungen von Würmern, welche durch einen Rettig ausgetrieben worden, worbey ein Fieber und starckes Nasenbluten gewesen. 4) Hr. D. A. P. Buritschens Historie eines am Schlagflusse gestorbenen Menschen, der bey dem Rathe als ein gewaltsamer Weise ums Leben gekommener Mensch angegeben worden 5) Kurze und umständliche Nachricht von einen Gesundbrunnen, der im 1737 Jahre bey angehendem Frühlinge zu Leizkow, einen Dorfe in der Mittelmark unvermuthet entstanden, worinn die Natur und die Eigenschaften dieses Wassers gründlich untersuchet werden, und gezeiget wird, in was für Fällen und Krankhei-

heiten er nützlich könne gebrauchet werden von Heinrich Meudern M. D. und barbyiſchen Leibarztte. 6) Eine phyſiologiſche Abhandlung von der Ueberenſtimmung der Theile des menſchlichen Leibes von dem Hr. Doctor Andr. Ottom. Goelicken. 7) medicinſche Skrifter og Diſputationes, ſom forrige Aar ere udkomne.

Nürnberg.

Hos de Hofmanſke Arvinger kand haves: Synopſis uniuerſae philologiae, in qua unitas & harmonia linguarum totius orbis terrarum occulta e litterarum, ſyllabarum vocumque natura & receſſibus eruitur. Cum grammatica linguarum Orientalium harmonica ſynoptice tractata, nec non deſcriptione orbis terrarum quo ad linguarum ſitum & propagationem, mappisque geographico-polyglottis. In gloriam linguarum conditoris, uſumque tam exegeticum quam ſcholaſticum, quo linguae a ſtudioſa inuentute, breuiori negotio diſci, emphaſesque vocum uberiori meſſe colligi poſſint, adornata a Godefredo Henſelio, Scholae A. C. apud Hirſchb. Rectore 8. 1 Alph. 9 Ark tillige med 4 ſmaa Land-

kor-

korter, hvor paa i hver Land, i Steden for Stæderne der i, dets Sprog staaer betydet med egne Bogstaver, og endnu 8 andre Kaaberstykker, som indeholde adskillige Slags Bogstaver tilligemed pronomina, Conjugationes og particulae, i det ebræiske, syriske, chaldæiske, arabiske og coptiske Sprog. Forfatteren har ladet sig der i være angelegen, at bevise efter Caspar Neumanns og Löschers Anvisning at der i Sproggene foruden den udvortes Overeensstæmmelse endnu er noget mere overeensstæmmede at antreffe, hvor ved alle Sprogge komme tilsammen i et. Landkortet har hand forfærdiget efter Leibnitzes Ynske, som har villed, at mand skulde inddele Landene efter Sprogene, og tegne dem paa Kortene. Hand har desto hellere giort dette, efter som mand til dels kand kiænde der af Sproggenes Vanderinger, og deres Beblandelser. Ved nogle alt for fremmede og u-bekiændte Sprogge har hand af Mangel paa de egentlige Bogstaver i Trykkerierne maattet betiene sig af de latinske Bogstaver. I den første Section giver hand nogle almindelige Regler om Sproggenes indvor-

vortes emphatiske Overeensstæmmelse; Saa taler hand og saa om Sproggenes og Nennitskernes Stæmmers Oprindelse i Almindelighed, om deres Forskiæls Udspryng, og deres skiulte Overeensstæmmelse. Den anden Section er vidmed til Bogstavene og deres Natur, hvor i mældes noget om optænkte Bogstaver, eller dem, som have været for Syndfloden, om de malede og hieroglyphiske, det er, om den allerældste Maade at skrive paa ved Billeder, om de skrevne og konstige Bogstaver, deres guddommelige Udspryng, og Udbredelse i Verden, om de naturlige Bogstaver, eller og deres i Naturen grundede Egenskaber, og iudvortes eftertrykkelige Værdi, om Ebræernes Grækernes og andre Folks Tontegn og deres Eftertryk. I den tredie har Forfatteren at giøre med Stavelserne, deres Sammensættelse og Forandring i Sproggene. Hand taler der i om Bogstavenes eftertrykkelige Sammensættelse, eller Stavelsernes Bilding, og deres Forandring i en Tales Parter, og forestiller et kort Begrib paa en overeensstæmmende Sprogkonst af det ebræiske,

caldæiske, syriske, arabiske, æthiophiske, coptiske og græske Sprog. Den 4de taler om Ordenes inderlige af Bogstaver og Stavelser bestaaende emphatiske Overeensstæmmelse i adskillige Sprogge, og det først om deres skiulte og underlige Symmetrie, og dens Regler, efter hvilke ganske Slægter af Ord frembringes og Sproggene forandres. Den femte er vidmed til den philologiske Jordbeskrivelse og Sproggenes Udstrœelse og Udbredelse igiennem Verden. Først handler hand om de asiatiske Sprog, og viser, hvorledes de ere komne af det første. Der paa kommer hand til de africanske, og viser deres Forvantskab, og fornemmeligen, hvad for et Sprog Chamiterne have brugt. Siden kommer hand til de europæiske og betragter de vestlige Sprogges Forvantskab med de nordiske. Hand viser her hos det persiske Sprogs store Forvantskab med det tydske, og giver 2 Prøve paa en overeensstæmmende Sprogkonst i Henseende til disse 2de Sprog. Til sidst handler hand om de Folks americanske Sproge, om hvilke mand ey veed hvor fra de ere komne; hvor paa et Register slutter den ganske Bog.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 34.

Den 24 Augusti 1742.

Kiøbenhavn.

Beretningens Fortsættelse om Johan Heitmans eenfoldige Betænkninger over den Julianske og Gregorianske Calender, hvor udi sindig overveyes deres undergivne Feyl, og der hos gives Anledning til at indrette en nye Calenders Stil kalded Stilus Christianus &c. Da vi sidste gang handlede om denne brave Mands Liv og Levnet: Saa vil vi nu anføre noget om benævnte hans ypperlige Skrift. Det deeles da i 25 Capitler. Det første hand-

ler om den Enfoldighed og Feyl der haver været udi de Gamles Tiids Beregninger, og hvordan samme Tid efter anden er bleven rettet, og derhos giort Forslag, hvorledes Calendernes Stil rettelig burde forbedres og indrettes til mueligste Fuldkommenhed. I det andet findes en stedsevarende Calender indrettet efter det første Capitels giorde Forslag tienende for den heele Verdens Alder. I det tredie Calenderens Indrettelse, Forklaring og Brug, hvordan den bør forstaaes. Det fierde handler om Maanens Circul Gyldentallet kaldet, hvorledes det kand findes til hvad Verdens Alder mand begierer. Det femte om at finde Epacten efter Gyldentallets Anvisning og hvorledes samme kand forbedres til Bestandighed for den heele Verdens Alder; Item ogsaa Aarets første nye til alle Tider at finde. Det siette giver Anledning til den rette Middelobs Epact at finde, med Regler og Exempler forklared. Det syvende om at finde Aarets første middelbare nye Maane til de Aar som ere før 1700, med Regul og Exempler forklared. Det ottende om Maanedernes Epacter, hvad de

ere

ere og hvorledes de rettelig bør søges. Det niende om Epacternes Applicering til Maanesfinnernes Beregning, med Regler og Exempler forklared. Det tiende om Bogstave-Circulen, Solens Circul kaldet, og Søndags-Bogstaven til alle Tider at finde, med Regler og Exempler illustreret. Det 11te om at finde den lætteste Maade til Søndags-Bogstaven formedelst en Tavle den store Periode-Tavle kaldet, samt hvorledes samme Tavle bør indrettes og bruges til den heele Verdens Alder. Det 12te forestiller, hvorledes til alle Tider kand findes paa hvad Dag i Ugen nogen forestilte Dag i Maanederne indfalder. Det 13de handler om Paaske og de andre aarlige Fæster, hvad derved er at observere, at de til rette Tider kand holdes. Det 14de viser, hvorledes Paaske burde søges, saa den til alle Tider og Stæder rigtig og eenstemmende kunde holdes over den gandske Jordens Klode, med Regler og udregnede Exempler forklared. Det 15de giver til Beslutning om Paaske Tiden et Exempel udregned paa hvad Tiid Jødernes Paaske indfaldt, da Christus blev korsfæstet

med Besvarelse paa adskillige Forslag som er giort om Paasketidens Holdelse. Det 16de en liden Tilgift for at undersøge hvilken Stil der holder rigtigst de Aar, som den Gregorianiske og nye forbedrede Stil ere u-eenige udi om Paaske-Tiden. Det 17de udregnede Tavler for 110 Aars Tiid fra 1700 paa alle de rørlige Fæster der skikker sig efter Maanens Løb og ere foranderlige, med samme Tavles Forklaring derhos. Det 18de Astronomiske Tavler, hvordan de ere indrettede, tienende til alle Tider at finde de faste Stierners Plads, Solens rette Plads, Maanens rette Plads, samt nye, fuld og Qvarteer Maaneds rette Tiid. Det 19de Brugen af foregaaende Astronomiske Uddregnings Tavler, det første Forfald; Om Solens rette siunlige Plads til alle Tider at finde, med Regler og Exempler forklaret. Det 20de andet Forfald: Hvorledes Maanens rette Ecliptica Længde og Breede til alle Tider kand findes, med Regler og Exempler anviist. Det 21de Tredie Forfald: Hvorledes nye, fuld og Qvarteer Maaneskins rette Tiid til alle Tider kand findes, med Regler og Exempler

pler forklaret. Det 22de lærer hvorledes mand skal finde til alle forestilte langt fraværende Tider, som ikke Udregnings Tavlen strækker sig til, de rette Maaneskins-Tider, med Regler og Exempler forklared. Det 23de viser hvorledes mand skal conferere denne Stilus Christianus med de andre Stiler udi den Regning af Maaneds og Uge-Dager med Exempler og Regler illustreret. Det 24de giver en Anmærkning, hvorledes ældgamle Skrifter med denne Stilus Christianus kand confereres, med videre til Oplysning derom. Det 25de lærer, hvorledes de nu udi Christenheden brugelige Calendere lettelig kand bringes til Eenighed, naar enhver vilde efterlade sine Stilers Feyl. Vi vil alleneste endnu meddele Læseren Titlerne af hans Astronomiske Tabeller, hvor da først forekommer en Tavle over endeel af de fornemmeste Steder i Verden, deres Poli Høyde og Længde fra Tiden med Christiania Hovedstaden i Norge, liggende paa 59. Gr. 47. Min. Norderbrede, og 24. Gr. 47. Min. Længde fra Teneriffa at regne. Tavler til Solens rette Plads at beregne. Solens

Middelløb udi Maaneder og Dage. Solens Middelløb. i Dage Timer og Minuter, Solens Fordring og Agtring. Tavler til Maanens rette Plads udi Længde og Brede at beregne; Begyndelses Tider til Stilo Christiano af Christiania Meridian: Maanens Middelløb udi Aar: Maanens Middelløb udi Dage: Maanens Middelløb udi Timer. Maanens Løb udi Minuter af Tiden. Maanens Middelløb udi Minuter af Tiden. Maanens Agtring og Fordring. Tavle af Maanens Brede og Forskiæl med Solens Bey. Tavler til Maaneskins Tiderne efter deres rette Løb at beregne. Aarets første nye Maane til Christiania. Meridian fra Aar Christi 1736 indtil Aar 1815. Nye fuld og Qvarteer Maane udi Aaret. Maanens Timeløb udi nye eller fuld samt udi Qvartererne. Aarets Alderdoms Dage. Disse og mangfoldige andre curieuse annemmelige og nyttige Ting, som findes i denne Bog, kand bedre sees i Bogen selv end her anføres, eftersom det snævre Rom, som her haves, ey tilstæder at fremføre andet end hvad som kand tiene til en liden Forsmag paa de nydelige Retter,

ter, som der i frembæres. Det er en Ære for vor kiære Norske Nation, at den i ham kand fremvise en ustudered Landsmand, der skriver saa fyndig og ordentlig, som en lærd Philosophus. Dog jeg vil ikke være vidtløftig med den ham tilkommende Ros, men alleneste fremføre noget af den berømmelige Censors Approbation. Hand siger da paa eet Sted: Verket fortiener mere end een gang med Flid og Eftertanke at igiennemlæses; thi her udi findes adskillige smukke og sindrige Betænkninger, som udi andre Bøger forgiæves maatte søges; og paa et andet Sted: Naar nu saadanne Hoved-Dyder hos en Skribentere findes forenede, da har mand altid gode, opbyggelige og velmeente Lærdomme udi hans Skrifter at vente; hvor paa dette Verk viser noksom Prøver; og holder jeg det derfor vel værd ved Trykken at blive bekiendt. See, saa fordeelagtigen dømmer denne berømmelige og lærde Mand om nærværende Skrift; og hans fides overgaaer vidt en andens, der ey gior Profession af denne Scienz. Jeg vil da alleneste føye dette til: Lyksaligt er det Land, hvis ustuderede Indbyg-

gere end og ere Philosophi, og det saa lykkeligen, at de ligne, om ikke overgaae, andre Landes Studerede.

Paris.

Fortsættelsen af den Tractat La Mythologie & les Fables, expliquées par l'histoire.

Om Harpyerne videre at fortælle: Da havde de et Qvindeansigt, Nibbe og krumme Kloer, og en forfærdelig tyk Mave, og giorde Hunger og Dyrtid, hvor de kom frem; De tog Madden bort af Phineæ Taffel, besuddelte ellers alt hvad de rørte ved, og kunde spaae tilkommende Ting. Calias og Rethe, Boreæ Sønner, som havde Vinger, forfulte dem uophørligen indtil de Øer, som den Tid bleve kaldede Plotæ, men siden Strophades. For nu at vederlege sligt, gav Phineas dem en Lodsmand med et lidet Fartøy som skulde veylede Skibet Argo igiennem Klipperne Symplegades, som vare meget farlige for Søefolk. Hvad nu ellers disse Harpyer angaaer, saa mener Palephates, at det var Phineæ egne Døttre, som ved deres Liderlighed ødelagde Faderen. Men Servius mener, at det var Furier,

Hel-

Hevnes Plagegudinder, der ideligen bebrøvede denne HErre den Grumhed, som hand havde udøved mod sine Børn. Her imod siger Monsieur du Clerc, at det intet andet var end en Hoben Høeskrekker, hvilke, efter at de havde ødelagt Bithynien og Paphlagonien vare komne der, og foraarsagede Hunger og Dyrtid, hvor over mand sagde, at de tog Maden bort for Kongens Næse, og som en Nordvind omsider befriede Landet fra dem, i det den drev dem hen mod det joniske Hav, saa tog mand der af Anledning at sige, at Boreæ Nordvindens Sønner havde jaged dem bort. Men Abeden Banier mener, at Poeterne have ved disse Harpyer vilde betegne urolige og røveriske Naboer, eller snarere Søerøvere, som ideligen giorde Landgang i Phineæ Staat, og giver Raison til, hvor for hand troer, at denne Mening er bedre end de andre.

Cyanei kaldtes tvende Klipper, ved Indgangen af Pontus Euxinus, af hvilke den eene ligger mod Asien, den anden mod Europa, og imellem hvilke er en Plads alleneste paa 20 Stadier, saa at

Havets Bølger, maae de slaae der imod, foraarsage et Slags Røg som formørker Luften og foruden dette en meget vanskelig Fart, og da Spidsen af disse Klipper synes enten at sammles eller skilles ad ligesom mand var nær eller langt fra dem til, saa troede mand, naar mand saae dem langt borte, at de vare bevegelige, og at de nærmede sig for at ogsluge Skibene. Og der af fik de og saa det Navn Symplegades. Da nu Argonauterne saae dette snævre Stræde, bleve de forfærdede, og derfor lod de en Due udflyve, for at forsøge om den kunde komme der igiennem; Og da dette lykkedes, toge de Mod til sig, og forsøgte det selv. Denne Due nu, om hvilken Poeterne tale, var intet andet end det lette Skib, som Phineas havde givet dem med som en Veyledere. Homerus siger, at Juno var dem gunstig heri, hvilket vil saa meget sige, at Luften, som betydedes ved denne Gudinde, var stille og klar. Men som Poeterne videre sige, at Duen der miste sin Hale, og Skibet Argo et Stykke af sin Bagstavn, saa have de der med vildet betyde, at disse 2de Skibe stødte imod een af Klip-

Klipperne, og at det første miste sit Roer. Mand siger endnu, at Neptunus fra denne Dag af giorde disse Klipper fast, hvilket vil sige, at mand, da mand lærde at kiende dem ret, giorde sig siden ingen Betænkning om at seyle imellem dem, saa at der fra den Tid af blev en fri og sikker Skibsfart. Og i Sandhed, der som mand skal tro Plutarcum, saa begyndte Grækernes Handel og Seylads i det sorte Hav med denne Argonauternes Reyse. Der de nu vare komne lykkeligen der igiennem, landede de ved Mariandynernes Land, hvor Kong Lycus, som var en Grækker af Oprindelse, tog meget venligen imod dem. Imedens de vare der, mistede de 2de af deres Stalbrødre, nemlig, Idmon, Abæ Søn, og Styrmanden Typhus, som mand lod meget prægtigen begrave; Da de nu havde sat Ancæum i Typhi Sted, gik de til Skibs igien, og da bleve de overfaldne af en heftig Storm, som drev dem op til Øen Anecia, hvor Phryxi Børn vare, hvilke de der paa toge med sig. Men omsider, efter at de lenge havde maattet stride med nogle visse Fugle, som skød langt fra dødelige Fiære paa dem, det er

at

at sige, med Landets Indbyggere, som forfulte dem med Pile, kom de lykkeligen til Æea Hovedstaden i Colchis.

Da nu Æetes fik deres Ankomst og Aarsagen der til at vide, søgte hand efter Lejlighed at dræbe dem eller i det mindste deres Anførere, saa som denne Handel gik ham mest an. Til den Ende, da Argonauterne fremstillede sig for ham, foreskrev hand Jason saa haarde Vilkore, at hand meente, at hand enten skulde staae af fra sit Forsæt, eller plat omkomme: Først skulde da denne unge Helt legge Aag paa tvende Tyre, som Vulcanus havde foræred ham, og hvis Feder og Horne vare af Kaaber, og som ellers stædse spyede Ildsluer fra sig. Dem skulde hand spende for en Demantsplov, lade dem omploye fire Stykker Jord i en Mark, som var helliged til Mars, og som aldrig tilforne havde været dyrked, der paa saae Dragetænder der i, hvor af bevæbnede Mænd skulde opstaae, som hand der paa strax skulde dræbe. Til sidst skulde hand endnu slaae det Monstrum ihiel, som holdt Vagt over det gyldne Fließ; Og alt dette skulde hand giøre i een Dag. Som nu

Ja-

Jason vidste, at hand kunde faae Hielp af Kongens Daatter Medea, som havde fatted en stor Kiærlighed til ham, og ellers var fuldkommen i Troldomskonster; saa tog hand imod disse Vilkore og fandt sig om anden Dagen ind paa det bestæmede Sted i Kongens, Hoffets, Argonauternes og Folkets Overværelse. Der paa lod mand Tyrene løs, hvilke Jason greb fat paa, tæmmede, og spendte under Aaget: Siden ployede hand Agrene med dem, og saaede Dragetænder der i, og da hand saae Kiæmper og bevæbnede Mænd opkomme der efter, kastede hand en Steen midt iblant dem, hvor af de bleve saa rasende, at de dræbte hver andre selv indbyrdes. Der paa forfoyede hand sig til det grusome Bæst, som bevogtede det gyldne Fließ, hvilket hand ved forhexede Urter, og en af Medea tillaved Drik, bragte i Søvn, og der paa ihielslog. Siden tog hand det gyldne Fließ bort, vendede tilbage som en Seyerherre til sit Skib, og seylede bort med Medea.

I September forgangen Aar mistede mand her Abeden Sevin, Intendant over det kongelige Bibliotheks Manuscripter, og

og de skionne Videnskabers Academies Medlem. Hand havde siden 1709 giort sig bekiændt ved en fortreffelig Afhandling om Menes eller Mercurius, den første Konge i Ægypten, imod Marshams og Bocharts Mening. I Memoires de l' Academie des belles lettres findes mange lærde og udkorne Afhandlinger af hans Arbeyde. Hand døde i sit Alders 57de Aar, da hand arbeydede paa det tredie Bind af de Manuscripter, som findes i det kongelige Bibliothek, hvilket nu Hr. Melot, der har faaet hans Sted, vil fortsætte. Saa har mand og faa den 16de November mist her den formedelst hans skionne Bog om Mythologien saa berømmelige Abed Banier.

London.

Mand har begyndt hos T. Cooper at uddele hver Løverdag et Lag af et stort Verk i Folio, som fører denne Titel: Apelles Britannicus, og bliver forfærdiget af Henrich Gravelot og andre berømmelige Mænd. Det er en nøye og vidtløftig Beskrivelse over de kostbareste Skilderier, Billeder, Bryststykker, og udhuggene Arbeyder, saavelsom og saa over alle andre Mer-

Mærkværdigheder, som mand antreffer i adskillige prægtige Gemakker og de kongl. Palladsers haver til Hamptoncourt, Windsor, Richmond, Kensington, St. James, Whitehall, og Sommerset, paa den høyre og mindre Adels Herregaarde, og i alle andre mærkværdige Bygninger over ganske Engelland. Naar mand kommer videre i dette Verk, vil mand og tilligemed indrykke de Prindsers, Heltes, Helgenes og anderes Historier, som forestilles i omtalte mærkværdige Stykker, saa som og de berømmeligste og fortreffeligste Maleres, Billedhuggeres, Bygmesteres og desliges Levnetsbeskrivelser. Det ganske Verk bliver forklared ved adskillige store Kaaberstykker i Folio. Et hvert No. af dette Verk betales med en engelsk Skilling, og et ganske Bind med 2 Guineer.

Saa er der og saa trykt A demonstration of the will of God by the ligt of nature. Dette overførende Bevis om Guds Villie af Naturens Lys bestaaer i elleve Afhandlinger; For same staaer en Indledning, som viser, hvor fornøden det er at undersøge Sandheden; hvor ved og

saa

saa findes en Undersøgelse om Vildfarelsens Oprindelse. For alt dette sees en Skrivelse til Erkebispen af Canterbury, som handler om Forfølgelse for Religionens Skyld og om Frihed at stride, hvor i bevises, at Friheden er Sandhedens Stytte, og det menniskelige Slægts naturlige Egenskab. Prisen er to engelsk Skilling. Halle.

Carl Hermann Hemmerde har oplagt: Compendium historiæ medicinæ a rerum initio ad Hadriani Augusti excessum, Autore Joan. Henrico Schulze. Phil. & Med. Doct. & Prof. publ. in regia Fridericiana. 8. 1 Alph. 3 Ark. Forfatteren har allerede for mange Aar siden havt i Tanke at skrive et kort Begrib paa den medicinske Historie. Thi da hand saae, at hans større Verk om denne Historie, som hand gav ud for 13 Aar siden, var alt for vidtløftig, end at det kunde med Nytte bruges af Anfangere; Saa holdt hand det for raadsom at fatte saadanne til beste den ganske Historie kort, ikkun at anføre det nødvendige, og ey indlade sig i saa vidtløftige Undersøgelser, eller at fremføre de mange Vidnesbyrd, som i det større Verk have været de Lærde saa behagelige.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 35.

Den 31 Augusti 1742.

Paris.

Her paa vil vi meddele Udtoget af en Bog, kaldet; Histoire des Empires & des Republiques depuis le Deluge jusqu'à Jesus Christ, où l'on voit dans celle d'Egypte & d'Asie la liaison de l'histoire sainte avec la profane, & dans celle de la Grece le rapport de la fable avec l'histoire. Par Monsr. l'Abbé Guyon. Tome V. Macedoniens, seconde Partie. A Paris.

Forfatteren begynder med at fortælle, hvorledes Alexandri Magni Generaler efter hans Død udvalde til Konge efter ham

Philippum Aridæum, som var Philippi Alexandri Faders naturlige Søn. Og som Roxanes, Alexandri Gemahl, var frugtsommelig, blev der beslutted, at der som hun fød en Søn, saa skulde hand og saa være Konge, og da dette skeede tre Maaneder der efter, regierede denne Prinds, som blev kaldet Alexander Aigus, og Philippus Aridæus med hver andre. Men da disse tvende Herrer ikke selv kunde regiere dette store Monarchie, den eene fordi hand var et Barn, og den anden fordi hand ikke var ret klog; saa blev Perdiccas, een af de fornemmeste Alexandri Magni Generaler udnævnt til Regent over samme, og de adskillige Provindser, som det bestod af, bleve delte i 37 Statholderskaber. Saa snart nu Perdiccas var bleven Regent, lod hand Alexander balsamere, og paa det allerprægtigste begrave. Og som denne Ligbegængelse har overgaaen i Pragt alle dem, der nogen Tid have været, saa giver Forfatteren os en Beskrivelse der over. Hand begynder da med at beskrive den overmaade prægtige Ligvogn saaledes: Denne Vogn havde fire Stiærter. Ved hver vare fire Radder

af

af fire Mulæsler, hvilke giorde tilsammen 64. hver af dem bar en Krone, og en Guldkiæde, som var bepryded med Ædelstene og Guldbielder. Paa begge Sider af Vognen, noget bag ved Ligkisten, som var fyldt med dyrebare og vellugtende Urter, der lige som balsamerede Luften, reiste sig en Triumpsbue op i Veyret, 12 Allen høy og 8 Allen bred, paa hvis Spidse var en Snække, der var bepryded med alle slags Ædelstene, og skulte Thronen, der skinnede af Guld og dyrebare Steene. Thronen stod paa fire Dyrs Hoveder med Horne, og saae ud som Hiorte- eller Bukkehoveder. Hver af dem havde en Guldkiæde en halv Fod bred, og en Krone eller Krands af samme Metal, men som dog var maled efter Naturen. Paa hver Side af Triumphsbuen stod en Victoria med Seyersvaaben af støbt Guld, og Løver af samme Materie, hvilke syntes at tage vare derpaa. Paa de øvrige Deele af Vognen vare adskillige drevne Billeder og andre Prydelser, som betegnede Alexandri Bedrifter, hvilke tilhobe giorde Vognen saa tung, at mand ey har kundet have mindre end de benænte

64 Muulæsler, for at sætte den i Bevegelse. Da nu Alexander var begraven, varede det ikke længe, førend Ptolomæus, som var Statholder i Ægypten, Antipater, Craterus og Antigonus, alle Alexandri Magni gamle Fyrster og Generaler, forband sig imod Perdiccam, foregivende, at hand misbrugte den Myndighed, hvilken hand havde som Regent. Hand havde ellers store Dyder, men den Post, som hand beklædede, giorde ham frek og haard; og just for samme Aarsags skyld blev hand og saa nedsabled i Leyren af hans egne Soldater.

(Fortsættelsen skal følge her efter.)

Halle.

Den forleden Aar afdøde berømmelige Lærere Hr. Johann Gottlieb Heineccius, J. V. D. kongelige prysiske Geheimeraad, Professor Juris & Philosophiæ paa dette Friderichs Universitet, var fød i Eisenberg i det Altenborgiske den 11 Sept. 1681 hvor hans Fader havde et Lære-Embede i Skolen. Hand blev da undervist af ham, indtil hand var elleve Aar, da hand efter hans dødelige Afgang blev betroed andre Lærere som undervisde ham indtil Aaret 1698.

1698. Her paa tog hans Broder ham til sig til Goslar, hvor hand var Præst, og da hand havde været der nogen Tid, begav hand sig til Leipzig, hvor hand i den hellige Skrift hørte Schmidt, Rechenberg og Ittig. Hand var der i meget flittig, og lod og saa see sin Flid i een 1702 holden Dissertation de habitu & insignibus sacerdotalibus apostolorum. Efter at hand havde holden denne under Professor Johan Schmidt, tog hand Aaret der efter Magistergraden, og reyste tilbage til Goslar til hans Broder. Sammesteds øvede hand sig flittig i at prædike, men kom dog efter Haanden paa de Tanker, at hand vilde lade Theologien fare, og studere Jurisprudenzen. Da imidlertid hans Broder blev kalded til at være Præst til Halle: Saa reyste hand der hen med ham, hvor hand blev Hofmester hos de unge ryssiske Herrer Gallowkins, og hørte tillige med dem Jura hos Stryk. Imidlertid søgte hand og saa at tiene andre i Philosophien, og blev 1708 Adjunctus ved det philosophiske Facultet sammesteds, i hvilket Aar hand ogsaa forfærdigede en Afhandling de gemina nativita-

tis Christi aera e numis atq; inscriptionibus illustrata. I Aaret 1711 giorde hand en meget smuk Oration over Strykkes Død. Omsider blev hand 1713 Professor Philosoph., og gav ved dette Embedes Tiltrædelse et Indbydningsskrift ud de verae falsaeque sapientiae characteribus, disputerte og saa endnu i samme Aar de incessu animi indice. Og Aaret der efter de philosophis semichristianis. Ved alt dette havde hand dog ikke nedlagt sin Kiærlighed til Jurisprudenzen, men lagde den første Prøve der paa af i en Dissertation de origine atq; indole jurisdictionis patrimonialis, da hand erholdt den høyeste Værdighed i dette Videnskab. Fra dene Tid underviste hand og saa Ungdommen der i, og skrev 1717 hans Syntagma antiquitatum romanarum jurisprudentiam illustrantium, secundum ordinem institutionum Justiniani digestum, som tre gange siden er oplagt. Tillige med besørgede hand og saa et nyt Oplag af Christian Thomasens Delineatio historiæ juris, hvor over hand vilde læse. Der ved lod hand dog ikke de skiønne Videnskaber ligge, men lærte andre dem med stor

Flid,

Flid, og gav der over en Bog ud 1719 kaldet fundamenta ſtili cultioris. Efter at hand nu havde i Stilhed for ſig ſelv lærdt de unge Studentere Retten i 3 Aar, og mand havde tagen Kiænde paa hans Flid og Lærdom: Saa blev hand 1720 giort til Hosſiddere i det Juriſtiſke Facultet, og Profeſſor juris extraordinarius. Denne Ære opmuntrede ham til at give en Afhandling ud de levis notæ macula, og da hand Aaret der efter var bleven ordentlig Profeſſor i Retten med Titel af Hofraad forfærdigede hand en anden de nauibus ob vecturam mercium illicitarum commiſſis. I de tvende efterfølgende Aar lod hand igien oplegge Jac. Perizonii Diſſertationes, og Cornelii de Bynkershoek obſervationes juris Romani med hans Fortaler, og gav 1723 af hans egen Arbeide en Afhandling ud de collegiis & corporibus opificum. Imidlertid bredede hans Ros ſig ud efter Fortieneſte i fremmede Lande, ſaa at hand der over blev kalded til at være Profeſſor juris i Franeker. Hand begav ſig der paa 1724 der hen, og tiltrædede ſit Embede med en Tale De jurisprudentia veterum Roma-

norum formularia, ritibusque, quibus negotia civilia explicantur, solennibus. Paa det hand ogsaa kunde giøre Jurisprudenzen lættere for Begyndere: Saa udgav hand 1725 Elementa juris civilis secundum ordinem institutionum, commoda auditoribus methodo adornata; Hvilket Verk siden ofte er bleven oplagt. Af endnu større Vigtighed var hans Commentarius ad Legem Juliam & Pappiam Poppaeam, som i samme Aar kom ud, lige som i det efterfølgende en Afhandling de origine testamenti factionis & ritu testandi. Hand havde ey endnu lært til Franeker i fulde 3 Aar, førend hand blev kaldet tilbage igien til Tydskland for at lære paa Universitetet til Frankfurt an der Oder den borgerlige Ret af Pandecterne og Philosophiam practicam. Hand begyndte da dette sit Arbeyde i Høsten 1727 med en Tale De Jureconsultis semidoctis, causisque, cur tam pauci hodie ad veram jurisprudentiae laudem perveniant, hvor til hand indlod med en Afhandling de P. Juventio Celso, juris consulto eximio, suique saeculi ornamento. I dette sit Embede tiente hand paa nye

med

med største Flid baade den studerende Ungdom og den lærde Verden. I Aaret 1728 udgav hand en Afhandling de mercatorum, qui foro cesserunt, rationibus & codicibus, og hans Tilhørere til beste Elementa juris civilis secundum ordinem Pandectarum. Som hans der i brugte Læremaade ey vilde behage enhver, saa begyndte mand en heftig Strid der over, hvorved Heineccius dog tiede ganske stille, og først nogle Aar der efter svarede hans Modstandere noget lidet i Fortalen af hans samlede Skrifter. Paa det hand og saa kunde tiene sine Tilhørere i Philosophien, saa forfærdigede hand elementa philosophiae rationalis & moralis, hvor for hand satte en kort philosophisk Historie; Hvilke efter den første Edition af 1728 siden blev formered med Elementa juris naturae & politicae. Om samme Tid forsynede hand og saa Ez. Spanhemii Orbem Romanum med en Fortale; og endskiønt hand 1729 ey lod trykke noget, saa flyede hand Pressterne desto meere at bestille 1730, i hvilket Aar hand udgav fire academiske Afhandlinger saa som, de usufructu materno juris germanici, maxime

hamburgenſis. De Lubricitate jurisjurandi ſuppletorii. De religione judicantium circa reorum confeſſiones, & de Suprema principum magiſtratumque tutela, tillige med tu Indladningsſkrifter, De Ulpiani JCti Hebraismis, & de JCtis reformationi eccleſiae praeludentibus. Ligeledes fik mand og saa een de variis saturninis jurisconſultis i efterfølgende Aar, paa hvilken fulte en Tale de C. Aquilio Gallo JCto celeberrimo. Nu havde hand allerede været 4 Aar i Frankfurt med stor Ros og Bifald, og havde været begiæred af adskillige høye Hoveder, da Hans kongel. Majeſtet i Pryſſen til en nye Belønning for hans Flid, og til et Bevis paa hans besynderlige Naade giorde ham til sin Geheimeraad. I dette Aar skede det og saa, at, da Hertugen af Lothringen Franciſcus den 3die reyste igiennem Franckfurt, vor Heineccius overleverede ham sin Afhandling de eminentioribus ducatus & ducum Lotharingiae praerogatiuis, som et Tegn paa dette Univerſitets Glæde over hans Ankomſt. I Aaret 1733 behagede det Hans Pryſſiske Maj. at kalde ham til Halle, og endskiønt hand

supplicerede om at blive i Frankfurt, hvor hand nu havde tænkt at ende sine Dage, saa skikkede hand sig dog i Kongens naadige Ville, og kom der for an til Halle ved Maymaaneds Udgang med hans ganske Familie, hvor hand begyndte sit Embede med et Indladningsskrift de Saluio Juliano JCtorum sua aetate coryphaeo; Men som hand for adskillige Aarsagers Skyld ey endnu kunde begynde sine Collegia: Saa arbeydede hand imidlertid paa hans Historia juris ciuilis Romani & Germanici, og læsde der over for sine Tilhørere. Der hand nu omsider ordentligen kunde holde sine Collegier: Saa blev Tilløbet saa stor, at mand der af noksom kunde see, hvor seer hand behagede den studerende Ungdom. Imidlertid hvilede hans Pen ikke. Thi hand udgav 1734 tre Afhandlinger: De marito tutore & curatore uxoris legitimo. De testamenti factione, jure germanico aretis limitibus passim circumscripta; De praescriptione annali juris lubecensis a jure communi diuersa. Disse og hans foregaaende akademiske Afhandlinger, Indladningsskrifter og Taler bleve i Aaret 1735. trykte i eet Bind

med

med dette Titel: Sylloge opusculorum variorum. Da hand i forige Aar havde giort en Fortale til det nye Oplag af Joh. Seldeni Bog de synedriis & præfecturis juridicis veterum Ebraeorum: Saa forfærdigede hand og saa i dette Aar nogle, nemlig, for Jo. Jac. Wissenbachii emblemata Triboniana & Joh. Wibonis Tribonianus ab emblematibus Wissenbachii liberatus, for Jo. Lud. Uhlii opuscula ad historiam juris & maxime ad Pomponii enchiridion illustrandum pertinentia, og for Corpus juris ciuilis. Hand leverede og saa den første Deel af hans Elementa juris germanici tum veteris tum hodierni, paa hvilken den anden fulte Aaret derefter. I dette Aar skrev hand og saa en Afhandling de pecunia in casum, si causa ceciderint, ab appellantibus, alioque remedio utentibus deponenda, og 2 Fortaler een for Sam. Stryck. Cantelæ contractuum, og en anden for Nic. Hier. Gundlingii exercitationes academicae. Ligeledes forsynede hand og saa 1737 tvende Bøger med Fortaler, nemlig, Jac. Cuiacii observationes & emendationes juris, og Jo. Christ. Fischeri selecta & cariora Latii purioris monumenta, og forfærdigede en Afhand-

ling de reductione monetae ad justum pretium. I Aaret 1738 kom, foruden elementa juris naturae, og Petri Georgisch corpus juris germanici antiquum, som hand havde sat en Fortale for, 6 academisk Afhandlinger ud fra hans Haand, nemlig: De jure Principis circa ciuium studia. De jure Principis circa commerciorum libertatem tuendam; De causa seruitutum perpetua; De locatione conductione jurisdictionis. De venditone illicita fructuum in herbis. De dominis subditos suos in judicio suo conuenientibus. I Aaret 1739. har hand prydet den første Part af Jurisprudentia Romana & Attica med en lærd Fortale, og ladet hans til adskillige Tider skrevne Fortaler trykke tilsammen under den Titel: Opuscula minora varii argumenti. Den anden Part af Jurisprudentia Romana & Attica kom 1740 ud, ligeledes med hans Fortale. Saa stor Nytte som hand søgte at tilveye bringe den lærde Verden ved sine Skrifter, saa stor Fordeel søgte hand og saa at forskaffe den ved Ungdommens flittige Undervisning i Jura og andre skionne Videnskaber. Hand har været

En

Enkemand siden 1723, og efterladt tu Sønner og een Daatter. Hans Død falt ind den 31 Aug. forgangen Aar, og tog sin Aarsag af en Byld paa Foden, hvor i gik Koldfyr. Mand har endnu trykt efter hans Død et skiønt Verk fra ham, kalded: Dictionarium juridicum, in quo Barnabae Brissonii opus de verborum significatione praestantissimum in meliorem ordinem redactum & plurimis accessionibus locupletatum traditur.

Dijon.

Videnskabernes Academie, som Hr. Hector Bernhard Poussier for hen Decanus i Parlamentet til Bourgogne, har oprætted, lader alle lærde i Europa vide, at det aarligen vil uddele en Pris, som skal bestaae i en Guldmynt af 30 Pistolers Værdi. De Materier, som mand til den Ende vil fremsætte, skal ey altid tages af een Scienz, men det første Aar af Physica, det 2det af Ethica og det tredie af Medicinen, hvor paa mand igien vil begynde med Physica, og tage samme Orden i Agt fremdeles. Materien til Prisen i dette Aar er da tagen af Physica, og skal gives den, som best kand sige Forskiællet imellem

lem den flydende Tings Geſvindighed, ſom gaaer igiennem ubeyelige ſmaae Rø-re, og en andens, ſom gaaer igiennem elaſtiſke ſmaae Rø-re. Afhandlingerne kand ſkrives enten paa franſk eller latin, og ſlikkes til Hr. Petit, Academiets Se-cretær paa den Maade, ſom ellers er brugelig med Prisſkrifters Indſændelſe paa andre Academier.

Bremen.

Her kand haves hos Boghandler Natha-nal Saurmann: Leben und groſſe Tha-ten auch bedaurenswürdiges Schickſal des weltberühmten rußiſchens Grafens Burchards Chriſtopf von Münnich, bishero geweſenen Premierminiſters und Geneneralfeldmarſchalls in Ruß-land 8. Ligeledes: Merckwürdiges Le-ben, und betrübtes Schickſal des Welt-berühmten Staatsminiſters Andreä Grafens von Oſtermann, ehemahligen rußiſch-kayſerl. Vicecanzlers und bishe-rigen Grosadmirals von Rußland &c. 8. Begges ſær merkværdige Levnets-Omſtændigheder, og ſtore Bedrifter ere tagne af autheutiſke Berætninger, da

mand

mand hidindtil ey har vidst noget tilforladeligt om disse store Mænds Herkomst og Opheyelse. Her hos har mand og saa given en temmelig Oplysning om det store ryssiske Rige, og dets Staatsforfatning. Saa finder mand og for i disse Beger begge Herrers ægte Billeder.

London.

Hos T. Astley har mand anden Gang oplagt Clevelands Crumvels naturlige Sons Levnetsbeskrivelse og seltsom Tildragelser, som hand selv har beskreven i 3 Deele i 12.

Faenza.

Her er kommen for Lyset: Vite de' santi, Beati, Venerabili, & Servi di Dio della Città di Faenza. Opera di Romualdo Maria Magnani, Sacerdote Faentino i 4. 1741. For denne Samling af Levnets Beskrivelser staaer en kort Historie om Staden Faenza. Mand roser hans Nidkiærhed for hans Fæderneland, og den Lærdom, som hand har ladet see ved dette Verks Forarbeydelse, som maa have kosted ham megen Møye.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 36.

Den 7 Septembr. 1742.

Kiøbenhavn.

Udi Christoph Georg Glasings Bogtryckerie er i denne Uge kommen af Pressen en Continuation af et Skrift, som de fornuftige og retsindigste af vore Landsmænd give fuld Approbation, nemlig Menoza, en Asiatisk Printz, som drog Verden omkring, og søgte Christne, særdeles i Indien, Spanien, Italien, Frankrig, Engelland, Holland, Tydskland og Dannemark, men fandt lidet af det hand søgte. Et Skrift, som indeholder den naturlige, saa vel som den aabenbarede

Religions uryggelige Grunde, og advarer mod de fleeste Christnes kiendelige Afveye, i Lærdom og Levnet. Tom. II. in Octavo 29 Ark. Den Begiærlighed, med hvilken dette Skrifts første Deel er bleven afhentet fra Bogladerne paa Børsen og Wäysenhuset, giver Formodning, at denne anden Tomus ey finder mindre Biefald, anseet at i samme indeholdes en god Deel vigtige og nærgaaende Sandheder, fremsatte saa tydelig og tillige efter det Historiske Schematis Natur saa behagelig, at Sindets Oplysning og Forlystelse der i rekke hver anden Haand. Denne anden Tome er afdeelt i sytten Breve hvis Summariske Indhold hermed indryckes. 19. Brev. Menoza fortsætter sin Reyse fra Wien til München, hvor mand vil vide, om hand er af god Adel. Hand drager igiennem Augsborg, Stutgart og Tübingen til T., hvor Grev W*** Forældre boe, og tage vel imod ham. Grevinden fortæller ham kortelig sit Levnets-Løb. Med Grevens Fader taler hand om de Christnes Jagt- og Krigs-Væsen. 20. Brev. Ved et Fyrsteligt Taffel, kommer hand i Samtale med en Ord-Gyder, som

vil

vil stunes god Christen. Hand taler om Fraadserie og Drukkenskab. Ninaruk med Hof-Betienterne om Hyklerie. Menoza med Grevinden om Sparsommelighed. I Frankfurt med en Inspireret. Hand reyser til Strasborg, hvor Intendentens Nidkiærhed roses. 21. Brev. Menoza taler noget om Paris og Leve-Maaden der, samt den Franske Nation i Almindelighed, særdeles om det Stæds Jesuiter og deres Lærdom, Hyklerie og Myndighed hos store Herrer, om Jansenisterne, om nogle Hospitaler, Kirker og Clostere. 22. Brev. Menoza giør en Reyse til Versailles, seer de Franske Soldaters Mynstring og tillige en Duel. Hand kommer i Sælskab og Samtale med en Religions-Spotter, som overbevises om den naturlige Religions Grund i Samvittighed, fortæller sit ugudelige Levnet, og omvendes alvorlig. 23. Brev. En anden Religions-Spotter, Mage til den forrige, opvækkes ved Overbevisning om, at det ey er Materien, som tænker, men en udødelig Siæl, som bliver ved at tænke og fornemme noget, efter sin Skilsmisse fra Legemet. Monsr. W***, Ugu-

delighedsLærmester i Paris, mager det ved Underfundighed saa, at Menoza bliver sat i Bastille og stillet for Retten, hvor hand forsvarer sig, kommer paa fri Fod, og fortæller Guds Hevn over Msr. W***. 24. Brev. Paa Observatorio Astronomico kommer Menoza i Samtale med Monsr. H., som giver ham nogen Indsigt i den Materie om Jordens Bevægelse omkring Solen, saa og om den Rimelighed, der siunes i, at holde Planeterne for at være beboede. 25. Brev. Bemeldte Monsr. H. fortæller sin Forelse, og hvor længe hand havde forgiæves giort Opvartning hos de Store, uden at søge Gud. Character af Mad. des Beaus Discours og Mad. la Reelle. Nogle almindelige Anmærkninger om Frankerig og dets Indbygere. 26. Brev. Menoza drager igiennem Braband og Flandern til Engelland, taler noget om Londons Bye, den Engelske Nation, dens Fritænkere og Secterere, Fruentimmer og adskillige Particularitæter. 27. Brev. Det Engelske Clericie. Portraitet af en skinhellig Skiælm, dito af en Separatistisk Kone. De Engelske Caffée-Huse, Skuespill,

Mis-

Misdæderes Henrettelse. 28. Brev. Reyse til Hamtoncourt og Oxfort. Om Parforce-Jagt. De Engelske Highwaymen. De Oxfortske Studentere, den Engelske Prædike-Maade, og Philosophiens Misbrug. 29. Brev. Nogle Particularitæter i Oxfort. Samtale imellem en Engelsk Mylord og Doct. Snow, om Guds Naade-Virkninger, item om Lære-Embedets Frugt og Fornødenhed, Kirkens Tilstand i Pensylvanien. Doct. Swifts Maade at forsvare Christendommen paa. 30. Brev. Menoza opholder sig nogen Tid hos bemeldte Lord. Hand kommer i Kundskab med Erke-Biscopen William Wake, og reyser med ham til Canterbury. Samtale om Patriotskab, og Landets Sprog, som Fremmede ey bør foragte. Den Engelske Nation holder baade for meget og for lidet af sig selv. 31. Brev. Menoza Omgang med Doct. Clare og A. W. Böhme. Hand beseer det Mærkværdigste i London, taler noget om Parlamentet, om Hoffet og om Olivier Cromwel. 32. Brev. Om den Skade, Kirken tar af Hykelske og Fanatiske Menniskers Adfærd. Oprindelse til de Methodisters

nye Sect. Den Engelske Kirkes Trang til Opvækkelse. Whitefelds og hans Selskabs underlige Afveye. Hvad Fanaticismus egentlig er, og hvoraf den kommer. 33. Brev. Reyse til Holland og Ankomst i Rotterdam. De Hollandske Trek-Skøyter. Gravenhag. Samtale med Monsr. Saurin og Bernard om det ævige Raade-Ball og Guds Raadslag over Menniskenes Sæle. De Hollandske Caffée-Huse. 34. Brev. Om Leyden med dets Universitæt. Joh. Coccejus. Om Amsterdam i Almindelighed. Gode Anstalter til Atmisse og Arbeyde. Det berømte Stadt-Huus. Samtale med Hr. van Dalen om Bygnings-Pragt, om dens Gavn eller Skade. Om Hollands Rigdom og Grunden til et Lands Velstand. 35. Brev. Samtale med Herr Tolnaer om det Hollandske Clericie, om smaa Secter i Holland, om Oprør og Religions Forfølgelse, om B. Becker og hans Lærdom angaaende Spøgelse og Lægemlig Besettelse.

Leipzig.

Bogtrycker Langenheim har i Sinde efter Haanden at oplægge de lærde og nu en

Tid

Tid lang meget rare Afhandlinger, som Hr. Schminck, Raad og Bibliothecarius til Cassel har forfærdiged som Professor historiarum til Marburg, for her med at tiene Elskere af Historier og gamle Sager, af hvilke disse ere tagne. Hand har for kort Tid siden giort en Begyndelse med 3 af dem, som mand billigen maa regne iblant de rareste og beste, nemlig de cultu religioso arboris Jouis præsertim in Hassia, de urnis sepulcralibus & armis lapideis veterum Cattorum, og de Wenceslao Rege Romanornm.

I den 26de Deel af de tilforladelige Efterretninger staae efterfølgende Artikler. 1) Titi Livii Patavini historiarum ab urbe condita libri qui supersunt omnes, Tom. IV. lib. 27-36, curante Arn. Drakenborch. Amstel. 1641. 4. 6 Alph. 2) Remarks on Mr. Eulers treatise of motion, Dr. Smith's compleat System of Opticks and Dr. Jurin's essay upon distinct and indistinct vision &c. by Benjamin Robins. F. R. S. London 1739. stor 8vo. 15 Ark. tillige med adskillige Stykker, som ere udskaarne i Træ. 3) Rerum mecleburgicarum libri octo, auctore Matth.

Joan. Beehr, equite mecleburgico. Ex manuscripto edidit, præfationem & vitam auctoris præmisit Joh. Erhardus Kappius, eloquentiæ in Academia lipsiensi Professor, Lipsiæ 1741. fol. 11. Alph. 2 Ark. tillige med et Landkort og genealogiske Tabeller. 4) Philosophical experiments containing useful and necessary instructions for such as untertake long voyages on sea by Stephan Hales. D. D. F. R. S. Rector of Farrington in Hamshire and ministre of Teddigton in Middlesex. 1739. stor 8. 15 Ark tillige med et Kaaberstykke.

Bremen.

Boghandler Nathanael Saurmann har ladet paa nye oplegge: Merckwürdiges Leben des unter dem Nahmen eines Grafen von Biron weltbekannt gewordenen Ernsts Johann, gewesenen Herzogs in Lifland, zu Curland und Semgallien, auch Regenten des russischen Reichs ꝛc. Forfatteren har i dette andet Oplag ey alene fortsat Historien, med end og saa meddelt nærmere Beretninger om adskillige Omstændigheder, hvor ved Verket saaledes har faaet en gandsk anden Skik-

Skikkelse. Saasom mand da ogsaa iblant andet finder skionne Efterretninger om den berømmelige General von Bismark, og adskillige gamle fornemme og adelige Slægter i Tydskland. Fremdeles er den gamle og nærværende Statsforfatning i Curland tilligemed grundigen beskreven. Ligeledes har mand prydet Skriftet med omtalte Hertugs Vaaben og Billede, som er bleven stukken efter en ægte Original fra Petersborg, og er ganske anderledes end det forige.

Jena.

Mand har her hos Christian Friedrich Gollnern begyndt at udgive et Skrift kaldet: Nachricht von den neuesten theologischen Büchern und Schriften. 8. Den Mangel paa Dagebøger, som kunde give os en kort Begrib paa Theologien, og de der til hørende Bøger, har given Forfatteren, som hand selv bekiænder i Fortalen, Anledning til dette Skrift. Hand vil da alleneste der i anføre de Bøger, som høre til Teologien, og det alle de nye, som komme ham for Øynene. Hand lover ikke, at hand vil giøre et fuldkommen

Udtog af alle Bøger; Dog vil hand sige saa meget om hver, at mand kand vide, hvad mand har at søge der i. Hans Hensigt er ikke, at hand vil giøre sig til disse Bøggers almindelige Dommere, eller deres ufornuftige Rosere, langt mindre til deres Dadlere og Igiendrivere. Ved de Bøger, hvis Forfattere boe i Egnen omkring ham, vil hand bestræbe sig at undgaae end og saa det mindste, som kunde have Skin af en Kiændelse. Hand vil over alt føre sig saaledes op, som at hand hverken holdt med det ene eller det andet Parti. Dog vil hand, saa meget mueligt er, sige Læserne saa meget, at de der af kand kiende, hvad der er ved Bogen, og hvilket Parti Forfatteren holder sig til. Saa snart nogen indfinder sig, som efter de Lærdes Mening gier det bedre, saa vil hand legge Pennen ned, og anvende hans ledige Timer paa andre Ting i Videnskaberne. Saa meget har Forfatteren vildet sige os om hans Forehavende. Dog siger hand ikke hvor tit man skal see noget af dette hans Arbeyde. Hidindtil have vi ikkun seet tvende Stykker deraf, hvor af hver bestaaer af 6 Ark,

naar

naar mand ey regner det første Stykkes Fortale med. I det første Stykke gives Efterretning om efterfølgende Bøger. 1) Evangelische deutsche Orginalbibel durch Joh. Muthmann. Züllich 1741. stoer 4. 15 Alph. 17 Ark. 2) Johan August. Dietelmagers Historia dogmatis de descensu Christi ad inferos litteraria cum p. D. Jo. Balthas. Bernhodi: Norimb. 1741. 8. 15 Ark. 3) Grundriß einer Lehrart ordentlich und erbaulich zu predigen, nebst Herrn Reinbecks Vorbericht. Berlin 1740. 8. 1 Alph. 20 Ark. 4) Theologisches Bedencken über den Grundriß einer Lehrart erbaulich zu predigen, nach der Wahrheit, Bescheidenheit und Liebe abgefasset von Joachim Oporin, der h. Schrift D. und P. P. Hannov. 1741 9 Ark. i 8. 5) D. Jo. Jacob. Rambechii Exercitationes hermeneuticae Brem. 1741. 8. 1 Alph. 17 Ark. 6) Das merckwürdige Leben Herrn M. Caspar Neumanns, von Friedrich Peter Täcken Bresl. 1741 8. 8 Ark. 7) Institutiones Theol. Dogmat. à Georg. Henr. Ribov. Goett. 1741. 3 Alph. 8 Ark i 8. 8) D. Joh. Leonh. Frörtsens Rathspredigt. Franckf. 1741. i

8. 3 Ark. 9) Chrontaxis noua Apocalypseos Joanneae, aut. Laurent. Reinhardo. D. Vinar. 1741. f 4. 3 Ark. 10) Gottlob Frid. Gudii Paganus Christianorum laudator & fautor Lipſ. 1741. f 4. 1 Alph. 18 Ark. 11) Büdinſche Sammlungen einiger in die Kirchenhiſtorie einſchlagender ſonderlich neuerer Schriften Bud. 1740. 4. 1 Alph. 3 Ark. 12) Samlung auserleſener Canzelreden aus den Beyträgen Gottesgelehrter Männer in der Schweitz, von Joh. Georg Altmann, Zürich 1731. 8. 1 Theil 1 Alph. 16 Ark. 13) Samlung vortrefflicher Leute, welche Gott gefürchtet haben von D. Eberhard David Hauber, Lemg. 1741 8. 6 Ark. 14) M. Dauid. Hollazii Examinis Theol. Acroam. editio nouiſſima, Holm. 1741. 4. 8 Alph. 17 Ark. 15) Beyträge zur Beredſamkeit geiſtlicher Redner 1 Theil mit Anmerckungen von Joh. Matth. Cappelmann, Lemg. 1741. f 8. 12 Ark. 16) Diatribe theologica de quaeſtione: Num bona opera ſint neceſſaria ad ſalutem? exarata à Joan. Godofred. Ertelio Vit. 1741. 6 Ark f 4. 17) M. Joh. Friedr. Barths gottſelige Betrachtungen, Gör-

lich

lig 1741. i 8. 17 Ark. 18) Saft und Kraft des sehr schweren Propheten Hoseä, herausgegeben von M. Joh. Georg Terne. 1 Stck. Jen. 1740. i 8 6½ Ark. 19) M. Joh. Gabriel Güttners die das Christenthum verbessernde Gewissens-Schule. Dresden. 1741. 4. Alph. 15 Ark i 8.

I det andet Stykke finder mand 1) Beweis, daß das Christenthum so alt als die Welt sey, nebst Forsters Wiederlegung desselbigen, Frf. 1741. 8. 3 Alph. 18 Ark. 2) Chronotaxis noua Canticorum Salomonis, aut. Laur. Reinhardo D. Vinar. 1742. i 4. 3 Ark. 3) Israel Gottl. Canzen überzeugender Beweis aus der Vernunft, die Unsterblichkeit der Seelen betreffend. Tubingen 1741 8. 1 Alph. 4) D. Carl. Gottl. Hofmanns Auslegung der Fragstücke Luthers, Leipz. 8. 1 Alph. 2 Ark. 5) Kurzer Begriff der christlichen Sittenlehre aus des sel. Doctor Rambachs Moraltheologie zusammen gezogen von Joh. Hermann Zsahren, Lemg. 1741. 8. 1 Alph. 6) Joh. Brinsley Zungenzaum mit einer Vorrede J. J. Rambachs herausgegeben von M. Joh. Ben-

jas

jamin Wolfrum Franckf. 1741. 8. 21 Ark. 7) Gilbert Burnets Auszug der von Robert Boyle gestifteten Reden aus dem Englischen übersetzet mit einer Vorrede D. Siegmund Jacob Baumgartens Leipzig und Bar. 1738-1741. 3 Theile. 8. 8) Hermeneutica sacra Rambachii per tabulas ab Andr. Rejerſen. Haun. 1741. 8 9 Ark. 9) D. Phil. Jac. Speners Schriftmäßige Betrachtung von der Gnadenkindschaft eines gläubigen Christen, Leipzig 1741. 8. 15 Ark. 10) Göttliche Wahrheiten in öffentligen Reden vorgetragen von Joh. Wilhelm Steinböhmer, Lemgo 1741. 8. 1 Alph. 7 Ark. 11) Jeremias, ein Prediger der Gerechtigkeit, allen redlichen Predigern in der Evangelischen Religion vor Augen gestellet, Büding 1741 8. 19 Ark. 12) Joh. Herm. Zschorns exegetische Blumenleſe 1stes Stück, Lemgo 1741. 8. 1 Alph. 13) Pharos, das ist, unverhoft aufblickendes Licht in den dicken Finsterniſſen der ältesten ägyptischen Historie, aufgefunden und gewiesen von Jacob Koch, Lemgo 1741 i 4. 20 Ark. 14) Gesammlete Moralistenbibliothek von auserlesenen kleinen moralischen Schriften

ten 8ter Theil, Görl. 1741. 8 1 Alph. 20 Ark. 15) Christoph Gottlob Schulzens Wort der Wahrheit zur Erweckung der Seelen 1 Theil Görl. 1741. 8. 14 Ark. 16) Schriftmäßige Gedancken von Separatismo von Heinrich Volkmar Stangen, Nordhause 1741. 8. 2 Alph. 17) Joh. Gustav Reinbecks vierter Theil der Betrachtungen über der in die Ausburgischen Confeßion enthaltenen Wahrheiten, Berlin 1741 4. 2 Alph. 16 Ark.

Leipzig.

Hos Gotth. Theoph. Georgi kand haves: Allgemeines europäisches Bücherlexicon, hvor i de allerfleste Bøger findes, som for Begyndelsen af det 16de Seculo til 1739 incluſiue og saaledes meere end 200 Aar have været trykte i Europa og i Synderlighed i Tydskland. Der findes der i Patres, Theologi, Jurisconſulti, Medici, Phyſici, Chymici, Muſici, Arithmetici, Mathematici, Chirurgi, og Auctores claſſici &c. &c.: Hos hver Bog finder mand de adskillige Oplage, Aarstallet, Formaten, Steden, Oplegeren, Arke-

kenes Tal og Prisen paa Bogen. Forfatteren har i Begyndelsen skreven det ikkun til hans egen Efterretning. Men nu er det efter manges Begiering bleven befordred til Trykken og afdeelt i 4 Parter af Theophilus Georgi, Boghandler til Leipzig. Forfatteren havde allerede i Aaret 1738 given en liden Prøve ud der af, og given tilkiende, at hand vilde lade det hele Lexicon trykke i 3 Parter paa Undertegnelse, dog at Pengene ey skulde betales for ud. Imidlertid er mand bleven forhindred der i ved adskillige Ting; Hvilket dog i saa vidt ey har skadet Bogen, men gavned den, i det siden denne Tid nogle tusende saa vel gamle som nye Beger ere komne dertil. Dette har da og saa foraarsaged, at den er bleven deelt i fire Parter, og at mand i Steden for de for hen satte 4 Rdr. 4 mk. nu maa tage 6 Rixdaler der for. Mand haaber, at de som have ladet sig optegne, ey skal fortryde paa sligt, naar de betragte, at Verket med smaa Stil er voxen til halvfertende Alphabet, da mand forhen med stor Stil ikkun havde regned det paa 10 Alphabeter.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 37.

Den 14 Septembr. 1742.

Paris.

Udtogets Fortsættelse af Histoire des Empires & des Respubliques &c.

Perdiccas havde faaet paa sin Side een af Alexandri Magni gamle Generaler ved Navn Eumenes, som vigede ingen af dem hverken i Tapperhed eller Forfarenhed, men overgik dem alle i Klogskab og Nidkiærhed for Alexandri kongelige Huus, og for samme Aarsags skyld var hand ogsaa bleven sat over de macedoniske Tropper. Denne, der hand saae, at de andre høye Officerer ey giærne vilde lyde

ham, fordi hand var en Fremmed, eller holde Krigsraad hos ham, fandt paa dette Raad, som hand vidste at komme overenes med deres Overtro. Hand gav for, at hand i Drømme havde seet Alexander siddendes paa en gylden Throne i en kostbar Telt, og at hand havde sagt ham, at dersom mand vil sætte ham ligesaa saadan een, vilde hand være Præses i deres Raad, og inspirere dem hvad de skulde domme, eller foretage sig. Dette prætenderte Syn blev strax anseet som et Orakkel, og som et Jærtegn, der ikke turde imodsiges. Til den Ende opreyste mand strax en prægtig Telt og Throne, paa hvilken laae en Purpurkappe, et Scepter og en Krone, runden omkring stode mange Stole, hvor paa laae Sølvklinger for de Officerer, som skulde være med i Raadet. Som de nu meente, at Alexdri Aand sad paa bemeldte Throne, saa satte de neden for ved Foden et Kar med gloende Kul, og ved Siderne Guldæsker, som vare fyldte med de mest vellugtende Ting, af hvilke Officererne den ene efter den 2den strøde nogle paa Kullene, for at offere til den Gud, som inspirerte dem, og

og som de troede at være nærværendes. Dette Sted blev der for kalded Alexandri Telt. Siden reyste mand den op midt i Leyren, saa tit som Armeen marserte fra en Sted til en anden; Og paa denne Maade holdt Eumenes en Tid lang sine Tropper i Lydighed, og i Synderlighed da Cassander søgte efter at blive Konge i Macedonien, og for samme Aarsags Skyld at forføre dem til at gaae over i hans Tieneste. Ikke desmindre, da Olympias Alexandri Magni Moder paa engrusom Maade havde ladet Philippum Aridæum, og hans Dronning Eurydice tage af Dage; Cassander og saa, under det Skin, at hand vilde hævne deres Død, da hand dog alleneste der med vilde bane sig selv Veyen til Thronen, havde ladet dræbe Olympias selv, kaste den unge Alexander tillige med hans Moder Roxane, Alexandri Magni Syster Thessalonice, og Deidamia den epirotiske Kong Æacidis Daatter, i Fængsel, blev Eumenes og saa omsider, efter at hand nogen Tid havde forsvared Alexandri Magni Familie, fangen af Antigonus, som, uagtet hans egen Søn Demetrius bad for ham, lod ham dræbe.

Siden ender Forfatteren den første Bog med at fortælle, hvorledes Alexandri Rige blev deelt imellem fire af hans fornemmeste Statholdere, saa at Cassander blev Konge i Macedonien, Lysimachus i Bithynien, Seleucus i Syrien, og Ptolomæus i Ægypten.

Huart har oplagt: Essais Anatomiques, contenant une description courte & exacte de toutes les parties, qui entrent dans la composition du Corps de l'homme, avec la maniere de les disséquer par Monsieur Lieutaud, Conseiller du Roy, son Professeur dans l'Université d'Aix, de la Societé Royale de Londres, & correspondant de l'Academie Royale des Sciences, i 8. med Kaaberstykker. Den Orden, som mand hidindtil har tagen i Agt i de anatomiske Bøger, er efter Hr. Lieutauds Mening langt anderledes end den, som Naturens Herre har tagen i Agt i de Deles Tilsammensøyelse, som udgiør et Menniskes Legeme. Der af kommer det da og saa, at de ikke meget hielpe, naar mand kommer i Fær med Legemerne selv. Hr. Lieutaud, der strax i Begyndelsen har merket denne Vanskelighed,

hed, har bemøyed sig at raade Bod derpaa; ja hand synes end og at have naaed sit Øyemerke i dette Verk. Hand har given en nye Historie om Legemets Parter, og har der hos vist langs hen, hvorledes alle Lemmer skal forlegges. Hand har intet lated ude af alt det, som kand være dem nyttigt, som vil lære Forleggelsekonsten. Hand har reven sig los fra alle for ud fattede Meninger, og alene holden det for sandt, som hand selv mange gange haver tagen i Agt. De Beskrivelser, som hand gior, ere alle giorde efter Naturen og ey efter Bøgerne, saa at mand ey maa forundre sig over, at hand har tagen en ganske anden Vey, end den, som mand hid indtil har gaaen paa. Den synes at være ganske methodisk og der hos let og lige frem. Hand er meget noyesende, naar den Materie, som hand har for sig, udkræver det. Her imod lader hand sig ikke ind i nogen omstændig Beskrivelse, naar slig Vidtløftighed synes ham at være uden Nytte. Kort: Mand finder i denne Bog vigtige Forandringer, og adskillige nye Meninger.

Hos Priault er et Lystspil af 5 Optoge,

kaldet Melanide, trykt i 12., som mand gier stor Vesen af. Hr. de la Chaussée har giort det, hvilken tillige med andre Digtere har indført et gandske nyt Slags Skuespil, som og saa virkeligen har sine Fordeele og Skionheder. Mand har altid meent, at mand i Lystspille ikkun skulde stille Lasterne latterlig for, og der med forbedre Tilskuerne. Men disse have bemøyed sig at naae sligt paa en anden Maade, og ladet sig være angelegen at forestille Dydens Annemmelighed i Stedens for Lasternes Grimhed, og der ved giøre den elskværdig.

Palermo.

Hr. Giovanni Canonicus ved Kirken her har i Sinde at give en Samling ud af gamle Sager, der betreffe Kongeriget Sicilien. I samme skal anføres Pavernes Buller, Kongernes Friehedsbreve, Fredsfordrage, Fyrsters og andre berømmelige Personers Skrivelser fra Kirkens Plantelse indtil nærværende Tid, og det saa vel trykte som utrykte, falske som sande, tillige med nogle critiske Anmærkninger, som tiene til at oplyse Texten, og at skille de ægte Stykker fra de falske. Denne

ne Samling skal deles i 5 Bind Det første skal befatte de første 11 Secula i sig. Det andet skal gaae til Aaret 1265, det tredie til 1377 og det fierde til vore Tider. Det femte skal deles i fire Parter. De tre første der af skal indeholde alle de Ting, som betreffe de 3 Ridderorden af Jerusalem, saa som Maltheserridderne, Tempelherrerne, og de tydske Riddere; Den fierde Deel alle de Stykker, som angaae Jomfrue Mariæ Closter i Josaphats Dal. Hr. Giovanni har allerede giort alle de Stykker bekiendt, som skal anføres i den første Deel. Titlen er denne: Prospectus Siciliae, complectentis Romanorum Pontificum, Regum & virorum illustrium Bullas, privilegia, confœderationes, Epistolas & alia id genus monumenta a primo Christianae Religionis sæculo ad nostram usque ætatem, cum manuscripta tum excusa, sed nunc primum Chronologico ordine in usum collecta & aucta observationibus, quibus illustrantur vera, exploduntur falsa, dubia adnotantur & incerta. Auctore Joanne de Joanne Panormitanae Ecclesiae Canonico, in 4to.

være godt eller slet i hver Bog. Endskiønt de Bøger og Efterretninger, som forekomme der i, ikke alle ere af de rareste, saa ere de dog ikke heller af de gemeneste, og mand finder end og ved de meest bekiændte undertiden de Anmerkninger, som mand maa skee ikke saa lige selv skulde være kommen paa. Imidlertid er dog og ingen Mangel paa rare Bøger og Efterretninger; og er det nok, at mand kand forsikkre, at de endnu have samme Egenskab som de forige.

Hr. Mag. Georg Christian Hallbauer Adj. ved det philosoph. Facultet og Rector ved Rathsskolen her, har ladet trykke i Horns Bogtrykkerie en critisch Undersøgning de graecae vocis enthusiasmi vera notione, huiusque in bonum & malum falso discrimine. 3½ Ark. 4. Hand lærer, hvad for Betydning dette Ord har havt hos Hedningerne, og viser, at det virkeligen ey har betyded andet end et Raseri, og at Plato der for ofte har brugt det i Steden for μανία, da de Latiner herimod har kalded det Furor: Ligeledes at de, som af Grækerne bleve kaldede Enthusiaster, bleve af de Romere kaldede Fanati-

tici. Her paa kommer hand til de Christne, og viser, at dette Ord ey bruges i den hellige Skrift, endskiønt der tales om dets Egenskab, som mand vil have forstaaen under dette Ord. Hand beraaber sig paa Kirkefædrene, og viser, at de ingen Tiid have brugt dette Ord i en god Meening, hvor af hand da og saa slutter, at det ikke heller nogen Tiid kand tages for noget godt.

Hamburg.

Hos Felgners Enke og Bohn kand haves den fierde Deel af det Skrift kaldet: Einleitung zur Schleßwig-Holsteinischen Historie, und zwar Zeitwährender Regierung des herlich ausgebreiteten und noch blühenden oldenburgischen Stammes aus beglaubten Geschichtschreibern, auch zum Theil ungedruckten Urkunden bis auf gegenwärtige Zeiten mitgetheilet, und durch und durch mit Aumerckungen begleitet von A. Heinr. Lackmann, 8. 1 Alph. 15 Ark. Formedelst den store Forraad, som der har været af Materier, har Forfatteren ey kundet gaae længere med denne Deel end til 1635. Hand haaber, at Elskere af Historie ey skal fortryde paa

sligt,

sligt, idet Efterretningerne blive der ved desto fuldkommere. De indenlands Tildragelser tillige med de udenlandske, som dette Hertugdom har havt at bestille med, have given ham Materie nok, og de fleste af dem have og saa været saa beskafne, at de have fortient en nøye Undersøgelse.

Berlin.

Nu er og saaden 2den Part trykt af den Bog kalded: Johann Leonhard Frischens Teutschlateinisches Wörterbuch i stor 4. mestens 3 Alphabeter. Denne Ordbog kand meget hielpe til at komme efter adskillige Ords rette Betydning. Hand har anvendt megen Flid paa at undersøge Ordenes rette Oprindelse, og naar der kommer et usædvanligt Ord for, saa siger hand, hvad for en Skribent der har samme. Her foruden komme og mange smaa besynderlige Anmærkninger for ved Ordene, som vise Forfatterens Forfarenhed i de tydske Antiquitæter. Saa har hand og saa anført en skion Forraad af egne tydske Talemaader, og ey forglemt de gamle tydske Ordsprogge; saa at denne hans Ordborg med rette kand kaldes det tydske Sprogs Skatkammer.

Ly-

Lyneborg.

Da Hans kongelige Majestet af Storebritannien allerede for nogen Tid har giort denne lovlige Foranstaltning, at alle de Forordninger, som fra Tid til anden ere udkomne i hans Churlande med Flid skal sankes tilsammen, og bringes i et Corpus, saadant og saa i Henseende til Fyrstendommene Calenberg og Grubenhagen er stillet i Verk, saa at der 1740 til Göttingen er udkommen et Corpus Constitutionum i fire Bind: Saa er nu og saa sligt skeed i Henseende til Fyrstendommet Zelle og de der til hørende Grevskaber, i det allerede den første Tome, som indeholder de Forordninger, hvilke betreffe Kirkesager, her i det Sternske Bogtrykkeri er kommen fra Pressen. Har det Calenbergske Corpus overalt funden Bifald; saa kand det lüneborgske og saa forvente sig samme, da det giver det andet intet efter, hverken i Henseende til Indrettelsen eller Trykken. Her foruden er denne vel indrettede Samling ey allene Landets Indbyggere men end og saa fremmede nyttig.

Ebersdorf i Vogtland.

Hos Bernhard Ehrenfried Vollrath er

udkommen: Die Religions Freyheiten und Beschwerden derer Evangelischen in ganz Europa, besonders aber in Deutschland, zum Theil aber ausführlich aus den Actis publicis und den besten Scribenten vorgestellt von Johann Jacob Moser 8. 6 Ark. Den første Part indeholder 1) En kort Historie om de Evangeliske Religionsfriheder og Besværinger i Ungarn og Siebenbürgen. 2) En Udkastning til et Verk om de Evangeliskes Ret i Tydskland saa vel i Almindelighed, som i enhver Provinds i Særdeleshed. 3) Den evangeliske Religions Historie i Hertugdommet Würtemberg, hvor og tillige handles om de Kirkemidler, som ere vidmedetil dens Underholdning. Den anden Part bestaaer 1) Af en kort Historie om de Religionsfriheder og Besværinger, som de Evangeliske og andre have i Polen. 2) Af en Historie om den evangeliske Religion i Rigsstaden Nürnberg og 3) af Historiens Fortsættelse om den evangeliske Religion i Hertugdommet Würtemberg.

Hos samme er og saa udkommen: Grundriß des Staatsrechts des heili-

gen

gen römischen Reichs-Stadt Nürnberg, als ein Auszug seines grössern Wercks hier von, an das Licht gestellt von Johann Jacob Moser. 8. 6 Ark. Verket selv, hvor til dette er Grunden, er fuldkommen udarbeyded, og kand omtrent belöbe sig til 3 Alphabeter, naar det bliver trykt. Saa finder mand og saa hos ham den fierde Part af benævnte Hr. Mosers Staatsret, hvor i Resten følger af de keyserlige Rettigheder i Kirkesager, og der paa hvad hand kand giøre i verdslige Ting, hvor det kommer paa Naade eller Justitz an, i Henseende til Rigsstænderne og andre umiddelbare Personer; Saa har hand ogsaa i sær udført den Materie om Standsforhøyelser og andre Privilegier. Her ved er og saa et Register over den tredie og fierde Part. 4. 3 Alphabeter.

Altona.

Bröderne Korte have oplagt: Johann Lorenz Mosheims Erklärung des ersten Briefes des heiligen Apostels Pauli an die Gemeine zu Corinthus 4. 5 Alph. 22 Ark. Dette skionne Verk er en af de Forelæsninger, som den Høyværdige Hr. Forfat-

fattere har foredragen unge lærde Mænd som et Mynster, hvorledes de skal anvende de Fortolknings-Regler, som hand har lært dem. Mand har skreven hans Ord efter, og der efter har en vis lærd Mand holden adskillige Afskrifter imod hver andre, forbedred det enes Feyl af det andet, og bragt alting i en god Orden. Dette har siden den lærde Hr. Abed selv nøye seet igiennem, paa adskillige Steder forbedred og formered, hvor hand meente, at det giordes fornøden. Hand har der i ikke saa meget anført de Lærdes adskillige Meninger og Forklaringer, holdt dem mod hver andre, igiendreven eller bestyrked dem, som hand meget mere har sagt sine egne Tanker derover.

Leipzig.

Hr. Philipp Ludevig Hanekenius fra Hamborg har under Hofraad D. August Friderich Walther holden en Disputation de scarificatione occipitis plurium capitis morborum auxilio. Indladningsskriftet der til er giort af benævnte Hr. Hofraad, og handler grundigen de inflammatione, hvor i hand ikke alleneste viser hvad inflammation er, og hvor af den kommer, men end og saa hvad Raad der er der for.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 38.

Den 21 Septembr. 1742.

Paris.

Vi vil nu meddele Læseren et Udtog af en artig historisk Bog kalded: Histoire des Rois des deux Siciles de la Maison de France, contenant ce qu'il y a de plus interessant dans l'histoire de Naples depuis la fondation de la Monarchie jusqu'à présent. Par Monsieur d'Ecly en quatre Volumes. 1741.

De Prætensioner, som de største Huse i Europa have paa Rigerne Neapolis og Sicilien, saa vel som og den Ret, som det romerske Hof tilegner sig at raade der

for som et Lehn, have given Anledning til saa mange Staatsforandringer, Krige, og Stridsskrifter, at disse tvende Rigers Historie er een af de mærkværdigste i ganske Italien. Mand maa ellers, siger Monsr. Ecly, anse den som en Deel af de franske Kongers Historie, efter som tre Linier af det franske kongelige Huus have regieret, eller i det mindste have havt Ret til at regiere over begge Sicilier. Carolus, Greve af Anjou, St. Ludvigs Broder og Hovedmand for den første Linie, blev Konge der i 1265. Efter ham fulte Carl den 2den, Robert, Johannes den 1ste, Carl den 3die, Ladislaus, og Johanna den 2den, som døde 1435. Alle disse, som i lige Linie kom af benævnte Carl den 1ste, besad Riget Neapolis i 170 Aar. Ludvig Hertug af Anjou, Kong Hanses yngste Søn, og Hovedmand for den anden Linie, fortplantede, efter at hand 1380 var bleven adopteret af Johanna den 1ste, sin Ret til Kronen paa sine Efterkommere Ludvig den 2den, Ludvig den 3, og Renatus, som 1474 gjorde Carl Greve af Maine til sin Arving, og denne igien 1481 Kong Ludvig den 11te. Denne Konges Ret gik

der

der paa over til Carl den 8de hans Søn, og til hans Efterkommere Ludvig den 12te og Frands den 1ste, hvilken ved adskillige Fredshandlinger og til sidst ved den Cambraiske i Aaret 1520 overlod Riget Neapolis til Keyser Carl den 5te, som allerede var Konge i Sicilien. Fra denne Herre kom begge Sicilier til det østerrigske Huses Linie, som regierede i Spanien. Samme besad dem ogsaa indtil Kong Carl den 2dens Død, som var den sidste af denne Linie, og som 1700 indsatte til Arving Philip den 5te, Hovedmand for det tredie Anjouiske Huus. Saaledes har fra Aaret 1265 indtil vore Tider i en Tid af 500 Aar disse Rigers Historie været forbunden med den franske.

Jena.

I Ritters Bogtrykkerie kand bekommes. Christiani Henrici Eckardi J. V. D. societ. lat. ephori, Introductio in rem Diplomaticam præcipue germanicam, in qua regulæ idoneæ vera diplomata a falsis secernendi exponuntur, & luculentis exemplis illustrantur, in usum historiæ ac juris publici & privati Germaniæ. 4. 1 Alph. 8 Ark. Da mand nu omstunder pleyer at

vise Folk saa stærkt hen til gamle Skrifter og Breve; Saa har det vel været Umagen værd at give en Efterretning om, hvorledes de ret kand kiændes. Mand har vel med Nytte kundet bruge den berømmelige Mabillons Skrift og Chronicon Gottwicense. Dog har der været noget som fattedes ved dem begge tu, i det hin alleneste taler om de frankiske Kongers Breve, og dette har spred Reglerne saa vidtløftigen fra hver andre, at mand ikke strax kand finde dem; at mand ikke skal tale om, at de begge ere for vitløftig for dem som først begynde. Og saaledes har Hr. D. Eckhard bevist de Studerende her med en stor Tieneste. Hans Hensigt her i har været kortelig en at forklare de Tydskes gamle Brevskabers Beskaffenhed, og ligesom at bane dem Veyen, som vil læse dem. Men da dette hverken kunde ret forklares eller forstaaes, hvis ikke det for ud blev berørt, som i Almindelighed angaaer slige Breve: Saa har hand i den første Afdeling handelt de arte diplomatica, dens Værdighed, Skiæbne, saa vel som om den Materie, som kommer for i Brevene, efter at hand i en Indledning for

hen

hen har talt om denne Konstes Fornødenhed, om den Nytte, som mand kand have deraf, og om de Midler, som kand forhielpe een til at faae Kundskab om gamle Brevskaber. I den anden Afdeling tales om slige gamle Breves udvortes Kiændetegn, og vises, hvad mand har at give Agt paa i Hensende til Sproget, Skrivemaaden, Navnenes Træk og Seglene. I den tredie forklares deres indvortes Kiændetegn, hvor ved der handles om Guds Navns Paakaldelse, som foresættes slige gamle Skrifter, om de tydske Kongers og Keyseres Navne og Titler i dem, om deres Indhold, og de hosføyede Forbandelser, hvis nogen gior der imod, om deres Slutninger, hvor der tales om Underskrivelsen, om Erkecanzlerne, Canzlerne og deres Underskrifter, om Tidens Bemerkelse, Antegnelse, og andre chronologiske Kiændetegn, og om de Steder, paa hvilke saadanne Breve ere udgivne, om Palladser og offentlige Slotte, saa vel som og saa kongelige Hofleyre. Hand har bragt alting under bequemme Regler, og lagd Vind paa saaledes at mage det, at en hver kand

merke, at de ere tagne af Kilderne eller Brevene selv. Her hos har hand stedse tagen de beste Skribentere til Raads med sig, og vel given tilkiænde, naar hand har tagen noget af dem. Saa har hand og saa forklared sine Regler med Exempler af Brevene selv, og intet forsømt af alt det, som kand tienne til slige Sagers Oplysning.

Efter at Exemplarierne af Doctor Luthers udvalde smaa Skrifter, som den Sal. Hr. Doctor Rambach Tid efter anden har udgiven med sine Fortaler, mestendeel ere bortsolte, og dog her og der adskillige findes, som gierne vil have dem, saa har Johan Friderich Ritter Notarius Publ. Cæsar. og Bogtrykker her i Staden beslutted, at trykke dem igien paa Forskud. Hand har ladet trykke en Efterretning der om, hvor i hand giver, tilkiende, at dette nye Oplag er bleven forøged med tvende Betragtninger, og en tydelig Anvisning, hvorledes Lutheri Skrifter med megen Nytte kand bruges ved alle Sondags og Festdags Evangelier og Epistler. Prænumerationen er 5 Mark.

Mag-

Magdeburg.

Seidels Enke og Scheidhauer have oplagt: D. Philipp Jacob Speners churfürstl. brandenb. Consistorialraths und Probstens zu Berlin bis anhero nur einzeln gedruckt gewesene kleine geistliche Schriften, nunmehro in einige Bände zusammen getragen, und mit des seeligen Mannes ausführlichen Lebensbeschreibung, historisch-theologischen Einleitungen, auch nöthigen Vorreden und Registern versehen von Johann Adam Steinmetz. Erster Theil 4. 7. Alph. 21 og halv Ark. De som elske de spenerisse Skrifter, vil finde en stor Fornøyelse over dette Oplag. De have hidindtil været meget adsprede, og rare, saa at de, som lagde sig efter at samle dem, ey i mange Aar have kundet bringe dem tilsammen. I denne Samling finder mand alle hans smaa til Opbyggelse tienende Skrifter, som hverken findes i den Samling, hvilken den salige Mand selv havde begyndt med, eller i andre store Afhandlinger. Ikke alleneste enkelte Prædikener, men end og ganske Tractater, Fortaler, Betenkninger og deslige have funden Plads der i. Alting er trykt

efter de beste Oplage, som mand har kundet bekomme, og hver Bind er bleven forsyned med et nyttetigt Register. Ved de Skrifter, hvor over besynderlige Stridigheder have reyst sig, vil Hr. Abed Steimetz tiene Læseren med historisk-theologiske Indledninger og Forberetninger. For dette første Bind har hand i Steden for en almindelig Forberedese til det ganske Verk sat Speners Levnetsbeskrivelse ved Hr. Baron Canstein. Efter samme følger en Afhandling kaldet: Allgemeine Gottesgelahrtheit, som blev udgiven 1680. Dernest følger Det aandelige Præstedom efter Frankfurter Oplag af Aaret 1677. Disse begge Stykker ere forsynede med en Indledning af benævnte Hr. Abed. Her paa meddeler mand alle speneriske Anmerkninger og Afskedsprædikener. Til sidst har mand og saa tagen de smaa Skrifter med, hvor i Hr. Spener giver visse Slags Menniskers fornødne Anvisninger, hvorledes de ikke alleneste i Almindelighed skal forholde sig som Christne, men end og saa hvad de efter deres besynderlige Omstændigheder bør tage i Agt. Her udover har mand og saa ladet

hans

hans Afhandling om det som kand forhindre een i at blive en ret Theologus, oversætte i det tydske Sprog, og her indrykke. Ja den Tractat kalded: Die Gestalt eines würdigen Studiosi Theologiæ, er og saa her.

Leipzig.

Hos Breitkop er udkommen det 28de Stykke af det Skrift kalded: Critische Historie der deutschen Sprache, Poesie und Beredsamkeit. Det bestaaer af efølgende Artikler. 1) Des Herrn von Leibnitz Antwort auf dasjenige, was der P. Tournemine seiner Abhandlung von dem Ursprunge der Franken entgegen gesetzt. 2) Vergleickung Shakespears und Andreas Gryphs bey Gelegenheit des Versuchs einer gebundenen Uebersetzung von dem Tode des Julius Cæsar, aus den englischen Werken des Shakespears. Berlin 1741. 3) Zufällige Gedanken über Hrr. Adam Daniel Richters, Rect. Zu Annaberg Regeln und Anmerkungen über die lustige Schaubühne. 4) Antiquitates Germanorum potissimum Septentrionalium selectae, quibus multa ad rem sacram & domesticam spectantia illu-

ſtrantur atque explicantur, auctore Jo. Chriſtoph. Cleffelio Francof. & Lipſ. 1730 18. 5) Johan Riemers von aller Welt beweinter Maccabæus, in der übergroſſen Thaten Friedrich Wilhelms, Marggrafens und Churfürſtens zu Brandenburg, Merſeburg 1689 8. 6) Urſachen, warum ein Trauerſpiel nothwendig in Verſen geſchrieben ſeyn müſſe. 7) Nachricht von einer alten gedenckten Ueberſetzung der Geſchichte von Barlaam und Joſaphat. 8) Nachricht von neuen hieher gehörigen Sachen. 9) Regiſter.

I den 27 Deel af de tilforladelige Efterretninger ſtaae efterfølgende Artikler: I.) Jac. Brukeri regiae ſcient. ſociet. berolin. membr. hiſtoria critica philoſophiae à mundi incunabulis ad noſtram uſque aetatem deducta Tom. I. Lipſ. 1742 i ſtor 4. 6 Alphab. 14 Ark. II.) Der vollkommene Capellmeiſter, das iſt, gründliche Anzeige aller derjenigen Sachen, die einer wiſſen, können, und vollkommen innehaben muß, der einer Capelle mit Ehren vorſtehen will, zum Verſuch entworffen von Matheſon, Hamburg 1739 5 Alph. 2 Ark. Fol. III.) Joh. Jacob. Maſco-

Mascovii Commentarii de rebus imperii romano-germanici à Conrado Imo. usque ad obitum Henrici tertii, Lipsiae 1741 i stoer 4. 1 Alph. 10½ Ark. IV.) Institutiones pneumatologiae & theologiae naturalis paulo uberioris, auctore Samuele Christiano Hollmanno Log. Met. & Theolog. Nat. in regia Georgia aug. P. P. O. Gottingae 1741 1 Alph.

I det Skrift som kaldes Belustigungen des Verstandes und Witzes von Märzmonathe, og som trykkes hos Breitkopf, findes efterfølgende Stykker. 1) Die Tugend, en Ode. 2) Beweiß, daß diese Welt unter allen die beste sey. 3) Die Liebe, en Ode af M. C. A. S. 4) Das Meisterstück im Lomber i et Heltevers. 5) Eine Vertheidigung der Reime af M. Abraham Gotthelf Kästner. 6) Der junge Herr. Fierde Stykke. 7) Wieder die Sehnsucht nach Zeitlichen Vortheilen 8) An den Herausgeber nebst einem Schreiben an einen guten Freund, paa Vers. 9) Gedancken über die Verleumdung und Spöttery von Johan Joach. Spalding. 10) Einladung zu einem Spaziergange im Hornung. 11) Der Canarie-

rievogel und die Lerche, en Fabel. 12) Lobschrift auf die böse Männer.

Weimar.

Anhænget til det femte Bind af Acta historico-ecclesiastica kand nu haves i Siegmund Heinrich Hoffmanns Boglade, tilligemed Registerne over det hele Bind. Det indeholder efterfølgende Poster: 1) Hrn. M. Casp. Binders Sendschreiben an den Verfasser der Actorum, darinnen das einhundertjährige Gedächtniß der weimarischen Bibel vorgestellet, und zugleich eine gründliche Nachricht von gedachter Bibel mitgetheilet wird. Hr. Hinder har tagen denne Efterretning mestendeel af den rette Kilde, nemlig af de Orginaler, som ere til Gotha. Hand giver her ved denne Bibes Historie et stort Lys. Denne Beskrivelse bliver fortsat i de efterfølgende Parter. 2) Ferner Nachricht von den bordelunischen Separatisten. 3) Von den streitig gemachten Nominations-recht zu Tälfang. 4) Von der Lennepischen Streitigkeit wegen der Privatbeichte. 5) Memoria Urbani Godofredi Siberi. 6) Einer noch lebende und verstorbene Jubelpre-

prediger. 7) Nachlesen a) zu den Merkwürdigkeiten in Kirchensachen nach K. Carl des Sechsten Tode. b) Zu der Erzählung von dem Reformationsjubilæo zu Halle c) Zu dem Verzeichniß der evangelischen Prediger zu Lindau 8) Zu der Historie des Buchdrucker-Jubilæi c) Von dem 300jährigen Andencken der verbesserten Kirchen und Figuralmusik.

London.

Hos Strahan og Knapton er kommen for Lyset: The natural Method of curing the Diseases of the body by Georg Cheney M. D. R. C. Ed. & S. S. Denne naturlige Maade at curere Legemets Sygdommer paa er deelt i 3 Parter. Den første indeholder nogle almindelige Betragtninger over Naturens Indrettelse i det dyriske Liv; Den anden giver Midlerne og Maaden tilkiænde, hvorledes Livet og Kræfterne kand opholdes, handler og saa om de skarpe og anstikkende Sygdommer, saa vel som og saa om Hovedets Svagheder, og hvorledes samme skal hæves. Den tredie indeholder nogle Betragtninger over de besynderlige chroniske Sygdommers Natur, og hvorledes de skal fordrives. Nu

Nun er det tredie Oplag udkommen af den Bog kalded: New general english Dictionary, peculiarly calculated for the learned languages. Hr. Thomas Dyke har fordum forfærdiged samme, og Hr. Wilhelm Pardon har nu seet den igiennem, forbedred og forøged den. Mand finder der i alle tunge Gloser og Kunstord, som kand forekomme i hvad for Slags Haandtering eller Konst det kand være. Mand har ikke alleneste fuldkommen forklared dem, men end og vilst, hvor Accenten skal staae for der ved at forekomme, hvad Fejl der ellers kunde begaaes i Udtalen. Saa har mand og saa sat en kort engelsk Grammatica der for, ved hvis Anførsel, de, som allene forstaae engelsk, kand lære at skrive ligesaa rigtig, som de der have lært det latinske og andre Sprogge i mange Aar. Her til kommer et Anhæng af de berømmeligste Rigers, Provindsers, Stæders, Fæstningers og Floders Navne over den ganske Verden, saa vel som og saa de berømmeligste Keyseres, Kongers, Dronningers, Fyrsters, Præsters, Poeters, Philosophers, Feldherrers Navne saa vel iblant Jøder, som Hed-

Hedninger, Mahometaner som Christne, men fornemmeligen deres, som komme for i det gamle og nye Testamente.

Hos Ward, Hett og Dod findes det femte og forbedrede Oplag af en Bog kalded: The Youths introduction to Trade and Business, by Mr. Clare Master of the Academy in Soho Square. Unge Menniſker, som vil begive ſig til Handeln, finde der i en fuldkommen Anledning til alle de Ting, ſom de have fornøden at vide, der ſom de ellers vil hytte ſig for Feyl. De blive der i anfort, hvorledes de ſkal ſkrive Breve til deres Ligemænd og høyere Perſoner. Mand viſer dem, hvorledes de ſkal ſkrive Reigninger, Udtoge, Vexelbreve, Fragtbreve og andre deslige Skrifter; Her ved findes adſkillige arithmetiſke Stykker, for at øve Begyndere i Arithmetikken og Regnekonſtens almindelige Regler, og at giøre dem i Steden for anden Sindets Forlyſtelſe Tallenes Nytte, Egenſkab og Fortreffelighed meere og meere bekiendt.

Nogle Lærde arbeyde her paa en Tilſat af Hr. Hariſes Konſters og Videnſkabers Ordbog, ſom kaldes Lexicon Technicum, hvor i mand vil anføre et ſtort An-

tal Konstord, som ikke findes i Chambers Ordbog. Disse Tilsætteiser uddeles efter Haanden, saa at mand hver fiortende Dag kand bekomme 7 Ark, som koste en engelsk Skilling. Det ganske Verk vil omtrent komme paa 50 Ark.

Hr. Maller, som ellers har beskreven Kandsler Bacons Liv og Levnet, har sat sig for at lade paa Forskud trykke Hertugen af Yorks Historie, hvorledes mand nemlig under Carl den 2den har bemøyed sig at udelukke ham fra Thronen. Den skal føre efterfølgende Titel: The history of the Exclusion-Bill against James Duke of York. Det vil belobe sig til et stærkt Qvartbind, og Prisen der paa kommer paa smaat Papier paa en Guinée, og paa stort paa halvanden.

Rinteln.

Her er kommen fra Pressen: Just. Friderici Bierlingii Commentatio de causis, quae Lutherum ad impugnandas indulgentias permouerint. Det er vel skreven, og udgiven efter Forfatterens Død, som tildrog sig den 19de Maji forgangen Aar, af hans Broder Hr. Professor Conrad Friderich Ernst Bierling.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 39.

Den 28 Septembr. 1742.

Paris.

Udtoges Fortsættelse af Histoire des Rois des deux Siciles &c.

Vor Skribent siger der paa, at det er at forundre sig over, at ikke een af de mange lærde Mænde, som levede under Kong Ludvig den Fiortende har tagen sig paa at skrive denne saa nyttige Historie, undtagen Monsieur Perrineau de Noulis, som havde giort en Udkastning der af indtil Philip den Femtes Ophøyelse paa den spanske Throne, men døde førend hand fik Verket færdig. Det kaldes Histoire

des Rois de Sicile & de Naples, og befatter allene i sig de tvende Kongers Carl den Førstes og Andens Regieringer, trykt til Paris i 4. 1707. Ellers har mand intet andet om disse Herrer, som Konger i Neapolis, end det som mand finder i Matthias Turpins neapolitaniske og sicilianske Historie, trykt til Paris 1630 i Folio. Den gaaer fra Aaret 1127 indtil 1559. Men mand har, siger Forfatteren, holdt op at læse den for laug Tid siden, saa som det er et slet Verk, hvori mand moxen ey finder noget retskaffen. Saa er ogsaa Dronningernes Johanna den Førstes og Johanna den Andens Historie trykt til Paris 1699, og vel skreven, undtagen at den er alt for kort. Ved slige Omstændigheder mener Forfatteren, at Esskere af Historier skal vide ham Tak, fordi hand har tagen sig paa at levere dem denne Historie fuld fra det første til det sidste. Hvad da samme angaaer, saa begynder hand den med en Indledning, hvori hand giver en Afbilding paa de Uroligheder; som vare i Sicilien og Neapolis efter Kong Theodosii den Førstes Død, og hvorledes de normanske Prinds-

ser

ser fæstede Fod der i, og lagde Grunden til det saa kaldede Monarchie. Siden gaaer hand Regieringerne igiennem, og holder sig allene op ved de Omstændigheder, som ere mest mærkværdige, og som tiene til Verkets Forfølg. Ligeledes gior hand og saa i Henseende til Kongerne af det svabiske Huus, som kom efter de normandske Konger, men selv havde Huset Anjou til Efterkommere. Og ved dette anjouske Huus begynder egentligen Historien ret for Alvor. Det Foregaaende er ey andet end en Grundridsning til mere. Forfatteren fortæller da fuldkommeligen Carls Greve af Anjous og hans Efterkommeres Historie indtil Dronning Johanna den Andens Død, som var den sidste af den første Linie. Den indeholder en Tid af 170 Aar, og er opfyldt med mange Krige og Fredshandlinger, som disse Konger have havt deels med Kongerne i Aragonien for Siciliens skyld, deels med den anjouiske Linie i Ungarn, som stammede fra Carl den Første, deels med det andet anjouiske Huus, efter at Ludvig den Første var bleven adopteret til den Ende, at hand skulde arve Kronen.

Padua.

Joſt Comino har trykt: La Vita di Pietro Aretino ſcritta dal Conte Grammaria Mazzuchelli, Breſciano. 1741. 8. Greve Mazzuchelli, der endnu beſtandigen og med ſtorſte Flid arbeyder paa ſit ſtore Verk om de italienſke Skribenteres Levnetsbeſkrivelſer, har efter Hr. Anton Seghesis Foreſtilling ſat dette Arbeyde paa nogen Tid tilſide for at fuldfærdige dette Skrift, hvor til benævnte Seghesi har giort en Fortale, og der i viſt, hvor ſtor Møye det har koſted Forfatteren, da hand har maattet have de fleſte Efkerretninger af Aretini egne Skrifter, hvor af nogle ere blevne ſær rare. Mand tør ey tvivle paa, at der jo kommer adſkillige mærkværdige og beſynderlige Ting for i ſaadan en Mands Liv og Levnet, ſom Aretin var; hand var fød uden Egteſkab, havde i Begyndelſen ey egne Midler, ja ſlet ingen anden Hielp end hans egen naturlige Gaver og Dygtighed, men blev dog ſiden meget rig, og een af de ſtorſte lærde Mænd i Italien. Mand treffer ogſaa her i en anſeelig Deel ſaa vel af lærde ſom borgerlige Hiſtorier, ſom have tildragen ſig i Italien

i Are-

i Aretins Livstid, det er fra Aaret 1492 til 1557 da hand døde.

Lucca.

Mand har paa nye oplagt et Verk, som henhører til denne Stads Kirkehistorie, og som første Gang gik ud 1736. Dets Titel er: Guida sacra alle Chiese di Lucca per tutti gli anni del Signore, nella quale si contengono le feste stabili di tutto l' anno, Processioni, Indulgenze, Corpi santi, reliquie insigni, fondazioni e pitture di chiese, in questa seconda Edizione corretta rinuovata ed accresciuta di sacre erudizioni, che riguardano o le solennità, o qualche azione del Santo corrente, ed altra cosa remarcabile seguita in questa patria; con una essatta correttissima chronologia de' Vescovi ed Arcivescovi di questa Città. 12. Dette Verk fortiener meget vel at bekiendtgiøres formedelst de vigtige Uudersøgelser, som findes der i. Forfatteren har med Flid samled alt det som nogensteds kand findes om denne Stads Bisper og Erkebisper fra den hellige Paulin af, som var den første Bisp, og som efter Forfatterens Mening

skal være skikked der hen af Apostlen Peder, indtil den nu værende.

Frankfurt am Mayn.

Fr. Barrentrapp har oplagt: Geschichte des interregni nach Absterben Keyser Carls des VI. Erster Theil. Mand fortæller der i de mærkværdigste Tildragelser, som ere skede i det romerske Rige siden Keyserens Død indtil den første Martii 1741, og meddeler de Acta publica, som imidlertid ere komne for Lyset. De mange Skrifter, som strax efter Keyserens Død kom ud, og de almindelige Bevegelser, som over alt i Riget gik for sig, have giort denne Tid saa merkværdig, at det ikke andet kand være end meget nyttigt at optegne dem til Efterkommernes Underretning, og giøre en ordentlig Samling af de for samme Aarsags skyld udgivne Skrifter. Lad være at det synes noget for tilig at udgive disse Historier, i det mand ey endnu har indseet alle Hofvers hemmelige Anslager, og der som mand end og saa havde indseet dem, dog ey endnu saa lige tør tale om dem efter Fortieneste. Saa kand dog ingen nægte, at jo en blot ordentlig historisk Fortællelse

af

af hvad som har tildragen sig, og af de Skrifter, som der ved ere udgivne, ogsaa haver sin Nytte. Denne nærværende skilles der ved fra de daglige Tidender og sædvanlige Maanedsskrifter, at den ey meddeler uvisse Beretninger, som hine tit og ofte ere nød til at meddele formedelst det almindelige ugrundede Rygte. Her paa har Forfatteren grundet sine fornemmeste Hensigter, og mand maa og saa lade ham den Ros, at hand har giort hvad en retskaffen Historieskrivere bør at giøre, der ikke har fornøden enten at udgrunde Staternes Hemmeligheder, eller sige Dommen af over det som er skeed. I nærværende første Part ere de Skrifter og Tildragelser indeholden, som ere komne for indtil den første Martii forgangen Aar, saa som den til Vallet ansatte Dag. I de efterfølgende Maaneder ere saa mange vigtige Sager paa nye faldne for, og slige mærkværdige Skrifter udkomne, at de kand give Forraad til mere end en Deel. Det skal vel ikke fortryde Læseren, at Forfatteren igien har ladet aftrykke nogle Skrifter, som hand har funden i andre Samlinger, maanedlige Skrifter, og

samlede Efterretninger. For uden at hand mestendeel har meddeelt os dem fuldkommnere og rigtigere, end mand hid indtil har havt dem: Saa har hand ogsaa sat dem i deres behørige Orden, hvor ved de da ey lidet oplyses saa vel af de foregaaende som efterfølgende. Imidlertid har hand dog udeladt nogle Stykker, som ey ere saa sær vigtige, og som findes i nogle Statsskrifters Samling, og alleneste rættet dem, hvor det har været fornøden. I det gandske Verk har hand ladet sig være angelegen at opføre sig saa uparthisk, som mand nogen Tid kand forlange af en Historiskrivere. Hand har fortolt en hver Konges og Herres Rettigheder saaledes som de ellers fortælles af dem selv, og overladet deres Undersøgelse til saadanne som efter deres Pligt og Embede bør undersøge dem.

Hamborg.

Christian Wilhelm Brandt har her oplagt: Johan Friderich Winklers, weyland Pastoris zu St. Nicolai und Rev. Minist. Senioris, überschwengliche Gnade Gottes nach ihren mancherley Wohlthaten, aus den gewöhnlichen Evangeliis vor-

vormahls öffentlig vorgetragen, dritter und vierter Theil nebst nöthigen Registern über alle vier Theile, heraus gegeben von Johann Dieterich Winklern Prof. Publ. Hr. Professor leverer hermed de tvende sidste Varter af dette Arbeyde, hvor af ikke alleneste alle i Almindelighed kand have Nytte i Henseende til Opbyggelsen, men end og Prædikantere i særdeleshed, i det de treffe der i en ordentlig exegetisk Forklaring, som de meget kand benytte sig af.

Jena.

Hr. Mag. Joh. Ernst Schubert, Phil. Facult. Adsessor Ordin. har her ladet trykke et Skrift kalded: Vernunftige und schriftmäßige Gedancken von dem ewigen Leben und dem Zustande der Seele nach dem Tode. 1 Alph. 12½ Ark. Forfatteren har deelt det i 6 Hovedstykker. I det første handler hand om Siælens Udødelighed, efter som det var forgiæves at haabe en ævig Salighed, der som Siælen forgik tillige med Legemet, og mand ikke ganske vist kunde bevise, at der var et ævigt Liv, der som mand ikke først beviser, at Siælen er udødelig. I det andet Ho-

vedstykke undersøges der efter Fornuften, om der er et ævigt Liv. Her vises nu af Guds Godhed, at hand har tiltænkt Menniſket en ævig Lyksalighed, men da det formedelst sine Synder ey kunde faae samme, saa maatte mand see til, om det ikke var mueligt at finde paa Middel og Raad, hvor ved det kunde frelses. Saadant kunde nu en Syndere ey bringe til Veye med sin Lidelse, som ikkun varer en Tid lang; Ikke heller kunde det være saadant et Middel, da hverken Synderen eller en anden i Steden for ham led noget, men det maatte være saadant et, hvor ved en andens Fyldestgiørelse kunde finde Plads i Steden for Synderens. Herud over forklares hvad en Mæglere er, om Gud og kunde tage imod saadan een, og om mand af Fornuften kand vide, at det var mueligt, at saadan en Mæglere kunde antages. Denne Mæglere kunde ey være en Creatur, men hand maatte være Gud selv, der ey forloste nogle men alle Menniſker. Men her maatte nu Gud see sig selv an deels som en Dommere, deels som en Skyldner, og her af kommer da dette Spørsmaal, om det

var

var mueligt, at GUD kunde tilregne sig Menniskernes Synder, og saaledes lide for dem. Endskiønt det var umueligt, at GUD som GUD kunde giøre dette, saa kunde det dog blive muligt, naar det var GUD mueligt at indlade sig i saadan en Forening med en skabt Natur, at begge ikkun skulde giøre een Person ud. Men da dette ey kand vides af Fornuften, om dette er mueligt eller ikke, saa bliver det en Hemmelighed. Og følgeligen kand Fornuften ey give os noget Haab til et ævigt Liv. Her bestrider Forfatteren grundigen 3 Indvendelser, som gemenlige pleye at bruges imod den Forløsning, som skulde skee ved en Meglere. I det tredie Hovedstykke bevises, at Menniskene aldrig kunde faae det ævige Liv, der som de havde ingen guddommelig Aabenbaring. I det fierde bevises af den hellige Skrift, at der er et ævigt Liv. Her stadfæster Forfatteren 3 Sandheder, at GUD har forordned os en Igienløsere, som tillige er GUD og Menniske, at hans Fyldestgiørelse tilregnes os som vor egen, naar vi tilegne os samme ved Troen, og at GUD for samme Aarsags Skyld virkeligen giør os salige. I femte Hovedstykke vises det æ-

vige Livs Beskaffenhed, hvor da først i Almindelighed vises, hvad det ævige Liv er; Der efter sees i Synderlighed paa tre Stykker, nemlig 1) hvorledes det har sig med Siælen i det ævige Liv. 2) hvorledes Legemerne skal være beskafne, hvor ved Forfatteren gior nogle Spørsmaal, for Exempel, om vi skal kunde kiende Patriarcherne, Propheterne og andre Helgene, og siger, at sligt maa aabenbares os af Gud. Videre, om vi skal snakke med hver andre i det ævige Liv? hvilket hand tvivler paa, fordi der er ingen Luft. Saa undersøger hand og saa de forklarede Legemers Størelse og deres Parter, om de skal have nogen Brek og Mangel. 3) Undersøges det Sted, hvor det ævige Liv skal være, hvor ved hand betragter, om samme allerede virkeligen er til, eller om den først skal tage sin Begyndelse efter Verdens Ende; Ligeledes hvor det er, og hvorledes det er beskaffen, og hvad for Forskiæl der skal være paa de Salige. I det siette Hovedstykke handles om Siælens Tilstand efter Døden. Hand meener, at det ikke just er nødig, at den bliver skilt fra Legemet, men

men at dens Virkning alleneste ophører; at Siælen ikke føler til noget efter Døden, faaer ikke heller noget andet Legeme, er og saa i samme Øyeblik, som Legemet døer, uden Tanker formedelst den store Forandring, kommer dog til sig selv igien, og erkiænder sin Skilsmisse fra Legemet. Der paa fortælles, hvad for Tanker den da haver, hvorved da og saa tales om Børnenes Siæles Tilstand efter Døden. Hvad Siælens Opholdssted efter Døden angaaer, saa vidt mand kand begrive med Fornuften, saa, siger hand, er det ingen anden end de Dødes Legemer selv; Men den hellige Skrift taler der om betænkelig, hvis Sprog da anføres og forklares. Til Beslutning undersøger og igiendriver hand den romerske Kirkes Lærdom om Skiærsild, og taler om de Dødes Aabenbarelse. I det øvrige lover hand at meddele os sine Tanker om den yderste Dom, og Verdens Ende, tillige med et Anhang, om Jødernes almindelige Omvendelse og det tusind Aars-Rige, for saaledes at have en fuldkommen Afhandling om de sidste Tider.

Hal-

Halle.

I den Rengerſke Boghandling er udkommen: Herrn M. Chriſtian Gottlieb Semmlers Aſtrognoſia nova oder ausführliche Beſchreibung des ganzen Fixſtern und Planeten-Himmels ſamt einer Anweiſung, wie die meiſten Seltenheiten, die darinnen angetroffen werden, auf eine leichte Weiſe auszufinden ſind, mit 25 angehängten Figuren der Sternbilder, 16 Bogen, und einen halben Bogen Sternbilder, da auf einen ſchwarz Grunde die meiſten Sterne und Figuren vorgeſtellet werden. Dette Skrift er forfatted i 3 Capitler. I det første tales der om Stiernernes Egenſkaber, hvor i, efter at Himlens og Verdens Uendelighed er bleven bevist, adſkillige ganſke nye Problemata oploſes; saa ſom hvorledes mand ſkal finde Luftens Høyde omkring Maanen, alle Planetindbyggeres Storelse, Firſtiærnenes og Planeternes Mile fra Jorden blot og allene ved at diuidere og multiplicere &c. Her paa beviſes videre af Himlens Uendelighed, at Jorden beveges, og at Solen her imod ſtaaer ſtille. I det andet Capittel ta-

tales om Stiærnens Billeder, hvor da og en fuldkommen Efterretning meddeles om Astrognosiens Oprindelse og Fortplantning. Herpaa forklares alle Stiernebilleder med hver andre, da der gives 1) En Beskrivelse paa det Sted, hvor hver findes paa Himlen, og paa det Kiændetegn, som skiller det fra andre 2) Tales der om deres Forsættelse paa Himlen, hvorledes og af hvem den er skeed. 3) Om deres adskillige Navne. 4) Om Schillers, Weigels, Chinesernes og andres Figurer, 5) Om Stiærnernes Tal, 6) om enkelste Stiærners Navne. 7) Om de Mærkværdigheder, som have tildragen sig i hver Asterismo, og 8) forklares ved Stiærnebillederne i Dyrkredsen de Tegn, hvormed de betegnes i Calenderne.

Franecker.

Den berømmelige Professor Juris paa dette Academie Hr. Christian Henrich Trotz har ladet trykke den lærde Tale, som hand ved sit Embedes Tiltrædelse holdt, De libertate sentiendi dicendique JCtis propria.

Sam=

Samme har og saa tagen sig for at give Fragmenta veterum JCtorum, siue textus legum Pandectarum suis Auctoribus restitutos ud med critiske Noter lige som offentlige Disputationer, og har allerede giort Begyndelsen med Calliſtrati Bøger. Hand har saa meget des bedre Leylighed til at udarbeyde disse Fragmenta, efter som har begyndt offentligen at læse der over.

Da hand og saa er bleven anmodet af adskillige lærde Mænd, at hand vilde give den anden Deel af Wachtleri Opuscula ud, saa har nu fornemmeligen at bestille med deres Indrettelse, og vil giøre en Begyndelse med Trykken, saa snart hand kand bekomme Hr. Wächtlers Noter over Grotium og nogle andre mindre Skrifter.

Den lærde Theologus Hr. Hermannus Venema har i Sinde at giøre en Commentarium over Propheten Daniel, og lade den efter Haanden trykke som offentlige Disputationer, af hvilke den første allerede er kommen ud under denne Titel: Dissertatio ad vaticinia Danielis de capite aureo ſtatuae & prima beſtia cap. I. 32. VII. 4.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 40.

Den 5 Octobr. 1742.

Paris.

Udtoges Fortsættelse af Histoire des Rois des deux Siciles &c.

Efter Johanna den anden følger Renatus, som hun havde efterladt Riget efter Ludvig den Tredies Testament. Denne Renati og hans Sons den calabriske Hertuges Johannis ulykkelige Krige, som bleve førte imod Alphonsus Konge af Aragonien, deres frugtesløse Fredshandlinger, uagtet al den Hielp, som de fik af Frankrig, og Pavernes Finter, som holdt mere med Aragonierne end med

dem, give Forfatteren her Materie nok. Efter Renatum tager hand den Mainiſke Greve Carls Hiſtorie for, ſom indſatte Ludvig den Ellevte og hans Efterkommere til Arvinger. Her kommer da det Tog for, ſom Carl den Ottende og Kong Ludvig den Tolvte giorde til Neapolis, de Tractater, hvor med Ferdinandus Catholicus holdt dem op, for at giøre ſig Meſter af Riget, og endeligen Kong Franzes den Førſtes ulykkelige Krige, indtil den Cambraiſke Tractat. Fra denne Tractat indtil 1700, en Tid paa 171 Aar, beholdt Kongerne af Spanien Neapolis og Sicilien, og i denne Tid taler Forfatteren om de Mærkværdigheder, ſom have tildraged ſig i diſſe Riger, ſaa ſom om den Guiſiſke Hertugs Franciſci Tog med Kong Henrich den Andens Armee, ſom hand førte an: om de Forandringer, ſom de øſterrigſke Prindſer foraarſagede i Regieringen, om det ſtore Oprør, ſom ſkede i Neapolis 1547 formedelſt Inquiſitionen; om Kong Philip den Andens Tviſtigheder med Pave Pius den Femte angaaende Arvegeſandſkabet i Sicilien, og adſkillige andre Ting, ſom betreffe den nea-

neapolitanske Staats og Kirkeret; om Siciliens Opstand 1647, hvor paa fuldte der andet Oprør i Neapolis, om det Guiſiſke Hertug Ludvig den Andens Tog i Neapolis 1654 efter det franske Hoffs Order; Om den anden Opstand til Meſſina 1673, som Kong Ludvig den Fiortende understyttede; om de Troppers Skiæbne, som denne Konge ſkikkede der hen, og om adskilligt andet, som tildrog sig, førend Kong Carl den Anden døde. Fra 1700 af seer mand hvad der har tildraget sig, siden Kong Philip den Femte kom paa den spanske Throne, og tillige med blev Konge i begge Sicilier. Dernest tales og saa om Rigets Neapolis Indtagelse af Keyser Carl den Siette, og om den utrechtske Fred, hvor ved hand fik Neapolis, og Victor Amadæus Hertugen af Savoyen Sicilien; og om den Tusk, som der paa skeede, da benævnte Keyser gav Hertugen Sardinien for Sicilien: om de Europæiske Hoffers Tractater for at bringe Succeſſionen i Orden i Toscana, Parma og Placentia: Om den Krig, som fuldte paa den polske Konges Friderici Auguſti Død,

og om Don Carls Ophøyelse paa Thronerne af Neapolis og Sicilien.

London.

Her har en Ubenævent ladet trykke et Skrift over de 70 Fortolkeres Tidsregning tilligemed et Anhang. Hand viser der, at de chaldaiske og ægyptiske Antiquitæter, som mand hidindtil har holdt for Fabler, meget vel komme over eens med Tidsregningen af denne Oversættelse hvilken er den ældste, som mand har af den hellige Skrift. Titlen er denne: A Dissertation on the Chronology of the Septuagint. 8. 220 Sider, foruden de 80 Sider, som Anhanget udgior. Denne Ubenævnte, som her paa nye lader sig være angelegen at udfinde de 70 Fortolkeres Tidsregning, siger i Fortalen, at hand ey har foretagen sig sligt i den Hensigt, som mange andre for ham. De Lærde, som have skreven for og imod samme, have alle sat for ud, deels at den ebraiske Text er forderved i de chronologiske Tal indtil Abrahams Tider, deels at de græske Fortolkere efter Behag ere gaaene fra deres Original. For nu ey at komme paa disse tvende Afveye, som

hand

hand mener at være lige slemme: Saa sætter hand strax i Begyndelsen til Grund, at alting i den Hellige Skrift, ja end og saa Tallene, er fuld af Hemmeligheder, at de, som staae i den hellige Skrift, i Henseende til deres første Oprindelse komme af den hellig Aand; men at de dog ey væsentligen henhøre til Historien, og maa tages i en aandelig og mystisk Mening. Da hand nu grunder sig her paa, saa føyer hand til, at de græske Fortolkere have i deres Oversættelse indført igien de rette historiske Tal, og giort sligt efter en fuldkommen Kundskab, som de havde faaet ved en mundlig Beretning, og af nogle gamle høystroværdige Documenter, hvor iblant hand regner de chaldaiske og ægyptiske Antiqviteter, som de fornemmeste. Hand bekiender dog, at den Deel af hans Afhandling, som tilstaaer den ebræiske Text sin første uforfalskede Oprigtighed, er ikke runden ham i Tanke, førend han allerede havde giort de tu trediedeele der af, og dette nøder ham til at bede Læseren, at hand alleneste vil anseet det, som synes at være sagt noget hardt imod Grundtexten,

som en uvis Ting, der saa oven hen tilsættes. Ellers er Skriftet fuld af adskilligt mærkværdig Undersøgelser, som dog ikke alle, naar de ret prøves, ere lige grundige. Saa meget er vist, at Forfatteren lader see der i en Høyagtelse for de 70 Fortolkere. Hand har og saa for nogle Aar siden tagen sig deres Sag an i et Skrift af 174 Sider i Octav. I dette Skrift, som kom ud 1736 under denne Titel: A vindication of the history of the LXX against the learned Scaliger, du Pin, Hody, Prideaux and several other Critiks, har hand i Synderlighed sat sig for at forsvare den Fabel om Aristæus.

Her er og trykt en kort Historie om Kejserne i Indostan af Mogols Stamme. Dette Verk er forfærdiget efter arabiske Documenter af en meget lærd Mand, som forstaaer det arabiske af Grunden, og derforuden har dette Lands Historier og Mærkværdigheder fuldkommen inde, som kand ses af de lærde Noter, som hand har sat neden for paa hver Side. Hand begynder fra den berømmelige Tamerlan, og gaaer der med til vore Tider.

Haag.

Haag.

Peter Paupie selger nu den femte Part af den Bog kalded: Defense de la Religion tant naturelle que revelée &c. Den indeholder et Uddrag af 48 Prædikener, hvor af sexten ere giorde af Biskop Leng om et Menniskes Pligt at tro Religionen, sexten af Doctor Clarke om det Ondes Aarsag og Oprindelse, og sexten af Hr. Gurdon, over den u-undskyldelige Vantro. Den sidste og sidste Deel skal nu snart ogsaa komme for Lyset.

Jena.

I disse Bogbandlinger sælges: Johannes Ernestus Schubert, Philosophiæ Magister, & ordinis philosophici in Academia Vitembergici Assessor ordinarius de obligatione plenipotentiarii erga principes & rempublicam. 4. 5 Ark. Forfatteren har her ikke undersøgt alle de Pligter, som en Fuldmægtig maa tage i Agt, naar hand ved et fremmed Hof eller andensteds forestiller sin Fyrstes Person, men hand har blot og allene vilst, naar hand efter forretted og ikke vel udretted Ærende kand fordres for Ret, og anholdes at giøre Re-

genskab for sin Forretning, naar hand skal frikiendes eller fordømmes, med eet Ord, naar en Fyrste kand kræve af ham Skadens Oprettelse eller ikke. Hand har bragt sine Tanker der over i 3 Afdeelinger, af hvilke den første tydeligen forklarer, hvad der skal forstaaes under en Fuldmægtig. Den anden viser, hvori en Fuldmægtiges Forbindelse bestaaer, og den tredie giver nogle Kiændetegn, af hvilke mand kand domme, om hand har giort efter hans Pligt eller ikke.

Gottingen.

I Vandenhoecks Oplag er kommen for Lyset: Georgii Ludovici Boehmeri D. Jurium Professoris, Syndici, & facultatis juridicae Assessoris in Academia Gottingensi de inuestiturae simultaneae euentualis non desiderata renouatione ejusq; impuni omissione commentatio juris feudalis imprimis quo ad successionem illustrissimae Munchhusionum gentis in castrum & feudum Dornburgense. Accedunt in calce responsa illustrium Ictorum Justi Henningii Boehmeri, Joann. Zachar. Hartmanni, & Henrici Christiani Senken-

kenbergii & alia documenta. 4. 1. Alph. 21 Ark. Dette lærde Skrift bestaaer af fire Hoved-stykker, hvortil er føyet et Anhang af adskillige Domme og Acter. I det første Hoved-stykke forklarer Forfatteren, hvorledes det har sig med Investituren ved Lehnene, hvorledes samme deels er symbolisk, deels virkelig, hvad en eventual Investitur er, og hvorledes den ofte kommer for hos de Tydske, hvorledes Beleningen paa mange Personer tillige er kommen der af i det 14de Seculo, og hvad ellers ved sligt kand være at erindre. I det andet viser hand, at det ikke forlanges, at mand skal fornye slig en Eventual-belehning, hvilket hand beviser af de Saxiske Love, og viser ogsaa, at den ogsaa ey har saadan en Fornyelse behov. I det tredie handler hand om, hvorledes mand kand forsømme at fornye Lehnene, uden dog at kunde straffes der for, og undersøger derved, hvilken Forsømmelse der er straffbar, og hvilken ey, hvor hand da til sidst beviser, at mand ey kand straffe dem som have forsømt at fornye en Eventual Belehning, som gaaer paa mange Personer tillige. I det fierde blive de foregaa-

ende Lærdommer, efter at Forfatteren først har talt om de Dornborgske Antiquiteter, anvendt paa dette Lehn, og vist, at, da Herrerne af Münchhausen engang er bleven belehnt der med paa den Maade, at de skulde succedere der i, naar de, som besad det, vare udøde, ey have været forbunden til at fornye slig Belehning. Sligt bliver nu forklared og bestyrked af de hosføyede Responsa og andre Skrifter. Saa vidt gaaer den tydske Beretning om denne Bog; Men nu vil jeg føye den danske dertil, og ex tempore sige Sandheden om Inuestitura Simultanea, uden at skrive enten Münchhausen eller andre til Villie. Jeg forundrer mig da storligen over, hvorledes den høylærde Hr. Doct. og Prof. har kundet bevise, at det efter sartisk Ret ikke gioresforneden at fornye inuestituram simultaneam eventualem, da det dog er sole-klart, at alle simultanee inuestiti efter samme Ret ere forbundne til at fornye deres inuestitur, tam mutato domino quam vasallo, og at de, i fald de ikke giøre det, miste deres Successions-Ret. See Stryck, Carpzov, og andre; Thi i Sachsen seer man ikke alene derpaa, om een stammer af fra den,

som først forhværvede Lehnet, men endogsaa om hand altid har ladet sig investere tillige med den, der virkeligen besidder Lehnet, hvilket mand kalder, der gesamten Hand Folge leisten. Dette er saaledes indført in favorem Principis; thi det kand undertiden hende sig, at simultanee investiti desperere, at de nogen Tid skal faae Lehnet, fordi Vasallen har mange Børn, og at de derfor ikke vil giøre Bekostninger paa Investituren; Naar de da blive engang ude, saa tabe de derover deres Ret, og Lehnet falder tilbage til Lehns-Herren. Fremdeles kand man ogsaa forebøye derved vidtløftige Lehnsprocesser; thi paa de Steder, hvor investitura simultanea eller die gesamte Hand, som det kaldes, ikke er brugelig, skeer det ofte at saadanne, som mand mindst tænkte paa, mælde sig, naar et feudum bliver apert, og byde sig til at probere, at de komme a primo acquirente, hvor da mangen gang slig Probation foraarsager stor Væsen og Larm, da man tvertimod i Sachsen ikke regarderer paa slig Probation, men seer alleneste til, om de staae i det sidste Lehnsbrev. Slig investitura simultanea eller gesamte Hand er da egentligen ikkun i Sachsen; Ikke des

mindre er den ogsaa bleven indført i Markbrandenborg. I Begyndelsen prætenderte Churfyrsten af Brandenborg ikkun, at alle Agnati, som agtede engang at succedere i Lehnet, skulde tage simultaneam inuestituram, mutato Domino, paa det dominus directus deraf kunde see, hvor mange Øyne der vartede endnu paa Lehnet, og hvad for Vasaller hand havde; Men da siden adskillige Stridigheder opkom, om denne eller hin hørte til Familien, og følgeligen skulde lade sig investere simultanee; saa blev ogsaa omsider 1602 simultanea investitura indført, mutato vasallo, saa at de ogsaa i Brandenborg alle maa lade sig investere simultanee, tam mutato vasallo quam domino; thi hvis de ey giøre det, miste de derover deres jus succedendi. Men at vi skal komme igien til den sarisse Ret, saa holdes simultanea investitura saa strict efter samme, at dersom tvende Brødre i Sachsen kiøbe et Lehn, deele det imellem sig, lade sig der paa belene hver med sin Andeel, og den eene døer der efter; saa succederer den anden Broder ham ikke, hvis hand ey staaer tillige med i sin Broders Investitur-Brev. Ja simultanea

investitura er ikke allenæste indført i alle sachsiske Land-sassiske Lehne; men end og saa i alle sachsiske Rigs-Lehne; thi da de Sachsiske Churfyrster og Hertuger forderte slig en Investitur af deres Landsasser, saa applicerte Keyserne det siden ogsaa paa dem selv. Herudover naar Churfyrsten bliver investeret, maa den gandske Ernestiniske Linie søge Lehnet tilligemed, møde ved Lehns-Acten ved deres Gesanter, og derpaa blive alle Gesamt-Hænder, som man kalder det, indførte i Lehns-Brevet. Ligeledes naar en Eisennachiske Hertug, for Exempel, døer, saa maa den Albertinsche Linie søge simultaneam investituram, og imedens Actus investiturae varer, holde ved dens Kappe, som virkeligen bliver investeret, ellers mister den sin Ret. Dette er ogsaa indført i Marckbrandenborg, endskiønt det bringer et stort Onus med sig. Saaledes der Marggreven af Anspach blev indvesteret, maatte de Brandenbergske Gesandter og saa lade sig tilligemed investere eventualiter paa deres Principals Vegne; Men i andre Provindser veed mand intet deraf; Og naar det egentligen først er opkommen i Sachsen, veed mand ikke. Den første gang mand finder noget mældet

der om er, da Churlinien 1422 var uddød; thi da vilde det Lauenborgske Huus have succederet, fordi det stammede af fra Alberto Urso. Men Marggreverne af Meisen obiicerede, at de ikke havde taget simultaneam investituram, (daß sie nicht der gesamten Hand Folge geleistet,) og urgerte dette saa stærkt, endskiønt Lauenborgerne indvendte, at simultanea investitura alleneste gik feuda landsassica, og ikke feuda immediata imperii an, at Marggreverne af Meisen omsider med det Lauenborgske Huses Udelukkelse bleve belenede med Sachsen. Heraf seer mand da imod anførte Bog, at simultanea investitura ikke kand efterlades efter Sachsisk Ret, med mindre mand vil miste sin Successions-Ret, og det ikke alleneste in feudis landsassicis, sed etiam in feudis imperialibus Saxoniae.

Halle.

Johann Andreas Bauer har oplagt: Siegmund Jacob Baumgartens Theologiske Bedencken. Erste Sammlung 8. 1. Alph. 4. Ark. Da Forfatteren har mærked, at mand har giort Udskrifter af hans Betænkninger over mange vigtige Spørsmaal, og at samme, som sædvan-

ligen skeer, tit og ofte ere komne frem med mange Feyl; hand ogsaa allerede udforligen havde behandled adskillige Spørsmaal, som igien vare blevne hannem forelagde deels af hans Tilhørere, deels af andre: Saa har hand beslutted at lade dem gaae i Trykken; Hand har ved deres Forfattelse befliitted sig paa Korthed, og til den Ende udeladt alle Allegata, hvor de ey have været fornøden. De ere alle paa det nyeste indrettede efter Spørsmaalets Indhold, og de spørgende Personers Beskaffenhed. Men paa det ingen herved skulde skades; saa har hand udeladt Navnene ogde historiske Omstændigheder, som kunde giøre Sagerne og Personerne kiendelige. I nærværende Samling komme otte Stykker for. Det første indholder adskillige Tvilsmaal imod Lærdommen om den hellige Nadvere tilligemed deres Svar. Det andet betreffer de saa kaldede Herrnhuter. Det tredie indeholder et Spørsmaal, hvorledes en Præst skal forholde sig, naar det forlanges af ham, at hand skal vie og tage til Guds Bord Folk, som ere for nær slægtede med hver andre, tillige med Svar derpaa, og Forklaring paa Svaret. Det fierde be-

staaer af et Spørsmaal, hvorledes en Præst skal forholde sig, naar hans Medtiener har brugt forargelige Talemaader, med Svar derpaa. Det femte betreffer forfængelige Dandseres Udelukkelse fra HErrens Nadvere. Det sietie indeholder et Spørsmaal, angaaende nogle Tvivl, som kand være ved et Kald tillige med Svar. Det syvende betræffer en forargelig Præstes Afsættelse efter hans egen Lefte; og det ottende indeholder et Spørsmaal om en Trolovelses Forbindelse med en uomvendt Person, og Svar derpaa. Mand seer af denne Fortegnelse, at det er vigtige Poster nok, over hvilke disse Betænkninger meddeles. Forfatteren har og saa grundigen forfattet dem, at mand kand være tilfreds dermed, og lade al Tvivl fare. Hand bestyrker sine Svar med de udkaarenste Grunde, og kommer alleneste efter dem. Hand tænker til at levere os saadant et Bind i det ringeste hver Aar. Hand har ey sat sine Betænkninger i Orden efter den Tid, paa hvilken de ere givne, men alleneste tagen dem, ligesom de ere komne ham for Haanden, da hand allerede har Forraad deraf til mere end eet Bind.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 41.

Den 12 Octobr. 1742.

Paris.

Her paa vil vi give Læseren Udtoget af et Skrift, kalded: Examen du sentiment des Saints Peres & des anciens Juifs, sur la durée des Siecles, où l'on traite de la conversion des Juifs, & où l'on refute deux Traitez, l'un de la fin du monde, & l'autre du retour des Juifs 1739.

Dette Skrift igiendriver en Bog, som kom ud 1737 under denne Titul: Traité de la fin du Monde, & des evenemens, qui doivent l'accompagner, og som er

deelt i tu Parter; I den eene bestrider Forfatteren dem, som have understaaet sig at bestemme Tiden og alle dens Omstændigheder, naar Elias skal komme igien, og Jøderne skal omvendes. I den anden fremsætter hand de Meeninger, som Philosophi, Kirkefædrene, Jøderne ꝛc. have havt om Verdens Alder, hvor længe den nemlig skal vare. Hand har der i vildet bestride Figuristerne, deels fordi de have spaaed om tilkommende Ting, deels fordi de have grunded deres Spaadomme paa de forblommede Talemaader som findes i Skriften. M. D. som har foretagen sig at igiendrive dette Skrift, har til den Ende selv giort et Verk over denne Materie, hvor hand afhandler 1) Deres Meening, som sige, at Verden ikkun skal staae i 6000 Aar. 2) Deres, som lære et tusindaarigt Rige. 3) Deres, som meene, at der skal skee en almindelig Jødeomvendelse for Verdens Ende.

Forfatteren som igiendrives, har sat for i sit Verk et langt Capitel, hvor i hand giør intet andet end larmer med Figuristerne; her ud over griber ogsaa

M.

M. D. samme Capitel først an, og sætter sig for at vise, at mand ey ret har brugt sin Fornuft der, hvor mand taler om Valentinianernes Kiætteri, og at mand ey har giort andet end udskrevet Ord fra Ord franske Bøger, som ere i alles Hænder. Der paa gaaer hand til Materien.

Halle.

Hos Symphern kand haves: Jo. Samuel. Schmidii Commentatio epistolica de Alrunis Germarorum missa ad virum rever. G.C. Rothium Verb. diu. Min. Bombecae in vetere Marchia, qua de feminis & imagunculis sacris differitur. Accedit ecloga antiquaria de imaginibus, aedium ornamentis 8. 6. Ark. I den første Anmærkning handler Forfatteren i Anledning af Alrunerne om de hellige Billeder, og deres adskillige Navne i det Ebræiske. I den anden undersøger hand det gamle tydske Ord raunen, og mener, at det ikke alleneste betyder at murre, men end og saa at murre efter Troldoms Art, og spaae, hvilke 3 Betydninger skikke sig da meget vel til det ottende Vers i den 41. Psalme, hvor den salige Luther har brugt dette Ord. Af denne Betydning

forklarer hand og saa, hvad for Qvinder og Billeder Alruner have været. I den tredie gives nogle Beretninger af Historierne om andre deslige smaa Billeder, som have nogen Lighed med Alrunerne. I den fierde handler hand om de hellige Qvinder, som have været berømt hos adskillige Folk. I den hosfoyede Afhandling om Billederne, som en Prydelse i Husene, viser hand, at de altid have været holdt for en Smykke. Hand undersøger der paa, om mand og saa hos Jøderne har holdt slige Billeder i Ære, hvorledes nogle Kirkelærere have været ilde til freds med dem, paa hvilke Steder, og i hvad for en Hensigt de have været ophængte.

Leipzig.

Nova acta eruditorum for April Maaned indeholder følgende Artikler. 1) The History of the Life of Marcus Tullius Cicero by Conyers Midleton Th. D. Volum. II. at London 1741. stor 4. 6 Alph. 16 Ark. 2) J. H. van Idsinga J. V. C. Variorum Juris Ciuilis Liber singularis. Harlingae 1738. stor 8. 14½ Ark. 3) Viri celeberrimi Anton. Mariae Valjuluae

Ope-

Opera, hoc est, Tractatus de Aure humana, & Dissertationes anatomicae, quae nunc primum prodeunt, ad Colon intestinum, ad arteriam magnam, ad accessorios neruos, ad oculos, ad suffusiones, & ad renum succenturiatorum excretorios ductus, attinentes. Omnia recensuit & auctoris vitam, suasque ad Tractatum & Dissertationes epistolas addidit duodevlginti Joan. Baptista Morgagnus. Tom II. Venetiis 1740. stor 4. 6. Alph. 28 Ark. 3) Astronomie physique, par Monsieur de Gamaches, de l'Academie Royale des sciences, à Paris 1740. 4. 2. Alph. 6 Ark. 22. Kaabertavl. 5) De l'état des sciences en France depuis la mort de Chartes Magne jusqu'à célle du Roi Rob. Differt. par Monsr. l'Abbé Goujet à Paris 1737. stor 12. 5½ Ark. 6) Numophylacium Burchardianum, numos antiquos graecos & romanos continens. Pars Prima. Helmstadii 1740. 8. 12 Ark. 7) Relation de ce qui s'est passé dans une assemblée tenuë au bas du Parnasse pour la réforme des belles lettres, a Amsterdam 1739. 8. 9. Ark. 8) Noua litteraria.

Hos Johan Chr. Langenheim sælges: Nützliche Nachrichten von denen Be-

mühungen der gelehrten und andern Begebenheiten in Leipzig im Jahre 1741. 8. 8 Ark. Mand har allerede forgangen Aar optagen disse Efterretninger med Bifald, og Forfatteren har nu og saa ingen Møye spared at optegne alting noye og rigtig, hvad der har tildragen sig her iblant de Lærde forgangen Aar. Mand finder saaledes en Efterretning om de Doctor- og Magister-Promotioner, som ere foretagne her tillige med deres Levnetsløb, som ere blevne beærede med denne Værdighed, om de holdne Disputationer, og deres korte Indhold, om Indledningsskrifter, Professorernes Collegier, Dødsfald og andre Forandringer iblant de Lærde. Udenlandske kand noksom see deraf, hvor flittig mand er paa vor Universitet, og paa hvor mange Maader vore Lærde søge at tiene den lærde Verden.

Hr. Christoph Wagner. Aduoc. immatric. har hos Langenheim ladet trykke et med megen juristisk Belesenhed udpyndted Skrift de genuino definitionis tutelae intellectu i 4. 5½ Ark. Hand tager der i Seruii Sulpitii Forklaring af Digester-

sterne for sig, gaaer den igiennem Stykke for Stykke, og forklarer, hvad mand skal forstaae der under.

Amsterdam.

Humbert har ladet trykke: Memoires du Comte de Ranzow, ou les heures de recreation à l'usage de la noblesse de l'Europe. 8. 2 Parter. Den første indeholder 215 og den anden 231 Sider. I den første Part finder mand adskilligt, som har tildragen sig med en Standsperson fra den 14de Martii 1714, da samme blev fød, indtil 1739; Hvilken Tid er en Miskmask af Studeringer, Slagsmaal, Kiærligheds Historier, Reyser og deslige; Den anden er en Tilsammenflikkelse af adskillige enkelte Stykker, hvilke Greven foregiver at have faaet af en Abed, og hvori mand finder adskillige Ting, som smage noget efter Religions Stridigheder. Mand hægler den romerske Geistlighed og i Synderlighed Jesuiterne dygtig igiennem der i.

Magdeborg.

Hr. Johan Philip Cassel, Rector ved reformerte Skole har hos Johann Christian Sieglern ladet tryke et Skrift kal-

ded Obſervatio hiſtorica de Friſonum nauigatione fortuita in americam. Sec. XI. facta. iu 4. 2. Ark. Forfatteren tager Hiſtorien af Adamus Bremenſis, ſom fortæller, at Friſerne paa en forunderlig Maade kom i et guldrig Land, og vendte tilbage derfra til Bremen. Hand beviſer, at dette guldrige Land er America, og viſer Hiſtoriens Vished af de Tings Sandhed, ſom ſkal være begegned diſſe Folk under Nordpolen efter Adams Fortællelſe. Hand meener og ſaa, at de Danſkes Fart til Winland har været en Fart til America.

Dresden.

I den Heckeliſke Boglade kand haves: Fortgeſetzte geographiſche Nachricht von dem Marggrafthum, Mähren zu beſſerm Verſtande bey daher einlaufenden Zeitungen mit Anleitung und Regiſtern zu dieſſfalligen Landkorten ꝛc. communiciret von A. F. Zürnern, Königl. Pol. Churfürſtl. Sachſ. b. Land- und Gr. Commiſſ. auch Geographus. Det er indrettet paa ſamme Maade ſom den geographiſke Efterretning om Schleſien, ſom forhen er talt om, og det er ikke attvivle

paa,

paa, at jo Forfatteren skal finde sin der paa anvendte store Flid rigeligen belønned ved Kiænderes almindelige Bifald.

Gotha.

Johann Paul Mevius har oplagt: Johann Michael Kühns merckwürdige Lebens und Reisebeschreibung, worinnen nicht nur dessen Schiffarten nach Grönland und Spitzbergen, Strat Davis, denen canarischen Inseln und Lissabon erzählet, sondern auch seine darauf erfolgte algierische Gefangenschaft und vierzehnjährige Schlaverey, in derselben mitgethane Caperfahrten, und darbey ausgestandene Gefährlichkeiten, nebst besondern Erzählungen vom Wallfischfange, Schlavenstande in Algier, wie auch Sitten und Gebräuche derer Inwohner daselbst; letzlich noch dessen endliche Ranzionierung, Reise durch Franckreich nach Hamburg und Ankunft in seinem Vaterlande, aufrichtig beschrieben werden. Von dem Auctore selbst aufgesetzt, und dem Publico mitgetheilet durch V. J. G. 8. 1 Alph. 3½ Ark. Denne ganske Reisebeskrivelse bestaaer af tre Bøger, hvor af hver igien har sine besynderlige Capit-

ler. Iblant adskillige andre Ting læser mand deri ogsaa en skion Beskrivelse om Spitzberg, St. Cruz, Orentavia og Pico di Teneriffa, item om de Vilde, og nogle store Fisk i Nordamerica omkring Strat Davis, saa vel som ogsaa om Staden Algier og dens Indbyggere tillige med deres Sæder og Skikke og de sammesteds boende adskillige Nationer, Renegaterne og deres Affald, deres Brylluper, Begravelser og Fester, den algieriske Fæstnings Orans Beleyring og Erobring af Spanierne 1732. Tildragelserne der i ere mærkværdige og besynderlige nok for at kunde opvække Læserens Opmærksomhed. I Synderlighed gives os en god Efterretning, hvorledes det har sig med det algierigske Seeroverie, og de der med forknyttede mange Farligheder. Mand lærer der af de algieriske Sklavers Tilstand, hvad for fortvivlede Ting de mangen Gang tage sig for, og hvor umueligt det moxen er at redde sig ud af dette Fangenskab ved Flugten. Slig Sklavenhistorie tager den største Deel af Bogen ind, som er og saa god for at fornøye Læserens Nysgiærighed.

Haag.

Haag.

Mand seer her: Varsovie vangée, & son Apologie avec des reflexions morales, politiques & autres. En Pologne 1742. 8. 68 Sider foruden Fortalen. Mand kand let mærke, at det er Svar paa det Skrift, som kaldes: Varsovie ridicule. Dette SvarsForfattere siger i Fortalen, at hand haaber, at den Satire, som hand vil igiendrive, letteligen skal falde bort af sig selv, saa snart Læseren ikkun seer Grunden til samme: Dens Forfattere laster med saadanne Ord, at mand maa have en Afskye der for, alt det, som holdes for det allerærværdigste i Polen: Der af kand mand domme om hans Oprighed, og slutte hvor lidet mand maa kiære sig efter det, som hand forebringer. Nærværende Skrift gior alle hans Indvendinger til intet, og viser, at mand i Polen ey finder slige latterlige Ting, som mand vil paabyrde det. Ved Enden finder mand en Satire over det latterlige, som findes ved Løfter, og paa Satiren følge nogle Betragtninger i ubunden Tale, som og saa gaaer ud paa det samme.

Neuf-

Neufchatel.

De som udgive Journal Helvetique vil lade trykke efterfølgende Verk paa Forskud: Dictionnaire geographique, contenant une deſcription abregée des Empires, Royaumes, Provinces & Etats du Monde, les Republiques, Villes & principaux lieux de chaque pais, les noms des habitans anciens & modernes, des diverſes regions de la Terre; les montagnes, les volcans, les fleuves, & les rivieres, qui coulent dans chaque contrée, avec une Chronologie exacte des Empereurs & Rois, qui ont regné ſur les differens Royaumes & Empires du monde. &c. Denne Ordbog vil udgiøre et Qvartbind paa omtrent 800 Sider. Forskudets Pris er tre Gylden, hvor af mand betaler een for ud, og de tvende andre, naar Exemplaret leveres.

Rom.

Hos Anton. de Rubeis findes: Eccleſiaſticae hiſtoriae Euſebii Pamphili Libri nouem, Ruffino Aquileienſi interprete, ac duo ipſius Ruffini libri; opus in duas partes diſtributum, quarum altera Euſebii, altera Ruffini libros continet, ad vatica-

nos

nos MSS. Codices exactos, notisque illustratos labore & studio P. Petri Thomae Cacciari a Bononia Carmelitae, Cleri Romani Examinatoris Apostolici, atque in Collegio Vrbano propagandae fidei sacrae theologiae lectoris primarii. Accedit postremae parti eiusdem historica dissertatio de vita, fide, ac Eusebiana ipsa Ruffini translatione, una cum indice locupletissimo, in 4to. Part. I. 542 Sider. Part. II. 116 Sider, foruden Afhandlingen, Registret, Fortalen og Tilskriftet til Paven Benedictus den 14de. P. Cacciari har anvendt al sin Flid paa, at dette Oplag kand komme til at overgaae alle forige af Eusebii Historie. De tvende Manuscripter i det Vaticanske Bibliothek have hiulpen ham meget til Rette her i, saa at hand der efter har kundet forbedre adskilligt. Der ved har hand indretted Ruffini Oversættelse bedre efter Eusebii græske Text. Men det som giver dette nye Oplag den største Fordeel, er den vidtloftige historiske og apologetiske Afhandling, som mand antreffer ved Enden af den anden Deel. Forfatteren fortæller der i de Reyser, som Ruffin af Aquileja har giort i Østen, og det Venskab, som har været

imellem ham og Hieronymus. Hand taler om Melaniae Selskab, et lærd og fornemme romersk Fruentimmer, Borgemester Marcellini Daatter, som Ruffin har havt hos sig i Alexandria og andre ægyptiske Stæder. Men fornemmeligen søger hand at giøre Ruffin reen fra tvende Plætter, som at hand skulde have fult Originis Parthi, og holdt for meget med Pelagius. Hand underseger, hvor af egentligen Tvistigheden imellem ham og Hieronymus er kommen, og hvorledes de igien have forsonet sig med hver andre, hvor i hand tit og ofte aabenbarligen er Cardinalen Noris imod. Tilsidst handler hand om, hvor meget mand er Ruffin skyldig formedelst denne Oversættelse.

Altona.

I Forfatterens Oplag finder mand her hos Brøderne Korten og i andre Boglader: Jonas Kortens, ehemaligen Buchhändlers zu Altona Reise nach dem weyland gelobten, nun aber seit siebenzehn hundert Jahren unter dem Fluche liegenden Lande, wie auch nach Ægypten, dem Berge Libanon, Syrien und Mesopotamien, von ihm selbst aufrichtig beschrieben, und durchgehends mit Anmerkun-

gen begleitet 8. 1 Alph. 13½ Ark tillige med 4 Kaaberstykker. Forfatteren har forebragt adskilligt der i, som andre for ham ikke have bemærked. Hand har intet opskreven, end hvad hand selv har seet med Øyne, og funden at være sandt. I Synderlighed har hand ved Jerusalems Beskrivelse sagt meget, som kand give Anledning til videre Undersøgelse. Iblant andet har hand befunden, at det Bierg, som i disse Tider holdes for Calvariae Bierg, ey kand være det rette. Hand beretter det og saaledes, at det er meget troligt, og føyer en Afridsning der til over Staden Jerusalem, hvor ved hand beviser sligt. Saa blander hand og saa sin Historie med nogle Anmærkninger og Betragtninger, som maa skee ikke ilde vil behage somme gudfrygtige Læsere, men her imod komme andre i visse Maader betenkelig for. Hand har saaledes indrykked dem, som de ere ham indfaldne ved een og anden Leylighed. Dog de, som ey ere tient der ved, skal alligevel finde i Stædernes og Landenes Beskrivelse deres Fornøyelse.

Frankfurt an der Oder.

Hos Joh. Gottfr. Conradi sælges: Joan-

nis Pearsons Episcopi Cestrienſis expoſitio Symboli Apoſtolici juxta editionem anglicanam quintam, in linguam latinam translata cum noua praefatione Pauli Erneſti Jablonsky S. S. Theol. D. 4. 3 Alph. 20 Ark. Denne latinske Oversættelse af Hr. Pearsons skionne Verk blev trykt 1691, og meget vel optagen. Mand veed egentligen ikke, hvo Oversætteren har været; men dette seer mand, at den er meget god. Verket selv har sin Oprindelse af nogle Prædikener, som Pearson selv omtrent 1660 har holden til London; og som hans Tilhørere bad ham, at hand vilde lade dem trykke, saa skede og saa sligt 1670 efter Jablonskys Mening. Mand kand see, at der er noget ved Bogen, af det at den ikke mindre end ser Gange er oplagt i Engelland; saa som den da og saa har mange berømmelige Mænds Vidnesbyrd og Bifald. Forfatteren viser sig der i, som en skarpsindig og lærd Theologus, som en dybsindig Skriftens Fortolkere, og som den, der har været meget vel forfaren i Kirke Antiquiteterne, og andre der til hørende Videnskaber, saa vel som og i Jødernes gamle Theologie.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 42.

Den 19 Octobr. 1742.

Kiøbenhavn.

Det tilkiendegives alle Respect. Bogtrykkere, Boghandlere, og andre, som lade Bøger oplegge og trykke her i Rigerne, i hvad for slags Sprog det end og maatte være, at de, der som de vil have samme Bøger anført i disse nye Tidender om lærde Sager, og følgelig kundgiort for de lærde og andre i begge Riger, ikkun altid kand indskikke i det Kongelige allernaadigst privilegerte Bogtrykkerie, et Exemplar deraf til den, som skriver de Lærdes Aviser, saa skal Indholden

der efter blive udtrokken, og recenseret i benævnte Tidender. Her med kand de ey alleene tilføye de Lærde og andre en stor Fornøyelse; men end ogsaa sig selv en stor Nytte, i det de saaledes ved Bekiendtgiørelse allerbest kand afsætte deres Bøger; Thi det som man har ingen Kundskab om, ja end ikke veed at det er til, har mand og saa ingen Lyst til at kiøbe. For denne Gang kand mand meddeele efterfølgende Skrift, som er trykt i denne Kongelige Residentz-Stad:

For alle og eenhver, som behageligen vilde vide nogen fuldkommelig og tilstrækkelig Kundskab om Tidens Beskaffenhed, og hvorledes mand paa det allernøjeste kand kiende og stille alle slags Uhrverker, bekiendt giøres, at en liden Piece er paa dansk udkommen, som afhandler ikke allene hvad Tiden er og dens Beskaffenhed, men end og viser, hvorledes eenhver sig selv uden Umage kand forfærdige et Instrument, og derved selv stille sit Uhrverk end og mindre end paa Secunder, hvor mand monne komme udi Verden: ja udi det 4de Cap. bliver viist, hvorledes mand til hver Øyeblik Soolen skinner

ner kand uden nogen Uhrverk og uden nogen videre Kundskab i Matheſi om andre Ting vide Tiden. Skriftet er afhandlet methodo Mathematico-hiſtoricâ, paa det alle og enhver des lettere og behageligere kunde læſe det; efterdi det ikke er enhvers Behag paa methodo Mathematicorum ſtrictiſſima allerdybeſt at betragte og udgrandske en Tings Egenſkaber, men heller begierer en let, bequem og dog fuldkommen Maade udi praxi. Piecen bekommes for en gandſke taalelig Priis hos Monſr. Jahn paa Wäyſenhuuſet, og hos Lorentz Bentzen udi Nyehavn, og følger et Kaaberſtykke ved ſamme.

Paris.

Udtogets Fortſættelſe af den Bog kalded: Examen des ſaints Peres & des anciens Juifs &c.

Hans Modſtandere havde ſagt, at moxen alle Kirkefædre have meent, at Verden ſkulde ſtaae i 6000 Aar, og at denne Meening der over var bleven indført i Kirkens offentlige Bønner, og anſeet ſom noget der ey burde at tvivles paa, endſkiont dog ingen undtagen Irenæus har

given den an som en Troens Artikel. Men tvertimod tager vor Forfattere sig for at bevise 1) at mangfoldige af Kirkelærerne aldrig have talt eet eeneste Ord der om, saa som Justinus, Tertullianus, Clemens Alexandrinus, Eusebius, begge Cyrilli, begge Gregorii Naziancenus og Nyssæus, Basilius, Epiphanius, Chrysostomus, Theodoretus. 2) At selvsamme Meening har været bestridet af adskillige Skribentere, saa som Hilarius, Ambrosius, Augustinus, Beda. 3) At nogle have ikkun talt der om, som om en Meening der var gængs i deres Tider, saa som, Hieronymus og Methodius, og at deres Tal, som have havt den, synes ey at have været den største, efter som Forfatteren af det Skrift kalded: Questions & Répouses aux Orthodoxes sous le nom de S. Justin, siger ikkun, at nogle have denne Lærdom. Omsider føyer vor Forfattere til, at moxen alle de, som have antaged den, alleneste have seet den an, som en Gidsning: Hand beviser dette med klare Steder af det Brev, som mand tilegner St. Barnabas, af Cyprianus, Lactantius, Eustatius &c. Hand nægter

ter ogsaa stærkt, at denne Meening om de 6000 Aar har været ført an af Irenæus som en Troens Artikkel, og at den har været indført i Kirkebønnerne. Dette undersøges i det 2, 3, 4, og 5te Capitel. Men hvor for havde de Fædre, som bestæmmede Verdens Alder til 6 eller 7000 Aar, denne Meening? Forfattern til det Skrift la fin du monde staaer paa, at det havde faaet den af Figurerne og Allegorierne. M. D. her imod meener, at de havde bekommed den af de gamle Jøder, og ved denne Leylighed betragter hand Jødernes Meening om Verdens Alder i det 6, 7, og 8de Capitel. Vor Forfattere viser her, at hand er vel belæst, og at hand godt forstaaer Hebræisk og Rabinsk. Hand beviser med klare Texter af Talmud, at Jøderne i gamle Dage have troed, at Verden skulde forgaae efter 6000 Aar, og at de have troed det for Christi Fødsel.

Basel.

Hos Johan Conrad von Mechels Enke sælges: Epistolae Sanctorum Patrum Apostolicorum Clementis, Ignatii, & Polycarpi, atque duorum posteriorum martyria. Omnia græce & latine cum

variorum annotationibus, & praefatione Joh. Lud. Frey, S. Theol. Doct. & Prof. in 8. 4. Ark. Endskiønt adskillige store Mænd have giort sig Umage for at forklare de første Kirkefædres Skrifter: Saa er dog meget bleven til overs, som behøver bedre Oplysning. Dette har uden Tvivl bevæget den lærde Hr. Professor til at give dette Skrift paa nye ud for at forbedre denne Feyl. Hand beviser, at Clementis og Ignatii Breve virkeligen ere skrevne af dem selv. Hand begynder fra Clemens, og viser først, at siden hans første Brev 1632 blev udgiven af Patricius Junius første Gang efter det alexandriniske Manuscript, som Cyrillus Lucari af Constantinopel overskikkede den engelske Konge Carl den første som en Gave, have Grotius, Vossius, Salmasius, Conringius, Saldenus og saa mange andre store Mænd ey tvivled paa denne Epistels Rigtighed. Endskiønt nu siden Edvardus Bernhardus og Joh. Clericus have anfægted den, saa mener dog Doct. Frey, at de saaledes ere blevne igiendrevne af den Cantelbergiske Erkebisp Joh. Potter og af Henrich Wotton, at slig Ind-

Indvending ey behøver videre Igiendrivelse. Men da Hr. Abed Mosheim for kort Tiid siden har staaed paa, at, endskiønt en god Deel af dette Brev er ægte, dog mange Capitler der i bør holdes for uægte, saasom det 11 og 12te, det 23de og de efterfølgende indtil og med det 28de; det 40de indtil og med det 45de, og det 55de: Saa har vor Criticus ladet sig være angelegen at igiendrive denne Hr. Mosheims Meening paa efterfølgende Maade: 1) Bemærker hand, at Hr. Mosheim ey grunder sig paa noget gammelt Manuscript, men forer ikkun lutter Formodninger an. 2) At saa stor Frihed er brugelig i Breve, at mand ikke just altid maae søge en ordentlig Sammenhæng der i, som mand kand see af Pauli, Ignatii, Polycarpi, Ciceronis, Plinii &c. Breve. 3.) At den utilstrækkelige Kundskab, som vi have om den corinthiske Kirkes Tilstand i de Tider gior, at mange Ting komme os dunkel for i Clementis Breve, som er kommen dem, som den Tid levede gandske tydelig for. 4.) At det ikke er saa let, som Hr. Mosheim synes at troe, at sige egentligen

hvad Clemens har havt i Sinde med dette Brev, og følglig ikke heller at sige, hvad der ikke kommer overeens med hans Hensigt. 5.) At den af Hr. Mosheim angiven Foefalskere enten maa have været en lærd og klog eller en vanvittig og eenfoldig Mand, siger Hr. Mosheim det første, saa taler hand imod sig selv, i det hand beskylder ham, at hand har tillagt saadanne Ting, som ey høre til det Sted, hvor de staae, eller have nogen Forvandtskab med den foregaaende Materie: Men siger hand det sidste, saa synes det atter igien at være en uopløselig Knude, hvorledes en eenfoldig og uvittig Mand saa kunstigen har kundet efterabe Clementis Skrivemaades ædle Eenfoldighed, at end ogsaa de allerskarpsindigste Critici ey nogen Tiid have kundet mærke andet end at det var skreven af een Person. 6.) Endeligen meener Hr. Doctor Frey, at denne Stridighed paa eengang kand oplyses af den første christelige Kirkes Skik og Sædvane. Det er ustridigt, siger hand, at denne Clementiniske Epistel er bleven forelæst ey alleneste i den corinthiske men end og saa i de fleeste andre Kirker, og at den=

denne Sædvane har vared ved indtil den nicæniske Kirkeforsamling, og at der følgelig ey har kundet gaae nogen Forfalskning for sig med dette Brev, efter som saa vel Folket som Kirkens Forstandere snart havde kundet mærke slig Bedragerie. Da saaledes paa en Side tilstrækkeligen er bevist, at Clementis Brev har været uforfalsked indtil det fierde Seculum, og paa den anden Side dette alexandriniske Manuscript er efter de beste Kienderes Granskning af det fierde Seculo. Saa maa mand jo nødvendigen slutte, at vi i vore Tider have det ægte og uforfalskede Clementis Brev.

Leipzig.

Hos Langenheim er trykt: Gottlob Augusti Jenichen Singularia de Calliſtrato JCto. 4. 2 Ark. Først taler hand der i om adskillige Personer, som have bet Navn Calliſtratus. Der efter beviser hand, at den Jureconsultus, som har baaren dette Navn, har leved under Keyser Septimius Seuerus, Antoninus Caracalla, og fornemmeligen under Alexander Seuerus. Videre viser hand hvad for en Philosophie hand har været hengiven til, hvad for Lære

rere, Videnskaber, Sæder og Levemaade hand har havt, og omsider taler hand om hans Skrifter.

Hos samme har og saa M. Christian Gottlob Friedrich Wolf, Catechet ved St. Peders Kirke ladet trykke en Forklaring over det 9de Vers af Esaiæ 53de under denne Titel: Noua Disquisitio dicti difficillimi Esaiæ LIII. v. 9. i 4to. 2 Ark. Hand vil have de Ord, som Lutherus saaledes har oversat: Und er ist begraben wie die Gottlosen, und gestorben wie ein Reicher, wiewohl er niemand unrecht gethan, noch Betrug in seinem Munde gewesen ist, saaledes forstaaed: Men Gud forordnede de ugudelige ypperste Præster til hans Grav at tage vare paa ham, og den rige Joseph ved hans Død for at begrave ham. ꝛc. Forfatteren har ey tagen andre Skriftens Fortolkere til Raads med sig, men sat det saaledes efter hans eget Hoved.

Haag.

Hos Benjamin Gibet er kommen for Lyset: Traité de la repentance tardiue par Jacques Bernard, Professeur en Philosophie & en Mathematique dans l' Université

sité & Pasteur de l' eglise Valonne. à Leide. 8. 1 Alph. 10 Ark. Ikkun et eneste Spørsmaal er Hovedindholden af dette Skrift. Og lad være mand end og saa tager nogle andre med om denne vigtige Materie, saa skeer slig; dog ikkun overhen, og fordi de have her nogen Forvandtskab med Hovedspørsmaalet. Dette bestaaer deri: Om et Menniske, som Evangelium purt og reent er prædiked fra hans første Barndom, eller i det mindste en temmelig lang Tid, som mand og tit og ofte har erindred om sin Pligt, til hvilken Gud har brugt alle de udvortes Midler, som hand ellers bruger til en Synderes Omvendelse, men som dog har sat sin Pligt til Side, ikke handled efter sit Kald, hverken lagd sig paa Gudsfrygt eller nogen Dyd, eller som og saa ligesom har været dyssed i Søvne i een eller flere af afskyelige Synder, med hvilke Saligheden ikke kand bestaae, ja som med eet Ord at sige har leved i Ubodfærdighed: Om saadant et Menniske, naar det staaer ligesom paa det ydetste Trin at skal gaae her fra, og giøre Regenskab for sit Giørn og Laden, vel kand haabe, at det i disse

sidste

sidste Øyeblikker retteligen skal omvende sig til Gud. Førend hand tager dette Spørsmaal for, saa forklarer hand først de Ord Poenitendse og sildig Poenitendse. Der paa rydder han alle de andre Spørsmaal af Veyen, som ikke høre herhen, og som mand ikke maa omtuske med det Forehavende. I det tredie Capitel fastsætter hand oven anførte Spørsmaal efter sin sande Beskaffenhed, og dømmer saaledes der om, at hand holder saadant et Menniskes Poenitendse for moralisk umuelig. Dette beviser hand i den ganske første Bog, og i den anden svarer hand paa de fornemmeste Indvendinger imod den forebragte Lærdom, og paa visse Spørsmaaler, som mand kand giøre over denne Materie. Hand viser saaledes, at Lignelsen om Arbeyderne i Vingaarden ey kand nytte dem noget, som opsætte deres Poenitendse indtil deres Død, og svarer paa den Indvendning som mand giør angaaende Røveren paa Korset. I Fortalen forklarer hand, hvad moralisk umuelig er, og hvor vidt hand har kundet kalde den sildige Poenitendse saaledes. Endskiønt Materien i sig selv er dogmatisk,

tisk, saa har hand dog ey over alt allene afhandled den dogmatisk, men naar hand har fastiat visse Sandheder, har hand og saa opmuntred Folk til at udøve dem.

Gosse og Beauregard have oplagt: Histoire civile du Royaume de Naples, traduite de l'Italien de Pierre Giannone, JCte & Avocat Napolitain, avec de nouvelles notes reflexions & medailles fournies par l'auteur, & qui ne se trouvent point dans l'edition italienne. 4. Tom. I. 3. Alph. 13. Ark. Tom. II. 4. Alph. 3. Ark. Tom. III. 4. Alph. 2. Ark. Tom. IV. 3. Alph. 17. Ark. Den, som denne neapolitanske Historie er bekient enten af den italienske Edition, som 1723 blev trykt til Neapolis i Qvartbind, eller af Udtoget der af, som 1738 kom ud til Amsterdam under denne Titel: Anecdotes Ecclesiastiques i 8vo, vil letteligen tilstaae, at det er eet af de fortreffeligste Skrifter i slig Materie. Det indeholder ingen blot historisk Fortællelse, men en politisk Afskildring, hvor i mand forestiller Rigsforandringernes Udspryng. Her ved forglemmer mand ogsaa ikke Kirkesagerne; Og denne sidste Post er kommen en vis lærd Mand saa vigtig for, at hand allene der af har for-

færdiged omtalte Udtog. Oversættelsen er skeet af en Mand, som var begge Sprog mægtig, ikke slet hen efter Bogstaverne, men efter fransk Mundart, og dog troligen, i det Meningen altid vel er troffen. Verket er ellers saaledes inddeelt: I det første Bind handles om det neapolitanske Riges Statholdere under Romerne, Gotherne, Grækerne og Longobarderne; I det andet om Rigets Regiering under de Normanske og Svevisse Herrer, i det tredie om Regieringen under de andegavensiske og aragoniske Konger, og i det fierde om dens Tilstand under det østerrigske Huus.

Marpurg.

Her er trykt et Skrift, kalded: Rechtliches Gutachten der hochlöbl. Juristenfacultät zu Würtzburg wegen einer minderjährigen zu Versuchung eines Kindermords von ihrer Mutter verführten Tochter. Herved bekræftes paa det stærkeste de tvende udgivne Cramerske Afhandlinger om denne Post imod alle Indvendinger.

Amsterdam.

Hos Wetstein og Schmith er nu og saa kommen for Lyset den 4de Deel af Liuio.

som

som Hr. Drackenborch lader oplegge. Den gaar fra den 27de til den 36te Bog.

Helmstadt.

Boghandleren Weygand har tredie Gang oplagt, den første Deel af den Mosheimiske Moral: Den høyværdige Hr. Forfatter har atter igien igiennemgaaen den ganske Deel, og her og der deels giort adskilligt tydeligere, deels indskrænked det nøyere, men over alt indretted det bedre efter den tydske Orthographies strænge Regler. Alt dette gier dette nye Oplag mærkeligen bedre end de forige. Skriftet, som er bleven brugt til Trykken, er nyt og skient, og i Henseende til Orthographien har mand søgt at følge det tydske Sælskabs Regler i Leipzig. Mand tvivler saaledes ikke vaa, at jo dette Oplag skal behage Elskere af de fortreffelige mosheimiske Skrifter endnu mere end de forige.

Rom.

Hieronymus Maynard har trykt; Venerabilis viri Josephi Mariæ S. R. E. Cardinalis Thomasiii opera omnia, qua edita, qua nondum vulgata, nunc primum in unum collecta, prolegomenis, tractatibus

bus, notis, apendicibus, & vetuſtiſſimis anecdotis monumentis ad diuinam pſalmodiam & res liturgicas pertinentibus aucta, ſtudio curaque Joſephi Bianchini Teronenſis, Presbyteri Congregationis Oratorii Comani. Tomus primus in duas partes diſtributus. 1741. in fol. Dette er et nyt Oplag af Cardinal Thomaſii Skrifter, ſom formedelſt ſine ſtore Videnſkaber i Kirkelovene er berømt. Nærværende Samling, ſom betreffer den østerlandſke Kirkes Sang og Liturgie, ſkal, ſom berettes, udgiøre ſex Bind. Den ſkal ikke alleneſte befatte i ſig Cardinalens Skrifter, ſom enten allerede have været trykt, eller alleneſte ſkreven, men end og ſaa et temmeligt Antal af gamle Efterretninger, ſom betreffe denne Materie, og ſom den lærde Cianchini har tagen af de berømmeligſte Bibliotheker i Italien. Saa ſkal den og ſaa være beriget med adſkillige Afhandlinger, Underſøgelſer og Anmærkninger. Saaledes ſkal mand kunde anſee dette Verk ſom en rig Skat, hvoraf mand kand hente alt det, ſom angaaer Kirkeſkikkenes Udſpryng, og fornemmeligen det ſom mand har der af ved mundelig Sigelſe.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 43.

Den 26 Octobr. 1742.

Paris.

Udtogets Fortsættelse af den Bog kalded: Examen des saints Peres & des anciens Juifs &c.

Forfatteren siger videre, at Daniels Spaadom vel havde kundet give dem Anledning til denne Mening, og at en Rabin vel havde kundet mærke, at Daniels Regning faldt ind imod det fierde tusende Aar af Verdens Alder, hvor paa hand da havde kundet fastsætte Messiæ Tilkomst i Begyndelsen af det femte tusende; der næst ved det hand havde giort

Overleggelse ved sig selv, at Verden havde været tu tusend Aar under den skrevne Lov, og tu tusend under den naturlige, saa havde hand kundet slutte, at Messiæ Rige skulde ogsaa vare tu tusend, og at saaledes Verdens gandske Alder skulde være sex tusend Aar. Der paa havde Jøderne vel kundet tage denne Mening an, og lede Texter op i Skriften, som de meente at kunde understøtte den, og saaledes havde Kirkefædrene meget vel kundet faae den fra Jøderne. Ellers skal mand med Fornøyelse læse i det syvende Capitel den Beretning, som hand har given om den Forsamling, som 1413 blev holt til Tortosa i Spanien, hvor i Josua Halurki ellers Hieronymus di Santa Fede kalded, en omvendt Jøde, vilde overbevise Rabinerne, som vare forsamlede af mœren alle Synagoger i Spanien, af deres Talmud, at Messias var kommen, og at det var JEsus Christus. Idet niende Capitel siiger vor Forfattere paa, at denne Mening om de sex tusende Verdens Aar ey kommer fra Hedningerne, og at den ey har nogen ret Grund. Hand overveyer ulle de Bevisligheder, som hans Modstandere har

grun-

grundet sig paa, og viser, hvor slette de ere. Læseren skal nok kunde dømme om de andre af denne: Mand havde nemlig efter Lactantius anført et Vers, som Plato har citered: Ἕκτῃ δ' ἐν γενεῇ καταπαύσεται κόσμος ἀειδής. Hvilket mand saaledes har oversat: I den syvende Alder skal Verden forgaae; da dog denne Oversættelse er eyensynligen falsk; thi hvad vilde vel κόσμος ἀειδής, den usynlige Verden sige. Saa er ogsaa dette Vers anderledes i Plato, hvor der staaer, Ἕκτῃ δ' ἐν γενεᾷ καταπαύσαιτο κόσμον ἀνιδής. Det synes, at Marsilius Ficinus eyret har forstaaen det, og Sandhed at sige, det er ey heller ret synderligen forstaaelig. Dog forklarer Plutarchus det meget vel; thi efter ham skal Meningen være denne, at der ikkun er fem Harmonier i Musikken, i det den siette bør at casseres, og at den, som vil synge smukt, ey maa gaae længere end til den siette exclusive.

Breslau.

I Korns Oplag er kommen for Lyset: D. And. Balth. Waltheri, sereniſſimi Ducis Würtembergico-Olsnenſis in regimine Conſiliarii Sileſia diplomatica, eller

Fortegnelse paa de trykte schlesiske Diplomata, Privilegier, Landlove, Statuter, pavelige Buller, overamtlige Patenter, Domme, Afskeder, Compromisser, Acter, Besværinger, Forlige, Fredsslutninger, og andre Sager som henhøre til den schlesiske Historie og Lovkyndighed, tillige med de Skribenteres Navne, som til deels have anførte Ting, og et Register over de fornemeste Poster. Første Tome. Den indeholder de Ting, som henhøre til Religionen, til Bispedømmene, Clerisiet, Stifterne, Kirkerne og Skolerne. 4. 1 Alph. 6 Ark. Forfatteren har først skreven alt dette sammen til hans egen Nytte, fordi hand holdt det for nødigt og nytteligt for en slesisk Jurist, at hand vel var underviist om Landets Friheder og Love, og hand der foruden altid kunde være i Stand til at opsøge igien en Efterretning, i Fald hand havde forglemt, hvor den var at finde. Men da hand nu havde mærked, hvor stor Nytte mand kunde have deraf, saa har hand ogsaa vildet meddele det sine Landsmænd. Der ved kand de strax finde alt hvad de søge efter, og alt hvad der henhø-

rer

rer til en Materie, og til det ganske Lands og hver Fyrstendoms Historie og Forfatning, hvor ved de strax anvises, hvor de paa et Sted kand finde Bevislighederne paa de mærkværdigste Forandringer. Herforuden kand det ogsaa tiene Elskere af schlesiske Sager der til, at de kand vide, hvad allerede er trykt, og hvor det er trykt, og de saaledes ved denne Samling kand spare den Møye og Omkostning, som anvendes paa at afskrive og indkiøbe slige Ting. Hand har bragt sin gandske Fortegnelse i 2 Bind, hvor af for denne Gang det første viser de Documenter, som gaae Religionen an. Det andet, som indeholder de Ting, som henhøre til Staaten, skal og saa inden kort Tid komme ud. Det første Bind er ellers saaledes inddelt: Den første Part der af handler om de Brevskaber, som henhøre til den catholske Religion, og dens Bispedomme, Cleriſie, Stifter, Kirker og Skoler, og det i den første Afdeling om de almindelige, i den anden om de besynderlige Documenter, som høre til Fyrstendommene, Fristandsherskabene, Stadsretterne, Stænderne, Klosterne og Landsbyerne.

Her ved har hand tagen denne Ordning i Agt, at hand har bragt dem under visse Capittler, da hand i det første handler om det Breslauiske Fyrstendom, dets Stadsretter og Staden Breslau selv, i det andet om det brigiske Fyrstendom, i det tredie om det Glogauiske, i det fierde om det Liegnitziske, i det femte om det Mønsterbergiske, i det siette om det Neissiske, i det syvende om det Olsniske, i det ottende om det Oppelske og Ratiborgske, i det niende om det Saganiske, i det tiende om det Schweidnitz-Jaueriske, i det ellevte om det Teschiske, i det tolvte om det Wohlauiske, og alle de til hver i sær hørende Stadsretter, Stæder, Klostere og Landsbyer. I den anden Part, som giver Efterretning om de Documenter, som henhøre til den evangelisk-lutherske Religion, Geistlighed, saa og dens Kirker og Skoler, følger hand samme Orden, uden alleneste at hand har udeladt Fyrstendommet Sagan. Det samme gior hand og saa i den tredie Part, hvor de Documenter, som henhøre til den evangeliskreformerte Religion, anføres, hvor hand dog i den anden Afhandling

ling alleneste har at tale om Fyrstendommene Breslau, Jägerndorff og Liegnitz. Hand har ved saa' vel de almindelige som besynderlige Documenters Anførelse over alt taged den chronologiske Orden i Agt. Og da det vel kand være mueligt, at hand ey har alle de Documenter, som ere trykte, saa har hand foran ladet trykke en Fortegnelse paa de Skribentere, som hand her til haver brugt; bedende der hos alle Elskere af de schlesiske Historier, at de vil sætte de Ting til, som maa skee maatte fattes i denne hans Bog.

Marburg.

Phil. Cas. Müller har trykt: Specimen methodi demonstrativae ad jus gentium applicatae de exemtione legatorum a foro criminali ejus ad quem missi sunt, editum ab Abraham. Daniel. Clavel de Brenles, Lausannensi, 4. 11 Ark. Den Materie, at Gesandterne ikke staae under dens Jurisdiction, til hvilken de ere skikkede, er saa fuld af Vanskeligheder, at de lærdeste Mænd, som have paatagen sig denne Post, ey have kundet fastsætte noget vist der om. Den berømmelige Bynkershoek har vel bedre end nogen af de andre

afhandled denne Materie; dog har hand ey kundet hæve alle Vanskeligheder, og da hand har bygt sin Lærdom paa samme Grund som Grotius, saa er hand og saa tit og ofte bleven uvis der i lige som hand. Hidindtil havde og saa ingen indfunden sig, som havde søgt at giøre det bedre. Her af har da Forfatteren tagen Anledning til at oplyse denne Materie bedre, og at undersøge, om mand ey ved Fornuftens Hielp og af Naturens Ret kand udfinde noget vissere der i. Her hos har hand brugt det af Grotius og Bynkershoek, som hand har meent at være grunded. Imidlertid har hand anført alle de Tilfælde, som hine ey have berørt. Men fornemmeligen har hand befliitted sig paa at forbinde alting med Naturens Ret, og at lede det af samme. Paa det mand ikke skulde tenke, at hand fremfører noget som er imod den almindelige Brug, endskiønt hans Lærdom ellers kunde være rigtig; saa har hand over alt bevist hans Meninger med tydelige Exempler, som hand har tagen af de nyeste Tider.

Hr. Aemilius Ludwig Hembergk zu Bach har ladet trykke hos saine et Skrift kal-

det: Dissertatio epistolica de Legibus Seruii Tullii, quibus & reges obtemperarent: Her med oplyser hand et Sted hos Tacitum af hans Aarbøgers tredie Bogs 26de Capittel, og mener, at Servius Tullius har given de latinske Stæder, som havde deres egne Konger foruden de Love som de havde selv, nogle andre, efter hvilke de alle sammen skulde leve, og efter hvilke alle de Stridigheder, som opkom imellem disse Folk og deres Høvedsmænd efter Servii Forskrift skulde afgiøres for den almindelige romerske Ret.

Lemgow.

Hos Johann Henrich Meyern er udkommen: Disquisitio philosophico-theologiga de origine mortalium, qua varia sacrae scripturae & gentilium placita de ortu hominum & generis humani duratione expenduntur, atque scriptorum tum veteris tum noui testamenti diuinitas ex iis, quæ de hominum ortu nos edocuerunt, adstruitur, auctore Friderico Adolpho Hilgero V. D. M. 4. 7½ Ark. Forfatteren beviser deri, at de første Mennisker ey have kundet fødes til Verden, ey heller opkomme af sig selv, men at

de have maatte skabes af Gud; Der efter ere Menniskerne avlede af hver andre. Moses, Propheterne, og det ny Testamentes Skrifter lære, at de første Mennisker ere skabte uden at avles. Moses veed intet af Præadamiter at sige, lærer og ikke, at Adam har været Mand og Qvinde tillige. Hvad Hedningerne her imod have læret om det første Menniske er enten urimeligt, eller stæmmer overeens med Mose. Her hos udregner Forfatteren, hvor mange Slægter der vel har været siden det første Menniske, og viser Chinesernes, Ægypternes og Babyloniernes Afvigelse fra Mose i Henseende til den Lærdom om Verdens Vedvarelse. Derneſt viiser hand, at det som Moses lærer om Menniskernes Udspryng, stæmmer overeens med Fornuften, endskiønt den intet veed af at sige hvorledes det første Menniske er bleven skabt. Denne Lærdom er og saa Gud anstændig, billiges af Fornuften, og er nyttig at vide, hvilket og skal siges om det, som Propheterne og Apostlerne lære om denne Post. Videre beviiser Forfatteren, at denne Lærdom ey har noget imodsigende i sig, og fører

alle

alle saa vel indvortes som udvortes Kiændetegn til en guddommelig Aabenbaring med sig, hvilket ey kand siges om det, som Hedningene have lært. Her af slutter hand da, at denne Lærdom er guddommelig, og kand drive os til Dyds og Gudfrygtigheds Øvelse.

Leipzig.

Her er kommen for Lyset: Miscellanea Lipsiensia noua, ad incrementum scientiarum ab his, qui sunt in colligendis eruditorum nouis actis occupati, per partes publicata. Edendi consilium suscepit, sua nonnulla passim addidit, præfationem qua instituti ratio explicatur, præmisit Frid. Otto Menkenius phil. & J. V. Doct. Voluminis Primi pars prima 8. 13. Ark. For nogle Aar siden havde Hr. Carl Friderich Pezold begyndt at give allehaande smaa Skrifter af adskillige lærde Mænd ud under den Titel af Miscellanea Lipsiensia, som kunde være Videnskaberne til Nytte og Tiltagelse. Hand har og saa levered nogle Bind der af, som have behaged de Lærde meget vel. Dette har nu beveged Hr. Hofraad Menke at udgive en ny Samling paa samme Maade.

Hans

Hans Hensigt er, at hand vil levere nogle Tractater i alle Videnskaber, hvor i ey allene de Unge men end og saa lærde Mænd skal finde en Forraad af adskillige Ting, der henhøre til den Videnskab og Kunst, som de havde lagt sig efter. Men fornemmeligen vil hand lade de Afhandlinger være sig angelegen, som handle om Philosophien, Mathematikken, Lægekonsten og Physica. Der hos vil hand dog ey forglemme den geistlige, politiske og lærde Historie, saa vel som og saa ikke heller Philologien og Critikken. Alt det som kand tiene til Videnskabernes Beste skal finde Plads der i. Hvad her imod har enten ingen eller liden Nytte, eller er sagt tilforn over hundrede Gange, skal ey blive anført i denne Samling. Hvo som derfor vil antages i de lærde Mænds Sælskab, som arbeyde her paa, maa bringe med sig noget got, nytteligt, og hvori hand ret er hiemme. Hvor til da Udgiveren indlader alle Lærde. Hand selv vil ikke underlade at meddeele noget af hans eget Arbeyde. Fire saadanne Deele, som denne Nærværende, skal altid giøre et Bind ud; og endskiønt mand

ey

ey forbinder sig til at levere en Part der af til en vis Tid; saa tænker mand dog til altid inden Aars Frist at kunde levere et gandske Bind. Mand lover sig meget godt af denne Samling, efterdom de Mænd, som arbeyde der paa, allerede have vist deres Lærdom i adskillige andre Ting. I dette første Stykke staae 1) Joannis Christophori Harenbergii S. Th. Doct. & Direct. generalis expositio succincta parabolae de operariis in vinea ad Matth. XX. 1-16. 2.) J. C. S. Ironia a JEsu & discipulis ejus abjudicata. 3.) Christophori Saxii M. Ἐπίκρισις φιλολογικὴ; sive strictvrae in nuperum Franci cujusdam libellum de Incerto historiae Romanorum antiquissimae. Sect. 1. 4.) C. A. H. Emendatio trium insignium Plinii locorum: 5.) Frid. Ottonis Menkenii Criticae litterariae specimen primum, exhibens plagiariorum duas decades. 6.) Guilielmi Cavei duæ ad Ottonem Menkenium epistolae cum praefatione. F. Ott. Menkenii.

I den XXVIII. Deel af det Skrift kaldet Zuverläßige Nachrichten, staae efterfølgende Artikler: 1.) The divine au-

authory of the old and new teſtament aſſerted, being a defenſe of the firſt volume of this Work againſt the exceptions and Misrepreſentations in the ſecond volume of the moral philoſopher, by John Leland, D. D. Volume the ſecond. London 1740. paa Median. 8. 1. Alph. 1 Ark. II.) Memoirés ſur la vie de Monſieur le Comte de Marſigli par Mr. L. D. C. H. D. Quincy a Zurch 1741. in 8. 22. Ark. III.) Conſtruction d' un teleſcope par reflexion de Mr. Newton, ayant ſeize pouce de longueur, & faiſant l' effet d' une lunette de huit pieds. à Amſterdam 1741. i 8. 14 Ark tillige med et Ark Kaabersſtykker. Leipzig.

Hos Langenheim er udkommen: Erneſti Martini Cladenii de gentilitate veterum Romanorum liber ſingularis, in quo cum iura tum hiſtoria & fata familiarum romanarum fide ſcriptorum, legum, numismatum, & marmorum illuſtrantur & explicantur. 4. 1. Alph. 10 Ark. Den lærde Forfattere har intet udeladt, ſom kunde tiene til denne Materis Oplysning. Snart har hand oplyſt noget af de Love, ſom

som længe for Justiniani Tider have været givne, og hver af neppe noget meere er til overs. Snart har hand tagen til Raads med sig saa vel den gandske Stad Roms Sæder, Sædvaner og Skikke i Almindelighed, som enkelte Familiers i Særdeleshed. Snart har hand slagen fastos consulares efter, forklaret de Mynters Opskrift, som ere slagne under Borgemesterne, og efterforskt de Tegn som findes indhugne i de gamle Steene. Dog har hand og saa maatted udbringe meget ved egen Eftertanke og endnu mere ved de gamle Sæders idelige Betragtning. Alt dette har hand og saa lykkeligen udført, og leveret os saaledes et Skrift, som er værd at rose, og som fortiener høyt at skatteres af alle dem som elske gamle Sager. Hand har deelt det i 14ten Hovedstykker. I det første forklarer hand de Ord gens, gentilis og gentilitas, og viser, hvorledes mand ofte har tagen Feyl i deres rette Betydelse. I det andet taler hand om Slægternes Navne, i det tredie om deres Billeder, og undersøger hvad Nytte der har været ved dem. Hand finder, at mand har brugt dem til at bevi-

se

se en Slægts Alder og Adel, saa vel som og saa naar der har været en høytidelig Fest i Familien, item ved Triumpher; for at bevise at de vare af den eller den Familie, for at forhverve sig der med Ynder, og endeligen for at opmuntre Efterkommerne til at beflitte sig paa Dyden. I det fierde handler hand om Slægternes Fester og Ofringer, i det femte om deres Grave og Ligbegængelser, i det siette om deres Succession; i det syvende om deres Beskyttelse, i det ottende om deres Kiændetegn. I det niende fortælles, hvorledes mand kunde komme i Slægterne, og ud af dem igien. Det tiende taler om Dommerne i Familiesager. Det ellefte forestiller en Families Opkomst Tiltagelse og Flor. Det tolvte viser, hvorledes gentilitas har været stridig imellem de fornemme og ringe, hvorledes Folket vel har havt samme, men ikke fuldkommen, og der for har stræbt efter en fuldkommen. I det trettende handles om adskilligt, som kunde tildrage sig i Familierne, og om deres Undergang, og i det fiortende tales i Besynderlighed om det Corneliske Slægt og dens Mærkværdigheder.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 44.

Den 2 Novembr. 1742.

Paris.

Udtogets Fortsættelse af den Bog kalded: Examen des saints Peres & des anciens Juifs &c.

Vor Auctor har befatted i de 9 første Capitler alt hvad hand havde at sige om Verdens Bedvarelse i sex eller syv tusend Aar, saavel efter de gamle Jøders som Kirkefædres Mening. Men i det tiende Capitel begynder hand at tale om deres Vildfarelse, som mene, at Christus skal regiere her paa Jorden i tusend Aar. De grunde sig, siger hand, paa 3 Ting; 1) At Mes-

sias skal komme ned fra Himlen tusind Aar for Verdens Ende. 2) At de Retfærdige da skal staae op og ikke mere døe, og regiere med ham paa Jorden i tusend Aar. 3) At de Ugudelige, naar denne Tider ude, skal opstaae, og at Dommedag der paa strax skal følge. Hand betragter, hvad de gamle Jøder have meent om disse 3 Puncter, og viser der paa, at de tusend Aars Kiættere ey have deres Vildfarelse fra dem. Den, der har skreven den Tractat om Verdens Ende, lærer i en anden Afhandling om Jødernes Tilbagekomst, at der er stor Tvivl paa, at de nogen Tid i Almindelighed skulde blive omvendt til den christelige Kirke. M. D. begynder derfor i den anden Part at igiendrive denne sidste Tractat; Parten bestaaer af tvende Afdeelinger. I den første fremfører hand hvad de lærdeste Mænd i de tu sidste Seculis, saa vel catholske som protestantiske have meent der om. Siden kommer hand til Kirke-Lærerne og andre catholske, gaaer dem igiennem fra Aar til Aar, indtil det femtende Seculum, og viser ved denne Auctoritets Lenke, at mand i alle Seculis har troed

troed, at Jøderne skulde blive omvendt imod Verdens Ende til den HErre Christum, og saaledes omsider komme i den sande Kirkes Skiød. I den anden Afdeling svarer hand paa de Indvændinger, som hans Modstandere har giort for at giøre Kirkefædernes Sprog til intet, ja end og Pauli Vidnesbyrd, som dog alle stæmme over eens, at Jøderne skal omvendes. De Lærde i de tvende sidste Seculis, som have taled om denne Omvendelse, som om en meget vis Ting, der udtrykkeligen har været forkyndet af Apostelen Paulo ere 1) Erasmus 2) M. Arnoldus og M. Nicolaus. 3) Simon deres Modstandere, og 4) Bossuet. Denne sidste udlader sig der over paa saa tydelig og fyndig en Maade, at vi mene at giøre Læseren en Tieneste med at anføre hans hele Mening.

Regensborg.

Mand vil her lade trykke en Oversættelse af Virgilii Æneis paa tydsk Vers, som Hr. Schwartz har giort. Mand har allerede i det Skrift Critische Beyträge kaldet given den Fortrinet for andre, og dersom vi skal troe den Efterretning, som vi

have der om, saa er den og saa god, at den snart ey kand være bedre. Thi efter den er Meningen over alt fuldkommen troffen, mand har ja end ikke forglemt at bruge de samme Epitheta, som findes i Virgilio, naar de have været af nogen Eftertryk. Mand har der i fult Hoved-Texten Linie fra Linie, og følgelig er der i det tydske lige saa mange Vers som i det Latinske: Vi trøste os og saa til, heder det videre, at vi i Henseende til Critikkens Reenhed levere et Arbeyde, som intet kand lignes imod; Thi alle de Regler, som hidindtil ere givne af de reneste Digtere, af det tydske Sælskab i Leipzig ꝛc., men der dog ere af de mindste tagne i Agt end og ikkun i korte Poesier, tages her i dette Verk over alt paa det nøyeste i Agt. I 9900 Linier er ikke en eneste Elision at finde, ja i saa mange tusende Vers er ikke et eeneſt verbum auxiliare udeladt, eller sat paa det urette Sted, og Bogstavet E, som foraarsager reene Poeter stor Vanskelighed, feyler aldrig hos Imperfecta og Substantiua, hvor det bør at være, og i Artikklerne kommer ikke een eneste Feyl for. Sandeligen, der som alt dette saa

fuld-

fuldkommeligen er tagen i Agt, som mand her foregiver; Saa har mand en Oversættelse, som i Fortreffelighed overgaaer alle de, som vi hidindtil have havt, af hvad for Slags de end og saa monne være, og som en anden næppe nogen Tid skal kunde naae i Fuldkommenhed. Ikke desmindre menes, at det havde været Værket til større Fordeel, der som mand ey havde rost det saa meget. Naar Critici komme der over, og overveye, om det og haver alle de Fuldkommenheder, som mand har tillagt det; saa maatte maa skee vel nogle fattes. Det synes, for Exempel, at duri miles Ulyssei vel haver noget mere i sig end: Ja gar Ulysses selbst; og de Ord: jam nox humida cœlo præcipitat, ey saa lige kand gives med: Der Tag bricht an. Det halve Vers: Schlacht einen Griechen ab, er ikke saa synderligen reen, som det vel skulde være efter Løftet, efter som det skulde hede Schlachtet: Imidlertid tvivles ikke paa, at jo Forfatteren endnu vil gaae det igiennem med Eftertanke, førend det trykkes, og da rette disse og andre Forseelser. Maa skee dømmer hand ikke heller selv saa for-

delagtig om sit Arbeyde, som mand har domt i Beretningen. Saa meget er vist, at hans Oversættelse har meget godt i sig, at hand har segt noye at udtrykke Meningen, at Versene ere reen og flydende og Talemaaderne efter Reglerne, lad være at der og saa undertiden maatte løbe nogle smaa Feyl ind imellem, som dog ey ere saa mange, at de kand giøre Verket ubehagelig. Saaledes skal det just ikke fortryde Elskere af den tydske Poesie, at de have anskaffed sig samme. Den trykkes i stor Octav, og har den latinske Text staaende lige over ved Siden.

Frankfurt am Mayn.

Paa Fleischers Bekostning ere udkomne: Selecta juris & historiarum tum anecdota tum jam edita, sed rariora. Tom. VI. idemque ultimus. Additur præfatio commentarii vicem habens, & index e bibliotheca Henrici Christiani Senkenberg, sereniſſimi Haſſiæ principis in regimine & diverſorum principum ac ſtatuum conſiliarii, nec non Profeſſor. publ. ord. Giſſenſis. 8. 2 Alph. 10 Ark. I denne Part er meddeled tolv Stykker af adskillige Slags. Det første handler om

Gre-

Greve- og Herrestandens Udspryng, Tiltagelse og Indskrænkelse. Dette Skrift er skrtven 1597. Dog vides Forfatteren ikke. Det, som hand raader Greverne der i, er meget godt, og det havde gaaen dem meget bedre end det gier, der som de havde efterfult hans Raad. Det andet Stykke er en Præliminar Forestilling af det sachsiske Huses Fundamenter angaaende den sachsenlauenborgiske Successions Sag. Saa vidt som Udgiveren ved, saa har dette Skrift ey været trykt tilforne. Men har for denne Aarsags Skyld holdt det værd at trykkes, fordi det kort og tydeligen forestiller det ernestiniske Huses Fundamenter. Det tredie Stykke er Joannis de Mutterstadt Chronicon spirense, som er udskreven af en gammel skreven Bog, som tilhører den frankfurtiske Raadsherre Hr. Heinrich v. Barkhausen. Den spiriske Historie er ey endnu saa udarbeydet, at mand skulde kunde holde dette Skrift for overflødig. Udgiveren holder det for bedre end Lehmanns bekiendte spiriske Krønikke, som det og i Sandhed indeholder mange besynderlige Ting. Det fierde Stykke er

en Historie om det Oprør, som skeede til Halberstad 1423, som er tagen af en skreven Bog i det kozbuviske Bibliothek. Der tales ellers om denne Tildragelse i adskillige tydske Kroniker; Men i dette nærværende Skrift er den kortelligen og eftertrykkeligen beskreven indtil 1427 af en Mand, som levede til samme Tid. Det femte Stykke giver os et Udtog af den strasborgiske Frihed. Dette Skrift har været tilforn trykt, og fortiener endnu at trykkes, at det ikke skal gaae under. Det siette indeholder Hunoltsteinische Anspruch auf die Vogtey Hunoltstein; hvilket Skrift er forfærdiget i det 16de Seculo af en hunoltstenske Amtmand. Den hunoltstenske Familie er een af de ældste i Tydskland, og opheyed i Grevestanden. Dens Gods har fordum mestens været saa stor, som et lidet Fyrstendom. I det syvende Stykke foredrages Statuta Stadensia af Aaret 1279, som ere forøgede med nogle andre, som siden ere komne der til. Hvor meget slige gamle Stadslove tiene til den tydske Rets Oplysning, veed de Lovkyndige uden vor Erindring. Nyligen har Christian Gottlieb Riccius tilstræk-

keligen handled om disse stadiske Love. De ere maa skee til deels giorde efter de hamborgiske eller og saa efter de lybske, i det de meget komme overeens med dem, og de foruden dette ere meget ældere. Det ottende Stykke fremfører C. S. Schurtzfleischii analecta diplomatica ad historiam waldeccensem. Schurtzfleisch havde seet det waldekiske Archiv, og var derved kommen efter mange fortreffelige Ting, som tiene til dette Huses Historie. Dog er nærværende Samling skreven uden nogen Orden. Den skulde tiene til en waldekkiske Historie, som Schurtzfleisch havde begyndt at skrive. Foruden disse samlede Stykker har hand og saa tilføyet nogle Anmærkninger, hvor i hand ofte igiendriver Prasser. Det 9 Stykke bestaar af 17 gamle Brevskaber, som ere skrevne paa Latin fra 1244 til 1489. I det tiende Stykke findes Nicolai Rodingi Hodoeporicon CIↃ IↃXLII. Rodings Navn er meget berømt iblant de marborgske Professorer. I denne hans her meddeelte Reise-Beskrivelse kommer meget for om de Lærde i hans Tiid og andre her tilhørende Ting. Det ellevte Stykke haver

Schurzfleischii stricturae antiquitatum waldecciarum, som tilforn havde været trykte, men gieres her paa nye bekandt formedelst deres Rarhed. Det tolvte og sidste Stykke bestaaer af adskillige gamle Documenter, som oplyse de tydske Historier, i Besynderlighed den Wetterauiske i det 14de, 15de og 16de Seculo. Da Udgiveren denne gang efter hans Sædvane ingen Anmærkninger har giort til et hvert af omtalte Stykker: Saa har hand i Fortalen oplyst det mærkværdigste som kommer for i hver Stykke. Endskiønt hand nu ogsaa slutter disse hans Samlinger med den siette Deel: Saa maa mand dog ikke meene, at hand har ingen Forraad meere af slige nyttelige Skrifter. Hand giver os Forhaabning til, at hand vil fare fort dermed paa en anden Maade og i andre Skrifter.

Helmstädt.

Hos Weyganden findes: Jo. Laurentii Mosheimii Institutiones historiae Christianae recentioris. 8. 2. Alph. 8. Ark. Saa stor Roes som Hr. Mosheim har forhværved med hans Anvisning til den gamle Kirke-Historie, saa stor fortiener hand

hand ogsaa nu formedelst hans Anvisning til den nye. Hand har brugt lige samme Læremaade, som i hin, dog har hand noget forandred Historiens Orden. Thi da den christelige Kirkes Gestalt mærkeligen har forandred sig fra det 16de Seculo af, og der er opkommen flere Meenigheder iblant de Christne end tilforn, saa samme ere vidt adskilte fra hver andre: Saa har alt det, som her har tildraged sig iblant de Christne ey kundet foredrages lige som paa een Tavle. Saaledes har da den lærde Abed foretagen sig at fortælle Christendommens Historier stykkevis, og giort saa mange Parter deraf, som der er Secter. Hand er her i hverken for kort eller for vidtløftig, og den berømmelige Hr. Forfattere besidder den Kunst saa vel at sige dem som lære selv alt det, som de have forneden at vide, som ogsaa endnu derforuden at lade dem som lære andre noget til overs, som de kand forklare for hine. Her ved har hans Øyemeed og saa været, at aabenbare Tingens første Oprindelse og ey alleene at underviise Indkommelsen, men end ogsaa Forstanden. Da mand og saa best kand kiende de adskillige

lige christelige Meenigheders inderlige Tilstand, naar mand veed, hvad for Meeninger den eene har frem for den anden, efter hvilke Forskrifter en hver lever, hvorledes hver forretter sin Gudstieneste, og hvorledes den dyrker Gud: Saa har hand ogsaa udførligen vist sligt. Hand har saaledes indretted sine Efterretninger der om, at og saa de, som forklare Religions-Stridighederne, og igiendrive deres Vildfarelser, som vige fra vor Religion, for den studerende Ungdom, kand legge samme til Grund. Vore Tiders Historier har hand fatted langt kortere end de andre. Dog kand ogsaa det, som hand siger herom, give Materie nok til Eftertanke, og til at handle udførligere der om.

Lucca.

Leonh. Venturini har for nogen Tid siden udgiven den første Deel af Baronii Historier, som hand først har trykt efter den ottende. Titelen er denne: Annalium ecclesiasticorum Caesaris Baronii S. R. E. Cardinalis cum Critice succincta P. Antonii Pagii, continuatione Odorici Raynaldi, notisque Dominici Georgii & P. Jo-

Joannis Manſi in Pagium & Raynaldum, apparatus, in qua praeter ea, quae Baronius & Pagius Annalibus praemiſerunt, alia plura continentur pertinentia ad hiſtoriam eccleſiaſticam, quae integra caſtigata optimoque ordine diſpoſita in hac editione exhibetur. 1741. in Fol. Denne Deel er tilſkreven Kongen af Portugal Johann den Femte, hvis Billede ſtaaer ogſaa der for. Efter Fortalen, ſom handler om dette nye Oplag, og fornemmeligen viſer alt det, ſom Oplegeren har havt i Sinde at bringe deri, ja end og ſaa et kort Begreb om Baronii Liv og Levnet og hans Fortieneſte, findes i denne Deel, ſom ellers intet andet indeholder end en præliminair Afhandling over det gandſke Oplag, P. Pagi Diſſertatio Conſularis, Cardinal Noriſes Diſſertatio conſularis til P. Pagi: Denne ſidſtes Afhandling om de Romerſke Keyſeres Borgermeſter-Embede: Proſperi Cronikke, ſom er trykt efter en ſkreven Bog i det Vaticanſke Bibliothek, og holdt imod P. Labbes Exemplar og Dominici Georgii Anmærkninger: P. Pagi Fortale om den Critik, ſom hand har given

over

over Baronius; Hans Afhandling over den Græske og Romerske Periodus; adskillige Fortegnelser over de gamle Romerske Paver; Den Romerske Calender P. Pagis Chronologiske Forraad over Baronii Aarbøger i et Historisk Stykke, som angaaer Melecei Schisma, og som af P. Johann Domin. Mansi er føyed dertil som et Tillæg til det fierde Seculi Noter. Cardinalens Baronii Breve til hans Aarbøger. Hvilket altsammen er oplyst med flere Anmærkninger.

Venedig.

Boghandleren Frantz Pitteri har i Sinde at oplegge paa ny Grand Dictionnaire historique, on le melange curieux de l'histoire sacrée & profane, par Louis Moreri. Hand har given Efterretning der om paa et trykt Blad, hvor hand lover at hand vil lade det trykke til Paris efter det attende forøgede og forbedrede Oplag. Ja det skal ey alleene blive det Hollandske lig, men end og saa blive bedre end det. Hertil udbeder hand sig de Lærdes Erindringer, at de nemlig vil hielpe til med at forbedre dette Verk ved indskikkede Skrifter, hvor med de gamle Ar-

Artikler kunde forøges og oplyses. Hand vil beflitte sig paa at forbedre de indsnigende Feyl og Forseelser; Da hand vil uden at forandre Texten sætte Forbedrelserne i korte Noter neden paa hver Side, paa det mand kand see hans Oprigtighed. Herforuden vil hand ligge vind paa, at visse Artikler, som ey ere fuldkommen nok, kand blive giort om, og adskillige nye sat der til, i Besynderlighed om Italien. Det gandske Verk, som bestaaer af 8 Folianter efter det sidste Hollandske Oplag, skal trykkes i sexten Qvarter i stor 4. Hvilken Format mand holder for bequemmere. Saa vil hand og saa bruge skiønt Papiir og nye Bogstaver der til, og bestræbe sig, at en Deel der af kand blive levered hver 3. Maaned. Hand har allerede begyndt med Trykken, og Prisen for hver Deel bliver 12 Livres, efter Venetiansk Myndt. Dog de, som vil giøre Forskud derpaa, skal ikkun give 10 Livres. Hand vil og saa lade nogle trykke in Folio, hvor af en Tome hver sette Maaned skal blive trykt, og hvor for 22 Livres betales i Prænumeration.

Hal-

Halle.

I den Fritsiske Boghandlings Oplag er kommen for Lyset: Jacob Lenfant heilige Reden über wichtige Wahrheiten der Lehre JEsu Christi. Aus dem Französischen übersetzt, und mit einer Nachricht von dem Leben und Schriften des Verfassers vermehret von Friderich Eberhard Rambach, Diaconus an der Hauptkirchen zur L. Fr. in Halle. 8. 1 Alph. 13 Ark. Mand har læst med stor Fornøyelse Lenfants Prædikener paa Fransk formedelst deres Grundighed, Materiens skionne Val, og lærde Udførelse. Saaledes er det ikke at tvivle paa, at de jo ogsaa vil finde Elskere, naar de læses paa tydsk, helst da deres Skionhed ikke kommer af de blotte herlige franske Talemaader men af de deri forekommende ypperlige Tanker, som lidet have kundet tabe ved Oversættelsen. Saa har ogsaa Hr. Rambach med Flid besørged, at de ey ere blevne svækkede, da og foruden dette hans tydske Skrivemaade saaledes er beskaffen, at den just ikke klinger yderlig, eller skrekker Folk fra at læse hvad hand skriver.

Nye Tidender,
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 45.

Den 9 Novembr. 1742.

Paris.

Udtogets Fortsættelse af den Bog kaldet Examen du sentiment des saints Peres &c.

Monsieur Bossuet taler da om Jødernes Omvendelse paa efterfølgende Maade: De gamle Nationer, som have været saa berømmelige i Historierne, og for hvilke Jøderne tilforn have været et Rov, ere gaaen under, da Jøderne her imod ere endnu til, og ved det Guld saaledes har spared dem, kand mand ikke vide, hvad hand endu vil giøre af de ulykkalige Levninger af et Folk, som for hen har været ham saa kiær. St.

Povl, efter at hand har talt om de faa Jøder, som havde antagen den christelige Lærdom, og om de andres Blindhed, falder i en dyb Betragtning, hvad der dog omsider vil blive af dette Folk, som GUd havde bevist saa mange Velgierninger, og siger os baade den Nytte, som vi have af deres Fald, og den, som vi skal have af deres Omvendelse. Hand fremfører et stort Stykke af det 11te Capitel i Skrivelsen til de Romere, hvor hand farer saaledes fort: Her ophøyer Apostlen sig over alt det, som hand har sagt, gaaer ind i GUds hemmelige Raad, og fuldender sin Tale saaledes: Jeg vil ikke, mine Brødre, at denne Hemmelighed skal være eder ubekiendt, paa det I skal lære ey at have høye Tanker om eder selv: Det er, at endeel af Jøderne ere omvendte til Christi Kirke, og at saaledes gandske Israel skal frelses, efter det som skreven staaer: Der skal udgaae en Frelsere af Zion, som skal udslette Jacobs Ugudelighed, og det er den Pagt, som jeg skal giøre med dem, naar jeg skal have udsletted deres Synder: Dette Sted af Esaia, som St. Povl fremfører her efter de 70 Fortol-

tolkere, som hand pleyede, fordi deres Oversættelse over alt var bekiendt, er endnu fyndigere i Originalen; Thi Propheten spaaer der frem for alle Ting om Hedningernes Omvendelse ved disse Ord: De af Vesten skal frygte HErrens Navn, og de af Osten skal see hans Herlighed. Der efter seer hand under et Billede af en stærk Strøm, der er dreven af en hæftig Vind, langt borte de Forfølgelser, ved hvilke Kirken skal tage til. Omsider siger den Hellig Aand ham, hvad der skal blive af Jøderne, nemlig, at HErren skal komme af Zion, og nærme sig til dem af Jacob, som der paa skal omvende sig fra deres Synder: See, siger HErren, hvad for en Pagt jeg vil giøre med dem; Min Aand, som er i dig, O Prophet, og de Ord, som jeg har lagt i din Mund, skal blive ævig, ikke alleneste i din Mund, men end og saa i dine Børens Mund, nu og til ævig Tid, siger HErren. Hand viser os da klarligen, at Frelseren, som Zion ey havde kiendt, og Jacobs Børn forkast, skal efter Hedningernes Omvendelse vende sig til dem, udslette deres Synder, og give dem Kundskab om Pro-

phetierne, som de i lang Tid ey have havt; Samme skal derpaa gaae over til alle Efterkommere, og ey forglemmes indtil Verdens Ende.

London.

Et Bogbinder Selskab deeler hver fiortende Dag et Lag ud paa 5 Ark af en medicinsk Ordbog, som Hr. Doctor James har giort, som er tilsammendragen af saa vel gamle som nye Skribentere, forsyned med adskillige nyttige Anmærkninger, og pryded med fornødne Kaabberstykker, saa at mand saa vel i Henseende til Theorien som Praxis kand see det an for et fuldkommen Verk om Lægekonsten og Chirurgien. Titelen er denne: A medical Dictionary, deseign'd as a body of physic aud surgery, both with regard to theory practice, compiled from the best writers, ancient and modern, with useful obscrvations, illustrated with copperplates. By R. James M. D. I denne Ordbog skal alle medicinske, chymiske og anatomiske Afhandlinger være indeholden, som her og der findes adspredte i Videnskabernes Academies Efterretninger, og Boerhavens physiologiske, the

therapeutiske, chymiske og chirurgiske Skrifter; hvor og hans Maade at curere Sygdommene lignes med Hippocrates hans, i Besynderlighed i Henseende til de heftige Sygdomme.

Cambridge.

Under Theophanis Cantabrigiensis Navn har en ubenævnt giort et Forsvarsskrift for de gamle Hebræiske Historier, eller nogle Anmærkninger over et Stykke af den sædelige Phylosophi tredie Deel, og i Synderlighed over det, som siges om Hyrderne i Ægypten og Omskiærelsens Oprindelse i dette Land. Dette Skrift er i Octav af 100 Sider, og kaldes; The ancient History of the Hebrews vindicated. Den sædelige philosopus, som reent har tabt al Ærbødighed for den hellige Skrift, har faaet i Sinde at forsvare, at Hyrdenes Dynastie i Ægypten er ingen anden end Hebræernes Regiering, som begyndte under Abraham at giøre Anslag paa, hvorledes de kunde blive Herrer af Landet, og bragte det til Fuldkommenhed ved Joseph. For nu at give denne hans Meening et Skin, saa er Hr. Morgan ikke tilfreds dermed, at hand har ta-

gen af Manetho og andre verdslige Skribenter hvad hand har kundet faae, men hand har end og giort en Roman af Josephs Historie, som er denne Patriarch i høyeste Maade nærgaaende, og oven i Kiøbet været saa domdristig at grunde den paa nogle Sprog i Mose Bøger; Men mand svarer ham her paa en sær eftertrykkelig Maade, og giør Forfatteren gandske beskiæmmed ved det mand kuldkaster hans Roman.

Haag.

Hr. Guisard har udgiven: Esai sur les maladies veneriennes, contenant avec les signes, qui les caracterisent & les jugements qu'on doit porter sur les differens cas, un detail exact de la maniere, dont on les traite à Montpellier, les inconveniens, qui suiuent les flux de bouche, les raisons' qu'on a euës de le proscrire des païs meridionaux, & les avantages, qui reviennent d'une methode beaucoup plus douce plus simple & infiniment plus assurée. 8. Forfatteren har antagen den Maade at læge Venus Sygdommen paa, som Hr. Chicoineau den franske Konges fornemmeste Læge har indfort. Den

har

har været længe bekiendt; dog har mand ey brugt den uden i særdeles Tilfælde, hvor mand ey har turt bruge Salivationen. Denne berømmelige Læge har giort den almindeligere, og beviist ved visse Prøver, at Salivationen ey er uforbigængelig fornøden til Pokkernes Cur. Forfatteren til dette Skrift følger Hr. Chicoineaus Fodspor, og bekræfter sin Lærdom ved Bevis og Forfaring, der nokſom giver hans Indsigt her i tilkiende.

Halle.

Hr. Wilhelm Christian Just Chrysander har ladet trykke hos Hendeln en Latinsk Tale de sortibus i 4. 4 Ark. Hand har ellers holdt samme i det latinske Sælskab her, da Hr. Gottlob Ernst Müller nedlagde Censur-Embedet ved benævnte Sælskab. Hand leder det Ord sors af det Ægyptiske Ors eller Sor, som skal betyde saa meget som en Kiste, og fører an, hvorledes mand kalder det hos andre Folk; Der paa forklarer hand, hvad det er, og undersøger, hvor mange Slags Lodkastelser der er. Siden fortæller hand,

hand, hvad for Folk der i Synderlighed har betient sig der af, og omsider hvad for Werktøy de have brugt der til, og hvorledes de have stillet det i Werk.

Grønningen.

I den tredie Tomes tredie Bundt af Miscellaneis Grönningianis in Miscellaneorum Duisburgensium continuationem publicatis, som trykkes hos Hajo Spandau, ere efterfølgende Stykker, indeholden: 1.) Friderici Andreae Lampe Notae exegeticae ad Psalmum III. 2.) Jac. Christ. Iselii de Canone Novi Test. caput III. quo, quid circa canonem a Pontificibus Romanis praestitum sit, expenditur. 3.) Daniel. a Buren Cos. Bremensis, Epistola ad philosophum Melanchthonem, de causa Alb. Hardenbergii. 4.) Jac. Gilloti Epistolarum ad Jos. Scaligerum Sylloge altera. 5.) Noua litteraria rem theologicam atque historiam ecclesiasticam concernentia annorum 1739, 1740. & 1741.

Leip-

Leipzig.

Hos Joh. Christ. Langenheim findes: Gerichtsverfassung der Teutschen, wie solche vom achten bis zum vierzehnten Seculo üblich gewesen, aus alten Gesetzen, Formeln und Urkunden dargestellt von D. Johann Leonhard Hauschilden 4. 1 Alph. 10½ Ark. Under denne Titel leverer Forfatteren en Forestilling, hvorledes de tydske Retter fordum have været beskafne, førend de Romerske bleve indførte. Hand handler saaledes der i om possessorio summariissimo, om Stridssagers Afgiørelse ved Bøder, saa kaldede Wette og Wehrgeld, ved gamle Breve, ved Vidner, ved Bevisligheder til Tinge, ved Eed, ved Conjuratores, ved Tukamp, ved Fehde og Trengas. Ligeledes handler hand om de gamle Tydskes Indkaldelser, den pinlige Forhørs Oprindelse og deslige. Ved disse Materiers Forklaring har Forfatteren ey retted sig efter Lærernes Meninger, men hand er gaaen til Kilderne, nemlig til de gamle Love, Formularer og Breve. Iblant dem ere de gamle longobardiske Love, som indeholde de gamle tydske Love og Sædvaner, og nogle af de

Vestgothiste. Videre har hand og saa tagen til Raads med sig de frankiske Kongers Capitularia, Marculphs og andre gamle Formularer, de gamle Particular-Love, som de gamle Tydske brugte, der stode under det frankiske Rige, Sachsen- og Schwabenspiegels Love, den tydske Landret, Rigsdags Affeder, Kamp- og andre Proces-Ordninger. Ved en Tings Beskrivelse har hand først undersøgt Ordets Betydelse af Grunden, der efter forfatted Materien i nogle Theses uden at indlade sig i Strid med Juristerne, undtagen ganske lidet. I Texten fremfører hand Sagen ordentligen og efter dens Beskaffenhed. Men det, som tiener til at forsvare hans Meninger, har hand sat i Noterne. Dette Arbeyde kand saaledes meget oplyse latinitatem medii ævi og de gamle tydske Love og Sædvaner. Ja det kand og saa have stor Nytte i Henseende til Staatsretten, Historien og Politikken.

Sammesteds er trykt: Wörter-Buch, worinn derer Kräuter Nahmen, Beyworte und sonst gewöhnliche Redensarten aus dem lateinischen ins Teutsche über-

bertragen wird; nebst einer kurtzen Beschreibung von denen Geschlechtern und Ordnungen derer Kräuter, herausgegeben durch Johann Ernst Provsten des Groß Boßischen Gartens in Leipzig der Zeit Gärtner 8. 12 Ark. For ulærde Elskere af Havesager er denne Bog meget nyttig, for deraf at lære, hvorledes Planternes, Urternes og Blomsternes latinske Navne gives paa Tydsk. Fortalen er en kort dog grundig Indledning til Botanikken.

Hr. M. Christian Samuel Forbiger har hos Langenheim ladet trykke et latinsk Skrift kalded: Situs desertorum Bethsaidæ ex Evangelistis aliter quam vulgo determinatur. 4. 16 Sider. Naar mand vil fastsætte, hvorledes Bethsaidæ Orken har lagt: Saa maa mand vide Steden, hvor fra JEsus gik, da hand reyste der hen. Denne var nu hverken Capernaum eller Bethsaida, men Tiberias, saa laae neden ved det galilæiske Haf ikke vidt fra Jordans Indgang i Søen. Herpaa undersøger Forfatteren, hvorledes dette Orken har været kalded saa vel i Almindelighed som i Særdeles-

hed,

hed, og viser, at Staden Bethsaida, hvor af det har sit Navn, ey har lagt ved den østerlige Havbred i Gaulonitis, men ved den vesterlige i Galilæa, og at omtalte Ørken følgeligen ey har faaet Navn af det gamle Bethsaida paa hin Side Havet, men af dette, og at det saaledes har lagt ikke ved Staden Julias i Gaulonitis, men imellem Tiberias og Bethsaida i Galilæa.

Hos Bauch er trykt: Commentatio philosophica de existentia reali Dei atque mundi, auctore Joanne Godofredo Gaden. 4to 2 Ark. Forfatteren har behaget at udføre denne vigtige Materie i lutter Theses, som dog falde sær mavre ud.

Jena.

Marggraf har her ladet trykke: Historische und politische Remarquen von den thüringischen Erbhofämtern, wobey denen Herzogen zu Sachsen als Landgrafen in Thüringen das hohe Recht vindiciret wird, solche Aemter, wo sie abgegangen sind, von neuem wieder aufzurichten, nebst einigen Anmerkungen aus denen Geschichten von dem sächsischen Ursprung des Grosbritannischen Monarchen, an

das

das Licht gegeben von Johann Zacharias Gleichmann alias, Helmond. 4. 6½ Ark. Iblant de besynderlige Herligheder, som Landgrevskabet Thüringen for andre tilkomme, hører og saa denne, som Keyser Lotharius den Anden gav Ludvig den Første Landgreve i Thüringen, nemlig at tage tolv Grever an til Arve-og Hofbetientere. Hr. Gleichmann viser, at saadanne troværdige Documenter findes her om i de gamle thüringiske Chroniker, at det, som Hr. Falkenstein har indvendet der imod, letteligen kand igiendrives; Hvilket hand da ogsaa udførligen gior, og viser, at der i gamle Dage haver været mange Grever i Thüringen, af hvilken disse Hofembeder have kundet forrættes, og at endnu nogle gamle Adelige den Dag i Dag er skrive sig af det eller det Arvehofembede i Thüringen. Hand anfører der paa de Aarsager, hvor for Hertugerne af Sachsen paa ny kand oprette saadanne Embeder, hvor de ere gaaen under.

Samme har for kort Tid siden ladet trykke: Kurzer Begriff von einer unbetrüglichen fürstlichen Machtkunst, darinnen

nen solche Mittel gezeigt werden. 1) wie ein Landesfürst seine Macht und Splendeur vermehren, und auch auf die Nachkommen transferiren, und die Wohlfahrt seiner Unterthanen befördern. 2) wie die fürstliche Intraden ohne harte Drückungen derer Unterthanen auf billige und sehr erleidliche Art, mercklich vermehren könne. Aus aufrichtiger Liebe zu mehrerm Aufnehmen derer Reiche und Staaten an das Licht gegeben von Johann Zacharias Gleichmann, alias Helmond 8. 14 Sider.

Saa har mand ogsaa et andet lidet Skrift fra ham kalded: Historische Betrachtung über eine Münze des thüringischen Königs Balderichs oder Walderichs 8. 8 Sider.

Ligeledes er hans Consultatio de penitus abrogando & tollendo jure pontificio e foris & academiis regum & principum protestantium igien oplagt i 4, og forøged.

Weimar.

Der er nu giort Begyndelse til det siette Bind af Acta historico-ecclesiastica med

ten

den 31 og 32 Deel. Den første indeholder efterfølgende: 1) Altorfisches theologisches Responsum wegen Absetzung des Hrn. Past. Andreä im Darmstädtischen. 2) Was zu Grosdedeleben im Halberstädtischen wegen Wiedereinführung einiger Kirchenceremonien vorgegangen. 3) Fortsetzung des Sendschreibens Hr. Magister Binders zum hundertjährigen Andencken der gloßirten weimarischen Bibel. 4) Würtembergischer Befehl wegen des neuen Kirchengesangbuchs. 5) Qvedlingburgischer Befehl wegen Versorgung der Armen. 6) Schwedisches Edict, die freye Religionsübung der Glaubensgenossen englischer und reformirter Kirche betreffend. 7) Lohmeyers Schreiben an das Consistorium regni Suecici wegen des Religionszustandes in Pommern und Rügen. 8) Lebensbeschreibungen der beyden Pröbste Hrn. Reinbecks zu Berlin und Opfergelts zu Magdeburg, nebst dem Absterben einiger anderer Theologen. 9) Schriften wegen der zinzendorfischen Uebersetzung des N. Testaments. a) Hrn. Hallbauers. b) Hrn. Sorweide. c) Theoph, a veritate.

te. d) Hrn. Graf. von Zinzendorf. I den 32 Deel læser mand 1) Beschluß des Sendschreibens Hrn. Mag. Binders ꝛc. 2) Fortsetzung der Nachrichten aus Schlesien. 3) Itziger Kirchenzustand auf der Insel Föhr. 4) Einweyhung der neuen Lutherischen Kirche zu Edam. 5) Nachricht von dem neuen böhmischen Gesangbuche. 6) Jubilæum der lateinischen Schule zu Lindau. 7) Neue Würtembergische Befehle. 8) Lebensbeschreibungen Hrn. Eprings zu Rodach, Hrn. Rendens, einer berühmten Linguisten, und Hrn. Krafts zu Regenspurg, wobey noch andere verstorbene Gottesgelehrte erzählet werden. 9) Nähere Umstände von dem Tode des Hrn. D. Guilii. 10) Von der Confiscation einer ärgerlichen Schrift: Moses mit aufgedeckem Angesicht. 11) Etwas zur Historie des heutigen Socinianismi. 12) Herruhuthiana. 13) Amtsveränderungen.

Leiden.

Hos Conrad Wifhoften og Søn trykkes nu paa et nyt forbedred og formered Oplag af Joan Andr. Crameri Arte Docimastica i 2 Tom. stor Octav.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 46.

Den 16 Novembr. 1742.

Kiøbenhavn.

Udi det Kongel. Wayſenhuſes Bogtrykkerie er nylig kommen fra Preſſen M. Wöldikes D. Compendium Theologiæ Theticæ in uſum Scholarum Juſſu S. R. Majeſt trykt med Authoris Samtykke, og Kongel. allernaadigſte Privilegio, dateret Friderichsborg den 24de Auguſti 1742. ſaa at ingen anden udi Rigerne og de Kongel. Lande maae underſtaae ſig ſamme at eftertrykke eller udenlands fra eftertrykte her at lade indføre,

fore, under vilkaarlig Straf, samt at have de antrofne Exemplarier forbrudt; selges for 6 ß. Stykket.

Paris.

Udtogets Fortsættelse af den Bog kaldet Examen des saints Peres &c.

Efter Monsieur Bossuet anfører Forfatteren. 5.) Maldonatus. 5.) Estius. 7.) Userius, Beza, og Hottinger. Dette er er nu de nye Theologi saa vel Protestantiske som Catholske. Men i Henseende til de gamle fremføres i det andet Seculo Justinus, Irenæus og Tertulianus. I det tredie Origenes, Cyprianus, Victorinus; I det fierde Hilarius, Basilius, Ambrosius, Chrysostomus; I det femte Hierónymus, Augustinus, Cyrillus Alexandrinus, Theodoretus, Primasius; I det siette Cassiodorus. I det syvende Gregorius, Aretas. I det ottende Beda og Joannes Damascenus. I det niende Sedulius, Druthmarus, Haimon, Berengadus. I det tiende Oecumerius, Theodolus. I det ellefte Petrus Damianus, Theophylactus; I det tolvte Euthymius, Herueus, Rupertus,

tus, Bernhardus, Hugo di San Victor, Petrus Blæsensis. I det trettende Gregorius den niende, Innocentius IV, Andronicus Constantinopolitanus, Thomas Bradvardinus. I det femtende Nicolaus Clemangis, Dionysius. M. D. citerer alleneste Stederne af disse Lærere, og viser Læseren hen til den Bog kaldet: Tradition des saints peres sur la future conversion des Juifs. I den anden Section svarer hand meget fornuftigen paa de Indvendinger, som hans Modstandere har giort for at giøre Pauli Vidnesbyrd og de Steder, som ere tagne af Kirkelærerne, til intet. I det øvrige proberer hand ikke ilde hvad hand fremfører, saa at hans Skrift kand læses med Nytte. Dog synes der, at hand criticerer alt for meget, og holder sig tit og ofte op ved Bagateller. Til sidst finder mand endnu i denne Bog 1) Et Brevs Refutation, som er trykt 1739, hvor i mand fastsætter naar Jøderne skal komme tilbage, nemlig Aaret 1748 eller saa omtrent. 2) Et Tillæg, hvor i Kirkefædernes Meening om Eliæ Tilkomst forsvares. 3) Svar paa de Indvendinger, som mand har giort

imod Skriftens dobbelte Meening, hvilken mand har forsvared i den Tractat kalded Defense des sentiments des saints Peres &c. 4.) Et Capitel, hvor i beviſes at Forfatteren af det Skrift kalded Origine des allegories & des figures er en plagiarius.

Paris.

Hos Couſtelier er kommen for Lyſet: Hiſtoire de la philoſophie hermetique, accompagnée d'un Catalogue, raiſonnée des autheurs, qui ont écrit de cette ſcience, avec le veritable Philalethe revû ſur les originaux. 3. Tom. 12. Hidindtil havde endnu ingen faaet i Sinde at give en fuldſtændig Hiſtorie om Guldmagerkonſten: et Videnſkab, ſom har giort ſaa mange ulykkelig. Mand kand ey begribe, hvorledes ſaa lumpen en Konſt kand være ſaa gammel, ſom Forfatteren gior den; thi hand ſætter den vidt over Moſis Tider. Somme meene, at den har været for Syndfloden. Uden Tvivl ſkal mand ogſaa forundre ſig, at ſaa mange ſtore Mænd have lagt ſig efter ſamme. Foruden Moſes, Democritus og no-

nogle andre sees i de nyere Historier Synesius, Biscop til Ptolomais, Heliodor, Biscop til Tricca i Thessalien. Psellus, Raads-Herre til Constantinopel, og mange andre Græker. Forfatteren viser deri, hvorledes dette Videnskab i Begyndelsen har floreret i Ægypten, og der fra er kommen til Grækerne og Araberne, og omsider til Latinerne. Under disse sidste sees disse store Mænd Roger Baco, Albertus Magnus, Thomas Aqvinas, Raymundus Lullius og Pave Johannes den 22de. Mærkværdigt er det ogsaa, som fortælles om Jacob Cor, som gav sig ud for en Adept, og, endskiønt hand var af ringe Herkomst, blev Storeskatmester i Frankrig under Carl den syvende; Forfatteren gaaer ey alleene alle Tider igiennem indtil vore Dage, men hand undersøger end og saa Folkenes Caracter, i henseende til den hermetiske Konst. Rosenkreutzernes Historie, som er saa lidt bekiendt, er een af de mærkværdigste i dette Verk. I den anden Tome fortælles, hvorledes Metallene forvandles til Guld og Selv, hvor mand har nogle Exem-

pler, som ikke just kand holdes for Fabler. Siden kommer hand til de nyere Tider, hvor hand fremfører adskillige artige Ting. Mand seer end ogsaa iblant andet et Brev, som Hr. Soane har skreven, og et andet, som er kommen fra St. Maurice, Præsident over Myntvæsnet til Lion, som give Kongen af Frankrig Efterretning om, hvorledes Blye og Jern er bleven forvandled til Guld og Sølv, og det af dem selv. Den anden Part er egentligen for dem, som forstaae Konsten. Den har en Oversættelse af 4 Tractater, som Philalethes har skreven, der ellers er saa berømt iblant Alchymisterne. Tre af disse Afhandlinger have endnu aldrig tilforn været seet i Frankrig, og den 4de, som Hr. Salom. 1672 gav ud paa fransk, var saa slet oversat, og ilde trykt, at mand neppe gad læst den. Den tredie Tome aabenbarer den, som har giort denne Historie, endskiønt hand ikke nævner sig med Navn. Ellers indeholder den en critisk Fortegnelse paa de Skribenter, som have handled om Chymien. Mand veed, at det er Hr. Abed Lenglet du Frenoy

hans

hans Sædvane saaledes at give Fortegnelse paa de Skribentere, der have skreven om enhver almindelig Materie. Saa kand mand ogsaa kiende det af Critiken, at det er ham. Denne Tanke bekræftes end ogsaa der ved, at mand virkeligen har sat hans Navn i den Hagiske Edition. I det øvrige kand denne Bog være adskillige Folk nyttig og behagelig.

Amsterdam.

Hos Christian Petersen er trykt: Het Voorbeeld van Verdraagsamheid onder de goddelykke Bezoekingen. vertoond in de Uitlegging en Verklaaring van het boek Jobs, door Willem Deurhoff. Første Deel, behelzende de VII. eerste Hooftdeelen. in 4. 3. Alph. 21 Ark. Af den anden Deel er ogsaa allereede trykt et Alph. 11 Ark. Men nogle reformerte Lærere have saaledes ophidset ikke alleneste Kirke-Raadet men endogsaa Øvrigheden imod dette Bog og dens Oplægger, som er J. van den Velde, at det er bleven forbuden under høy Straf at trykke meere deraf, og Oplæggeren endnu der til er bleven strængligen ansect. De give

for, at der er Socinianske og Guds bespottelige Lærdomme der i. Oplæggeren nægter det, og beraaber sig ey alleene paa de Forsvars Skrifter, som Forfatteren deraf gav ud, imedens hand levede, men end og saa paa andre forstandige Læreres Vidnesbyrd og Forsikkringer, som have dømt, at der ey findes slige ugudelige Vildfarelser der i, endskiønt Forfatteren har været en Cartesianer, og har havt nogle besynderlige Meeninger, som dog ey kuldkaste Troens Grundvold. Her foruden var hans Forklaringer meere moralisk end thetisk. Hand har begiært, at mand vilde høre ham, og sige ham Aarsagen, hvor for de forfare saaledes med ham, eller meddeele ham de Socinianske og Gudsbespottelige Steder, som de sige at være der i; men det er bleven ham afslagen. Her ud over troer mand, at det er en partiisk Dom, og at Værket ey er saaledes som de foregive, naar mand tager det i sin fulde Sammenhæng, endskiønt hand vel tilstaaer, at mand kand giøre slemme Conseqvenser af somme Ting, naar mand betragter dem for sig al-

alleene. Værket selv er begyndt 1708. i nogle Discurser til adskillige Sandheds og Dyds Elskere, som det heder i Fortalen, og fuldended 1717. Da det bestod af 394 Discurser. Dem har man siden skreven efter, ligned med de korte Udkastninger, som Forfatteren selv havde giort der om, og saaledes deraf forfærdiget dette nærværende Værk. For an finder mand en kort Inddeeling af Jobs Bog, og i Fortalen forsvarer Oplæggeren Bogens Forfattere imod det ham paabyrdede Spinozisteri.

Neuchatel.

Her er udkommen tre Deele af et skiønt Philosophisk Verk, som fører denne Titel: Essai d'un Sisteme nouveau, concernant la nature des Etres spirituels, fondé en partie sur les principes de Monsieur Loke, celebre Philosophe anglois, dont l'auteur fait l'apologie i stor 8. omtrent 110 Ark. Den fierde Deel bliver paa 40 Ark. Den første Deel indeholder et kort Begreb om Forfatterens nye Systema om de geistlige Væsens Natur, hvortil mand har føyed adskillige saa-

saadanne Oplysninger, som Forfatteren havde skikked til det Kongelige Videnskabernes Societet i London for at undersøges der af. Her hos findes ogsaa dette Societets Dom derover, Forfatterens Svar, og nogle andre Stykker, som høre til de Materier, om hvilke mand her handler. Den anden Deel er egentlig et Forsvar for Hr. Lokke imod visse Skribenteres Critik, der ey have været underrettet om denne berømmelige Mands Meening angaaende vor Siæls Natur. Forfatteren siger ogsaa tillige sine egne Tanker om denne vigtige Materie. Den tredie Deel indeholder 3 store Breve, som ere skrevne til en lærd Franskmand. I det første svarer Forfatteren paa de Indvendinger, som denne lærde Mand havde giort imod den første Deel, som var bleven vist ham skreven. De tvende andre indeholde nye Betragtninger over det høyeste Væsens og vor Siæls Natur, som ere giorde i Anledning af nogle Steders Overvevelse i Bayle. Den fierde indeholder et Svar paa den franske Philosophi hans Indvendinger. Ved Enden af

hver

hver Deel finder mand en kort Indhold af det, som den indeholder, paa det Læseren desto bedre kand begribe det.

Bourdeaux.

Bogtrykkeren ved dette Academie Peter Brun har ladet trykke en fransk Oversættelse af Hr. Doctor Kühns Latinske Afhandling om Kildernes Udspryng. Dens Titel lyder lyder saaledes: Meditations sur l'origine des fontaines, l'eau des puits & autres problemes, qui ont du rapport a ce sujet. Ouvrage, qui a rapporté le prix au jugement de l'Acad. Royale des belles Lettres sciences & Arts. Par Monsr. Kühn Docteur en Droit & Professeur de Mathematique a Danzic. stor 4. 1. Alph. 8. Ark, tillige med et smukt Stykke skaaren i Træ. Soefolk kand fornemmeligen finde her i adskillige Anmærkninger, som de enten kand bekræfte eller forbedre. Af samme Aarsag har mand og saa meent, at en fransk Oversættelse ey skulde være utienlig for dem, som elske Videnskaberne, men ey forstaae Latin, og mand haaber, at den saaledes er falden ud, at den kand behage

ge enhver. Den latinske Text staaer i klo-ved Columner lige over for den Franske. Hans Meening om Kildernes Udspryng gaaer ud der paa, at Havvandet bestandigen eller til visse Tider bliver opsluged af nogle Svælge ved Havbredene, og der paa bragt under Jorden ved adskillige Gange. Under Veys foraarsager den underjordiske Hede, som dette deelte Vand over alt antreffer, at det forandres til Damper. Disse stiger op, og sætter sig oven for i Biergenes Huler, hvor de ved Biergets Sider nedfalde i Draaber, eftersom de ved de mange Renselser have mist deres Salthed, og samles omsider paa et Sted; hvoraf da Kilderne komme.

Halle.

I den rengeriske Boglade sælges Friderici Hoffmanni Exercitatio de optima philosophandi ratione ex solertiori Dei ejusque admirabilium in natura operum & præecipue ipsius hominis cognitione petenda ad diuinae majestatis gloriam manifestandam & pietatem promovendam, cui selectiores quaedam epistolae leibnitzianae accedunt. 4. 1 Alph.

Alph. 7½ Ark. Den beste Maade at philosophere paa kand alleneste, siger Forfatteren, anstilles og udøves af en fornuftig og forfaren Læge; Thi Philosophiens fornemmeste Objectum er Menniſket og dets Fuldkommenhed. Men nu kand ingen iblant alle Lærde bedre indsee Menniſkets Natur, hvad Legemets og Siælens Kræfter, og begge Parters Overeensstæmmelse med hver andre angaaer, end en Læge, som er forsyned med physicaliſk mecaniſke Principier og Observationer, som ere tagne af Anatomien, Chymien, den medicinske Praxis, og Lægedommernes Kræfters Kundskab. Her udover har hand da ogsaa selv vildet forklare denne Maade at philosophere paa, og leveres en Prøve paa en theologisk physicaliſk Afhandling, som er oplyst med adskillige Anmærkninger, der ikke alle vegne komme for. Hand har da 123 Capitler viſt Guds Existenz, hans Egenskaber, og vore Pligter imod ham af Guds Gierningers Betragtning, saasom af Stiernene, Planeterne, Dyrene, og deres Fortplantning. Ved denne Leylig-

lighed har hand forklared adskilligt om det mechaniske Væsen, som findes hos Planterne, Dyrene, den menniskelige Siæls Egenskaber, og deres Overeensstæmmelse med det menniskelige Legems Sundhed og Sygdom. Til sidst har hand anført den Breve-Vexel, som hand fordum har haft med Leibnitz, hvor i adskillige Ting forekomme, hvilke høre til physica, Chymien og Lægekonsten.

Leipzig.

Langenheim har trykt: Specimen juris feudorum naturalis methodo scientifica conscriptum. Auctore Regnero Engelhardo. 4. 15½ Ark. Den berømmelige Hr. Just Henning Bømer, som har skreven en almindelig Staats Ret, som ey skikker sig paa noget Land i Besynderlighed, men af hvilken dog et hvert Lands besynderlige Staats-Rets Lærdomme kand tages, har given Forfatteren Anledning at forsøge det samme med Lehn-Retten. Hand har ey betragtet der i besyndere Slags Lehne, men er alleneste bleven ved det almindelige, hvori de alle komme overeens med hver andre.

Det

Det har været ham lige meget, hvad for Forbindelser der findes ved de nu virkelige værende Lehne eller ikke, i det hand alleneste har været bemøyed at lede af Naturens Ret de Forbindelser, som følge af det almindelige Begrib, som mand har om et Lehn. Her ud over tilstaaer hand gierne, at hans Prøve paa en naturlig Lehn-Ret ey fuldkommen kand føres hen til de virkelige værende Lehne. Imidlertid skal dog hans Arbeyde være nyttelig der til, at mand der efter kand afgiøre adskillige endnu ubestæmmede og uafgiorde Spørsmaale i den positive Lehn-Ret. Thi da mand i slige Tilfælde gemeenligen henvises til Rettens Lighed og Overeensstæmmelse; Saa finder man samme her forklared. Forfatteren seer sin Afhhandling an, som en Deel af Naturens Ret, og der for har hand ogsaa der i betient sig af den philosophiske Læremaade. Hand vilde heller have kalded den et Forsøg paa den almindelige Lehn-Ret end paa den naturlige, der som slgt ey havde foraarsaged Tvetydighed; Da mand gemeenligen under den almindelige

Lehn-

Lehn-Ret forstaaer den, som gielder i det gandske Rige, til Forskiæl paa denne, som bruges alleneste i en vis Provinds. Hand har, efter at hand først har given nogle Erindringer, deelt sin Afhandling i 7 Capitler. I det første taler hand om et Lehn i Almindelighed, og den naturlige Lehn-Ret, i det andet om et Lehns Oprettelse; i det tredie om de Ting, som mand kand give til Lehn; i det fierde hvo der kand give eller tage imod samme. I det femte om en Lehn-Herres og Lehn-drageres Forbindelser; I det siette om Lehns-Følgen, og i det syvende, hvorledes et Lehn ophører. I alt dette stiller hand sig an, som at mand ey havde nogen positiv Lehn-Ret, men at alt det, som hand forebringer, maatte følge af det Begrib, som mand har om Lehn-Herre, Lehndragere, og saa videre.

Leipzig.

Her sees Historia paschatis Novi Testamenti i Manusc. Hr. Magister Johann Georg Schnell, Pastor til Lindau har forfærdiged den, og hand søger en Forlegger der til.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 47.

Den 23 Novembr. 1742.

Zürch.

Hos Heideggern er kommen for Lyset: Probe von theologisch-philologischen Anmerkungen über einige Stellen der heiligen Schrift, und andere vigtige Materien, ausgefertiget von Johann Rudolph Fischer. V. D. M. 8. 6. Stykker, i Alph. 14½ Ark. Endskiønt mand ey finder saa synderlig stor Belesenhed i dette Skrift; Saa er det dog ey saa blotted der fra, at mand med Rette ganske kand domme Forfatteren fra den Roes

af en belæst Mand. Hand har fort saa mange Skrifter og Steder an, som hand har holdt fornøden til at bestyrke og oplyse hans Mening. I disse 6 Stykker findes 25 Anmærkninger. Den første er over Jes. III. 8de Vers, den anden over Jesaiæ LIII. 8. Den tredie handler om Udspryngen til det Ord מכיצה i Omskiærelsen. Den 4de siger os den rette Aarsag, hvor for Omskiærelsen skal skee. Den 5te handler om Omskiærelsens Udspryng imod Spencer. Den siette er over Esa. XXIV. 5. Den syvende over Esa. LXV. 20. Den ottende over Joh. VIII. 56. Den 9de indeholder Tanker, hvorledes af bespærede Samvittigheder en nyttig Syndernes Bekiændelse for Lærere og Prædikantere kand erholdes. Den tiende viser en tilstrækkelig Aarsag, hvor for Frelseren aldrig blev excommuniceret af de jødiske Synagoger. Den ellevte viser tydeligen, hvad for Hensigt Paulus har havt i Skrivelsen til de Galater. Den 12te aabenbarer Kilden til Opus Operatum endog hos Protestanterne. Her finder mand endnu en Tilgift om Aarsagerne til de mangfoldige og store Tordener,

som

som der har været 1731. i Vesynderligh: d i Schweitzerland. Den 13de siger at redde Pauli Lærdom om den tilkommende Jødernes Omvendelse. Rom. IX. imod Hr. Wolf af Hamborg. Den 14de er over Ezechielis XXXVI, om denne Spaadom er opfyldt. Den 15de over Ezechielis XXXVI, 26. om der findes der i en μεταφορα. Den 16de handler om den Eftertryk der findes i den første Personis Ord, der i benævnte Capitels 22-37 Vers føres talendes ind. Det 17de viser den evangeliske Forstand af de Ord תורת המלך ומשפטיו i samme Capitels 27 Vers. Den 18de forestiller Pauli Omvendelse som en Forbillede paa Jødernes sidste almindelige Omvendelse. Den 19de er over 5 Mos. Bog. XXIX. 18. Den 20 handler om den Eftertyk, som den Forbindings Bogstav ו har i Jes. XI, 1. Den 21 er over Jerem. Begræd. I. 12. Den 22 undersøger R. Js. Abarbanels Begrib om det gamle Testamentes Syndofrer. Den 23de er en prælectio litteraria ad inscriptionem Wettingensem Deæ Isidi. Den 24de handler om Zürchs og Berns Kirkeforfatning angaaende den geistlige

Stands Exspectanter. Den 25de er Hr. Nicolai Brunners. V. D. M. videre Beviis angaaende Apostlens Pauli Forbildiske Omvendelse.

Paris.

Boghandleren Lottin har paa nye oplagt: Calendrier Meridien, ou l'Art de tracer une ligne meridienne avec une extreme facilité, & de regler les pendules & les montres suiuant les mouvements du soleil. Mand finder der i adskillige Maader paa at trække en Middagslinie i et Vindue, paa en Muur eller Planke, paa det mand neye kand vide, naar det er Middag, uden at mand har fornoden at gaae ud af sit Huus. Mand lærer og saa der i, hvorledes mand kand anbringe en fierdingdeels Cirkel paa Middagsliniens Superficies, for at observere Solens, Maanens, item de andre Planeters og Fixstiærners Løb. Der paa undervises mand, hvorledes mand accurat kand indrette Slagurene og andre efter Middagslinien. Omsider taler mand og saa der i om de fornemmeste astronomiske Observationer. Men det som meest kand fornøye Læseren ved denne Edition, er det

sion-

skionne Tilsat, som mand har giort der ved, hvor i mand viser, hvorledes Macroscopia og Teloscopia skal gieres.

Guerin, Vilette, Delespine og andre sælge nu de tvende sidste Tomi af Histoire des Empires & des Republiques depuis le deluge jusqu'a Jesus Christ, par Monsieur l'Abbé Guyon. Den ene af dem kaldes Lacedemone. 2 Partie, Tom. X. i 12. 503 Sider. Den anden kaldes Athenes 2 Part, Tom. XII. 535 Sider. Den gandske Historie om et Riges Oprindelse ind til dets Undergang bestaaer af 12 Volumina. Det første Volumen indeholder Egypternes Historier, det andet Babyloniernes, Assyrernes og Medernes; det tredie Persernes, det fierde Macedoniernes, første Deel, hvor i Alexandri Liv og Levnet befindes; det femte Macedoniernes, anden Deel, hvor i handles om Alexanders Efterkommere; det siette Ptolomæernes de Egyptiske Kongers Historie; det syvende Seleuciernes de syriske Kongers, det 8de Parternes og Thraciernes; det niende og tiende Lacedæmoniernes, første og anden Deel, og det 11te

og 12te Thebanernes og Athenienſernes i tvende Deele.

Chaubert, Enken Piſſot og nogle andre Boghandlere ſælge her en franſk Ordbog kaldet: Dictionnaire François de Monſieur Jaquier, dont l' orthographe eſt prouvée par principes. Denne Ordbog er en Følge af de Grundregler, ſom Monſieur Jaquier, lærer i den franſke Grammatica, ſom gik ud 1740. Hand retter ſig i ſin Retſkrivelſe ey efter den almindelige Brug men efter den latinſke eller franſke Oprindelſe, ſom Forfatteren tillegger et hvert Ord. Paa det den gemene Mand desbedre kand finde Ordene, ſaa ſkriver hand Begyndelſen der af lige ſom de udtales, men ſiden viſer hand, hvorledes de egentligen bør ſkrives.

Hr. Simon har leveret en nye og forbedred Edition af hans Bog kaldet: Le Gouvernement admirable ou la Republique des Abeilles, & les moyens d'en tirer une grande utilité. Der læres fornemmeligen deri, hvorledes mand kand formeere Bierne, og beſt have Nytte af dem.

Tü-

Tubingen.

Paa Schramms Bekostning er kommen for Lyset: Gnomon Noui Testamenti, in quo ex natiua verborum vi simplicitas, profunditas, concinnitas, salubritas sensuum cœlestium indicatur, opera Joan. Alb. Bengelii, 4. 6. Alph. 19½ Ark. I dette alle unge Theologi og andre den hell: Skrifts Læsere meget nyttige Verk, har Hr. Bengel noye efterfult den af ham fordum forbedrede Text. De fleste af de Ting som fordum have behaged ham har hand bekræfted og forsvared her. Dog er hand og saa sammesteds gaaen fra sin forige Mening. Paa det mand kand giøre sig en Begrib om en hver Bog i det Nye Testament, saa har hand foreskillet Indholden og Ordenen i en Tabelle. Det nye Testamentes Indeling i Capitler, saaledes som vi nu have det, er giort i de barbariske Tider, og adskiller ofte det som bør være tilsammen, og atter igien forbinder det som burde at adskilles. Her udover har hand ikke sat Capitlernes Indhold, men overladed det til sine Læsere at tage den af Tabellen, som foreskiller den gandske Bogs Indhold. Her

paa har hand tagen hver Ord for sig, og betragted dets inderlige Kraft; Hand har viist den Eftertryk, som ligger i en og anden græsk Talemaade, eller i en antagen ebraismo. Til slige Tings Bevis har hand fornemmeligen holdt sig til den hellige Skrifts egne Bøger, her paa til de 70 Fortolkere, siden til de græske Kirkelærere, og til sidst dog sielden til de hedenske Skribentere. Hvor der anføres Steder af det gamle Testament i det nye, der har hand anført de 70 Fortolkeres Ord, fornemmeligen naar de som ere i det nye Testamente gaae af der fra. Hvor begge Deele have de samme Ord, der har hand given den ebræiske Text Fortrinet for de 70 Fortolkeres Oversættelse. Hvad mand kand lære af en græsk Grammatica eller Lexicon, har hand ey sat her. Herimod har hand mere ladet sig være angelegen at forestille Apostlernes og Evangelisternes Gemyths Bevegelser og Sæder i deres Skrifter.

Rom.

Af det Pagliariniske Trykkerie er kommen for Lyset: Sanctorum septem dormi-

mientium historia ex ectypis Musei Victorii expressa, Dissertatione & veteribus monimentis sacris profanisque illustrata 4. 15 Ark. Syvsovernes Historie er, endskiønt den udføres i adskillige gamle Bøger, saa fuld af Tvivl og Mørkhed, at mand ey veed hvad mand skal giøre der af. Hr. Paul Vetori har i nærværende Skrift befliitted sig paa nye at undersøge denne Historie efter en skaaren Steen, som findes i hans Cabinet. Hand fører først an, hvad det Hollandianske Sælskab siger om disse Syvsovere, og fremfører derpaa en Aftryk af disse Helgens Billeder efter bemeldte Steen. Ved denne Leylighed fortæller hand, hvorledes slige Copier giøres, og beskriver sine udførligen. Hand viser, hvorledes de Ephesiniske Syvsovere ere adskilte fra andre Helgen, som mand kalder sovende, og undersøger, hvo de egentligen have været. Derved taler hand om de Instrumenter, hvormed disse Helgene bleve martred og henrettet, hvilke ogsaa befindes paa besagde Copie; thi hand holder disse Syvsovere for intet andet end ordentlige Martyrer, om hvilke

hand da ogsaa taler i Almindelighed. Derefter betragter hand, hvor af det er kommen, at mand har kaldet disse Ephesiske Martyrer Sovere. Hand viser, at Sovnen paa de Christnes Monumenter betyder Døden. Videre undersøges, om disse Epheser ere bleven opvagt af Sovnen, og hvad mand har derom i Kirke-Historien. Forfatteren meener, at deres Grav maae skee af en Jæger, er bleven funden under Keyser Theodosius den 2. hvor mand da har antroffet dem i Gestalt af Sovende, og erkiændet dem for sande Martyrer.

Florentz.

Mand seer her: Praecipua philosophicae historiae, naturalis scientiae, doctrinaeque de motu corporum capita, quae in publicis disputationibus propugnanda proponit Hugo Samminiati, Patricius Florentinus, & in Collegio Scholarum piarum auditor. Dette Verk, som bestaaer af 154 Sider i Folio, indeholder nogle Critiske Lærdomme, som ere bragt i Orden af P. Albert Papiani, Professor Philosophiae in Collegio Scholarum

rum piarum. I dette Bind staaer et kort Udtog af den Philosophiske Historie, saa vel som ogsaa et kort Begrib paa Methapysica og Physica generalis.

Messina.

I det Kongelige Bogtrykkerie hos Michele de' Chiaramonti og Amico er udkommen: Storia dell' illustrissima Archiconfraternità di Nostra Dama sotto il titolo della Pietà detta degli Azzurri. Dedicata a sua sacra real Maestà Carlo Borbone, Ré delle due Sicilie, Infante di Spagne &c. Scritta da Filippo Porco, Nobile Messinese degli antichi Baroni di Protonotario, fra Peloritani pericolanti detto l' Errante &c. 1741. in 4. 131 Sider. Forfatteren beskriver i sex Hovedstykker, hvad der har tildragen sig med dette Erkebroderskab i Messina i 200 Aar efter hver andre. Det begyndte sammesteds 1541. Ogrindelsen til disse Broderskaber, som Polydor kalder fraternae charitatis collegia, er det mærkværdigste og beste i denne Bog. Mand siger, at der i det 4de Seculo under Keyser Constantino blev oprettet visse

Sel-

Sælskaber, som skulde staae de offentlig fordømte Syndere og Misdædere bi, og gaae dem til Haande. Slig gudelig Stiftning blev endnu meere foroged ved de Tydskes Apostel den hellige Bonifacius. Dog synes det, at disse Erkebroderskaber have tagen deres Begyndelse under en Minorites Anførsel ved Navn Jacob della Maria. Ikke desmindre forsikrer Dominico Magni, at Broderskabet Confalone eller Fanen, har været den første, og opretted af Pave Clemens den Fierde 1267, efter hvilken mand siden har anlagd mange andre i den gandske Christenhed.

Leyden.

Hos Johann og Hermann Verbeck er oplagd: Gerhardi van Swieten Med. Doct. Commentaria in Hermanni Boerhaave Aphorismos de cognoscendis & curandis morbis Tom. I. st. 4. 5. Alph. 6 Ark. Forfatteren har havt den Lykke at høre den berømmelige Boerhaave mesten i 20 Aar saa vel i hans offentlige som private Lectier, ja det har ey heller manglet ham paa Leylighed at spørge denne berømmelige Læge selv til Raads, naar der var no-

noget, som hand ey ret forstod. Boerhaave pleyer selv at læse flittig over sine Aphorismos. Dog blev hand undertiden formedelst Tidens Korthed nød til ved Enden af Lectionerne at berøre adskillige Ting ikkun oven hen, hvilke hand siden videre udførte i de offentlige Forelæsninger. Alt dette nu, i saa vidt det kand giøre noget til benævnte Aphorismi deres Forklaring, finder mand her i dette Verk tilsammen. Her foruden har ogsaa Forfatteren føyedalt det der til, som hand har samled af de beste Skribentere, og fornemmeligen af de gamle Læger til hans egen Brug. Mand kand see der af, hvor skiønt Boerhaavens Lærdomme komme overeens med Hippocratis og Galeni, som have havt saa mange hundrede Aars Bifald. Forfatteren har tillige med anført det, som hand selv har opfunden ved flittig og nøye Overveyelse, eller lært af Forfaring og Øvelse. Hand gaaer hver Aphorismum Stykke fra Stykke igiennem, og forer tillige an, hvad der behøves til dens Forklaring, hvilket hand giør med stor Tydelighed og Grundighed, at mand kand forvente sig ey liden Nytte der af

Haag.

Haag.

Her paa vil vi meddeele Elskere af gamle Historier Udtoget af en Bog kalded: Histoire des Celtes, & particulierement des Gaulois & des Germains depuis les tems fabuleux, jusqu' a la prise de Rome par les Gaulois. Par Simon Pelloutier. A la Haye chez Isaac Beauregard 1740. in 12. pp. 184. Forfatteren har i dette Verk sat sig for at give os en fuldkommen Kundskab om Celterne, og med Flid at betragte alt det som betreffer de gamle Indbyggere i Gallien, Tydskland og alle andre Lande, hvor Celter vare. Der som mand ret vel kiende Celterne, siger hand, maa mand ey betragte dem saaledes som de vare efter at Phoenicierne, Grækerne, og Romerne vare komne i deres Land, og havde tagen en stor Deel ind der af; thi disse fremmede Folk havde bragt en stor Forandring til Veye i deres Love, Religion og ellers over alt i deres gandske Levemaade. Her udover gaaer hand saa høyt med deres Historie, som hand nogen Tid kand, og som de faa Afmindelser, der haves om

dem,

dem, vil tilsiede det, nemlig til de fabelagtige Tider. Dette Verk maa have kostet Hr. Pelloutier megen Tid og Møye, ey alleene med at samle dets Materier paa saa mange adskillige Steder, men end og saa med at skille det sande fra det falske. Der er ellers adskillige, som have skreven om Celterne, men de have ey gifven nogen fuldkommen Historie om dem. Foruden dette have de fleeste fared vild ved det de have troed falske Beretninger. Mand har først lært at kiende Celterne til Gavns, da mand begyndte at føre Krig i Spanien, Gallien, Germanien, Thracien og andre Lande, som de beboede. Ja mand har først læret at kiende, som Strabo vidner, den nordlige Part af Europa efter de Krige, som Alexander Magnus førte: De Romere have først lært hos at kiende de vesterlige Lande i Europa indtil Elben, og de Lande som ere paa hin Side Donau Floden indtil den Flod Tyras. Mand kand da nok troe de Skribentere, som have skreven om dem siden disse Toge, men ey saa vel de andre, som ere ældere. Forfatteren

ren beklager sig, at der er saa mange skionne Bøger gaaen forlaaren, som fuldkommen have handled om Celterne. Iblant dem er Posidonii Asamæi Historie, og Pythæi Marsilienſis Tractat de ambitu terrae. Dette uagtet seer mand dog af denne Historie, at M. Pelloutier ey har mangled Skrifter og Documenter, hvor efter hand har kundet lære os at kiende de Celter.

Lunden.

Her er holden en Historisk Dissertation de Numis & sigillis Lundenſibus af Aaron Kihlgten. 10 Ark og 2 Kaabber-Stykker. I den første Afdeeling beskriver Forfatteren 16 Mynter, paa hvilke der tales om Lunden, eller om hvilke hand troer, at de ere slagen til London, og forklarer dem korteligen I den anden beskriver hand adskillige Londiske Seigle, og undersøger deres Oprindelse. Hand anfører der hos adskillige Historiske Beretninger, og bemøyer sig at forklare et og andet der af af de Londiske Historier.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 48.

Den 30 Novembr. 1742.

Kiøbenhavn.

Her er kommen kommen for Lyset af det Kongelige priviligerede Bogtrykkerie: Memoria danica selectiora, siue Inscriptionum, quotquot fatorum injuriis per Daniam supersunt, vel ævo vel elegantia vel rei momento præ reliqvis excellentium fasciculus, in duos Tomos distinctus, quorum prior ea, quæ in insulis danicis, posterior, quæ in Cimbrica Chersoneso obuia sunt, complectitur, accedente ad calcem tomi posterioris rerum personarumque indice locupletissimo; colligente & adornante

nante Erico Pontoppidano, Aarhusio-Cimbro. Fol. Den I. Deel 3 Alph. Den II. Deel 4 Alph. 4 Ark. Den første Deel af denne Samling kom ud i Begyndelsen af Aaret 1739. Den anden mod Enden af forgangen Aar 1741. Da de gamle Stene, Grave, og de Opskrifter, som findes der paa, kand være Historierne til ikke liden Oplysning, og samme dog ved adskillige Tilfælde snarere kand gaae under, end de Skrifter, som er skreven om dem: Saa har sligt opmuntred den høylærde Udgivere at lade de beste af dem, som findes i Danmark, trykke, for der ved at redde dem fra den ellers alle Ting opædende og fordærvende Tid. I Synderlighed kom hand paa disse Tanker, da hand beflittede sig at samle alt det, som nogenledes kunde oplyse den gamle Danske Kirke-Historie. Ved denne Leylighed fik hand da mangfoldige slige Afmindelser og Opskrifter, af hvilke hand alleneste søgte dem ud, som kunde tiene til den Danske Kirke-Histories Oplysning. Dog fandtes mange iblant dem, som hand saaledes havde samled, hvilke med Nytte kunde bruges til den Danske verdslige og lær-

lærde Historie, til store og berømmelige Mænds Levnets-Beskrivelser, og høye Familiers Slegts-Registere: Herudover meente hand, at hand kunde giøre den lærde Verden en Tieneste ved at meddeele den samme. Ikke desmindre har hand dog ikke ladet trykke alle de Gravskrifter og Afmindelser, som ere i gandske Danmark, i det mange af dem var det ikke værd, men alleeneste de mærkværdige og nyttige Der har vel været nogle tilforn, som have given Gravskrifter ud. Saaledes lod Ole Worm 1643 i 6 Beger trykke adskillige, som vare skrevne med Rune-Bogstaver, og som ere blevne forøgede med nogle fleere i dette Verk: I Aaret 1621 samlede Lorentz Asserons de Sædlandske Opskrifter i et Duodetz Bind, som nu sielden sees. Peder Joh. Resenius gav 1668 de Kiøbenhavnske Opskrifter for sig selv ud, dog saaledes, at hand lod trykke de slette saa vel som de gode. De beste af dem findes ogsaa i nærværende Samling, hvor ellers fornemmeligen antreffes de, som ere satte siden 1668. I Aaret 1702 fik mand fra Hr. Doctor Peder Terpager Inscriptiones Ripenses, hvor i hand og

saa lige som Resenius har ladet trykke gode og onde tilsammen. Ellers finder mand ogsaa i Nic. Helvaderi Sylva Chronologia circuli Balthici, i Thom. Bartholini Cista medica, i Rasmus Windings Acad. Hafn. og andre, mange rare Opskrifter af Danmark, men de ere dog ikkun faae imod dem, som have været utrykt. Unødige Anmærkninger har den berømmelige Mand ey vildet føye der til, men hvor de have været fornøden, der ere ogsaa de komne, som ere værd at læse.

Haag.

Udtogets Fortfættelse af den Bog kaldet Histoire des Celtes &c.

Hvad nu Verkets Indretteſe angaaer, saa søger Forfatteren at udfinde Celternes Oprindelse, og at fastsætte hvilke Lande de have havt inde, de adskillige Navne, som de have havt, og deres gamle Tungemaal. I de efterfølgende Bøger handler hand om deres Sæder og Skikke, saa vel som ogsaa om de Vandringer og Krige, som de have foretagen og havt, førend Rom blev indtagen af Gallerne. De fornemmeste Ting, som Monsieur Pelloutier tager sig for at bevise i den første Bog

ere

ere 1) At Celterne ere Scyther af Oprindelse, og at de ere de samme som Hyperborei, som de gamle holdt for at være paa hin Side af de Ripheiske Bierge. 2) At alle Europæiske Folk vare i Hensende til deres Udspryng enten Celter eller Sarmater. 3) Siger hand os Aarsagen til de Celters adskillige Navne. 4) Beviser hand, at moxen alle Folk i Europa talte i gamle Dage eet og det samme Sprog, som var det Celtiske, men at det siden deelte sig i adskillige Dialecter. 5) At det Tydske Sprog er en Overblibsel af det gamle Celtiske Sprog. De Celter, siger hand, have fordum været begreben under det almindelige Navn Scyther, som Grækerne gav alle de Folk, som boede langs med Donaustrømmen, og paa hin Side af denne Flod indtil de yderste Lande i Norden. Strabo siger os, at de ældste Skribenter deelte de Scyther, som havde sat sig ned ved Pontus Euxinus, Donaufloden og det Adrianske Hav i Hyperborei, Sauromatæ og Arimaspes. De Sauromater eller Sarmater ere endnu den Dag i Dag bekiendt under det samme Navn, som i Almindelighed betegner

de Folk, som bruge det slavoniske Sprog, nemlig, Moscoviterne, Polakerne, Bømerne og adskillige andre. Hyperborei skal være de Celter, som vare omkring Alperne, og Donau-strømmen; hvilket Monsieur Pelloutier saaledes beviser: Mand satte, siger hand, Hyperborerne paa hin Side de Ripheiske Bierge, men nu ere de Ripheiske Bierge hos de ældste Græske Skribenter de samme som Alperne, og Hyperborerne ere de Celter, som boede paa hin Side af disse Bierge. Hand citerer Protarchus og Posidonius. Men hvem hand ogsaa citerer, saa hører dog enhver, at det er absurd.

London.

Hos T. Bathust er udkommen en nye Edition af Cookes Poesie i 12. under denne Titel: A new edition of Mr. Cooke's Original Poems with imitations and translations of several select Passages of the ancients. Den bestaaer af fire Afdeelinger. Den første indeholder adskillige Prøver, Fabeler og Eventyrer, saa vel som og en Rapsodie om Dyd og Vellyst. Den anden bestaaer af Breve, Oder, Fabler, Satirer, Kiærligheds-

Ele-

Elegier, Fortaler og deslige. I den tredie kommer en Digter-Krig for i 2 Sange. Den fierde indeholder adskillige Imitationer og Oversættelser af Davids Psalmer, Homero, Tyrtæo, Simonide, Anacreon, Accio, Catullo, Horatio, Manilio og Martiali. Til sidst handles om, hvorledes det Engelske Sprog kand forbedres. Prisen er 3 Engelske Skilling. Hr. Cookes Oplag og Oversættelse af Plauti Skuespil er ogsaa her udkommen.

Samme har ogsaa levered en nye Edition af Virgilio, hvor hand i Besynderlighed har beflitted sig paa at forbedre Texten, og at bringe Afdeelingen, som hand siger ey at være rigtig end og i de beste Editioner, i en bedre Orden. Saa har hand og saa foyed Anmærkninger der til, som hand har skreven paa Engelsk, paa det mand desbedre kand begribe Poetens Meening. Hand bemærker, at, endskiønt adskillige have beskreven Virgilii Liv og Levnet, saa har dog ingen giort det saa godt som P. la Ruë og Hr. Bayle. Registeret over Ordene tager 216 Sider ind, og er meget vitleftigere, end det, som staar i Editionen in usum Delphini. Am-

Amsterdam.

Boghandleren Bernhard har ladet kundgiøre, at mand for 90 Gylden paa smaat Papiir, og for 125 paa stort Papiir kand have hos ham Ceremonies religieuses de tous les peuples &c. i 7 Folianter med vel udsøgte og skiønne Kaaberstykker af den Romere Picardi. Her hos mælder hand ogsaa, at dette Edition ej er forstum-let eller forfalsket, som den, der er udkom-men paa et andet Sted, hvor mand har ladet de original Texter bort, hvorved Materierne i Verket bevises. Endeligen beretter hand ogsaa, at hand inden en kort Tid vil levere et nyt Bind af dette Verk, som ey skal mishage den lærde Verden, og som skal sælges for en meget billig Pris.

Wetstein har udgiven den 6 Deel af Hi-stoire Romaine de Mr. Rolin i 12. 22 Ark. Den indeholder den 18, 19, 20, 21. Bog i det gandske Verks Følge, og Historierne fra det 542de til 556de Aar efter Stadens Roms Opbyggelse, da Qvintus overvand Kong Philippus, og forskaffede de Græske Stæder Fred ved de Isthmiske Lege. Den-ne Deel er skreven lige saa ypperligen som de andre.

Hos

Hos Henrich Bouſſiere kand haves: Neuropathia, ſive de morbis hypochondriacis & hyſtericis libri tres, Poëma medicum, cui præmittitur diſſertatio epiſtolaris proſaica ejusdem argumenti, Auctore Milicolumba Flemyng. M. D. ſtor 8vo 72 Sider, og 74 for den foreſatte proſaiſke Afhandling.

Frankfurt an der Oder,

Af Selectis Medicis Francofurtenſibus er hos Johann Gottfried Conradi det tredie Stykke af den anden Tome kommen for Lyſet. I ſamme ſtaae efterfølgende Artikler: 1) Nachricht von der Eröffnung eines Soldaten, der wegen einer Wunde an der lincken Hand von einem heftigen Halsweh (teranum) angegriffen worden und geſtorben iſt. 2) D. Andr. Ottomar Göllickens Schreiben an den Hr. Doct. Georg Chriſtian Mender zu Magdeburg, worinn von dem Nutzen des Aderlaſſens bey böſen Fluß- und Fleck-Fiebern gehandelt wird. 3) Zwo mathematiſch medicinliſch-chirurgiſche Aufgaben der Welt zum Beſten den mathematiſchen Aertzten von Doct. Anton Philipp Oveitſchen vorgelegt. 4) Eines ungenanten

ten Untersuchung der Frage; Ob die Entwöhnung kranken säugenden Frauenspersohnen schädlich oder gar tödlich sey oder nicht. 5) Pathologische Abhandlung, ob man eine rechte und geschickte natürliche Ursache von dem natürlichen Tode angeben könne oder nicht, von dem Hr. D. Christian Benjamin Mann. 6) Schriften und Inaugural-Disputationen, welche in dem vorigen halben Jahre ausgekommen sind.

Giessen.

Hos Lammers er trykt: Disqvisitio Academica de successione filiarum in regnis & principatibus, quam cum additionibus & appendice de successione Austriaca Præsidis D. Henrici Christiani Senkenberg, Sereniſſimi Hassiæ Principis in regimine ac diversorum statuum Consiliarii, nec non profess. publ. ord Giessensis, edidit, & præfamen de renunciationibus & pactis reservativis adjecit Georg. Wilh. Lud. Beneke, I. V. L. 4. 32 Ark. Mand har her en Afhandling, som offentligen blev forsvared til Göttingen 1736, og imod hvilken Rigshofraad Joh. Ulrich Cramer siden har ladet adskillige Skrif-

ter

ter gaae ud. Men da en af hans Hoved-objectioner gaaer ud paa Renunciatio & reservatio juris hereditarii! Og Forfatteren mener, at alt det, som kand siges om denne Post, ey endnu er bragt i Orden og forklared, som det vel burde at være: Saa har hand tagen denne Materie for sig, og oplyst den af Rettens første Grund-Lærdomme. Og er denne Edition meget bedre end den første; thi der er kommen adskillige gode Anmærkninger der til. Ja det gandske ottende Capittel om den østerrigske Successionen er kommen der til, hvor i vises, at Successionen i dette Huus altid har været tagen i Agt saaledes som det læres her i denne Afhandling.

Frankfurt am Mayn.

Paa Wolfgang Ludvig Springs Bekostninger er kommen fra Trykken: Doct. Johann Jacob Rambachs S. S. Theolog. Prof. Prim. und Consistorial-Assessor in Giessen gründliche und erbauliche Erklärung der Epistel Pauli an die Ebreer, aus desselben eigenen Handschrift, nebst einem doppelten Anhang. 1) Eines Anonymi Rettung der im Hessischen Hebopfer

fer von der Privat-Communion befindlichen Anmerkungen wieder das dagegen zu Bremen herausgekommene Bedenken, unter andern zur Vertheidigung seiner Erklährung Ebr. X. 24. 25. II.) Hr. Christian Hechts Inspector zu Laubach apologetische Gedancken über die dem seligen Verfasser in den weimarischen nützlichen Anmerckungen verübelte Redensart, daß Christus den geistlichen Tod geschmeckt habe, zur Erklärung Ebr. 11. 9. wie auch mit einer Einleitungs- und Vertheidigungs-Vorrede, nützlichen Anmerckungen und einem vierfachen Register, herausgegeben von D. Ernst Frid. Neubauer SS. Th. Antiqv. & Philol. S. atqve Orient. P. P. Giessen 1742. 4to. 4. Alph. Denne Forklaring kand med Rette kaldes grundig og opbyggelig, i det den nu salige Auctor allevegne troligen anvender de fremsatte Sandheder til Forbedrelse, og det med største Tydelighed.

Tübingen.

I Sigmunds Enkes Oplag er kommen for Lyset: Christoph Matthäi Pfaffen, der heiligen Schrift Doct. und Prof. prim. Probsten und Canzlers zu Tübingen, auch

Abten

Abten zu Lorch, academiſche Reden über das ſo wohl allgemeine als auch deutſche proteſtantiſche Kirchenrecht. 4. 3. Alph. Mand veed allerede den berømmelige Hr. Forfatters Indſigt og Styrke i Kirkeretten, og følgeligen kand mand ey andet end forvente ſig noget godt af dette Skrift. Det har ſin Oprindelſe af de academiſke Forelæsninger, ſom hand 1739 har holdt over hans udgivne Grundſpørsmaaler over Kirkeretten. Nogle af hans Tilhørere ſkrev hans Ord op, og da de andre fik diſſe Optægnelſer at ſee, ynſkede de, at dog engang maatte ſee dem trykt. Da nu den berømmelige Mand fik dette at høre, vilde hand ikke nægte dem ſligt, endſkiønt hand, ſom det pleyer at ſkee ved ſlige Forelæsninger, havde talt noget friere end hand ellers ſkriver, og havde giort adſkillige Digreſſioner, ſom hand vel ellers ey havde giort, i Fald hand med beraad Hue havde ſkreven dem for at trykkes. De Unge finde her i det foredragen, ſom kand give dem en tilſtrækkelig Kundſkab om Kirkeretten. Efter en almindelig Indgang om den geiſtlige Lovkyndighed i Almindelighed og dens Kilder foredrager hand

hand den gandske Lærdom i tvende Afdelinger, hvor af hver igien har sine besynderlige Capitler. Den første Afdeling handler om den almindelige Kirkeret, hvori foreſtilles Kirkens første Gestalt, Samvittighedens Frihed, og Tvang, Nationernes Ret iblant hver andre angaaende Religionssager, Øvrighedens Ret over de i en Republik oprettede frie Sælskaber, i Synderlighed de Geistlige og dem som henhøre til Kirken, item over Vantroende Vildfarende og Kiættere eller de Undersaater, som ere hengivne til en anden Religion. Videre foreſtilles Undersatternes Ret i Henseende til deres Øvrighed i Religionssager, de almindelige christelige Love, Troensbekiendelser, Kirkeagender og Liturgier, Kirkedisciplíner og Ceremonier. Den anden Afdeling handler om Protestanternes almindelige Kirkeret i Tydskland.

Leipzig.

I Joh. Fried. Gleditschens Boghandling er efterfølgende skionne Verk udkommen: Historia succinorum corpora aliena involuentium & naturæ opere pictorum & cæ-

cælatorum ex regiis Auguſtorum cimeliis Dresdæ conditis aeri inſculptorum, conſcripta a Nathanaele Sendelio D. Medico regio & phyſ. Elbingenſi ordinario. ſtor Fol. 3 Alph. 15 Ark. 13 Kaaberſtykker. De til Naturhiſtorien henhørende Samlinger, ſom under Hofraad og Liv-Medici Heuchers Opſigt begyndte under Kong Auguſto, fortſættes endnu af ſamme under den nu regierende Konge, og ere allerede kommen til ſaadan en Fuldkommenhed, at alle Elſkere af Videnſkaberne for lang Tid ſiden have ynſked, at de kunde faae nogle fuldkomne Beſkrivelſer paa ſlige Naturens Meſterſtykker og Rariteter at ſee. I nærværende Skrift beſkrives vel ikkun en liden Deel af denne ſaa anſeelige Samling, men den er dog ſaa fortreffelig, at mand ey andet kand end længes efter det hele. Vi ſee her de Agatſtene, ſom til Deels indeholde i ſig andere naturlige Ting af Naturens tre Riger, deels fortiene en nøye Beſkrivelſe formedelſt deres beſynderlige Figur. Den ſtørſte og første Deel af dette Verk viſer os mange ſaa vel krybende ſom flyvende Ting, ſom ere i diſſe Agater. Hr. Sendel

del siger os hvad det er for smaa Dyr, i saa vidt de kand sees igiennem Agatstenen, og viser tillige, hvorledes de have kundet komme der ind; Der efter betragter hand visse naturlige Corpora, som saaledes indsluttes under Vandet, item de Aarer, som Agatstenen findes i, og giver os adskillige Experimenta, som hand har giort ved de pryssiske Havbreder, da hand undersøgte venam ligneam & lutosam. Hand siger os, hvorledes hand mener, at Agaten avles, og undersøger deres Meninger, som ere imod hans. Siden betragter hand Havgrunden, og de Aarer, som findes under Vandet, af hvilke den Agat kommer, som opfiskes. I den anden Deel undersøger hand de Agatstene, som undertiden befatte i sig Stykker af Planter, undertiden Mineralier og Jord, ja undertiden Vanddraaber. I den tredie Deel forestilles nogle Agater, som af Naturen eller af en Hendelse have en konstig Gestalt; hvor til komme endnu nogle gamle af Agat forfærdigede Billeder, som Hans Kongel. Høyhed Churprindsen har faaet paa hans Reyse i Italien.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 49.

Den 7 Decembr. 1742.

Kiøbenhavn.

I vore sidste nye Tidender om lærde og curieuse Sager af 30 Nov. blev der for an meddelt en Beretning om en Bog kalded: Marmora Danica selectiora. Men som der samme Gang vel blev tilkiende given, hvor den er trykt, men ey hvor den er at bekomme: Saa, paa det Liebhaberne kand vide, hvor de skal addressere sig, har mand holdt for billigt at kundgiøre dem, at den for en billig Priis er at faae der, hvor den er trykt, nemlig, i det kongelige privilegerede Bogtrykkerie ved

Stranden. Ellers er det at mærke, at, da Marmora skulde sættes ere Bogstaverne af en Hændelse blevne beblandede med hver andre, ligesom Epicuri atomi, saa at lige som af disse ved en tilfældig Beblandelse uendelig mange Verdener efter Epicuri Mening ere opstandne af en Hendelse saaledes som de ere, saa er og saa af hine ved slig tilfældig Beblandelse og af en Hændelse et Ord udkommen, som kaldes Memoria; da dog Bogens Titel er denne: Marmora Danica selectiora, sive Inscriptionum, quotquot fatorum injuriis per Daniam supersunt, vel ævo, vel elegantia, vel rei momento præ reliquis excellentium, fasciculus, in duos Tomos distinctus &c. At kommen kommen, quod in ipsa fronte coruscat, Hebraismus est Typothetæ, quo indicare voluit, hunc librum certissime esse editum.

Denne Gang have vi endnu at melde noget om et curieux Skrift, som fører denne Titel: Kort Udtog af den efter Konsten indrettede Dandse-Exercitii Nytte, hvor udi vises, hvor meget samme contribuerer til en behageliggiørende Opfør-

sel

sel for unge Folk, og særdeles hvorledes mand ved alle Leyligheder kand 1) Regelmæssig staae, 2) Regelmæssig gaae, og 3) Regelmæssig giøre Reverenzer. Til Repetitions Brug for Scholarer forfattet af Gottfried Taubert, privilegeret Dandsemester i Zerbst. Men nu fordanket og udgivet af Henrich Hieronymi, Lieutenant af Cavalleriet. Og findes til Kiøbs paa Ulfelds-Plads paa høyre Haand ved Enden af Graabrødrestrædet. Kiøbenhavn. Trykt hos Niels Hansen Møller. 8. 4 Ark. Mand finder der i adskillige skionne Opmuntringer til at lade Børnene lære at dandse; hvilke kand være fordeelagtige end og saa for Dandsemestere selv, 1) naar Folk ret vil legge dem paa Hiertet, og ey være af den ærbare Verden som Cicero, der sagde: Nemo saltat sobrius, nisi forte insanit; men af den lystige svm Alcinous, der i Homeri Odyss. 8. opmuntrede de nærværende til at spille, dandse og synge med disse Ord:

Ἀλλ' ἄγε, Φαιάκων βηλήμονες, ὅσσοι ἄριστοι,
Παίσατε, ὡς χ' ὁ ξεῖνος ἐνίσπῃ οἷσι φίλοισιν
Ὁππάδε νοστήσας, ὅσσον περιγινόμεθ' ἄλλων
Ναυτιλίῃ καὶ ποσσὶ καὶ ὀρχηστύϊ καὶ ἀοιδῇ.

Det er: Fridsk! leger og dandser alle I, som ere de beste Dandsere iblant de Phæacer, paa det denne Giæst (nemlig Ulysses) kand fortælle sine Venner, naar hand engang kommer hiem, hvor meget vi overgaae andre, som i Navigations-Konsten og Veddeløben, saa og i Dandsen og Syngen. Og de Unge 2) vil være de gamle lydige, hvilket jeg dog ikke tvivler paa, som disse Alcinoo, om hvilke der staar: Der paa begyndte alle de Unge, som kunde dandse, lystig at springe omkring, og skiftedes ved; Ja da Alcinous befalede Halium og Laodamanta at dandse a parte for sig selv (maa skee en Menuet) giorde de det og saa strax. De og saa 3) saaledes kand finde Forundrere, der forundre sig over deres Feders nætte Bevegelse, som disse fandt en Forundrer i Ulysse, om hvilken der staaer: Men Ulysses blev ligesom henrykt af Forundring over deres Feders sirlige Bevegelse, hvilke bevegedes saa hastig, at de lige som skød Straaler fra sig som Solen. Efter Opmuntringerne til at lære at dandse, indeholder denne skionne Exercitz-Bog iblant mange andre galante Lectioner

og

og saa disse for regelmæssig at bære sit Legeme: 1) at mand skal sætte Fødderne ud ad. 2) accurat slutte Benene. 3) holde Knæerne stive og vel ud ad. 4) trække Maven ind ad. 5) skyde Brystet frem. 6) drage Skuldrene ned ad og tilbage, paa det mand ey skal giøre en kort Hals, og at Brystet ved Skulderbladenes Sammensluttelse desbedre kand føres frem. 7) holde Hovedet med en lige Hals i Været tilbage, da mand tager Hagen til sig, saa som den altid maa være ligesom efter Blyvægt i lige Linie med Panden og Maven. 8) lade Armene naturlig hænge ned paa begge Sider. 9) holde Hatten fast under den venstre Arm. 10) holde Stokken med Knappen i den venstre Haand tilbage. Alle disse deylige Exercitier skal og saa observeres af Fruentimmeret, undtagen de, som høre til Hatten og Stokken. Siden handles om den Regelrette Gang, om Armenes Regelrette Bevegelse i Gangen; Hvorledes Hatten apteret skal sidde paa Hovedet, tages under Armen, og igien paasættes, om den Regelmæssige Reverenz, om Mandkiønnets Reverenz tilbage, om

Hændernes Accommodation ved Reverenzen tilbage, om Fruentimmerets Reverenz tilbage, om Mands Personernes Reverenz frem ad, om Fruentimmerets Reverenz frem ad, hvorledes Reverenzen frem vel og viselig skal giøres, naar mand gaaer forbi een eller to hos hver andre staaende Personer, eller igiennem en Folkrig Forsamling, om Visit-Reverenz, hvorledes den giøres ved Indtrædelse eller Indgang, om Visit-Reverenz ved Aftrædelse, Bortgang, eller naar mand tager Afskeed. Men da alt dette bedre kand sees i Bogen selv end her betydes, og det eyer at tvivle paa, at jo denne galante Bog vil finde mange Liebhabere iblant galante Folk af begge Kionner; saa gier de best, at de kiøbe Bogen selv, for des bedre at kunde overveye alle Ting; thi det lader sig ey saa let lære, og forsikkres, at de skal have lige saa stor Umage med at lære disse deres Exercitier, i Fald de ikke allerede veed dem, som de unge Soldater med at lære deres.

Haag.

Udtogets Fortsættelse af Histoire des Celtes de Monsieur Pelloutier.

Posidonius siger udtrykkeligen, at mand

i gamle Dage kaldede riphæiske Bierge alle de tilsammen hængende Bierge, som der efter bleve kaldede Olbes, og i hans Tid Alpes. Hand viser og saa lige som Cluverius, at mange græske Skribenter eendrægteligen have skreven, at Donaufloden har sin Oprindelse i Hyperborernes Land, og at den kommer af de riphæiske Bierge. Her imod komme Aristæus, Proconnesus, og Herodotus ikke overeens med Monsr. Pelloutier i Henseende til disse Bierge og Donaustrømmens Kilder, og der for seer hand dem og saa over Axlerne, og siger, at deres Ord ey staae til troende. Hand staaer paa, at Historieskriverne i de efterfølgende Seculis ere blevne forførte af de gamle, som ey ret have sagt dem, hvor Hyperborernes Land var. Det var de gamles almindelige Mening, at Nordvinden Boreas kom fra de riphæiske Bierge, og der af giorde de denne Slutning, at den ey blæste hos de Folk, som boede paa hin Side af dem, hvor over de og saa kaldede dem Hyperborei, det er Folk, som boede paa hin Side Boreas eller Nordvinden. Men da mand fornam, da Gallien og Germanien bleve bekiendt,

kiendt, at Nordvinden og saa blæste der, ligesom paa andre Steder, og mand hverken fandt disse Lande ganske digt ved Nordpolen, som mand havde tænkt, eller altid bedækt med Snee, eller 6 Maaneder Nat og 6 Maaneder Dag, saa rykkede de saa vel de riphæiske Bierge, som Folkene, der boede ved dem, og som de havde holdt for Hyperborei bedre mod Nord, eller satte dem i et ubekiendt Land, hvor ingen endnu havde været.

Wittenberg.

Hos Eichsfelden er trykt: Historia critica de Hispanico Pauli Apostoli itinere ad Rom. XV. 28 Auctore Joanne Justo Spier A.A.M. & Acad. Biblioth. 4. 11 Ark. Om Apostlens Pauli Reyse til Spanien har mand to slags Meninger iblant de Lærde. Nogle vil hverken sige til eller fra, men lader det i sin Uvished. Andre her imod vil, at Paulus ey allene har havt denne Reyse for, men end ogsaa virkeligen giort den. Andre igien, at hand vel har sat sig denne Reyse for, men ey fuldbragt den. Og denne sidste Mening holder og saa Forfatteren med. Dog bestrider hand mere de andres Meninger, end hand grundigen beviser hans egen.

Paris.

Hos Couſtelier er kommen for Lyſet: Hiſtoire de la Philoſophie hermetique, accompagnée d'un Catalogue, raiſonnée des auteurs, qui ont écrit de cette ſcience, avec le veritable Philolethe revu ſur les originaux. 3. Tom. 12. Hidindtil havde endnu ingen faaet i Sinde at give en fuldſtændig Hiſtorie om Guldmager-Konſten, et Videnſkab, ſom har giort ſaa mange ulykkelig. Mand kand ey begribe, hvorledes ſaa lumpen en Kunſt kand være ſaa gammel, ſom Forfatteren giør den; thi hand ſætter den vidt over Moſis Tider. Somme meene, at den har været for Syndfloden. Uden Tvivl ſkal mand ogſaa forundre ſig, at ſaa mange ſtore Mænd have lagt ſig efter denne Konſt. Foruden Moſes, Democritus og nogle andre ſees i de nyere Hiſtorier Syneſius, Biſcop til Ptolomais, Heliodor, Biſcop til Tricca i Theſſalien, Pſellus, Raads-Herre til Conſtantinopel og mange andre Græker. Forfatteren viiſer der i, hvorledes dette Videnſkab i Begyndelſen har floreret i Egypten, og der fra er kommen til Grækerne og Araberne, og omſider til Latinerne.

Under de sidste secs disse store Mænd: Roger Baco, Albertus Magnus, Thomas Aquinas, Raymundus Lullius og Pave Johannes den 22de. Mærkværdigt er det ogsaa, som fortælles om Jacob Cör, som gav sig ud for en Adept, og endskiønt hand var af ringe Herkomst, blev Stor-Skatmester i Frankrig under Carl den syvende. Forfatteren gaaer ey alleene alle Tider igiennem indtil vore Dage, men hand undersøger ogsaa Folkenes Character i hensende til den Hermetiske Konst. Rosenkrentzernes Historie, som er saa lidt bekiendt, er een af de mærkværdigste i dette Verk. I den anden Tome fortælles, hvorledes Metallerne forandres til Guld og Selv, hvor paa mand har nogle Exempler, som ikke just kand holdes for Fabler. Siden kommer hand til de nyere Tider, hvor hand fremfører adskillige artige Ting. Mand seer endogsaa iblant andet et Brev, som Hr. Soane har skreven, og et andet, som er kommen fra St. Maurice, Præsident over Myntvæsnet til Lion, som give Kongen af Frankrig Efterretning om, hvorledes Blye og Jern er bleven forvandlet til Guld og Selv, og

det

det af dem selv. Den anden Part er egentligen for dem som forstaae Konsten. Den har en Oversættelse af de fire Tractater, som Philalethes har skreven, der ellers er saa beremt iblant Alchymisterne. Tre af disse Afhandlinger have endnu aldrig tilforn været seet i Frankrig, og den fierde, som Hr. Salmon 1672 gav ud paa Fransk, var saa slet oversat, og ilde trykt, at mand næppe gad læst den. Den tredie Tome aabenbarer den, som har giort denne Historie, endskiønt hand ikke nævner sig med Navn. Ellers indeholder den en Critisk Fortegnelse paa de Skribentere, som have handled om Chymien. Mand ved, at det er Hr. Abed Lenglet du Frenoy hans Sædvane saaledes at give Fortegnelse paa de Skribentere, der have skreven om enhver almindelig Materie. Saa kand mand ogsaa kiende det af Critiken, at det er hans. Denne Tanke bekræftes end ogsaa der ved, at mand virkeligen har sat hans Navn i den Hagiske Edition. I det øvrige kand denne Bog være adskillige Folk nyttig og behagelig.

Af

Af Hr. Abed Deidiers ny Afhandling om Mathematikken er den tredie Deel bleven færdig fra Trykken: Den fører denne Titel: La Meſure des ſurfaces & des ſolides par l' Arithmetique des Infinis & les centres de gravité. Mand finder der i en meget dyb Kundſkab om Geometrien og et ſtort Antal af mærkværdige og nyttige Anmærkninger om Geometriſke Figurer. Værket er ogſaa prydet med Kaaberſtykker.

Den fierde Deel er ligeledes færdig: Den har til Titel: Le calcul differentiel & integral, expliqué & appliqué à la Geometrie, avec un Traité preliminaire, contenant la reſolution des equations de tous les degrez, la nature des ſuites algebraiques, celle des equations, qui expriment les proprietez des Courbes, les lieux & les conſtructions geometriques, & la reſolution des problemes determinez & indeterminez. Forfatteren har omſtændeligen og udførligen beſkreven alt det, ſom angaaer de nye Regnemaader, og foredragen dem i ſaa god en Orden og med ſaa ſtor Tydelighed, at mand har Aarſag til at være tilfreds med ham. Saa

Saa snart denne fierde Deel var kommen ud, fremstillede bemelte Hr. Abed et nyt Værk, som fører denne Titel: Mechanique generale, contenant la mechanique particuliere, la statique, l'hydrostatique, l'aerometrie, & l'hydrolique, pour servir d'introduction aux sciences physico-mathematiques. Dette Værk er ligesom de forrige kommen ud hos Boghandleren Jombert, og trykt lilige saa skion og stirlig.

Hos Bordelet er kommen for Lyset: Lettre a une superieure de Communauté chargée de l'instruction de la jeunesse, in 8vo. Der som Ungdommens Undervisning er en Ting af største Vigtighed: Saa er Maaden at undervise paa det ikke mindre. Der udfordres dertil en stor Dygtighed, Nidkiærhed og Flid. Mand maa vide vel at indrette Gemytterne, paa det de paa en tilbørlig Maade kand tage mod Lærdommen; Mand maa kiende de onde Egenskaber, som forhindre Lærdommens Fremgang, paa det mand kand bestride dem. Mand maa beflitte sig at bryde Affecterne ligesom over tvert, fornemmeligen Egensind og

Egen-

Egenkiærlighed, og indplante i de unge Hierter en Høyagtelse for Dyden, giøre den elskværdig hos dem, bringe den til Udøvelse, giøre de gode Egenskaber fuldkommere og forbedre de Onde. Dette Brevs Forfattere har Aarsag at sige, at en hver Deel i Undervisningen udfordrer besynderlig Indsigter, og at Undervisningen efter Apostlens Tanker er en besynderlig Gave. Hand opmuntrer da herved alle og enhver, som Ungdommens Undervisning og Optugtelse er anbetroet med Flid at arbeyde paa saa vigtig en Ting, hvor paa et Menniskes timelig og evig Velfært mestendeel beroer,

Andreas Cailleau har oplagt: Nouveau voyage fait au Levant 1731 & 1732, contenant les descriptions d'Algier, Tripoly de Barbarie, Alexandrie en Egypte, Terre Sainte, Constantinople, &c. Par M. Tollot. 12. Forfatteren overleverer denne Reyse-Beskrivelse med en roesværdig Beskedenhed. Vi have vel mange Skrifter af dette Slags, og de Lande, som her beskrives, ere os allerede bekiendt. Ikke desmindre kand mand skille dette Værk fra mange an-

andre ved den naturlige sandrue og rigtige Beretning, som mand finder der i. Foruden dette har det været en stor Fordeel for Forfatteren, at hand har giort denne Reyse met Monsieur de la Condamine, Membr. Acad. Reg. Scient., af hvilken hand, som hand selv tilstaaer, har faaet adskillige Oplysninger angaaende mange ham ubekiændte Materier. Sidst i Bogen finder mand Patronæ Historie, som var den fornemmeste Person ved den Opstand, der hialp den nu regierende Sultan paa Thronen. Der paa følger den berømmelige Topal Osmans Historie; Den gandske Bog endes med Constantinopels Beskrivelse og Forfatterens Reyse derfra til Paris.

Neuchatel.

Her er udkommen tre Deele af et skiønt Philosophisk Verk, som fører denne Titel: Essai d'un Sisteme nouveau, concernant la nature des Etres spirituels, fondé en partie sur les principes de Monsieur Loke, celebre Philosophe anglois, dont l' auteur fait l'apologie, i stor 8vo, omtrent 110 Ark. Den fierde Deel bliver paa 40 Ark. Den første Deel indeholder

et

et kort Begrib om Forfaterens nye Systema om de geistlige Væsens Natur, hvor til mand har feyed adskillige saadanne Oplysninger, som Forfatteren havde skikked til det Kongel. Videnskabernes Societet i London for at undersøges der af. Her hos findes ogsaa dette Societets Dom der over, Forfatterens Svar og nogle andre Stykker, som høre til de Materier, om hvilke mand her handler. Den 2den Deel er egentlig et Forsvar for Hr. Locke imod visse Skribent: Critik, der ey havde været underetted om denne berømmelige Mands Meening angaaende vor Siæls Natur. Forfatteren siger ogsaa tillige sine egne Tanker om denne vigtige Materie. Den 3die Deel indeholder 3 store Breve, som ere skrevne til en lærd Franskmand. I det 1 varer Forfatteren paa de Indvendinger, som dette lærde Mand havde giort imod den 1ste Deel, som var bleven vist ham skreven. De 2de andre indeholde nye Betragtninger over det høyeste Væsens og vor Siæls Natur, som ere giorde i Anledning af nogle Steders Overveyelse i Bayle. Den 4de indeholder et Svar paa den Franske Philosophi hans Indvendinger.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 50.

Den 14 Decembr. 1742.

Kiøbenhavn.

Her er trykt en Bog under denne Titel: Gudelige Sange og Psalmer afdeelte i trende Deele, hvoraf den første Deel indeholder Sange over de aarlige Søn- og Hellig-Dags Texter. Den anden Deel bestaaer af Sange over alle Troens og Levnets Lærdomme. Den tredie Deel befatte særdeeles Sange, som et hvert Menniske efter de besynderlige legemlige eller aandelige Omstændigheder hand staaer udi, kand udøse sit Hierte for Gud med, og opmuntre sig i Eenfoldighed til

Guds Ære og Siæles Opbyggelse forfattede af J. Nimb. Kiøbenhavn, trykt hos Niels Hansen Møller 1741. Dette Bind indeholder de tvende første Deele, og bestaaer af 330 Psalmer over alle aarlige Texter over alle Troens og Levnets Lærdomme med dobbelt Register. De, som have kiøbt Proven, kand have det øvrige for 2 Mk. paa Tryk-Papiir, og for 3 Mk. paa Post-Papiir, og alt saa koster Bogen for dem, som intet har af den, 3 Mk. paa Tryk-Papiir og 4 Mk. 8 ß. paa Post-Papiir; Dog skal de, som kiøbe 10 Exemplarer paa engang, som sædvanligt, have det 11te til for intet. De som have første Stykke kunde da efter Behag afhente Resten i hans Præste-boelig paa Hiørnet af Holmens-Gade og Ulke-Gaden, og de andre kunde ligeledes have Bogen hos ham selv, eller om det falder dennem meere beleyligt hos Bogbinderen Mr. Johan Wilhelm Schütze i lille Kirke-Strædet ved Hvelvingen af Nicolai Kirke. Hvad anbelangende den 3die Deel, da er Autor foraarsaged at forøge den med et temmeligt Antall Psalmer, saa den vil udgiøre et got Bind for sig selv, og kand

kand ikke vides, om den bliver trykt paa eller uden Prænumeration, føren der sees, hvad Afgang saadant et lidet gudeligt Skrift, som ikke er en Oversættelse, ikke et Laan af fremmedes Tanker, men en Lands-Mands eget Arbeyde, kand finde.

Her er endnu kommen en anden Psalme-Bog ud, kalded: Den Siungende Theologus, og forfatted af Nicol. Seidelin Bøgh, S. S. Minist. Candid. Den tracterer under bekante Toner og uden Oversættelser Theologiens Artikler thetisk, exegetisk og moralsk, det er: Den fremlægger efter den sunde Lærdoms Form de rette Sandheder af Guds Ord, forklarer adskillige Skriftens Sprog der under, og fører Læseren saadan Kundskab til Hierte, til Nytte og Øvelse ved Prøve-Tugte- og Troste-Psalmer i alle Materier; Dog inddeeles den endnu kun i 27 Hoved-Artikler, af hvilke den første er om Gud, og den sidste om JEsu Komme til Dommen, saa de øvrige rigtig der under forhandles. Derpaa følger et Tillæg af Morgen- og Aften-Psalmer, og nogle Almindelige, som Bønnen efter

Prædiken forfattede; Endnu et større over alle hellige Dages Epistler og Evangelier, som bestaaer udi aanderige Betænkninger udi 2 Vers, efter D. Kingos Maade, alle under Mel. I JEsu Navn skal ald vor Gierning skee, ꝛc. Auctor haaber at have fornøyet mangfoldige Siæle dermed, dersom der havde været giort større Oplag deraf; Og det i Særdeleshed, baade i det hand meener sig at have frembragt ey alleene det, som Poesien, men og det, som det Danske Sprog selv ey just har seet tilforn, og i Betragtning af den overflødige Rigdom paa Guds Kundskab og dens rette Brug og Ende, som der er nedlagt. Bogen er nu færdig, bestaaer af 40 Ark i en fuld Octav, med en klar og ey for stor Stil, og findes til Kiøbs for 2 Mk. 8 ß. baade hos Auctor selv til Skipper Johan Hansens i Badstue-Stræde, strax ved Wimmelskaftet, og hos Bogtrykker Ove Lynow paa Vandkonsten.

Haag.

Udtogets Fortsættelse af Histoire des Celtes &c.

Der Grækerne og Romerne, siger Forfatteren

fatteren videre vare komne over Donaustrømmen, og havde trengt sig ind i Scythien, mærkte de, at dette store Land var beboed af tvende adskilte Folk: det eene de Sauromater eller Sarmater, det andet Celter, Celto-Scyther, Iberer, Celtiberer, Galler og Germaner. De Celter i Almindelighed havde de Vesterlige Deele af Europa inde, Hispanien, Gallien, Irland, Scotland og Engeland, Germanien, de Nordiske Riger med en Deel af Italien. De Sarmater herimod vare mod Østen, og mestendeel der hvor de ere endnu. Paa visse Steder vare disse Folk blandede med hver andre, og denne Beblandelse bragte det tredie Slags Folk frem, som kaldes Bastarner, Peucer, Veneder, Fenner og saa videre. Monsieur Velloutier giver os her en Afbilding paa de Sarmater og Celter, og viser, at der fra første Tider af har været en stor Forskiæl paa deres Sæder. Siden da hand betragter den Overeensstæmmelse, som der er imellem de Europæiske Sarmaters Sæder og Skikke, og de Asiatiske Meders, saa vel som ogsaa den, som er imellem de Perser og Celter, falder hand

paa en Gidsning, som ellers adskillige Lærde ere faldne paa for ham, at nemlig de Meder ere komne af de Sarmater, eller de Sarmater af de Meder. Men i Henseende til Perserne tvivler hand ikke paa, at de jo ere de samme Folk som Celterne, og hand forpligter sig til at bevise dette gandske Verk igiennem, at de Persers Sprog, Sæder og Religion i gamle Dage fuldkommen kom overeens med de Celters.

Jena.

Paa Johann Adel Melchiors Bekostning er kommen for Lyset: Herm. Frid. Teichmeyeri, Hereditarii in Camsdorff & Wenigen-Jena, Ph. & Med. Doctor. Anat. Chirurg. & Botan. P. P. ord. Sereniss. Saxon. Duc. Vinar. & Isenac. Consil. Aul. Archiat. & Phys. Acad. imperial. Leopold. Carol. & Soc. Scient. Reg. Boruff. Sodalis, Institutones medicinae pathologicae & practicae in usum auditorum conscriptae 4. 2 Alph. 14 Ark. I de 32 Aar, i hvilke denne berømmelige Mand har undervist den studerende Ungdom har hand ogsaa ladet adskillige Skrifter gaae ud den til Beste. Det første var

Phi-

Physica experimentalis, der paa fulte Physiologia, medicina legalis, introductio in rem herbariam, chimia, & materia medica, og nu endeligen institutiones pathologicae & practicae. Først giver hand en Beskrivelse om den Sygdom, som hand handler om, og mælder, hvorledes samme yttrer sig, og hvor af mand kand kiende den, hvad for Virkninger den gior i Legemet, og der paa siger hand, hvad for Midler mand med Nytte kand bruge der imod, og hvorledes mand skal bruge dem. En hver fornuftig Læge, som veed, at den gandske Pathologie med Praxis grunder sig paa Anatomiske, Physiske, Physiologiske og Chymiske Grund-Regler, vil ikke nægte, at jo Hr. Hof-Raad Teichmeyers Maade at curere paa har en god Grund, og at hand ey saa meget har fult andre store og berømmelige Læger, som have været for ham, som det, hvilket hand selv af egen Erfaring og Overleggelse har befunden at være got og tienligt.

Paris.

Joh. Franc. Robustel har oplagt: L'

enlevement d' Helene, Poeme traduit du Grec de Coluthus avec des remarques 12. 77. Sider, foruden Fortalen. Coluthus Skrift har ey haft den Lykke som ellers andre gamle Skrifter, at mand nemlig flitteligen søger dem op og forundrer sig over dem. Cardinal Bessarion var den første, som fandt det tilligе med Qvinti Smyrnæi Verk ved Bitonto i Landskabet Barri. Siden har mand adskillige gange oversatt det. Postel en Hamborgsk Poet har oversat det i tydske, og Edv. Scherburne i Engelske Vers, og føyed nogle Noter der til. Det er ellers skreven af Colutho i Jonisk Dialect, og er ikkun en tør Historie om Helena, hvorledes hun blev røved af Paris, hvor hand følger den naturlige Orden, og begynder fra Pelei Bryllup. Oversætteren har sat nogle faa Noter der til, hvor hand i største Korthed forklarer adskillige Ting, i Synderlighed de, som hører til Geographien.

Ba-

Basel.

Boghandleren Christ har her ladet trykke tvende gode Bøger. Den første er en medicinsk, i hvilken læres, hvorledes mand kand curere Steen og Gicht. Den bestaaer egentligen af 3 Skrifter, af hvilke hver har sin besynderlige Forfattere: Dette første fører denne Titel: Tractatus de dissolventibus calculos, ac curatione calculi & podagræ ope alimentorum &c. Dets Forfattere er Hr. Theophilus Lobb Doct. Med. & Memb. Reg. Acad Scient. Lond. Det er først skreven paa engelsk, og her oversat paa latin. Denne Oversættelse udgior 327 Sider i 8 foruden Registeret. Det andet er David Hartleys Skrivelse til udenlands Læger de Lithontriptico a Joanna Stephens nuper invento, og tager 64 Sider ind. Det tredie er en Skrivelse, som Hr. Doctor og Profess. Phys. Scebelin har sendt Hr. Hartley, og er lige som et Svar paa den forige. Hr. Scebelin fortæller der i, at hand har været saa lykkelig at antreffe et Vand ved Basel, som kand knuse Stenen i Blæren. Hand siger der hos de Experimenta, som hand har giort med dette Vand.

Det andet Verk, som Christ paa nye har ladet komme for Lyset, er allerede bekiendt af 3 Editioner, og er den berømmelige Heineccii Syntagma Antiquitatum Romanorum Jurisprudentiam illustrantium. Hand siger, at det er trykt efter denne lærde Mands eget Manuscript, som hand kort for hans Død har skreven, og hvor i hand har forbedred adskilligt, og sat adskillige nye Anmærkninger der til.

Amsterdam.

Hos Ratelbands Arvinger er udkommen: Medicina Hippocratica, exponens Aphorismos Hippocratis, Auctore Johanne de Gorter. A. L. M. Med. Doct. & Prof. ord. Liber tertius. 4. 37 Ark. Hippocrates har fornemmeligen vildet afhandle 3 Ting i denne Bog. Hand har nemlig lært, hvor meget det kommer an her paa, at mand veed de naturlige og uforbigængelige saa vel Alderens som Aarsens Tiders Forandringer. Der hos har hand flittigen undersøgt de Sygdommer, som i Hobetal komme af slige Forandringer. Hr. von Gorter har her udførligen forklared disse hans Lærdommer, lige som hand forhen har giort i Hensende til de tven-

tvende foregaaende Bøger. I denne Bog har hand i Besynderlighed vist, hvor skiønt alt det, som Hippocrates her fremfører, kommer over eens med den i vore Tider florerende Lægekonst. Hand forundrer sig over, at den allerede i hans Tid var stegen saa høyt, og at denne gl. Læge har vist alting saa grundigen, som hand kunde have havt alle de physicalske Instrumenter, som de nu levende Læger betiene sig af. I det øvrige har denne Bog været den syvende Prøve, som Hr. Georg Erich Barnstorff af Göttingen offentligen har forsvared under Hr. von Gorters Bistand.

I Wettsteins Oplag findes: Lettres Egyptiennes & Angloises, ou, Correspondence historique, philosophique, critique, litteraire, &c. d' un Sage Egyptien & d' un savant Anglois. 8. Allehaande tilfældige Tanker, Anmærkninger, og Domme, hvor i mand just ikke enten kand eller vil anføre nogen synderlig Bevis, skikke sig allerbest til Breve; Thi den frie naturlige og fortrolige Skrivemaade, som maa have Overhaand deri, tillader ey allene, men undskylder

og

og saa meget, som mand ellers ey saaledes vilde lade gaae hen. Dette er og saa det beste, hvor med mand kand forvare de Ting, som komme for i disse Breve. Somme Materier ere mærkværdige og rare, men dog ikke udført og undersøgt efter den stærste Strengheds Regler.

Samme sælger og saa en ny Edition af Pamela, ou la Vertu recompensée i tu Bind. Denne Roman er bleven saa vel optagen at mand nu arbeyder paa dens Fortsættelse, som skal føre denne Titel: Pamela dans la Grandeur.

Bourdeaux.

Bogtrykkeren ved dette Academie Peter Brun har ladet trykke en fransk Oversættelse af Hr. Doctor Kühns latinske Afhandling om Kildernes Udspryng. Dens Titel lyder saaledes: Meditations sur l'origine des fontaines, l'eau des puits & autres problemes, qui ont du rapport a ce sujet. Ouvrage, qui a rapporté au jugement de l'Academie Royale des belles Lettres sciences & Arts. Par Monsieur Kühn Docteur en Droit & Professeur de Mathematique à Danzic, stor 4. 1 Alph. 8 Ark, tillige med et smukt Stykke skaarn i Tra-

i Træ. Soefolk kand fornemmeligen finde her i adskillige Anmærkninger, som de enten kand bekræfte eller forbedre. Af samme Aarsag har mand og saa meent, at en fransk Oversættelse ey skulde være utienlig for dem, som elske Videnskaberne, men ey forstaae latin, og mand haaber, at den saaledes er falden ud, at den kand behage en hver. Den latinske Text staaer i kloved Columne lige over for den franske. Hans Mening om Kildernes Udspryng gaaer ud der paa, at Hav-Vandet bestandigen eller til visse Tider bliver opsluget af nogle Svælge ved Havbredene, og der paa bragt under Jorden ved adskillige Gange. Under Veyes foraarsager den underjordiske Hede, som dette deelte Vand over alt antreffer, at det forandres til Damper. Disse stige da op, og sætte sig oven for i Biergenes Huler, hvor de ved Biergets Sider nedfalde i søde Draaber, efter som de ved de mange Renselser have mist deres Salthed, og samles omsider paa et Sted, hvor af da Kilderne komme.

Halle.

I den rengeriske Boglade sælges: Friderici

rici Hoffmanni Exercitatio de optima philoſophandi ratione ex ſolertiori Dei ejusque admirabilium in natura operum & præcipue ipſius hominis cognitione petenda ad divinæ majeſtatis gloriam manifeſtandam & pietatem promovendam, cui ſelectiores quædam epiſtolæ Leibnitzianæ accedunt. 4. 1 Alph, 7½ Ark. Den beſte Maade at philoſophere paa kand alene, ſiger Forfatteren, anſtilles og udøves af en fornuftig og forfaren Læge; Thi Philoſophiens fornemmeſte Objectum er Menniſket og dets Fuldkommenhed. Men nu kand ingen iblant alle Lærde bedre indſee Menniſkets Natur, hvad Legemet og Siælens Kræfter, og begge Parters Overeensſtæmmelſe med hver andre angaaer, end en Læge, ſom er forſyned med phyſicaliſk-mechaniſke Principier og Obſervationer, ſom ere tagne af Anatomien, Chymien, den medicinſke Praxis, og Lægedommernes Kræfters Kundſkab. Her udover har hand da og ſaa ſelv vildet forklare denne Maade at philoſophere paa, og leveres en Prøve paa en theologiſk phyſicaliſk Afhandling, ſom er oplyſt med adſkillige Anmærkninger, der ikke allevegne komme for. Hand har da i

23 Capitler vist Guds Existenz, hans Egenskaber, og vore Pligter imod ham, af Guds Gierningers Betragtning, saa som, af Stiærnene, Planterne, Dyrene, og deres Fortplantning.

Florenz.

Albizzini har trykt en Samling af lystige og skiæmtefulde smaa Skrifter, som ere oversat af Hr. Riccio i anacreontiske Vers under denne Titel: La guerra de' ranocchi e de' topi, tradotta in rime anacreontiche, da Angiol Maria Riccio, Professore di lettere greche nello studio Fiorentino con alcuni volgarizzamenti ed un appendice di piacevoli Poesie i 8. Mand seer af den korte Fortale, som staaer for dette Verk, at Forfatterens Hensigt er at opmuntre sine Discipler til at studere flittigen og elske de græske Videnskaber og i Besynderlighed den fornemmeste af alle græske Poeter Homerum. Bogen bestaaer ellers af 5 Stykker: Det første er en Oversættelse i anacreontiske Vers af Homeri Batrachomyomachia; Det andet af Luciani Icaro-Menippus; Det tredie af Andreæ Salerni lidet Verk kalded: La Guerra Grammaticale, eller den blodige Tref-

ning, som fordum blev holdt imellem Verbi og Nominis Krigsherrer. Det fierde er et nyt Stykke af samme Slags, og kaldes: Spoſalizio dell' X & della Z. I diſſe tvende Stykker forklarer Forfatteren Alphabetets Bogſtavers Styrke og Egenſkab. Det 5te og ſidſte er en Overſættelſe af Erasmi Encomium Stultitiæ.

Her er ogſaa kommen for Lyſet en italienſk Overſættelſe i Vers af Hr. de la Motte hans anacreontiſche og pindariſke Oder. Denne Samling beſtaaer af et lidet Octav Bind, og har denne Titel: Ode Anacreontiche e Pindariche del Sig. de la Motte, tradotte dal Franzeſe nella Toſcana Poeſia.

Venedig.

Mand har her begyndt at overſætte Calmets Univerſal-Hiſtorie, og ladet trykke den første Deel deraf hos Coleti under denne Titel: Storia univerſale ſacra e profana dal principio del mondo ſino a' noſtri giorni del R. P. D. Agoſtino Calmet, Monaco Benedettino, Abate di Senona & Preſidente della Congregazione de' SS. Vitone ed Idolfo. Tradotta dal Franceſe da Selvaggio Canturani. Tom. I. 4. 687 Sider, foruden Fortalen og en chronologiſk Tabel.

Nye Tidender,
Om
Lærde og curieuse Sager.

No. 51.

Den 21 Decembr. 1742.

Haag.

Udtogets Fortsættelse af Histoire des Celtes &c.

Monsieur Pelloutier undersøger der efter, hvor vidt de Celtiske Lande have strækked sig, og beviser med gamle Skribentere, at de strækte sig over gandske Europa. Siden gaaer hand alle Europæiske Lande igiennem, og slutter af deres Sprog, Sæder og Religion, at de meeren alle have været beboet af Celter. Da de Romere første gang kom i Spanien, fandt de det beboed af adskillige Slags Folk, Iberer,

Phoenicier, Celter, og Carthaginenser. De Carthaginenser ere bekiendt. De Phoenicier vare Tyrier, som havde stikked en Colonie der hen, og bygt en fortreffelig Tempel Hercules til Ære paa Den Gades. Hvad Jbererne og Celterne angaaer, saa meener mand, siger Monsieur Pelloutier, at de Jberer vare Spaniens gamle Jndbyggere, og at de, da de vare blevne beblandede med de Celter, som vare komne af Gallien, siden bleve kaldede Celtiberer. Men Monsieur Pelloutier siger, at det ikke har sig saaledes, og at hand vil bevise, at det Navn Jberer er et almindeligt Navn, som de Celter gav alle de Folk, som boede paa hin Side af en Flod eller et Bierg. Vist nok er det, at de Celter, da de Carthaginenser og Romere kom i Landet, havde den største Deel inde af Spanien, og at de andre barbariske Folk, som vare der, og som Historieskriverne og Geographi ikke udtrykkeligen kalde Celter, vare dog samme Nation. Monsieur Pelloutier beviser sligt ikke alleneste med deres Stæders og Districters Navne, af hvilke de fleeste hav-

havde de Celtiske Endelser af Brig, Dur, men end ogsaa med deres Sæder, som accurat kom overeens med de Celters. Fra Spanien gaaer Forfatteren over til Gallien, og der fra til Germanien, og viser, at alle Indbyggerne i disse store Lande vare Celter af Oprindelse. Hand forklarer nogle Steder hos Julius Cæsar, hvor hand siger, at disse Folk vare adskilte baade i Sprog og Sæder. Den Forskiæl, siger hand, som der var i Cæsaris Tid imellem de Belgers, Aquitanniers og Celters Sæder kom alleneste der af, at somme forblev ved deres gamle barbariske Væsen, da her imod andre havde forladt det, og efterfulte de polerede Nationer, med hvilke de handlede. Ikke des mindre kunde mand dog letteligen kiende, at de i Hensende til Oprindelsen vare een og den samme Nation. Det samme kand ogsaa siges om deres Sprog: I Julii Cæsaris Tider var det Celtiske Sprog deelt i saa mange Dialecter, at de Celter selv ey forstod hin anden, naar de boede noget vidt fra hver andre. Dog kand mand bevise, at der var et eeneste

Moder-Sprog hvor af alle de andre kom, og dette var det Celtiske.

Paris.

Hos le Gras, Poivion, Disprez og Cavelier kand haves: Description de Paris, de Versailles, de Marlis, de Meudon, de S. Cloud, de Fontainebleau, & de toutes les autres belles maisons & chateaux des environs de Paris. Par Monsieur Piganiol de la Force. Tom. 1. 8. Contenant l'Histoire de Paris, son gouvernement ecclesiastique, civil & militaire, & la description du quartier de la Cité, avec des figures en taille douce. Saaledes har Hr. Piganiol, som ellers har forfatted adskillige smukke historiske, geographiske og topographiske Skrifter, given den lærde Verden en nye Beskrivelse over Staden Paris. Den er vel udført. Forfatteren sætter sig for der i, og Bogens almindelige Titel forbinder ham ogsaa der til paa saadanne Maade at beskrive Versailles, Marly, Meudon, St. Cloud, Fontainebleau, ja alle fornemme Lysthuuse og anseelige Slotte omkring Paris. I denne første Deel finder mand en lærd Fortale, hvorpaa følger

ger en skiøn Grund-Ridsning paa Stadens og Forstædernes 20 Qvarterer, hvor i mand seer deres Beliggenhed, og Grændser. Der paa finder mand en kort Historie om denne store Stad, hvor i mand finder alt hvad der er mærkværdig. Det øvrige forestiller korteligen dens tre Regieringer, nemlig den geistlige, borgerlige og krigske, og Qvarteret la Cité i Særdeeleshed, som er det første af alle Qvarterer. For dets Beskrivelse har hand sat dets Grund-Ridsning med dets Gader og Grændser. Der efter finder mand en Afridsning og Beskrivelse over Isle Notre Dame, og Isle Louvier tillige med deres Grændser og Gader, som staae under Qvarteret la Cité. Adskillige Kaabberstykker pryde ellers dette store Qvarters Historiske Beskrivelse. Først seer mand de gamle Afmindelser, som blev funden 1711, da mand gravede i Hoved-Kirkens Chor, for at bygge en Grav for Erke-Bisperne til Paris, og om hvilke trende Academister Monsieur Moreau, de Mantour, og Monsr. Baudelot de Dairval, siden Hr. Leibnitz, Eccard, Montfaucon, Keisler og Lobineau have skre-

ven. Endnu andre velstukne Kaabberstykker forstille den store Hoved-Kirkes Portal og dens prægtige Altar. I Kirkens Beskrivelse til St. Landri er den prægtige Grav, som François Gerardon har ladet oprette for sig og sin Hustrue. Denne berømmelige Billedhugger gav Modellen der til, og lod den bygge af tvende af hans Disciples. Forfatteren lærer os ogsaa her, at denne hans Hustru Catherine du Chemin har været et berømeligt Fruentimmer, som fornemmeligen har ladet sig see i Blomster-Maleri, og deroper er bleven et Lem af det Kongelige Mahler- og Billedhugger-Academie. Imod Enden af denne første Deel beskrives den nye Broe, hvor mand antreffer besynderlige Kaabber-stykker over Bygningen la Samaritaine, og Kong Henrich den Stores Billede til Hest. Efter at hand ligeledes har beskreven Broerne Notre Dame og au Change: Saa giver hand en Afbilding paa det Billedstykke, som staaer ved Enden af Broen au Change, hvor Ludvig den Fiortende forestilles i hans tiende Aar. St. Michels Broes Beskrivelse ender denne første Deel.

Nu-

Nürnberg.

I Endters Boglade er kommen for Lyset: Acta Physico-Medica Academiae Caesareae Lepoldino - Carlolinae Naturae Curiosorum, exhibentia Ephemerides siue observationes, historias & experimenta a celeberrimis Germaniae & exterarum regionum viris habita & communicata; singulari studio collecta. Volumen sextum, cum Appendice. 4. 4. Alph. 6 Ark. 9 Kaabberst. Mand finder her 151 Anmærkninger, og i Anhanget kommer der endnu 9 Stykker for. Mand tvivler ikke paa, at de jo ere lige saa mærkværdige, som de forige i de andre Deele. Der er ey mindre end 24. lærde og forfarne Mænd, som have arbeyded der paa, og staae for an i Bogen efter Alphabetisk Orden. Sammesteds har mand ogsaa nævnt dem, som fra 1741 ere optagen i dette Sælskab. I Anhanget har mand talt om efterfølgende Mænd. 1.) D. Daniel Nebel, Professor til Heidelberg, og Churfyrstelig Pfalzisk Geheime-Raad og Livmedicus. 2) Doct. Johan Christian Lehman, Professor Physicae til Leipzig. 3.) D. Elias Friderich Helster, Brunsw. Raad og Adjunct.

Facult. Med. til Helmstädt. 4) Johan Henrich Linken Membr. Soc. Reg. Scient. Lond. og Apotheker til Leipzig. 5. Albertus Seba, Apotheker til Amsterdam, Membr. Sol. Reg. Scient. Lond. & Acad. Bonon.

Brescia.

I Joh. Bapt. Bossini Trykkerie er udkommen: Historiæ morborum observationibus auctæ, & clarissinorum virorum consultationibus atque epistolis illustratæ. Auctore Francisco Roncalli Parolino, Academiæ Bononiensis Socio, & nobilis Brixiani Medicorum Collegii Priore. Fol. med Kaabberst. 287. Sider. Den første Deel af dette Verk indeholder 50 Historier om adskillige Sygdommer. Til hver Historie føyes efter Sygdommens Historiske Beskrivelse allehaande Anmærkninger, og undertiden Breve, som kand tiene til videre at oplyse den Materie, hvor om der handles. Den anden Deel bestaaer af 19 Breve, hvor i hand undertiden beder berømmelige Mænd at efterspege visse forborgene Sygdommers Virkninger, undertiden ogsaa selv bedes af andre at giøre det samme.

Leips

Leipzig.

Her er udkommen en Bog, som fører denne Titel: Theophili Georgi Buchhändlers in Leipzig allgemeines europäische Bücherlexicon, in welchem nach Ordnung des Dictionarii die allermeisten Auctores oder Gattungen von Büchern zu finden, welche so wohl von denen patribus, theologis, denen drejen christlichen Hauptreligionen, und denen sich darinen befindlichen Sectirern, als auch von denen Jurisconsultis, Medicis, Physicis, Philologis, Philosophis, Historicis, Geographis, Criticis, Chymicis, Musicis, Arithmeticis, Mathematicis, Chirurgis und Auctoribns classicis &c. &c.: Noch vor dem Anfange des 16 Seculi bis 1739 inclusiue, und also in mehr als 200 Jahren in dem europæischen Theile der Welt, sonderlich aber in Deutschland sind geschrieben und gedruckt worden: Bey jedem Buch sind zu finden die unterschiedenen Editiones, die Jahrzahl, das Format, der Ort, der Verleger, die Anzahl der Bogen und der Preis. Anfänglich von dem Auctore nur zur Privatnotitz zusammen getragen, nunmehro aber auf vie-

ler inständiges Verlangen zum Druck befördert, und in vier Theile abgetheilet. Fol. 16½ Alphb. Denne lange Titel viser nokſom Bogens Indhold og Beſkaffenhed. De Bøger, ſom her ere anfort, belobe ſig i det mindſte til hundrede og nogle tyve tuſinde. Mand kand let ſtille ſig for, at Bogen ikke ganſke er uden Trykfeyl formedelſt de mange Tal, ſom komme for der i. Den femte Deel ſkal end nu følge, ſom ſkal indeholde de Skrifter, ſom ere komne ud i det franſke, italienſke, ſpanſke, engelſke og portugiſiſke Sprog, og belobe ſig i det mindſte paa 5 til 6 Alphabeter.

Hos Wolfgang Deeren er udkommen en Bog under denne efterfølgende Titel: M. Michael Raefts Leben und Schriften aller churſächſchen Gottesgelehrten, die mit der Doctorwürde gepranget, und in dieſem jetzlaufenden Jahrhunderte das zeitliche geſegnet, mit glaubwürdiger und unpartheyiſcher Feder in zwey Theile nach Alphabetiſcher Ordnung mit Fleiß beſchrieben und mit vielen nützlichen Anmerkungen aus der Kirken- und Gelehrtenhiſtorie erläutert nebſt einem vollſtändigen Regiſter. 8. I. Deel 1 Alphab. 19 Ark.

Ark. II. Deel 1 Alph 20 Ark. Forfatteren havde sat sig for allerede for mange Aar siden at levere en Levnetsbeskrivelse om alle de evangeliskLutherske Lærere, som have været Doctores i den hellige Skrift. Men da det blev for vidtloftig; Saa har hand forandred sit Forsæt, og alleneste beskreven dem, som have været i de churfachsiske Lande. De ere tilsammen 77. hvoriblandt mange findes, som fortiene en ævig Ihukommelse i Kirken. Forfatteren har og saa beflitted sig at formere deres Ros paa alle optænkelige Maader, og ingenlunde at formindske den; Og i denne Henseende har hand ladet adskilligt bort, som nogenledes havde kundet formerke deres Glands. Ikke desmindre haver hand dog her og der ikke ganske fortiet deres bestridede besynderlige Meninger, lad være de end og saa mangen Gang ey har været dem til synderlig Ære, og det for at fyldestgiøre en Historieskrivers Pligt. Nok er det, at hand dog ey selv har fældet nogen Dom der over, saa og at hand intet har ladet ude, som kunde tiene til deres Forsvar. Skulde der endnu fattes noget i disse Levnetsbeskrivelser:

saa

saa vil hand anføre det i den tredie Deel, som skal indeholde de churſachſiſke Lærere i den hellige Skrift, som ey have været Doctores, og ſom have giort ſig beromt ved Skrifter.

Hos Lankiſchens Arvinger er udkommen: Drittes und viertes Stück der erſten Abtheilung von den kurzen Nachrichten von Geſellſchaften und Gemeinſchaftlich ausgefertigten Schriften von Gelehrten beſonders derer Theologen, und unter dieſen vornehmlich der Schrift-ausleger. I det tredie Stykke finder mand det ottende Capitel om lærde Sælſkaber iblant de gamle Britannier, Gallier og Tydſke, og det niende om lærde Sælſkaber i Middeltiden indtil det ottende Seculum efter Chriſti Fødſel. I det fierde Stykke ſtaaer det tiende Capitel om lærde Sælſkaber i Middeltiden iblant de Araber, Saracener, Morer og Tartarer, i det ellevte Capitel om europæiſke lærde Sælſkaber i den anden halve Deel af Middeltiden iblant de Tydſke, Franſke og nordiſke Folk; og det trettende Capitel om italienſke lærde Sælſkaber i Almindelighed, og i Syn-

i Synderlighed i det fiortende Seculo efter Christi Fødsel.

Franckfurt am Mayn.

I den Andræiske Boglade findes: Dritte Sammlung der heßischen Nachrichten, darinnen allerhand zur Historie und Litteratur von Hessen, und der Nachbarschaft gehörige Anmerkungen Urkunden und Untersuchungen mitgetheilet werden von Johan Friedrich Conrad Ritter 8. 6 Ark. Efter nogle Forhindringer har mand endeligen faaet denne Fortsættelse af de hessiske Beretninger. I denne tredie Samling findes 1) Herrn Christoph Friedrich Ayrmanns Nachricht von einer Merckwürdigkeit des ehemaligen Klosters Aulesberg in Hessen, welches im 11. Jahrhunderte gestiftet, und im 13 nach Hayna verlegt worden, allwo es bis zur Zeit der Lehrverbesserung Lutheri gedauert, da man es denn in ein hohes Hospital verwandelt hat. Her tales fornemmeligen om et Skrift, som er skreven paa Pergament, og indeholder Prophetens Isaias tillige med Haymons Forklaring, men nu findes paa det giesiske Universitetsbibliotek. Iblant andet frem-

fø-

føres af dette Skrift en gammel Bichtformular, saa vel som og et særdeles latinsk Vers om en gammel Klosterhistorie. 2) Ebendesselben diplomatische Zugabe von dem Kloster Hayna in Hessen. Her undersøges videre, naar dette Kloster er bleven forflyt, og det oplyses med tvende utrykte Skrifter af 13 Seculo. 3) Ebendesselben diplomatischer Anhang zur Historie Johannis des 1sten Landgrafen zu Hessen, worinnen dasjenige erläutert und bekräftiget wird, was von dieser Materie bereits in der 2ten Sammlung vorgekommen. Et rart Diploma har given Anledning der til, som Forfatteren siden har faaet, og der for her anfører; Ebendesselben Anmerckungen von den hessischen Vogtgerichten, welche verdienen weiter untersuchet und in Betrachtung gezogen zu werden. 5) Meddeles Eine Fortsetzung der Nachricht von Lichtenberg und denen dahin gehörigen Oertern. 6) Finder mand Philipp Melanchthons Empfehlungsschreichen für Abraham von Günterrod; Hvilket Brev Hr. Professor Ayrmann har oplyst med nogle Tilsættelser. 7) Justi Vietoris Epicedion D. Thi-

Thilomanni Schnabelii, Pastoris & Superint. Alsfeldiani. Samme var, som bekiændt er, den sidste lutherske Præst og Superintendent i Hessen. Hr. Prof. Ayrmann har og saa her og der giort Anmærkninger ved hans Levnetsbeskrivelse, som her meddeles. 8) Jacob Imhoffen diplomatische Betrachtungen der neulich zum Vorschein gebrachten Stammtafel des gräflichen Hauses Hanau.

Hälmstädt.

Hos Weyganden kand haves: Georg. Gothof. Kruffel in Acad. Jul. Mor. & Polit. P. P. O. Historia Pontificatus Romani ad illustrandam ecclesiae disciplinam. Accedit fragmentum Francisci Guicciardini de origine potestatis secularis in romana ecclesia. 8. 11 Ark. Hr. Keuffel leverer her en skion Afridsning paa Pavedommets Historie, efter hvilken mand kunde skrive et fortreffeligt og fuldkommen Skrift i denne Materie. Det romerske Pavedom er en Kilde til de største Tildragelser i den christelige Verden, hvor over og saa dets Historie er af største Vigtighed. Forfatteren afhandler det over

alt

alt saaledes, at Kirketugten der ved kand oplyses. Hand anforer Petri de Marca Beviisligheder, hvor med hand af den guddommelige Ret søger at gotgiøre St. Peders og den romerske Kirkes Overherskab. Siden svarer hand der paa, og viser, at de have ingen Grund. I de første Seculis efter Christi Fødsel blev der ey det ringeste talt om den romerske Bispes Overherskab. Heraf tages ogsaa Anledning om den Strid, som var om Paaske Festen og om den Titel af Christi Vicarius. Hand overveyer det Sted hos Tertullian, hvor hand kalder den romerske Bisp den øverste Præst og Biscopernes Biscop. Dernæst forklarer hand det Sted hos Irenæum, hvor hand tilskriver den romerske Kirke den øverste Magt. Mand har i god Tid begyndt med at sætte den ene Biscop under den anden, og Forfatteren viser, hvad der har været Aarsag der til. Den siette nicæniske Canon taler alerede om denne Subordination, som om en Ting, der af gammel Tid har været brugelig, og confirmerer de tre Bisper, nemlig den romerske, alexandriniske og antiocheniske i Overmagten.

Nye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No. 52.

Den 28 Decembr. 1742.

Haag.

Udtogets Fortsættelse af Histoire des Celtes.

Det er og vist, at alle Indbyggerne i Gallien blev i gamle Dage kaldet Celter. Det var det Navn, som Pausanias siger, hvilket de gav sig selv, og hvor med fremmede skilte dem fra andre. Det Navn Galler eller Galater er meget nyere. Ja endskiønt det var brugeligt iblant de Græker og Romere, saa var det doch længe ubekiendt iblant de Folk selv, som de gav dette Navn. Men i det øvrige bety-

dede det, saa vel som det Navn Celter alle de Galler i Almindelighed, som snart bleve kaldede Celter, snart Galler og snart Celtogalater. Hvad ellers de Navne Belger og Aqvitannier angaaer, saa var det besynderlige Navne, som blev tagen enten af Folkets Natur og Væsen, eller af det Lands Danlighed, hvori de boede. Det er unødigt at holde sig op med at bevise, at Germanien var fyldt med Celtiske Folk, i det alle gamle Skribentere eendrægtigen stæmmer over eens deri. Det er og ey mindre vist, siger Monsieur Pelloutier, at Folkene i Storbritannien vare Celttr. De Galler roser sig af, at de have besat Britannien med Folk, og de Britannier ligeledes, at de have sendt Colonier til Gallien. Denne Trætte maa nu blive ved sit Værd; Dette giver den dog at forstaae, at de Galler og Britter ere et slags Folk. I Julii Cæsaris Tider, ja lang Tid derefter havde disse tvende Nationer eet Slags Sæder, et Slags Tungemaal, som mand kand bevise ey alleneste med deres Kongers og Landes gamle Navne, men end og saa med Taciti klare Vidnesbyrd. Ja de Celters Religion var

var bleven uforfalsked ved hos de Britter/ da den allerede var bleven forandred i Spanien og Gallien af de Phoenicier, Græker og Romere. Der af kom det, at Druiderne, naar de vilde studere deres Theologie til Gavns, reyste gemeenligen hen til Britannien.

Franckfurt am Mayn.

Her seer mand i Bogladerne: Grundriß des juristischen und medicinischen Charlatan, darinne die führnemste Eigenschaften und das unanständige Verhalten der Störger und Marktschreyer dargestellet, und wie die, der edlen Jurisprudenz und der Medicin kundig seyn wollende, sich jenen ähnlich machen, ohne alle Passion gründlich und aus der Erfahrung gezeiget, zugleich auch viele dienliche und so wohl in der Theorie als Praxi nützliche Mittel und Wege zu deren Erkennung und Abstellung nebst einigen Cautelen zu Aufrechthaltung der Justitz- und Arzneykunst angeführet worden, entworffen von Xenagogo. 4. 20 Ark. Forfatteren har aldeles ej ved dette Skrift vildet fornærme Jurisprudenzen eller Medicinen i Almindelighed, ikke heller retskaffene og store Juri-

ster og Læger i Besynderlighed; Men hand har alleene vndet vise den Mangel og de Feyl, som findes i disse tvende Videnskaber, og som fornemmeligen yttre sig hos Fuskere, der forvolde, at de tit og ofte uretteligen paabyrdes Videnskaberne selv. Forfatteren handler da i deñe Bog om juridiske og medicinske Charlataner, hvorunder hand forstaaer saadanne, der give sig ud for det, som de ikke ere, saa som for Exempel, i Medicinen give sig ud for forfarne Medici, naar de et lidet have ligget i en medicinsk Bog eller gaaen noget paa et medicinsk Collegium: In Jure give sig ud for Doctor- og Professormæssig at have studered Jura, naar de engang have læst deres Fædrenelands Statuta igiennem, eller vel og saa, naar de kommer høyt, lært en Hoben af dem uden ad, som et Barn sin Catechismum, uden at vide nogen ret Grund der til, saa at de have kundet lade sig examinere der i, og da oven i Kiøbet føyed der til et Compendium Juris Naturae, og den lille Struv eller Institutiones, ja der hos lært den aristoteliske Charlatanerie at formere og refutere en Syllogismum, eller snarere aristoteliske Hukkuspukkus at vende Folkes Øyne i

Blaar, og giøre hvidt til sort og sort igien strax paa Timen til hvidt (en ringe og unyttig ja skadelig Konst, der end og saa undertiden perfect kand practiceres af den, der enten er en Sinke over alt, eller i det ringeste en Sinke i det Facultet, som hand disputerer i, naar hand ikkun ellers har et godt Mundleder af Naturen, derhos er domdristig og effronté, og forstaaer Sophisteriet til Gavns) og mene saaledes med deñe Udrustning, at de ere dygtige nok til at være Doctor. og Professores Juris utriusque, da de dog ikkun ere Begyndere in Jure; Thi den der vil tække til at være Doctor og Professor Juris med Ære bør at have studered alle Slags Jura af Grunden systematice & scientifice, theoretice & practice, saa at hand kand være ligesom et Oraculum Juris, hvorved alle Landets Indbyggere in casibus dubiis sikkerligen kand søge og finde Raad, naa de ingen kand finde hos dem selv. Hand bør ey alleene baade theoretice og practice at vide sit Fædernelands Love, tam vniuersales leges quam particulares, tam publicas quam priuatas, tam antiquas quam nouas, og deres Historie, som tit og ofte

kand lede ham paa deres rette Mening og Raiſon, men end og ſaa Jus Naturae & Gentium, og dets Hiſtorie, Jus Civile, og dets Hiſtorie, Jus Canonicum, og dets Hiſtorie, ſaa vel ſom og den der med combinerede Hiſtoria Eccleſiaſtica, Jus Publicum, og dets Hiſtorie, og den der til hørende Rigshiſtorie, it. Praetenſiones Regum & Principum, Jus Feudale og dets Hiſtorier Antiquitates omnium horum iurium tam patriorum quam exterorum, uden hvilke hand tidt ey ret kand foreſtaae de forekom̃ende Leges. Alle diſſe Jura og deres Hiſtorier bør en Juriſt og den der vil være Doct. og Profeſſor Juris grundigen at vide, ſaa at det ikke er nok, at hand har en Diſpoſitionem men hand bør at have en Habit: deri, ſaa at deres ganſke Complexus og circulus er hannem fuldkom̃en bekiændt, hand der over grundigen kand lære andre dem, og grundigen igiendrive dem, ſom imodſige. Her foruden ſkal hand og ſaa have ſtudered Philoſoph., og i Synderlighed Ethicam og Politicam, hvilken ſidſte hand i ſær ſom en Staatsmand maa vide, da og ſaa Prudent. Legislatoriader med er combineret, ſom hand og ſaa ved Leylighed

kand lade see, naar hans Fyrste og Herre committerer ham og andre, at de under hans Approbation skal forandre forbedre og forøge Landets Love. Saa bør hand ikke heller at være fremmed i Theologien, naar de Materier de haeretica prauitate, Blasphemia, Simonia, bonis eccleſiaſticis &c. &c. forekomme i Retten: Ikke heller i Medicinen, formedelst de mangfoldige Caſus. ſom der kand komme Trætte om, og ſom henhøre til Medicinam legalem, e. g. de partu ante ſeptimum menſem, de ſuperfoetatione de lethailtate vulneris, de impotentia, maleficio &c. at hand ej skal have fornøden at see allene med Lægernes Øyne. Endeligen bør hand og saa at forstaae sin Oratorie, tale og skrive zirlig alle Slags Sprog, paa det hand, i fald Gud vil, at hand skal stige, nytteligen kand bruges hos fremmede Potentater ved Gesandtskaber, ved Freds- og andre Tractater. Thi ingen er saa bequem til slige Lande og Rigers Velfært angaaende Forrætninger som en Juriſt, der grundigen har lært alle de Ting, som oven for ere opregnede. See, naar en Juriſt saaledes er udrusted, saa kand hand med Ære være Doctor og Profeſſor Juris, ellers ikke:

Mand seer da her af, at Studium Juridicum er det videlystigste iblant alle. Hvor udover og saa de gamle have tillagt en Jurist 7 Aars Studeringer paa Universitæterne, da de ellers have tillagt en Theologo ikkun 5 Aar, og en Medico 3 Aar. Men at vi igien skal komme til Forfatteren, da bestaaer hans Skrift af 9 Capitler. I det første handler hand i Almindelighed om Charlatans, hvor ved hand, som sagt er, forstaaer Pralere og Fuskere, der, endskiønt de aldrig ex professo have studered det som de profitere, dog giør stor Væsen af deres Konst, Dygtighed og Fortieneste, og holde sig selv for lærere bedre og forstandigere end andre, ja vel og saa holde Folk, der ved alle Leylighedder skal recommandere dem, og udstrygge deres Meriter. I det andet Capitel taler Forfatteren om Raader; I det tredie om Professores Juris; I det fierde om Dommere og Øvrigheder; I det femte om Advocater, og i det siette om Procuratorer. I det syvende tales om Justitzforfatningen; hvor paa det ottende handler om Læger, og det niende om Oculister, Steen- og Broksnidere, Barberere og Badere.

Lon-

London.

Her er kommen for Lyset: Dissertations sur l' Union de la Religion, de la Morale, & de la Politique, tirées d' un ouvrage de Mr. Warburton 11. Vol. in 12. Disse Afhandlinger ere tagne af Hr. Warburtons Bog om Mosis Gesandskabs Guddommelighed, og have intet tabt ved det de ere komne i Hr. Silhouettes Hænder. Hand har undertiden føyed noget der til af sit eget for at oplyse visse Ting, som Hr. Warburton enten ey har handled om, eller ogsaa ikkun saa letteligen berørt. I disse Afhandlinger vises, at den borgerlige Regiering ikke kand bestaae uden Religionens Hielp. Mand undersøger der i Hr. Bayles Tanker om de Virkninger, som Gilds Fornægtelse kand føre med sig i Henseende til det Borgerlige Sælskab, og mand igiendriver den der har giort Biernes Fabel, i Henseende til hans Meening, at Lasterne ere nyttig i en Republique. Dette er Indholden af de tre første Afhandlinger. I de andre undersøger mand de gamle Vises Meeninger om et tilkommende Liv, og taler om Indvielsen til deres hemmelige Guds-

byggere og Paladser, beskriver de tvende berømmelige Hospitaler sammesteds, nemlig Hôtel Dieu og la Charité. Der paa taler hand om Versailles og dens Haver, om den Franske Mynt indtil hundrede Million Livres; hvor ved den eene Side af hver er slukken paa en Kaaber-Plade, og en Tabelle føyed dertil, som ligner disse Mynter med de Engelske, og bestæmmer derefter deres Værdi. Dernest handler Hr. Poole om den til Paris stærk i Svang gaaende Konst at staae frugtsommelige Koner bi i Fødslens Tid. Siden taler hand om Grunden i det franske Sprog, giver en kort Historisk og Geographisk Efterretning om Landet og Folket, og en Fortegnelse om Postene igiennem ganske Frankrig, hvor i vises, hvor vidt det eene Sted ligger fra det andet, og hvor mange Skifter af Poster der er. Saa finder mand ogsaa et par Kort om London og Paris, hvor paa Gadernes Navne ere tegnede.

Hos adskillige Boghandlere finder mand og saa: A Paraphrase and Notes on the first Epistle of St. Peter &c. Forfatteren her til har allerede saaledes for

forklared St. Povls Brev til Philemon, hans 1ste og andet Brev til de Thessalonicker, de tvende Breve til Timotheus, Brevet til Titus og Jacobi Brev. Hand har bestrebet sig at efterfølge Hr. Leckes Anmærkninger; og hand har ogsaa efter forstandige Mænds Kiændelse været temmelig lykkelig der i. Ved nærværende Verk finder mand endnu en Prøve paa at forklare det Sted, hvor der siges, at Christus har Prædiket for Aanderne i Fængslet, eller en Afhandling over det 1ste Petri Brevs tredie Capitels syttende Vers.

Hr. Johann Potter har, i Anledning at Svarmeri og Vantro tager saa sær til, overveyed det gamle og nye Testamentes Myndighed i et Skrift, som fører den Titel: The Authority of the old and new Testament considered, in 8. Hand har derimod renset Christendommen fra adskillige Vildfarelser, som findes i de nye Bøger, og forsvaret den imod Deisterne. Mand har føyed der til en Skrivelse til en Ven, hvor i Religionens og Overtroens [illegible] undersøges.

Hei-

Heidelberg.

Hr. Hof-Raad og Professor Historiarum Benne Caspar Haurisius er her i færd med at levere en Edition af alle gl. Latinske Historie-Skrivere i tre Folianter paa skiønt Regal-Papir, under denne Titel: Scriptores historiæ romanæ latini veteres, qui extant omnes, notis variis illustrati, à Carolo Henrico de Klettenberg & Wildek, e Bibliotheca perillustris & genérosi Domini Bernardi Franciſci S. R. J. Libri Baronis de Hallberg, Dynastæ in Gelstorf &c. sereniſſimi Electoris Palatin. Camerarii, Regiminis Electoralis Consiliarii, nec non Satrapiæ Boxbergensis supremi præfecti, in unum redacti corpus tribus tomis distinctum. Edeute & accurante Bennone Caspare Haurisio, sereniſſimi Electoris palatini consilii aulici consiliario, & in antiquiſſima Univerſitate Heidelbergensi Historiarum P. P. & O. Dette Verk bliver ey allene forsyned med Historiske og Geographiske Anmærkninger, men end og saa med 1761 Mynter, Ære-Stotter, Opskrifter og andre gamle Sager. Paa det og saa Editionen

kand

kand blive des zirligere, vil man sætte smukke Kaaberstykker over hver Bog, og derforuden lade Anfangs-Bogstaverne stikke i Kaaber, som skal forestille alle romerske Antiquiteter, hvilke mand vil forklare i hver Deels Fortale. Den første Deel loves at skal blive færdig til forstkommende Leipziger Nyaars-Messe, den anden i Frankfurter Paaske-Messe, og den tredie i Michaelis-Messe 1743.

Leipzig.

I den XXX Deel af de tilforladelige Efterretninger staae efterfølgende Artikler 1) The divine legation of Moses, demonstrated on the principles of a religions Deist, from the omission of the doctrine of a future state of reward and punishment in the jewish dispensation. Vol. II. Part, II. by William Warburton. A. M. Chaplain to his royal Highness the Prince of Wales. London 1741. i stor 8vo. 1 Alphabeth. 2 Ark. 2.) Conspectus thesauri epistolici Crokani. Berlin. 1741. i 8. 4. Ark. 3.) Joh. Henrich Zorns, Hochgräfl. Papenheim. Pfarrers zu Diethfurth und Schambach, Petino-Theologia, oder Versuch

die

die Menschen durch nähere Betrachtung der Vögel zur Bewunderung, Liebe und Verehrung ihres mächtigsten, weisesten und gütigsten Schöpfers aufzumuntern. Papenheim 1732. in 8. 1 Alph. 17½ Ark.

4.) Astronomie physique ou principes generaux de nature appliquez au mechanisme ostronomique, & comparezaux principes de la philosophie de Monsr. Newton par Monsr. de Gamaches, Chanoine regulier de sainte Croix de la Bretonnerie, de l' Academie royale des Sciences a Paris 1742. 1 stor 4to. 2. Alph. 6 Ark, og 22 Kaaberstykker.

Bremen.

Hos Nathanael Saurmann er paa nye oplagt: Ludew. Hennepins Reisen und seltsame Begebenheiten; oder sonderbare Entdeckung vieler sehr grossen Länder in America, welche ehe bishero noch unbekannt gewesen, und an Grösse gantz Europa übertreffen. Denne Bog er oversat af det Franske, forsyned med en nye Titel, med Land-Korter og Kaaber-Blader, og saaledes paa nye leveret Elskere af Reyse-Beskrivelser, da den elers 1698 første Gang er bleven seet i Tydskland. 12 16. Ark.